

Марк Тваін

Прігоди Томка Савиера

туум. Ян Більїнські

Та лектура, подобніє як ти́йце
інних, їст достѣпна он-льіне на
строніє во́льнелектури.пл.

Утвѹр опрацовани застау в рамках
пројкту Во́льне Лектури прѣз
фундацј Новочесна Пољска.

ІСБН 978-83-288-3994-6

Пльік їст забезпїєчони зна́км водним

Прігоди Томка Савиера

Встѣп

Ви́кшоц прїгѹд, оповієдіяних в теј
ксі́йжце, зда́риуа сі́є речиві́щіє; в
ї́днеј чи двѹх я сам би́уем
богатерем, в інних — мо́і шко́льні
ко́ледзи. Гу́цк Фінн їст портретем з
натури. Так само Томек Савиер,
а́ље ніє ве́дууг ї́днего пієрвовзору:
ї́ст он по́у́а́ченієм характерѹв аж
т́рех хѹопцѹв, ктѹрих зна́уем, може
затем ухो́діч за певна́ комбінацј
психольо́гічна́. Ді́вне забобони, о
ктѹрих в ксі́йжце ї́ст мо́ва,
па́новауи повшехніє в́срѹд дієчі і
нієво́льнікѹв За́ходу в ча́сіє на́шеј
гі́сторії.

Цгоч гўўвним цєльєм моїї ксьїяжкі їст
забавієніє мўодїєжи, мёскї і жењьскї
— сподїєвам щїє їднак, же і дорощї
ніє бёдă од нїєї стронїч, другїм
бовїєм моїм заміярем биўо в
забавним стилу пїрипомнїєч
доросўим, якімі онї самї кдищ биљї,
як чуљї, мищљельї, мўвіљї і як самї
пўатаљї фїгље.

Гартфорд, 1876

Аутор

Роздїяў І

— Томек!

Чїша.

— Томек!

Чїша.

— Гдїє го знову понїєсўо? Томек!!

Старша панї зсунёўа окуљари на
нос і розеїраўа щїє по покою понад
шкўамї; потєм поднїєсўа ї на чоўо і
розеїраўа щїє поновнїє. Дља такго
дробїязгу як Томек, патїриўа пїрез
окуљари řадко — правїє нїгди.
Биўи то пїречїєж її одщвїєтне
окуљари, щвїядецтво її витворнего
стиљу, в ģрунчїє řечи зупеўнїє
нїєпотřebне. Так само добře
могўаби патřеч пїрез парě

жељазних обра́чек. Цгвіль
розгльа́да́уа́ ці́е́ здумі́єна, потем
пові́дія́уа́ без гні́єву, а́ле дощ
гу́о́сно, так аби ме́бле в поко́ю
могу́и я́ усю́ишеч:

— Но, чека́й, як ці́е́ дорве́, то ці́е́...

Ні́е доко́ньчи́уа́; шги́льи́уа́ ці́е́ і заче́уа́
штурха́ч міе́ту́а́ под у́у́жкі́м. Аж ці́е́
зади́ша́уа́ п́ри тим, а́ле на́ свіа́ту́о
ді́єнне ви́лазу́ тилько́ кот.

— Цо́ я ма́м з тим ху́опа́кі́м. Ні́гди
ні́е ві́єм, ѓді́є он ці́е́ по́діє́ва!

Подешу́а до отва́ртих др́ві, ста́неу́а
на про́гу і ро́зејра́уа́ ці́е́ по
рахі́тичних ќраках по́мідорових
поро́сні́єтих ді́кім зі́єльскі́м, то
значи́: ро́зејра́уа́ ці́е́ по о́городі́є.
Томка́ ані́ с́ляду. За́воу́ауа́ гу́о́сно:

— Гоп, гоп! Томек!!

Нара́з усю́иша́уа́ ле́ккі ше́лест за
сво́імі плє́цамі. Обру́чі́уа́ ці́е́ в са́ма
порє́, аби хви́чіч п́ремика́йце́го
ху́опца́ за ко́уніє́р і уні́єможли́віч му
учі́єчкє́.

— А, ма́м ці́е́! Же те́ж од ра́зу ні́е
поми́сьла́уа́м о спі́жарні́! Цо́с там
роби́у?

— Ні́ц.

— Ніц! Попатр на свој рёце! І на бузіё! Цо ціё так лєпі?

— Ніє вієм, чіёчію.

— А я вієм: конфітури! Сто рази чі мўвіуам, же зўој чі скўрё, як мі ткнієш конфітури. Давај рўзгё!

— О рани, чіёчію! Обєјріј ціё! Прёдко!

Чіётка Польли одврўчіуа ціё гваутовніє, задієрайц зє страху спўдніцё до гўри. В теј самєј хвілі хўопієц допадў юж висо́кго паркану і знікнў по другієј строніє. Чіётка стауа прёз хвільё ошоуомієна, а потєм вибухнёуа сєрдєчним щмієхєм.

— А то урвіс! Цгиба юж нігди ніє змўдрёј! Тильє рази набрау мніє прёчієж на тєн кавау. Алє ніє ма віёкшєго осуа нїж стари ошіёу. І як можна прёвїдієч, цо тєн хўопак знову вимісльі. Звўаща же доскональє віє, на ільє мєжє собіє позволїч і ільє витрїмуј моя чієрплывощ. Нієх тилько на хвільё одврўчі мой увагё албо мніє розщмієши — то юж конієц, зўощ мї мїя і навет ніє могё му дач порўднєго кльапса. Ох, он о тим щвієтніє віє. Бўг мї щвіядкм, же ніє

спеу́ніям своїх обові́язкув взгль́едем
тего ху́опца. „Ру́зечка дієчі́єм нігди
ніє зава́ді” — му́ві Пісмо Сві́єте.
Гр́ех і ме́кі піє́кльне щіа́гам на нас
обо́ї — бо діябеу́ в нім сіє́ді. А́ље,
му́ї Боже, то пр́ечієж сі́єротка. Син
мо́її сві́єтеї памі́єчі родзоне́ї сі́єстри.
Бієдацтво! І́ље рази му дару́ї, мам
ви́рути суміє́нія, же занієдбу́ї їго
вихованіє, а як му зу́ої ску́рє — то
мау́о мі серце потем ніє пё́кніє з
жа́љу. Так, жичіє чу́овієка
зродзоне́го з нієвіясти їст кру́ткі і
пеу́не троск, як му́ві Пісмо Сві́єте, і
віє́лька то правда. Ді́с по поу́уднію
на певно пу́їдіє на ва́гари і за карё́
бе́дє му́сіяу́а казач му ю́тро
працова́ч. Страшна то бе́діє р́еч
д́ља ніє́го — працюва́ч в ніє́дієльє,
ѓди інні ху́опци бе́дә мо́гли баві́ч сі́є
і робі́ч цо ім сі́є подоба. Зву́аща, же
Томек з цау́єго серца ніє чіє́рпі
пра́ци, а́ље мушё́ спеу́ніч му́ї
обові́язек, бо іна́чеї би́уабим
справчині́я їго віє́чнеї згуби.

Томек і́стотніє поше́ду на ва́гари і
сві́єтніє сі́є баві́у. Вру́чіу́ до дому
туж пр́ед ко́ляця і забрау́ сі́є до
по́моци мау́ему Му́ринкові в
ра́банію д́рева на подпау́кє. По́моц
по́љегау́а на тим, же Томек
опові́ядау́ ї́мові сво́ї пр́игоди, а ї́м
виконі́вау́ т́ри чварте пра́ци. Сі́д,

мўодши брат Томка (а щісьльє: брат пўриродні), сконьчиў юж пўридїєльонǎ му працё (збієраў дўразгі), бо биў то хўопієц гўречни, ктўри ніє міяў в собіє авантурнічєго і нієспокоїнєго духа.

Подчас кољацї Томек крадў цукр, ільєкроч тилько надаړиўа щіє способнощ, защ чієтка Польли задаваўа му подстёпнє і здрадїєцкї питанїя, аби вичїйгнǎч з нїєго компромїтуяцє зезнанїя. Як вшиши лўдїє простодушні, уважаўа щіє за містрїніє дипломатичнєй пўрєбієгўощї і свої најбардїєй пўрєйрїстє подстёпи міяўа за цуда нїєзвїкўєй пўрєнікльївощї.

— Ѓорǎцо биўо дїщ в школьє, Томку?
— питаўа.

— Так, чїєчїю.

— Страшнїє Ѓорǎцо, правда, Томку?

— Так, чїєчїю.

— І нїє міяўєщ охоти пўјщ над рєкє?

Томек лўекко щіє занїєпокоїў, ткнєўо го нїєміўє пўрєчучїє. Спојраў нїєуфнїє на чїєткє Польли, альє нїє вичїтаў з јї тварї нїц подејранєго. Одповїєдїяў вїєц:

— Нїє, чїєчїю, нїє бардзо.

Чіётка вичі́ягнё́ўа рэ́кё і доткнё́ўа кошу́лі Томка.

— А́ле тэраз ні́е ё́ст чі́ юж го́ра́цо?

Би́ўа бардзо задово́льна з́ці́бі́е, же в так спры́тні споса́б спра́вді́ўа, і́ж кошу́ля ё́ст су́ха, а п́ры тым ні́кт́ці́ё ні́е до́місьля́, до́ чэ́го змі́е́ра. А́ле То́мек юж одга́ду́, чэ́го ма́ці́ё спо́ді́е́вач і́ у́прэ́ді́ў ё́й на́стэ́пне пitaні́е:

— Кі́лку ху́опаку́в змочі́ўо са́бі́е гу́ові под студні́я... я те́ж... на́вет ма́м ё́ще мо́кре ву́осі, ві́діш?

Чіётка би́ўа зу́а, же п́реочи́ўа те́н очы́ві́ці факт і́ же подста́пці́ё ні́е уда́ў. На́глье о́льсьні́ўа ё́ нова, на́тхні́ёна ми́сьля: — Же́бі подста́віч гу́овё́ под студні́ё, ні́е т́ре́ба би́ўо одпру́вач ко́у́ніе́ркі́а, кту́ры чі́ п́рыши́ўа́м, пра́вда?

Ні́епоку́́ж зні́кна́ў з тва́ры То́мка. Шы́бко одпі́ўа́ б́лу́зе́ і́ т́рю́мфа́льні́е па́каза́ў ні́е на́рушо́ні ко́у́ніе́ркі́а.

— А́ ні́ех чі́ё! Мо́гу́абім п́ры́сі́ўа́ц, же би́ўе́ш на ва́гарах і́ ка́па́ўе́шці́ё в ре́це. Ё́сте́ш ё́днак ле́пшы ні́ж мі́ці́ё ви́дава́ўо — на́ разі́е. Мо́жеш ю́ж і́ш.

Би́ўа тро́хё зу́а, же за́віе́ду́а ё́

вродзона прѣніклывощ, аље в
грунчіє рѣчи учієшиуа їїѣ, же Томек
пріпадкм забўакау їїѣ на дрогѣ
посўушеньства.

Нагље одезвау їїѣ Їід:

— Вієш, чієчію, видаї мї їїѣ, же
прішиуаѣ коўнієрїк біяўа нїткă, а
тераз їст прішити чарнă.

— Цо? Як? Рѣчивїщїє прішиуам го
біяўа нїткă! Томку!

Аље Томек нїє чекау на чїяг даљши.
Знаљазўши їїѣ за дрўвіямї, завоуау:

— Їще за то обервієш, Їід!

Їїєдзăц юж в безпїєчним
шгронїєнію, Томек збадау двїє
грубе ігуї, впїєте под кляпă курткї.
Обїє биуї овїнієте нїткамї, їдна
чарнă, друга біяўа.

— Гдиби нїє Їід, нїгди би їїѣ нїє
поуапауа — мрукнăу. — До лїха!
Раз шиї біяўа, а раз чарнă нїткă!
Могуаби їїѣ врешчіє здецидовач на
їднă, бо нїгди нїє памїєтам, на
ктўрă тераз їст кољеї. Аље їдно їст
певне — спїєрѣ Їїда на кваїне
ябўко!

Томек нїє биу ходзăцим взорем
хўопцўв. Знау вправдїє такї взўр,
аље живїу до нїєго гўѣбокі встрѣтї

поґардѣ.

Двіє мінути пұ́знієґ Томек запомніау́ о вшисткіх своїх змартвієніях. Ніє дльатеґо, же јґо троскі биу́и мнієґ докучлїве нїж те, ктұ́ре дрѣ́чā доросу́их, а́ље по просту дльатеґо, же нове, вспаніау́е заінтересованіє пґеґнау́о ј на які́ш час з ґу́ови.

То нове заінтересованіє дотичиу́о бардзо ориґіна́льнеґ методи ґвізданіа, ктұ́рā здобиу́ од певнеґо Му́рина. Тераз пау́ау́ жадзā випрұ́бованіа теґ шту́кі. Биу́ то якби особлґїви пта́сі швієргот, по́љеґаґци на тим, же в крұ́чію́ткіх одстѣ́пах часу на́љежау́о лґекко уде́рāч јзикм о поднієбієніє. Діє́кі пілно́щі і витрвау́ощі Томек опановау́ вкрұ́тце те́ методѣ до містґрства. З уста́мі пеу́нимі мельоді́ї, а ду́шā пеу́нā уніє́щієніа шеду́ тераз у́лицā і дознавау́ учучіа астронома, ктұ́ри одкриу́ новā п́ланетѣ — з тим, же радощ ху́опца биу́а нієвāтплґівіє віє́кша.

В тен ду́угі лґетні вієчұ́р биу́о јще зупеу́ніє ясно. Наґ́ље Томек пґ́рестау́ ґвіздач. Стау́ пґ́ред нїм кто́ш обци: ху́опак одробі́нѣ вижши од нієґо. Появієніє шіє́ новеґо пґ́рибиша, нієважне я́кґо вієку і пұ́чі, становіу́о в мау́еґ мієщініє Ст. Петербург

встрѣсаяце видаřenіє.

Цгѹопієц биѹ порѣдніє убрани,
навет збит порѣдніє як на дїєнь
повшєдні. Здумієваяце! Чапкѣ міяѹ
нічим просто з вистави! Нієбієска
суќнна бљуза, запієта на вшисткі
гужікі, биѹа нова і ељеґанцка, так
само сподніє. На ноґах міяѹ бути,
хочіяж то биѹ тилько піятєк! Міяѹ
навет кокардѣ з барвнеј встѣжкі!
Биѹо в нїм в оґѹлье цоѣ
вієлькомієјскґо, цо обуриѹо Томка
аж до гѹѣбі. Ім дѹужеј пожаєаѹ
взроќм то вспаніяѹє зявіско, ім
вижеј задієєаѹ носа в поґардіє дља
їґо ељеґанці, тим нѣдзнієјши
видаєаѹ му єїє їґо вѹасни виґляд.
Обај хѹопци мільчєлі. Ґди їден єїє
порушиѹ, порушиѹ єїє і другі — аље
тільки боќм і в кѹѹко. Цаѹи час
мієрилі єїє взроќм. Врєшчіє Томєк
повієдіяѹ:

— Цгцєш обєрвач?

— Тільки спрѹбуј!

— Зараз моґѣ то зробіч.

— Ніє даш ради.

— Спокојна ґѹова.

— Ніє вієрѣ!

— Прєконаш єїє!

— Ніє!

— Так!

Пеўне напіёчія мільченіє. Потем
Томек зачяў на ново:

— Як ціё називаш?

— А цо чіё то обході?

— Як бёдэ хчіяў, то бёдіє мніє
обходіч.

— То чому ніє хцеш?

— Як бёдієш дужо гадаў, то зехцё.

— Дужо, дужо, дужо!... Но і цо?

— Мисльіш, же їстеё такі віелькі
ельегант, цо? Мўгубим собіє їднă
рёкё привіязач на пљецах, а другă
чіё спрач, гдибим тилько хчіяў.

— То чому тего ніє зробіш? Чіягље
тільки гадаш, же можеш.

— Ніє зачинај, бо чі доўожё.

— Пгі! Такіх як ти відіяўем юж
вієљу.

— Теж мі важни ельеганчік! Гу, гу,
цо за прёсьлічни капељуёік!

— Як чі ціё так бардзо ніє подоба,
то мі го zdeјміј. Аље ніепрёдко ціё
потем виљіжеш.

— Кúамієш!

— Ти сам кúамієш!

— Тхўр! Цгчіяуби čї бїч, а трїє портками зе страху!

— Зїждај стăд!

— Замкнїј čї, бо чї стукнї камієнієм в ўєб!

— Чижби?

— Зобачиш!

— Вієц чему теґо нїє робїш? Чїґље тїлько ґадаш! По просту čї боїш!

— Вцаље čї нїє бој!

— Трїєєш čї зе страху!

— Нїє!

— Так!

Знову замїлкї. Знову зачїє взаїмне окрăжанїє і мїєренїє очамї. Врешчїє станїльї в позицї боївеї.

— Виноč čї стăд! — крїкнăў Томек.

— Сам čї виноč!

— Нїє хце мї čї!

— Мнїє теж!

Стальї так напрїчїв čїєбїє,

висунавши по їднєй нодзе дља
льепшеї рўвноваґі, і дишѧц
нієнавіщіѧ, з цаўеї сїуи напієраљи на
сїєбіє. Жаден їднак ніє мўгў
узискач пўеваґі. Врешчіє, червоні з
вишїуку як буракі, з захованїєм
вшелькіх острожнощї одстапїльї од
сїєбіє.

— Ти щенїяку! — рўчіу Томек. —
Повїєм о вшисткім моїму старшому
брату, он чїє заўатві маўим
пальцем.

— Гвіждє на твоїґо старшеґо
брата! Мўї брат їст вієкши од
твоїґо. Пўеїрўчі ґо пўез тен паркан
їднѧ рєкѧ.

(Очивїщіє брачія биљи змисльєні).

— Кўамїєш!

— Ґадаї собіє даљеї!

Томек дужим пальцем у ногї
нарисоваў на зіємі крескє і
повїєдїяў:

— Спрўбуї пўекрочич тє льїніє, а
стўукє чїє на мїязґє.

Нїєзнаєми натиxмїаст пўекрочиу
крескє, мўвіяц:

— Зобачими, чи направдє то
зробїш.

— Ніє зблїжај її до мніє! Уважај!

— Но, міяуєш цош зробіч! На цо чекаш?

— До лїха! За марни ґрош то зробіє!

Нієзнаєми вичіяґнаў з кшені двіє дробне монети і шидерчо надставіў ї Томкові. Томек удеґненієм страчіў пієнійдзе на зієміє.

В окамґнієнію хуопци рґучілы її на їєбіє і шзепієні як два зачієкує коґути, зачєлы її таґач по зіємі. Тарґалы її за вуоси, шарпалы убранія, окуадалы її пієщіамі, роздрапивалы носи і окривалы куґрем і суавă. Врешчіє ситуаця почєуа її кристалызовач. Всьрұд бітевнеј куґрави появиў її Томек, їєдзăци окракм на вроґу і мууцăци ґо пієщіамі.

— Маш досич? — висапау.

Цґуопак уїуовау вирвач її з ущіску і ричау внієбоґуоси, ґуувніє зе зуощі.

— Маш досич? — і Томек зачăу муучіч на ново.

Врешчіє хуопак викртушіу: „досич” і Томек пущіу ґо, мувіяц:

— Запамі́этај то собі́є! На п́ришу́ощ
доб́ре уважа́ј, з кі́м зачина́ш!

Ні́єзнаё́ми одше́ду́ шибко́, от́репу́яц
убра́ніє, п́уача́ц і почі́яга́яц носе́м.
Раз по раз о́гља́дау́ ці́є за ці́єбі́є і
ви́гража́у́ Томко́ві, цо́ му зроби́, ѓди
насте́пним разе́м дорві́є го́ в сво́ї
ре́це. Томе́к одпові́єді́яу́ шидерчи́м
смі́ехе́м і з мі́на звичі́єзци руши́у до
дому́. Ље́дві́є ці́є ї́днак одвр́у́чіу́,
тамте́н р́учіу́ в То́мка ка́мієні́єм і
трафі́у го́ мі́єдзи у́опаткі́. Поте́м
пе́де́м р́учіу́ ці́є до учі́єчкі́. Томе́к
го́ніу́ здра́јце́ аж до́ дому і́ п́ри
ока́зі дові́єді́яу́ ці́є, ѓді́є мі́єшка́. Які́с
час па́трольо́вау́ п́ри бра́мі́є,
взива́яц ні́єп́рия́чіє́ља, би́ ста́нау́ з
ні́м до ва́лькі́. А́ље ні́єп́рия́чіє́ль
ті́лько стро́іу́ до ні́єго́ мі́ні п́ре́з
о́кно. Вреш́чі́є поя́ві́уа ці́є ма́тка
ні́єп́рия́чіє́ља, на́звау́а То́мка зу́им,
встрё́тним, орди́нарним ху́опа́км і́
каза́уа му́ оде́јщ. Одше́ду́ ві́єц, а́ље
запові́єді́яу́, же́ ї́ще го́ до́стані́є в
сво́ї ре́це.

Те́го ві́єчора То́мек ба́рдзо п́у́зно
вр́у́чіу́ до́ дому. Ќ́ди о́строжні́є
вхо́діу́ п́ре́з о́кно, впа́ду́ прот́о на
чі́ётке́, чига́яцá на ні́єго́ в за́садзце́.
Ѓди зоба́чиу́а, в я́кі́м ста́ні́є зна́јду́ї
ці́є ї́го у́бра́ніє, з ца́уá ста́новчо́ці́а
поста́нові́уа сказа́ч го́ в ні́єді́єльє́ на

чієжкі роботи.

Роздіяу ІІ

Надшеду суботні ранек. Суоңце
свієчіуо промієнніє, цауи свіят
дишау радощіа лата і кіпіяу
жичієм. В каждом серцу дьвієчауа
музика, а јсљі серце биуо муоде,
пієсь сама чієнєуа єіє на уста.
Усмієх биу на каждой тварі і вієсна
в каждом руху. Акаці окриуи єіє
квієчієм, повієтре прєпоєне биуо
запахем квіятув.

Нієдаљєк взгұра, спогљадаяце зє
свеј винієсуоці на мієстєчко, пеуєне
биуи зієљєні і кусіуи обієтніца чіши,
щєщія і безтроскіх маєнь.

На бочнєј уљічцє появіу єіє Томєк з
вієдрєм розробієнєго вапна і
пєдзљєм на дуугім тронку. Споејрау
на паркан і вшєљка радощ згасуа
на јго тварі, а душа погрљжиуа єіє
в гуєбокім смутку. Паркан міяу
трїдієщі метрув дуугоці і понад
два метри високоці! Свіят видау єіє
Томкові отхуаніа, а жичіє
нієзношним чієжарєм. З
вєстхнієнієм зануриу пєдзєљ і
прєјхау нїм по најбљіжшєј дешє.
Махнау пєдзљєм јщє два рази,
порувнау знікомљ замальованљ
повієрхніє з огромєм, які позостау

їще до помаľованія і уїїяду под
пўотем зупеўніє заўамани.

З брами, з віядрем на водѣ, вибієгу
в подскоках їм. Спієвау пієсенкѣ
„Буффаљо Біль” . Ношеніє води з
мієскї студні завше биуо в очах
Томка чимс ганієбним, аље teraz
зупеўніє іначеї то оцєніу.

Пріпомніау собіє, як вспаніяує
товариство збієра сїє при помпіє.
Цгуопци і дієвчѣта — біялы, Муїрині,
Муљачі — чекаї там на свой кољєї,
замієніаїц сїє при тим забавкамї,
кууцац, біяц, барашкуяц, чильї як
наїљєпієї уприїмніаїц собіє час.

Пріпомніау теж собіє, же хочіяж до
студні биуо нієцаує двієщїє крокув,
їм нїгди ніє врацау з водѣ пред
упуївем гоїїни — а наїчѣщїєї трѣба
го биуо допієро стамтад
спровадзач.

— Суухаї, їм — повіїдіау — я пўїдѣ
по водѣ, а ти ту трохѣ помаљуї за
мніє.

їм покрѣчіу гуова і одповіїдіау:

— Ніє муц, панїчу. Панї казач мї іщ
по водѣ і нїгдіє сїє ніє затрїмивач.
Она повіїдієч, же панїч Томек бѣїє
хчієч, жеби їм маљовач за нієго,
аље она казач мї пїљновач своїї
роботи. Она сама хчієч уважач на

паніча маľованіє.

— Ој, їм, ніє прѣјмуј сїѣ тим, цо она мўві. Завше так гада. Даж мі віядерко, врўцѣ за минутѣ. Чіѣтка навет ніє зауважи.

— Ніє мўц, панічу. Пані мі гўовѣ урвач, она на певно так зробіч.

— Она? Прѣчієж она ніє ма појчія о бічію! Највижеј постука напарсткм по гўовіє. Кто би сїѣ тим прѣјмовау! Чіѣтка тилько дужо гада, аље гаданіє ніє бољі, хиба же зачніє љаментовач. Сўухај, їм, дам чі моя шкљанă кулкѣ, вієш, тѣ біяуă.

Їм зачăу сїѣ вагач.

— Біяуа кулька, їм, то цоѣ вспаніяуѣго.

— Ах! Она бич така сљічна! Аље панічу, їм страшніє сїѣ бач пані!

Їм биу тилько чўовієкм. Покуса биуа за вієлька. Одставіу віядро і стау сїѣ вўащічієљем біяуеј кулкі. В хвільѣ потем учієкау, аж сїѣ за нїм куриуо з віядрем і обољауим грбієтем; Томек маľовау з запауєм, а чіѣтка Польи врацауа з поља бітви з пантофљем в рѣце і тріумфем в очах.

Енергія Томка вкрўтце осуабуа.

Очима души відіяу прѣдсїєвзїєчїя, ктѹре пљановау на дїсїя і зробіуо му сїє страшнїє смутно. Нїєдѹго зачнѧ тѣди прѣбієгач їннї хѹопци, вольнї, пѣдзѧци на рѹжне вспанїяѹе виправи і бѣдѧ з нїєго кпїч, же мусї працювач — сама мисль о тим палїѹа го живим огнїєм. Видобиѹ цаѹи свѹї майтек і поддаѹ го докѹадним огльѣдїном: щѧткї забавек, шкљане кулькї до гри і бежімієнне рупїєчїє. Вистарчиѹоби тєго до опѹаценїя крѹткїго застѣпства в робочїє, аљє на певно нїє вистарчиѹоби до купїєнїя хочби пѹѹ години вольнощї. Вѹожиѹ вієц з поворотем до кшенї свої убогїє скарби і пожегнаѹ сїє з мисльѧ о прѣкупїєнїю хѹопцѹв. Нагљє, в теї најчарнїєшєї розпачи, спѹинѣѹо на нїєго натхнїєнїє. Потѣжне, ољснїєваяце натхнїєнїє.

Взїяѹ пѣдзель до рѣкї і з цаѹим спокоїм забраѹ сїє до роботи. Вѹащнїє Бен Роґерс появиѹ сїє на горизонтїє, тен сам Бен, ктѹрего зѹосльивошї Томек обавїяѹ сїє најбардїєї. Бен надходїѹ в подскоках, цо доводїѹо, же биѹо му лєкко на серцу і же замієрєнїя їго биѹи вієлькї. Заядаѹ ябѹко, а в вольних хвїлях видаваѹ з сїєбіє прѣчїягѹє гѹѣбок тони, по ктѹрих

настѣповауи басове погуківанія:
бом — бом — бом — ґдиж биу
вѹащніє паровцем.

Ќди знаѡазу ѡіє бѡіско Томка,
звольніу бієгу, зайу ѡродек уѡіци,
пѣхильіу ѡіє на право і зачѡу
маїстатичніє добіач до бѣгу, бо
пѣдставіау в теї хвілі окрѣт
„Вієѡка Міссоурі” і міау дїєвієч стѹп
занурѣнія. Биу рѹвночєщніє статѡм,
капітанем, дзвонѡм окрѣтовим і
стау в виображні на вѹасним мостку
капітањским, видаѡц розкази і
беззвѹочніє ї виконуѡц.

— Стоп, капітаніє! Дзињ-дзињ-
дзињ!

Дрога ѡіє коњчиуа, вієц зачѡу
повоѡі скрѣцач на бочнѡ щієжкѣ.

— Цауа встєч! Дзињ-дзињ-дзињ!

Опуцїу рѣце і тѣрмау ї штивно
випрѣжоне пѣи собіє.

— Права встєч! Дзињ-дзињ! Ууууу!

— Права рѣка затачауа тєраз вієѡѡ
ууѡі, бо биуа вѹащніє коѹєм
стеровим, маѡцим 30 метрѹв
обводу.

— Љєва встєч! Дзињ-дзињ! Ууууу!
Права стоп! Воѡно напѣѡд! Дзињ-
дзињ-дзињ! Ууууу! Геї, хѹопци,

ручіч котвіцё! Гд́іе цума? Дзинь-дзинь-дзинь! Котвіца р́уцона, капітаніе! Шши! Шшши! (пр́убованіе вентильі).

Томек ма́ловау́, ніе звраца́йц најмніе́йше́й ува́гі на вспані́яуи паровіе́ц.

Бен зд́івіу́ щіе́ о́громніе́, а по хві́лы одезва́у щіе́:

— Ге, ге, ге! А́ље чіе́ вробі́лы!

Ї́дина́ одповіе́д́і́я́ би́уо мільченіе́. Томек о́км артисти о́ценіу́ о́статніе́ почі́ягніе́чіе́ пё́дзља на парканіе́, попра́віу́ дельі́катніе́ і поновніе́ в скупіе́нію о́ценіу́ вині́к. Бен подше́ду́ до ніе́го. Томкові чіе́жко би́уо укри́ч сво́й охотё́ на ябу́ко, а́ље ніе́ одрива́у щіе́ од пра́ци. Бен за́питау́ іро́нічніе́:

— Цо, стари, му́щіш д́і́щія́й пра́цовач?

— Ах! То ти, Бен? Вца́ље чіе́ ніе́ заува́жиу́ем.

— Віе́ш, і́дэ щіе́ ка́пач, а ти? Ага, запомні́яу́ем, же ти во́льіш пра́цовач...

Томек обе́р́ау́ ко́льегё́ од ступ́ до гу́ови і за́питау́ зд́івіе́ні:

— Цо називаш пра́ца?

— Як то, чи маľованіє ніє їст
працѧ?

Томек знѸв забрау́ ціѣ до маľованія
і одповієдіяу́ нієдбаље:

— Може то їст праца, а може і ніє.
Вієм тилько, же так ціѣ подоба
Томкові Савиєрові.

— Ніє гадај, же ѡубіш маľовач
паркани.

Пѣдзель ніє уставау́ в праці.

— Чи ѡубіѣ? ЃѸупіє питаніє. Ніє
цодієнніє трафія ціѣ чѸвієкові така
ѓратка, жеби маľовач паркан.

То зупеу́ніє змієніяу́ постац ѣчи і
цау́ѧ справѣ указау́ в новим
оѕвієтљєнію. Бен пѣрєстау́ їщ ябу́ко.
Томек з највижшѧ уваѓѧ маľовау́
пѣдзљєм по десках, цофау́ ціѣ,
оцєніяу́ свој дієу́, ту і Ѹвдіє
поправіяу́; справіяу́ враженіє
цау́ковічіє похѸонієтєго тимі
чиннощіамі. Бен щљєдіу́ кажды їго
рух. Цораз бардієј го то
інтерєсовау́. Наѓљє повієдіяу́:

— СѸухај, Томек, дај мі трохѣ
помаľовач!

Томек застановіу́ ціѣ пѣрез хвіљѣ.
Юж міяу́ ціѣ зѓодіч, аљє змієніу́
заміяр.

— Ніє, Бен, то нієможлїве. Вієш, чїєтце Польїи страшніє заљежи на тим парканіє, звўаща тутаї, од строни ульїци, сам розумієш... Гдиби то биўо гдієщ за домем, то остатечніє мўгўбищ спрўбовач, аље в тим мієїшу рачеї ніє... Чїєтка їст нієможлївіє вимагаїца. То мущї бич зробієне бардзо докўадніє. Ніє вієм, чи на тищїяц, а навет на два тищїяце хўопакўв, знаїдіє щїє хоч їден, ктўри умїяўби то зробіч направдє порїадніє.

— Цо ти мўвіш? Сўухаї, даї мї спрўбовач! Тїлько маўи каваўечек! Я бим чї позволїў, гдибим биў на твоїм мієїшу.

— Бен, зрозум, я бим чї теж позволїў, аље чїєтка Польїи! Вієш, їм хчіяў маљовач — ніє позволїўем, навет Сїд хчіяў — теж ніє позволїўем. Зрозум мої поўоженіє. Гдибищ зачяў маљовач і цощ чї ніє вишўо...

— Томку, прошє чїє, бєдє бардзо уважаў! Дам чї каваўек моїго ябўка!

— Но добрє... аљбо ніє... ніє могє...

— Дам чї цаўе ябўко!

Томек оддаў врешчіє пєдзель, з

нієхѣчія на тварі, а вієлькѣ радощіа в серцу. І подчас гди нієдавні паровієц „Вієлька Міссоурі” працювау в почіє чоуа, нієдошуі артиста щієдіяу собіє оподаь на бечце, махау ноґамі, заядау ябўко і упатривау в мисльах нове нієвінне офіяри.

Матеріяуу ніє бракуо. Цо хвіља зявіяльі щіє кољејні хўопци.Кажди пїрхोдіу з заміярем пощміянїа щіє з Томка і каждый зоставау, жеби маьовач. Кди Бен щіє змѣчиу, з уаскі Томка пїршўа кољеј на Білььєго в заміян за нієзупеуніє јще подарти лѣтавієц; а гди і Більь міяу юж досич, право бієльєніа паркану набиу Ёгнни за здехўєго щура і каваўек шнурка, на ктўрим можна нїм биуо вивіяч. І так даљеј, і так даљеј, годіна за годинѣ. А кди сўоњце зачѣуо хильіч щіє ку заходові, Томек, ктўри рано биу јще нѣдзаѣрем, тѣраз стау щіє безконкуренцијним боґачем. Опрўч вчєщнієј вимієнієних пїредмієтўв міяу дванащіє шкљаних куьек, поуамане органкі, каваўек нієбієскґго шкуа од бутелькі, пїрез ктўре можна биуо патїреч, шпуькѣ до нічі, кључ, ктўри нічєго ніє отвієрау, каваўек креди, шкљани корек од карафкі, оуовіянєго

жоўнієрка, двіє кіянкі, шещ
капішонѳв, ката з їдним о́км,
мо́сієжнѳ коу́аткѳ до дрѳві, псіѳ
оброжѳ, рѳкоїщ ножа, чтери скѳркі
з помарањчи і старѳ розбітѳ раме́
о́кннѳ. Прі тим час спѳдіу́ бардзо
пріїмніє в бѳогім нієрѳбствіє, цауи
дієнь міяу́ това́рство, а паркан
покрити застау́ трѳма варствамі
вапна. На щѳщіє дѳла хѳопцѳв
забраку́о бієльду́а, бо биу́би іх
вшисткіх допровадіу́ до
банкруцтва.

Томек узнау́, же свіят мімо вшистко
ніє їст такі зу́и. Сам о тим ніє
вієдзѳц, одкриу́ вієльќ право
људзкіх діяу́ањ, а міяновічіє: — їщлі
хцеми обудіч в доросу́им ѳуб
дієцку прагнієніє якїс́ рѳчи, му́сіми
ѳ прѳдставіч яко бардзо труднѳ до
о́сіѳгнієчіѳ. Гдиби биу́ вієлькім
фільозофем (такім як аутор теї
ксіѳжкі), то поѳу́би, же працѳ їст
то, цо му́сіми робіч, а пріїмнощіѳ —
то чєго робіч ніє му́сіми.

Зрозуміѳу́би вѳвчас, же вирабіѳніє
штучних квіѳтѳв ѳуб ходзеніє в
ќрачіє їст чієжкѳ працѳ, нато́міѳст
ґраніє в крѳгѳьє аѳбо вспі́наніє сіє
на Моунт Бѳланц їст тилько
пріїмнощіѳ. Вієљу богѳтих панѳв в
Ангѳїї ту́уче сіє повозем,
запрѳжоним в чвѳркѳ коні,

двадієщія љуб тїйдієщі кіљометрѡв
в упаље — бо та прїїмнощ коштуї
їх дужо пієніїдзи, аље нієхби ім
ктої казаў робїч то само за
винагїродзенїє, зачїльби то уважач
за працї і вољельби з нієї
зрезигновач.

Роздіяў ІІІ

Томек станяў прїед чїєткя Польї.
Сїєдіяўа прїи отвартим окніє
прїтуљнегѡ, зачїшнегѡ покою,
ктѡри бїў їдночеїніє сїпіяљнія,
ядаљнія, бавїяљнія і чїтельня.
Бальсамїчни запах љата, нічим
нієзмяцѡна чїша, воњ квїятѡв,
усїпіяяце брїєченїє пщѡў —
розмариўи старшя панїя. Кїваўа сїє
сенніє над робѡткя, а їдїни
товариш чїєткї, кот, дрїемаў на її
кољанах. Окуљари прїезорніє
одсунїя на сїве вѡси. Бїя
прїєконана, же Томек юж давно
здезертероваў, вїєц здївія сїє
нієпомїєрніє, гди уїраўа го
вкрачайцегѡ без обави в засїєг її
рак.

— Чи могїє тєраз їщ сїє бавїч,
чїєчїю? — запитавї грїєчніє.

— А їље зробїяєч?

— Вшїєтко, чїєчїю.

— Ніє кúам, Томку. Вієш, же теґо
ніє зношѣ.

— Ніє кúаміѣ, чієчію, зробіуем
вШИСТКО.

Чієтка ніє бардзо вієриуа сúовом
Томка, вишуа вієц, аби особіщіє
обејреч винік јґо праці. Биуаби
задовољона, ґдиби освіядченіє
сієстрѣнца справдіуо сіє хоч в јднеј
піятеј чѣщі. Тотєж здумієніє јј ніє
міяуо ґраніц, кди зобачиуа цауи
паркан кількакратніє старанніє
покрити біяуѣ фарба і то з такѣ
ґорльвощіѣ, же навет на зіємі
чіяґнау сіє vzdууж паркану біяуи
пас.

— Цоѣ подобнеґо! Но, но! Трѣба
пříзнач, же потрафіш працювач,
јсљі чі сіє тилько хце — повієдіяуа в
пříпұивіє щереґо поđиву і
натихміяст осуабіуа компљемент
коментарѣм: — Нієстєти, мушѣ
ствієрдіч, же бардзо рѣдко чі сіє
хце. Но, ідь сіє бавіч, аљє прошѣ
чіє, жебиѣ врұчіу до дому јще в тим
тиґоднію, бо іначєј достанієш
љаніє.

Биуа так ошоуомієна і ољснієна
бљаскм чину Томка, же
запровадіуа ґо до спіжарні,
вibraуа најуаднієјше ябуко і

врѣчи́уа му ї, вигу́ашаѣц пѣри тим
взрушаѣце казаніє о подвѣ́јнеї
сѣ́одици нагѣ́роди, ктѣ́рѣ здо́биуо сїѣ
уччї́вѣ працѣ́. Вѣ́а́снїє гди ко́нчи́уа
своѣ́ мовѣ́ зрѣ́чнїє до́бранѣ́
сентенцѣ́ з Пі́сма Сѣ́віѣ́тего, То́мек за
її́ плѣ́цамі́ сѣ́ві́сна́у кава́уек плѣ́ацка.

Ви́біє́гаѣц з до́му, у́ї́ра́у Сї́да
вхо́дзѣ́цего на пі́етро по
зевнѣ́трних шго́дах. Гѣ́лі́на бі́уа по́д
ре́кѣ́... В по́віє́трѣ́ заро́іуо сїѣ́ од
ку́ль. Сѣ́віста́уи во́ку́у ушу́ Сї́да, ні́чим
гѣ́рад; за́нім чї́є́тка По́льли здо́жи́уа
сїѣ́ зорїє́нтовач і́ надбі́єц з одсї́єчѣ́,
кі́лька ку́лек вешу́о ю́ж в
безпо́средні́ контакт з чї́я́уем
бѣ́рата, а То́мек в експѣ́ресовим
те́мпіє́ пѣ́рескочи́у паркан і́ зні́кнѣ́у.
Бі́уа там вѣ́правдї́є фу́ртка, а́ле
ні́гди ні́є мі́я́у ча́су, же́би з ні́єї
ско́ри́стач. Те́раз до́піє́ро до́зна́у
вѣ́равдї́веї у́льгі́: ра́ху́нек з Сї́де́м за
звѣ́рѣ́неніє́ чї́є́тце ува́гі на ча́рнѣ́
ні́ткѣ́ бі́у ви́рѣ́внани.

То́мек окѣ́ра́жи́у ше́рег до́му́в і́
ви́ше́ду на ти́уи ста́їні́ чї́є́ткі. По́чу́у
сїѣ́ те́раз безпї́є́чни пѣ́ред ка́рѣ́ацѣ́
ре́кѣ́ спѣ́равїє́длї́вощі́, по́спїє́ши́у
ві́є́ц в стѣ́ронѣ́ ринку́, гдї́є́ зго́дніє́ з
умо́вѣ́ спотика́уи сїѣ́ двї́є
ні́є́пѣ́ри́ячіє́льсќ армі́є хѣ́уопцѣ́́в, бі́
сто́чич за́жарта́ бі́твѣ́. То́мек бі́у

Генерауем јднеј з нїх, а јго
сердечни прїячієль, Ёе Гарпер —
генерауем другїєј. Обај вієльци
водзовіє нїє зніжалї сіє до
особїстєго удїяуу в вальце — од
тего бильі звикльі жоунієре —
сієдієльї собїє разєм на пагурку і
кrowальї операцямї воїннимї,
висиуаяц розкази през адїютантув.

По дуугїєј і зачієтеј вальце армія
Томка однієсуа вспанїяує
звичїєство. Потєм настїпіуо
подсумованїє старч воїнних,
окрешльєнїє лїчбї забїтих, вимїяна
їньцув, узгоднїєнїє прїчин
настїпнєго конфльїкту зброїнєго і
устаљєнїє дати нїєунїкнїєнєј бїтви.
Врєшчїє обїє арміє згоднїє
одмашєровауї, а Томєк сам рушїу
в дрогє повротнї.

Прєходзїц коуо дому, в ктурим
мїєшкау јфф Тгатхєр, ујрау в
огродїє нїєзнаємї дїєвчїнкє.
Суодкї буйєкїтноокї їстоткє, о
яснїх вуосах спљєчїєнїх в два
дуугїє варкочє, убранї в бїяуї
љєтнїї суќнкє і гафтованє
сподєнкї. Свієжо укоронованї
звичїєством богатєр пољєгу од
разу бєз їднєго вїстрїауу. Пєвна
Амї Љаврєнцє в окамгнїєнїю
знїкнєуа з їго сєрца, нїє зоставїяц

по собіє навет најмнієjšего
вспомнієнія. Дотад здаваўо ціє
Томкові, же коха я до шаљєнства,
же я убўствія, тєраз прєконаў ціє,
же биўо то тилько прєльотне, ніц ніє
значаєє учучіє. Прєз кїлька дўугїх
мієсієци забієгаў о її взгљєди, а она
заљєдвіє прєд тигоднієм визнаўа
му свой міўощ. Прєз цієдем дні биў
наїщєсьлівшим і наїдумнієjšим
хўопцем под сўоњцем, аљє в теї
їднеї хвілі Ами уљотніўа ціє з її
серца як прїпадкови гощ, ктўрего
час візити юж мінаў.

Ўуцаў тєраз новєму анієўові
украдковє і розмодљонє спожєнія,
аж врєшчіє спострєгў, же і она го
зауважиўа. Вўвчас удаў, же ніц ніє
віє о її обєцнощі і зачаў на вшисткї,
вўащївє хўопцом, гўупковатє
способи „попісивач ціє”, аби
вправіч я в поїв. Трваўо то якіє
час. Гди врєшчіє, вєрўд
каркоўомних продукці
гімнастичних, зеркнў украдкїм в її
стронє, ствієрдїў з бўљєм серца,
же анієў замієра іщ до дому.
Подшєдў вієц до паркану і опарў
ціє о нієго погрљжони в
мєљанхольїним смутку. Міяў сўабљ
наїєї, же дієвчинка затрїма ціє
можє хоч на хвіљє. І рєчивіщїє,
занїм знікнєўа в дрївах, прїстанєўа

на шгодках. Томек вестхнаў
бољещівіє, ґди ноґа її станёуа на
проґу, аље натихміяст тваř
заясніяуа му радощіа: туж пřed
вејцієм до дому дїєвчинка
пředручіуа му стокроткё пřed
паркан.

Подбієґу до квіятка, лєч о два
крокі пřed нїм затрїмау чїє
ґваутовніє, прїсуоніу очи рёкă і
зачау патреч в ґуăб ульіци, якби
наґлє зауважіу там цоś нїєзвிகльє
чієкавеґо. Потем подніўсу з зіємі
суомкё і одхиљаџ ґуовё в тиу, в
скупієнію баљансовау нїя на нощїє.
В тракчіє тих чиннощї нїєзначніє
прїсувау чїє до стокроткі. Врешчіє
накриу я босă стопă, зречніє
подніўсу пальцамі ногі і — поґнау зе
своім скарбем, знікаџ за закрётем
ульіци. Знікнаў јднак тилько на мауă
хвількё, якј потреба биуо до
прїпієчія квіятка под бљузă, аби
зналазу чїє в безпощреднієј
блыскощї серца, а може жоуăдка —
Томек нїє биу за добри в анатомії.

Вручіу под паркан і попїсивау чїє
под нїм аж до ноци. Аље дїєвчинка
юж чїє нїє показауа, хоч Томек
почієшау чїє, же може стауа ґдієс
за фіранкă і відіяуа доводи јґо
ґваутовнеј міуощї. З ґуовă пеуна

цудовних ма́рень повлѣ́ку́ ї́ї
врешчіє до дому, хочіяж серце
чія́гнѣ́уо го в другѣ́ стронѣ́.

Подчас ко́љаці́ би́у в так
подніє́су́им настрою, же чі́єтка
застана́віа́уа ї́ї, цо знову в ніє́го
„вста́піуо”. Доста́у по́рядна́ бурѣ́ за
обру́ценіє́ Ї́да глы́на, а́ле ані́ трохѣ́
го то ніє́ взруши́уо. Под самим
носе́м чі́єткі́ прѣ́бова́у кращ цу́кр і в
ко́нцу доста́у за то по́уапах.

— Чі́єчію, чѣ́му ніє́ бі́їш Ї́да, ќди
роби́ то само? — за́пита́у.

— Бо Ї́д ніє́ дрѣ́чи чу́овіє́ка так як
ти. Ѓдибим тилько спу́ціа́уа чі́є з очу,
зараз влѣ́зѣ́биш ца́уи до цу́крні́чкі.

По хвільі́ чі́єтка ви́шуа́ до кухні́. Ї́д,
певни́ сво́її ніє́тика́льно́ці, а
зара́зем хца́ц докучи́ч Томкові́,
ї́їгна́у безче́льніє́ по цу́крні́чкѣ́.
Те́го би́уо стано́вчо за віє́ље. Втем
цу́крні́чка ви́сльі́згнѣ́уа ї́ї Ї́дові́ з
ре́кі, спа́дуа́ на подѣ́огѣ́ і сту́куа́у
ї́ї. Томек би́у вніє́бовзі́єти.

П́риѓризѣ́у ј́зик і ніє́ пові́діа́у ані́
су́ова. Поста́нові́у собі́є в ду́ху, же
бе́діє́ мі́лчау́ навет вте́ди, ѓди
п́риј́діє́ чі́єтка. Бе́діє́ мі́лчау́ як
гру́б, аж чі́єтка са́ма за́пита, кто́ то
зро́біу́. Вѣ́вчас до́піє́ро пові́є і цѣ́ж
то бе́діє́ за вспа́ніа́уе п́редста́вієніє́

відієч, як та ходза́ца доскона́уощ
обервіє ланіє! Серце їго би́уо так
пּрепоєне щєщїєм, же лєдвіє мўгý
у́сїєдієч, гди чїєтка врўчі́уа з кухні і
стояц над стўучо́нă цукрнічкă,
чіска́уа спонад окуля́рўв пієруни
гнієву.

„Зараз щїє зачніє” — поми́сьла́у — і в
те́й саме́й хві́лі лєжа́у як дўу́гі на
зіємі. Гро́зна ре́ка подніє́су́а щїє, би
поновіч уде́реніє, гди Томек
заво́уа́у:

— За цо мніє бі́їш, чїє́чію? То щї́д
стўу́ку́ цукрнічкѣ!

Чїє́тка По́льли замару́а. Якби пієру́н
в ні́я стрѣ́льї́у. Томек з сатисфакц́я
оче́ківа́у те́раз го́ра́це́го вспў́у́чучі́я.
Тимчасем чїє́тка, одзиска́вши мовѣ́,
повіє́дія́уа тї́лько:

— Но, на дармо і так ніє доста́уєщ.
Ј́стем певна, же маш на суміє́нію
яка́щ і́ннă псоте́ укритắ пּе́де мнắ.

Чу́а страшлї́ве ви́рүти суміє́ні́я і з
серца ви́рива́уи ї́ї щїє́ на уста́ яќщ
чіє́пу́е, пе́у́не мі́уощі́ су́ова, а́ље
зоста́уиби о́не одебра́не ја́ко
пּри́знаніє́ щїє́ до ві́ни, а на то ніє
позва́ла́уи взгльѣ́ди ви́хова́вче. Ніє
повіє́дія́уа віє́ц ні́ц і зе згрі́зотắ в
серцу пошу́а до своїх за́јч.

Над́асани Томек щіє́дія́у в ка́чіє і
розчу́ляу́ щіє́ над соба́. Віє́дія́у, же
чіє́тка в гу́єбі души бу́ага го на
ко́ланах о прѣбаче́ніє і щвіа́домош
те́го дава́уа му мшці́ве задово́леніє.
А́ле постано́віу́ бич тва́рди: ніє́
прѣбачи́ чіє́тце і бе́діє удава́у, же
ніє́ ві́ді її хе́чі до по́јднані́я.З
замѓльоних у́замі очу́ чіє́ткі цо хві́льє
пада́уо в її́о строне́ те́скне, пе́у́не
бу́љу спо́рєніє, лѣч за́взія́у щіє́, аби
ніє́ розуме́ч, цо оно́ значи. Очима́
души ві́дія́у ю́ж, як ле́жи на у́у́жку
уміє́райци; чіє́тка похи́ля щіє́ над
нім, бу́ага́йц го о ї́дно су́ово
прѣбаче́нія, а́ле он одвра́ца щіє́ до
щіа́ни і уміє́ра в мі́лченію. Ах, цо щіє́
втєди бе́діє ді́яу́о в її́ души! Потє́м
виобра́жіу́ собіє́, як го прі́ноша́ до
дому́, вичі́ягніє́тего з ре́кі,
ніє́живєго. Ву́оси мо́кре і злєпіє́не,
ре́це жі́мне, лѣч біє́дне удрѣ́чоне
серце́ на́рєшчіє́ зна́язу́о у́кої́ніє.
Чіє́тка рѣ́ца щіє́ на ніє́го, шлѣ́ха і
розпа́ча, бу́ага Бо́га, аби́ її́ одда́у
у́коханєго́ ху́опца. Бе́діє втєди
прі́щіє́гач, же ю́ж прѣ́нігди́ ніє́
скрѣ́вді го а́ні ніє́ обра́жі! А́ле он
ле́жи без ру́ху, жі́мни і щміє́ртельніє́
блѣ́ди — біє́дни ма́уи ме́ченні́к,
кту́рего́ чіє́рпіє́нія на́рєшчіє́ щіє́
ско́нчи́уи.

Так щіє́ прѣ́яу́ свої́мі вими́сьльоні́мі

нієщєщїамї, же зачאַу хлыпач з жаљу над собאַ. Ніємалъ дущїу щїє вѹаснимї узамї, ктѹре нїєпрѣрваним пото́км пу́инѣуи му з очу і капауи з ко́нца носа. То розткльївіяніє щїє над своѣ нїєдоля справїауо му такאַ прїїмнощ, же за нїц в щвієчіє нїє допущїуби, жеби якако́львієк зіємска радощ змאַчіуа тѣ бѹогאַ бо́лєщ. Їго трагічне прѣжичїя биуи на то збит щвієте. Вшельк почїєшенїє биуоби в теї хвїльї нїєміуим згрїтем. Тотєж гди до покою вбієгуа танечним кро́км кузинка Мари, щєщльїва, же по спѣдзенїю їднего тигоднїя на вщї, знову їст в дому, Томек встау і окрити чарна́ хмурאַ смутку вишєдѹ їднимї дрѣвїямї, гди она другїмї внієсуа щпїєв і суо́нцє.

З да́лєка омїау мїєјша, гдїє бивалї їго ко́лєдзи, шукау самотних і понурих закאַткѹв, ктѹре одповїадауи їго настроєві. Скущїуа го тратва на рєце. Ущїядѹ на її кравѣдї і впатривау щїє в посѣпна́ водѣ. Гдиби так можна биуо утонאַч за їдним зама́хєм, без бѹљу, з помїнієчїєм вшисткїх нїєви́гѹд, як натура визначїуа кандидатом на топієльцѹв.

Нагље прїпомнїау собіє о квїятку.

Вияў ґо. Биў поґнієчієни і звїєдўи,
цо напоіўо Томка јще розкошнієјшă
бољєщїă. Задаваў собіє питанїє, чи
она жаўоваўаби ґо, ґдиби о
вшисткім вієдїяўа? Чи пўакаўаби?
Чи хчіяўаби обѣч ґо за шиј і
почієшич? Чи теж може
одврўчіўаби щїє од нієґо обојтніє, як
тен цаўи обўудни щвіят?

Те образи так виольбřимїяўи јґо
розкошне чїєрпієнїя, же вчіяж до
ніх поврацаў і огљăдаў зе вшисткіх
строн, аж од теґо чїяґўеґо
огљăданїя збљадўи і сповшєднїяўи.
Поднїўсў щїє вієц з чїєжкім
вестхнїєнїєм і пошєдў в мрок.

Окоўо ґодїни дїєщїятеј вієчорєм
пřєходїў пустă уљїцă обок дому,
ґдїє мїєшкаўо јґо нїєзнаєме бўство.
Пřистанăў на хвїльє. Надставїў ушу,
аљє нїц нїє усўишаў. На пїєтřє
падаў на фїранкє сўаби бљаск
щвієци. Чи тен покўј биў ущвієцони јј
обєцнощїă? Пřєскочиў пřєз
паркан, пřєкрадў щїє помїєдзи
кљомбамі і станăў под окнєм. Дўуго
спогљăдаў на нїє з учучїєм. Потєм
поўожиў щїє на пљєцах і скřижоваў
рєцє на пїєрсях, тřимајц в нїх
звїєдўи квїятек. Так праґнăў умřєч,
самотни, вигнани в даљєкі жїмни
щвіят, бездомни, позбавїєни јднеј

пּриязнєј рєкі, ктўра старўаби му з
чоўа шмєртєльні пот, і кохайцєј
тваři, ктўра похильўаби шїє над нїм
зе вспўўчучїєм, кди надєјдїє вїєлька
хвїља конанїя. Так теж повїнна ґо
зобачич она, ґди вијдїє, аби
попатрєч на пїєкни поранек. Чи
спадўаби вўвчас з јј очу хоч јдна
ўза на јґо бїєдне, мартве звўокї? Чи
вестхнєўаби хоч на вїдок тєґо
мўодеґо, квїтнїцєґо жичїя, так
пּредвчєшнїє і бруталнїє шїєтєґо
нїєльтощївї косї шмєрчї?

Окно на пїєтрє отвориўо шїє наґлє і
скрєклїви ґўос сўужїцєј
спрофановаў швїєтї чїшє, а
струмїєнь жїмнєј води обљаў
лєжїцє на долє шмєртєльне щїткї
нїєдошўєґо мєчєннїка.

Богатєр зєрваў шїє, кртушїц і
отрїсаяц. Рўвнчєшнїє з чїхїм
пּрєклєньствєм розлєґў шїє швїст
камїєнїя в повітрўу, потєм сўїхач
биўо брєк тўучонєј шїби; якаш
маўа, нїєвїразнїа постач
бўїскавїчнїє пּрєскочиўа пּрєз
паркан і знїкнєўа в чїємнощї.

Парє хвїль пўзнїєј, кди Томєк
розєбрани до спанїя, оґлїадаў в
швїєтлє ўојўвкї пּрємочонє убранїє,
обудїў шїє Сїд. Мїяў страшнї охотє
скоментовач вїґлїад брата, алє

угризú щё в јзык — Томкові нієдобре патріуо з очу.

Томек влязú до уужка, ніє задаџ собіє труду змўвієнія пачієра, а Щд скрупуљатніє занотовау собіє тен грех в памієчі.

Роздіяу IV

Суюнце взешуо над спокојна зіеміа і сúaуо све чієпує промієніє чіхему мієстечку. По щнієданіу чієтка Польи одправіуа домоєе набожењство. Розпочёуо щё оно модљітвѧ, ктұра биуа ніби будовља взнієщієна з кољєјних, потёжних варств цитатұв з Пісма Щвіётего, защ заправё мурарскѧ становіуа одробіна самодієљних помисұұв чієткі. Зе щиту теј будовљі, нічим з гұри Синај, чієтка рұчіуа грозни роздіяу з Пієчієкщієгу Мојжеша.

Настёпніє Томек „прёпасау све льёдьвіє” (мўвіѧц јзійкм цитатұв) і зачѧу вкувач версети з Бібљії. Щд научіу щё тего юж кілька дні вчєщнієј. Томек скупіу вшистк щіуи, би виучич щё на памієч пієчіу версетұв. Вибрау ј з казанія на гұре, бо в цауєј Бібљії ніє мўгу знаљезч крутших. По упуівіє пұу годіни міяу юж мґљісте појчіє о іх трєщі, аљє ніц понадто, гдіж

умису јго вѣдровау в тим чаїє по
розлєгуих обшарах мишлі людзкј, а
рѣце зајте биуи чинноціамі рачеј
ніє сприяяцимі скупієнію увагі.

Мари взієуа ксіяжкѣ, би го
прѣсухач, а Томек зачәу з трудем
прѣбіяч сїѣ прѣз гѣстә мгүѣ:

— Буюгосүавієні... е... е...

— Убодзи...

— Так, убодзи. Буюгосүавієні
убодзи... е... е...

— Духем...

— Духем. Буюгосүавієні убодзи
духем, альбовієм... альбовієм... оні...

— Іх...

— Альбовієм іх... Буюгосүавієні
убодзи духем, альбовієм іх јст
крўѣство нієбієск... Буюгосүавієні,
ктўри чієрпій, альбовієм...
альбовієм...

— Оні...

— Альбовієм оні... оні...

— Бѣ...

— Альбовієм оні бѣ... Ніє вієм, як
даљеј.

— Бѣдә!

— Ага, бѣдѣ! Альбовієм бѣдѣ...
альбовієм оні бѣдѣ... е... е... бѣдѣ
чієрпієч... е... е... бѹоґосѹавієні,
ктѹри бѣдѣ... альбовієм оні... е... е...
оні бѣдѣ чієрпієч.... альбовієм бѣдѣ...
е... Аље цо бѣдѣ? Чему мі ніє
подповіядаш, Мари? Їстеґ нієдобра!

— Еј, гѹуптаґіє! Ніє мам заміяру чі
докучач, аље муґіш ґіє їще трохѣ
поучич. Тільки ґміяѹо, гѹова до
гѹри. Їстем певна, же чі ґіє уда. А
втєди... подарѹї чі цоґ пієкнеґо. На
певно бѣдіє чі ґіє то подобаѹо. Но, а
тераз до роботи.

— Но, добре. Аље цо то таґґо?
Повієдз, Мари!

— Чієрплївоґці. Вшиґтко в своїм
чаґіє, аље їст то цоґ направдѣ
вспаніяѹєґо.

— Даїш сѹово, Мари? В порѣдкѹ,
вкувам од нова.

І рєчивіґціє зачѣѹ куч, а под
подвѹїним начісґм чієкавоґці і
сподієванеї наґроди чиніѹ то з
таґім запаѹєм, же оґіяґнѣѹ
вспаніяѹи сукцєс.

Мари подароваѹа му вѹвчас
новіюткі шизорик маркі „Барльов”,
вартоґці двунасту і пѹѹ цєнта, а
радоґ, яґї Томєк дознаѹ,

встрѣснѣуа подставами јго јстества. Цо правда, острѣм ниц ниє можна биуо прѣкроіч, аље биу то прѣчієж „оригінальні” „Барљов”, а то означауо цош вспаніяуєго. Јжељи хуопци з Заходу твієрдїлі часем, же вѣрѣд виробѣв маркі „Барљов” знајдуј сїє дужо подрѣбек, то мѣвїлі так тїлько по то, жеби знієсуавіч такі шизорик і позостаніє то ощерством на завше. Томек од разу здѣжиу начїяч нїм шафѣ і юж забїєрау сїє до бїюрка, кди завоуано го, аби прїготовау сїє до пѣжїа до кощїоуа.

Мари наљауа води до бљашанеј мїєдніци і дауа му кавауек мидуа. Томек вишеду прѣд дом і поставїу мїєдніцѣ на мауєј уавечце. Настѣпніє зануриу мидуо в водїє і одуожїу ј на бок, потем подкасау рѣкави, вїљау по чїхутку водѣ на зієміє, врѣчіу до кухні і зачѣ старанніє вичїєрач твар рѣчнікм, вїшѣцїм за дрѣвіямї. Аље Мари одєбрауа му рѣчник.

— Як чї ніє встїд, Томку? — повїєдїяуа. — Такї брудас! Прѣчієж вода чїє ніє угрізіє!

Томек завстїдїу сїє нієцо. Мари знову наљауа води до мїєдніци. Стау над нїя якіс час, збїєрайц сїє

на одвагѣ. Врешчіє вестхнаў чіѣжко і — зачאў сїѣ мич направдѣ. Ќди врўчіу до кухні і з замкніѣтимі очима, по омацку, шукаў рѣчніка, вода і мидлыні щіекаѣце му з тварі, даваўи хлубне свіадецтво јго одвадзе. Љеч кди винуріу сїѣ з рѣчніка, ніє виглядаў јще задоваљаѣцо, бо мієјше вољне од бруду уриваўо сїѣ нагље туж пїри бродіє і коўо ушу, творяц родзај маскі. Поза та љінія, од чоўа аж по шиј, розчіягаўи сїѣ ољбїриміє пїрестїреніє чарнеј, ніє наводнієнеј гљеби. Мари взієўа го затем сама в оброти, а гди скоњчиўа, Томек виглядаў як чўовієк і хрещіянін о јднољітим кољорє скўри. Мокре вўоси Томка старанніє учесано щотка, а крутк кѣдїєркі уўожоно симетричніє і витворніє. (Гди нікт ніє відіяў, Томек усїўоваў з вієљкім трудєм, љеч знікомим резуљтатєм, випростовач ј і пїриљєпїч до гўови; љокі те биўи в огўље јго чіѣжкім змартвієнієм, гдиж уважаў ј за цоє становчо ніємєскго). Потєм Мари вијўа з шафи убраніє, ктўре Томек од двўх љат мўгў ноїч тилько в нієдієље — називаўо сїѣ оно по просту „другім убранієм“, цо позваља окресљїч стопієњ заможнощї јго гардероби. Гди сїѣ

убрау́, Мари допровади́уа до
по́рядку їго тоа́летѣ: запи́еуа му
блѹзѣ, обчія́гнѣуа і ви́гуади́уа на
плѣцах віє́лкі коу́нієр̃ ма́ринарскі,
очи́щиуа То́мка щотка́ з вше́лкіх
пи́укѹв і вѹ́ожиуа му на гу́овѣ
су́омкови капе́љуш в кро́пкі.
Вигля́дау́ тѣраз бардзо
циві́льізованіє, а́лє чу́у́ чи́є
ніє́щегу́льніє. Завше́, гди́ би́у у́мити
і по́рядніє у́брани, доста́вау́ гѣ́щіє
ску́ркі. Мія́у на́діє́ј, же Мари
запо́мні п̃́рина́јмніє́ј о бучі́ках —
а́лє гди́є там! І то за́вїєду́о.
П̃́риніє́суа́ ї, висма́ровавши
поп̃́редніє́ як зви́клє у́о́јм. То́мек
стра́чи́у́ чи́єрплі́вош і о́свіа́дчи́у́, же
чи́я́глє зму́ша чи́є́ го до ро́бієні́а
те́го, че́го ніє́ лѹ́бі. Мари му́сїя́уа
п̃́ремѹ́віч му до суміє́ні́а:

— А́лєж, То́мку, чи́ так по́стѣ́пу́ј
г̃́рєчни ху́опіє́ц?

Мру́ча́ц цо́ш под носем, вѹ́ожи́у
бучі́кі. Мари у́брауа́ чи́є́ шибко́ і ца́уа
тру́јка уда́уа́ чи́є́ до ко́щїо́уа, міє́јша,
кту́рег̃о То́мек ніє́ чи́єрпі́я́у з ца́уе́ј
души́. Цо́ інне́го Мари́ і Ї́д — д́л̃а
ніх би́уа то са́ма ро́зкош.

Шку́у́ка ніє́діє́льна́ трва́уа од
діє́вія́те́ј до впу́у до ї́дена́сте́ј,
да́лє́ј на́стѣ́пова́уо набо́же́ньство.
Дво́ј з те́ј тру́јкі зо́става́уо по́тем з

вúаснеј во́лі на казанію, т́речі теж
зостава́у — а́ље з і́нних, ва́жніє́jších
пово́дѹв.

Тварде́ уавкі́ кощіе́льне з висо́кім
опарчі́ем, мо́гуи по́мієщі́ч око́у
т́ристу о́сѹб. Буди́нек би́у ма́уи і
скромні́. Взно́сіуо́ щі́є над ні́м цо́щ
якби́ пуду́о збі́те з соснових́ десеќ,
виобража́йце дзвонні́цѣ. П́ри д́рвіях
Томеќ звольні́у кро́ку і за́чепі́у
ко́леге́, ру́внієж од́сві́єтніє́
убра́него́:

— Су́ухај, Бі́льль, маш́ жу́утắ карткѣ́?

— Так.

— Цо́ х́цеш́ за ні́я?

— А цо́ да́ш?

— Цу́крек і́ гачи́к до ве́дкі.

— Пока́ж.

Томеќ показа́у. Товар́ би́у добри́ і
ху́опци́ доби́ль тар́гу. Потем́ Томеќ
заміє́ніу́ дві́є бія́ує шкля́не ку́лькі́ на
т́ри червоне́ карткі́ і і́нне дро́біязѓі
за дві́є ніє́бієсќ. Чато́вау́ на ху́опцѹ́в
входза́щих до кощіо́уа і́ п́рез
квадранс́ скупова́у в те́н спосѹ́б
карткі́ в ру́жних ко́льорах. Вреш́чіє́
вкроси́у до кощіо́уа з ѓромада́
шгльудні́є вигля́да́йчих, а́ље
в́раскльі́вих ху́опцѹ́в і́ діє́вчắт.

Усіяду́ в у́авце і одразу зача́у
авантурё́ з пієрвшим ху́опцем,
кту́ри навіна́у му́ ціё́ под рёкё́.
Научичіє́ль, поважни пан в старшим
вієку, му́сіяу́ іх успокоі́ч, а́ле
льедвіє́ ціё́ одврúчіу́, Томек
почі́яґна́у за ву́оси ху́опца,
сієдза́цего́ п́ред нім. Цгу́опієц
обе́йрау́ ціё́, лєч Томек сіє́діяу́ юж
нієві́нніє́ затопі́єни в свої́ ксі́яжце.
Потем, хца́ц усúишеч гу́о́сне „ау!”,
уку́уу́ інне́го ху́опца шпі́лька і
доста́у дру́гіє́ упомні́єніє́ од
научичіє́ља. В огу́лье ца́уа ќласа
Томка́ би́уа в́зорова: га́уа́сьліва,
опорна́ і нієзно́сна. Гди́ п́ришу́о до
вигу́ашанія́ версету́в з Бі́бльї,
жа́ден ніє́ умі́яу́ іх до́куа́дніє́ і
в́ши́сткім т́реба́ би́уо́ подпо́віядач.
Врешчі́є ка́жди́ яко́щ в́ія́кау́ свої́ і
доста́у в на́ґродё́ ма́уа́ нієбі́є́ска́
карте́чкё́ з цитатем з Пі́сма
Сві́є́тего́. Би́уа то́ запу́ата за
вире́цитованіє́ дву́х версету́в.
Діє́сі́єч нієбі́є́скіх картек станові́уо
ру́вноварто́щ ї́дне́й червоне́й і мо́гуо́
бич на́ ні́я вимі́єні́єне; діє́сі́єч
червоних ру́вна́уо́ ціё́ ї́дне́й жу́у́те́й, а
за діє́сі́єч жу́у́тих доста́вау́о́ ціё́ од
директора́ скромні́є́ опра́віє́на́
Бі́бльї́є́ (кту́ра в ових давних,
добрих часах ко́што́вау́а чте́рна́щіє́
центу́в). І́љу з мо́їх чите́льніку́в

здоби́уоби́ ці́є на тильє пі́льнощі́ і
по́сві́є́цені́я, же́би виучи́ч ці́є на
памі́єч двѹ́х ти́сіє́ци вієрши, ґди́би
навет міє́лі за то достач Бі́бльє́ з
і́люстра́цямі До́реґо? А ї́днак Мари́
здоби́уа та́ дроґа́ двіє́ Бі́бльє́, ово́ц
вирва́уеј пра́ци двѹ́х лѣ́т, а певіє́н
хѹ́опак з ніє́міє́цкі́ј ро́діни заґарна́у
і́х аж чте́ри чи пі́єч. Раз
вире́цито́вау он ї́дним тхе́м, без
за́якні́є́чія, т́ри ти́сі́яце версе́тѹв.
А́ле ніє́стети, му́зг ї́ґо ніє́ вит́рима́у
та́ґо обчі́яже́нія і од те́ґо дні́я
пра́віє зу́пеу́ніє жі́діє́чіяу. Чи́єжкі́ то
би́у чи́єс дѣ́ла ніє́діє́льне́ј шкѹ́у́кі, бо
ди́ректор ба́рдзо лѹ́біу́ по́пісива́ч
ці́є тим хѹ́опце́м во́бец ва́жних ґо́щі
— та́ка би́уа п́рина́ймніє́ј опі́ні́я
То́мка. Ти́лько у́статко́вані хѹ́опци́
здо́бива́лі ці́є на п́ре́ховива́ніє
карте́чек і ви́трва́ље вбі́ялі со́біє в
ґѹ́овѣ́ версе́ти та́к дѹ́ґо, пѹ́кі́ ніє́
засѹ́ужилі́ на Бі́бльє́. Ні́ц ві́є́ц
ді́внеґо́, же вре́ченіє́ та́кі́ наґро́ди
би́уо ра́дкі́м і памі́є́тним
ви́да́ре́ніє́м. Зви́чіє́зца ста́вау́ ці́є
бога́тером дні́я і вѹ́вчас в се́рцах
вши́сткі́х хѹ́опцѹ́в за́па́ляу́ ці́є
сві́є́сти оґіє́нь амбі́ці́, ктѹ́ри ніє́раз
ґасѹ́ до́піє́ро по кі́лька ти́ґодні́ях. Ї́ст
ре́чя́ пра́віє певна́, же То́мек ні́ґди
ніє́ пра́ґна́у са́меј наґро́ди, а́ле ніє́
у́леґа́ ва́тплѣ́во́щі, же ї́ґо се́рце

рваю́о́ шї́ до́ су́ави́ї бля́ску
на́гродзо́не́го щє́щлї́вца.

Директор ста́нә́у п́ред амбо́нә́ з
замкні́єти́м пса́у́те́ре́м в ре́це.
Одпові́єдні́є карто́кі за́у́ожи́у
па́льце́м вска́зу́ю́чим. Везва́у ді́єчі
до ува́гі. Ќди дире́ктор шку́у́кі
ніє́діє́льне́й ви́гу́аша сво́й зви́ку́я,
кру́тка́ нау́кє́, пса́у́те́р ї́ст в ї́го ре́ку
так ніє́збє́дни, як ну́ти в ре́ку
спі́єва́ка, кту́ри ви́стє́пу́ї со́льо на
естра́діє́. Для́че́го так ї́ст, по́зоста́ї
ві́єчна́ та́їмні́ца, бо оба́ї чи́
ме́ченні́ци ні́гди ніє́ за́гльа́да́я ані́
до пса́у́те́ра, ані́ до ну́т.

Директор би́у щупу́им,
т́риді́єстопа́рольє́тні́м ме́жчи́знә́, з
рижа́ козі́я бру́дка́ і кру́ткі́мі руди́мі
в́у́оса́мі. Но́ші́у шти́вни, сто́я́ци
ко́у́ніє́рик, кту́ре́го б́рег шї́є́га́у му
аж до у́шу, а о́стре, ви́гіє́те ко́нцє́
ніє́ма́ль вбі́я́уи шї́ в ка́чі́кі у́ст. Би́у
то родза́ї паркану́, кту́ри за́вше
зму́ша́у го́ до па́трє́ні́я тилько́
просто́ п́ред шї́є́біє́ і до обра́цані́я шї́
ца́у́им чі́я́ує́м, ѓди х́чі́я́у спо́ї́рєч в
бок. Бро́дє́ подпі́єра́у розу́ожи́сти
крава́т, дору́вну́ю́ци сво́й віє́лько́щіа́
с́редні́х розмі́яру́в сервє́чіє́, з
фрє́дзля́мі на ко́нцє́. Носкі́ ї́го
бу́ту́в би́уи — ве́ду́уг у́вчє́снє́й мо́ди
— ви́гіє́те в гу́рє́, на кшта́ут на́рт.

(Муюді ельганчі, аби дош то такіх
винікув, з самозапарчієм цауїмі
годінами прічіскалі коңце бутув до
щіани). Пан Вальтерс биу чуювієкм
добродушним і щерим, хоч завше
міяу нієзвикльє поважнă мінє. До
справ і мієш свієтих одноіу сїє з
такім шацункм і так даље
оддієлау ј од жичія повшєднієго,
же в нієдієльє мімо воли гуос јго
прибієрау зупеуніє одсвієтнă
інтонацј. Зачăу в те суова:

— А тєраз, мој дієчі, усіядьчіє собіє
прощіутко і грєчніє, і посухајчіє
мніє спокојніє прєз хвільє. Так,
доскональє. Так повинні завше
заховивач сїє грєчні хуопци і
грєчне дієвчинкі. Альє там јдна
дієвчинка вигляда прєз окно.
Пєвніє јј сїє видај, же віді мніє гдієс
за окном — сїєдзє собіє на дрєвіє і
вигуашам казаніє дља пташкув.
(Пеуєн узнанія смієх дієчі). Цгцє
вам повідієч, же бардзо сїє чієшє,
відзăц тильє чистих і нієвінних
тваړичек, кту̀ре зебрауи сїє в тим
свієтим мієшу, аби учич сїє чиніч
добре і жич цнотлівіє.

І так даљеј, і так даљеј. Ніє трєба
ту повтаړач дальшєго чійгу казанія.
Биуо бовієм в стилу, кту̀ри нігди
сїє ніє змієнія — знами го вієц

бардзо добре.

Остатнія чёшч прёмўвієнія застаўа закўўцона прёз кїлку нієґречних хўопцўв, ктўри взновїлі прёчївко їнным крокі нієпрїячієльскї ораз прёз огўльне шепти і вієрценїє шїє публьїчношї. Атмосфе́ре розпрё́женїя ульєґуї навет так нієвзрушоне скаўи, як Шїд і Мари. Аьє ґди ґуос пана Ваьтерса зачўў трачїч на шїьє, учїхуї наґьє вшелькшмери і конїєц казанїя застаў прїїти з ніємă вдїєчношїă.

Значнă чёшч шептўв вивоўаўо дошч нієзвикўє здарєнїє. Вешлї ґощїє: адвокат Тґатхер появіў шїє в това́рїствїє якґош мїзернеґо старушка ораз прїстоїнеґо і поставнеґо мёжчїзни в шреднїм вієку, о вўосах лєкко прїпрўшонїх шївізнă, а также оказаўеї матрони, ктўра биўа нієвăтплївіє жонă теґо остатнїєґо. Дама та провадїўа за рёкё дїєвчїнкё.

Томек аж до теї хвїлї биў нієспокоїни, дрёчиўа ґо розтерка вевнётрїна і ґризўи вирўути сумїєнїя. Ніє мўґу спожреч в очи Ами Льавренце, ніє мўґу знїєш її розкоханих спожрєнь. Аьє ґди зобачиў ново прїбиўă дїєвчїнкё, душа їґо од разу запўонёўа

щёщєм. Натихміяст зачәу свої
попіси: поштурхівау хуопцұв,
тарғау іх за вуюси, викривіяу єї —
їдним суюем, уживау вшисткіх
способұв, ктұре видауи му єї
одповідніє, аби очаровач
ясновуюсә богінкё і здобич її
узнаніє. Їдно тилько зіяренко
ґоричи затрувауо му радощ:
вспомнієніє ганієбнеґо поніженія в
огродіє своґо аніёуа. Аље фальє
щёщія шибко змиуи то зіяренко.

ґощі посаджоно на ґонорових
мієшах, а пан Ваљтерс зараз по
закоњченію прёмувієнія прёдставиу
іх дієчієм. Мёжчизна в єреднім
вієку оказау єїє нієзвikuґә
особістощія. Биу ні мнієј ні вієцеј,
тилько сёдія окрёґовим — а вієц
најдостојнієшә істотә, якә дієчі
оглядауи в свим жичію.
Застанавіяуи єїє, які он јст. Биуи
чієкаве, чи потрафі ричеч
страшним ґуюсем, то знұв бауи єїє,
же направдё зачніє ричеч. Прібиу з
Новёґо Константинопоља,
оддаљонеґо о дванащіє
кіљометрув од міястечка, вієље
вієц подрұжовау і знау євіят. Очи
їґо відіяуи будинек сәду
окрёґовеґо, о ктұрим ходіуи суюхи,
же ма дах крити бляхә! Појів і
шацунек, як будіуи те мишьі,

знала́зу́и вираз в мільче́нню і спо́рґе́ннґях вльепі́єннґих в се́дїєґо. А ві́єц то би́у віє́лкї се́дїя Тґатхер, брат міє́шовеґо адвоката! Їфґ Тґатхер виста́піу на́прӯд, аби показа́ч вши́сткім в я́кї за́жиуо́щї позоста́ї з віє́лкїм ме́жем і — би́стач́ шї́є́ п̑редмі́єтеґ за́здросці́ ца́уеґя́ кля́си. Му́зика́ дла́ я́ґо ду́ши би́уи́ шепти́ ко́леґу́в:

— Па́тр̑, ї́м! І́діє́ до нієґо́! Па́тр̑, пода́ї́ му ре́ке́, на́правде́́ шї́є́ з ні́м ві́та! На́ рани́ ко́та! Цґґі́яу́бим би́ч те́раз на́ міє́шу Їфґа́!

Па́н Ва́льтерс за́чау́́ шї́є́ „по́пісива́ч”. Кр̑а́тау́́ шї́є́ як мр̑у́вка, з п̑реса́дн̑а ва́жнощї́а ви́конива́у р̑у́жне́ ні́би у́ре́дове́ чинно́щї, ви́дава́у по́ље́ценія́, крити́кова́у — у́сіуо́вау́ би́ч вше́діє́ на́раз. Ко́щїє́льни́ те́ж шї́є́ „по́пісива́у” — бі́єґа́у́ та́м і з по́вртеґ з пе́у́ни́м на́ре́чеґ к̑сі́яґже́к, т̑ра́ска́у ні́мі і га́уа́сова́у. Му́оде́ на́учи́чіє́лкї́ „по́пісива́уи́ шї́є́”, по́хи́ля́яц шї́є́ зе́ су́о́дкі́м у́смі́єхеґ на́д сво́їмі́ ви́хованка́мі, кт̑у́рих́ я́ще́ ні́єда́вно́ та́рґа́уи́ за́ уши́. З вді́є́к̑м по́дно́ші́уи́ вска́зу́яци́ па́ље́ц до́ ґу́ри, би́ по́ґро́жі́ч ні́єґ̑ре́чннґи́м ху́опчи́ком, а з ро́зчу́ље́нієґ ґу́аска́уи́ ґ̑ре́чне́ ді́єчі́. Му́о́ді́ на́учи́чіє́ље́ „по́пісива́льї́ шї́є́”,

удієляяц дельікатних упомнієнь і
скуадаяц інне доводи повагі і
скрупулятнеј троскі о дишиплінё.
Віёкшоц заё научічієлы обојга пучі
крётауа ёіё коуо шаф з кёйяжками
туж прі амбоніє; чійгље там биуо
цоё до зробієнія і поправієнія — ку
відочнему іх утрапієнію. Дієвчинкі
„попісивауі ёіё”, як ктура уміяуа, а
хуопци „попісивалі ёіё” з таким
запауем, же в кощієље аж
почіємніяуо од латаящих
папієрових куль і куру, які взбіу ёіё
над вальчяцимі. А понад тим
вшисткім ёієдіяу вієльки маж,
розясніяу цауі кощіуу свим
мајстатичним сёдієвскім уёмієхем і
грёу ёіё в суоьцу вуаснеј вієлькощі
— бо і он „попісивау ёіё” рўвнієж.

Днего тилько браковауо, би учиніч
пана Вальтерса безгранічніє
щёсьлівим: можливощі врёченія
Бібльї і оказанія ёвіату і гоціом
цудовнего дієцка. Вправдіє вієљу
учніу в міяуо по кілька жуутих
картчек, альє жаден ніє поёіядау
іх тільє, іље трёба. Посиуау
питаєце спојрёнія в стронё
примусу в биуби тєраз оддау ніє
віядомо цо, билє мієч под рёка
овего хуопца, Ніємца — альє зє
здоровя гуова.

І вѹа́сніє в хві́лі, ґди юж вше́лька
на́діє́я умару́а, виста́піу́ Томек
Савиер зе свої́мі картка́мі: дієві́єч
жѹ́утих, дієві́єч червоних і діє́сієч
нієбі́єскі́х... і зажа́дау́ Бі́блїї!! Би́у
то піє́рун з ясне́го нієба. На
згѹо́шеніє́ сїє́ Томка пан Ва́льтерс
ніє́ лы́чиу́ навет в чі́йґу на́йблы́жших
діє́сієч́ію лѹат. А́ле ніє́ можна би́уо
замкна́ч очу на очиві́сти факт —
ото ле́жау́и п́ред ні́м карткі́, ктѹ́ре
сам ви́давау́, і і́льощ пункту́в
зга́дзау́а сїє́ цо до є́ти. Томек
зоста́у до́пущо́ни до гоно́рове́го
міє́ша пана сѣ́діє́го окрѣ́гове́го і
інних ви́брањцу́в лѹосу, а віє́лька
нові́нє́ подано до ві́ядомо́щі
публі́чне́й. Би́уо то стано́вчо
на́йбарді́є́й здумі́єва́йце ви́да́рєніє́
оста́тні́х піє́тнасту лѹат. Вра́женіє́
би́уо так потѣ́жне, же в очах
публі́чно́щі́ нови́ богате́р взні́у́су
сїє́ на ви́жини сѣ́діє́всќ, і шко́уа
по́діві́яу́а тє́раз, ніє́ ї́дно, а́ле два
бѹ́ства. За́здо́рощ поже́рау́а
хѹопцу́в, ї́днак на́йстра́шніє́йше
ме́чарніє́́ чіє́рпіє́льі в те́й хві́лі́ чі́,
ктѹ́ри за пѹ́зно зро́зуміє́льі, же са́мі
п́ричи́нільі́ сїє́ до здо́бичі́я п́рез
Томка ді́сіє́йше́й сѹа́ви.
П́регандло́ва́льі́ сво́й карткі́ за
дро́біязѓі, ктѹ́ре здо́биу́, сп́реда́йц
за ніє́ право до біє́льє́ні́я паркано́у.

Чулі погардѣ дѣла самих їїєбіє,
вїдзѣц як падѣї офїярѣ теґо
подстѣпнеґо ошуста і хитреґо
вѣжа.

Врѣченїє наґроди Томкові одби́уо
їїє з такѣ ви́левнѣ чу́ющїѣ, на якѣ
тїлько директор мѣ́гѣ їїє в такїх
варунках здобич. Сердечнощїом
бракова́уо їднак вѣ́ащївеї їїуи, бо
їнстинкт мѣ́вїу директорів, же в
тим вшисткім тків якѣ мрочна
таїмніца. Би́уо цоѣ впрост
прѣчївнеґо здорове́му розсѣдкові, би
тен вѣ́ащїє хѣ́опїєц мѣ́гѣ
наґромадїч в свим спіхрѣ духовим
два тїсїѣце зїярен бїблїїнеї
мѣ́дрощї — бо юж тужїн за́едвїє
би́уби нїєвѣтплївїє надверѣ́жиу їґо
розум.

Ами Љавренце би́уа думна і
щѣ́сьїва. Цгчїѣ́уа то дач Томкові до
зрозумїєнїѣ юж самим виразем
тва́ри, а́ле он на нїѣ нїє патрї́у.
Наїпїєрв лѣ́кко їїє здївї́уа, потем
занїєпокої́уа, в ко́нцу прїшѣ́уо
мѓлїсте подеї́ренїє, знікнѣ́уо і знову
поврѣ́чїуо. Зачѣ́уа пї́льніє
обсервовач захованїє Томка — ї́дно
украдке́ве спої́ренїє повїє́дїѣуо її
вшистко і вѣ́вчас серце її пѣ́кѣуо.
Оґарнѣ́уа ѣ заздро́щ і гнїє́в, з очу
попѣ́инѣ́уи ўзи; почу́уа нїєнаві́щ до

цаўе́го сьві́ята, а п́реде вши́сткі́м, як
ї́ї сьі́ здава́ю, до То́мка.

То́мек зоста́у п́редста́віє́ни па́ну
сё́ді́ему, а́ле ј́зик ста́на́у му ко́у́км.
Бра́кова́ю му од́деху, а се́рце
т́рэ́су́о сьі́ в пі́ерсі́ як ға́льаре́та —
трохё́ з по́воду п́ра́ража́йцеј
віе́лько́щі те́го ме́жа, п́реде
вши́сткі́м ј́днак д́ля́тего́, же то́ би́у
ї́ї о́јчі́ец. Ѓди́би би́уо́ чі́емно,
на́јхё́тні́еј упа́ду́би п́ред ні́м на
ко́лана і́ за́ча́у сьі́ мо́длы́ч до
ні́е́го. Сё́ді́я по́уо́жи́у рё́кё́ на ѓуо́віе
То́мка, на́зва́у го́ д́іе́льни́м х́уо́па́км і́
за́пита́у, як сьі́ на́зва. Ц́гу́опі́ец
за́якна́у сьі́, ні́е му́ггу́ зу́апач од́деху,
в́решчі́е ви́крту́сі́у:

— То́мек.

— А́леж ні́е, ні́е То́мек, т́і́лько...

— То́маш.

— Но́ ві́діш. А́ле зда́ї мі́ сьі́, же ј́ще
че́го́с бра́ку́ї. То́маш то́ ба́рдзо
у́адні́е, а́ле ми́сьлё́, же ма́ш ј́ще
на́зві́ско, по́ві́едз мі́ ї́.

— По́ві́едз па́ну сво́ї на́зві́ско,
То́машу — в́тра́чі́у па́н Ва́льтерс — і́
му́в: па́ніе́ сё́ді́е. Ні́е на́ље́жи
за́по́міна́ч о́ до́брим ви́ховані́ю.

— То́маш Са́виер, па́ніе́ сё́ді́е.

— Но вѹаѣніє! Грѣчни, дієльні хѹопієц. Вспаніяѹи хѹопієц! Два тиѣіѹце вієрши то дужо, бардзо дужо. Мѹј хѹопче, нігди ніє пожаѹѹјш труда поѣвієцонеѹо наѹченіѹ ѣіє іх, бо вієдза ма вартоѣ вієкшѹ од вшиѣткѹго іннеѹо на ѣвієчіє. То она чині ѡѹді вієљкімі і добримі. Ти, Томашу, теж зостанієш кдиѣ вієљкім і добрим чѹовієкм, а вѹвчас повієш собіє: „То вшиѣтко завдієчам теѹ, же в дієчіньѣвіє міяѹем вієљк ѣѣщіє учич ѣіє в шкѹѹце нієдієљнеј. То вшиѣтко завдієчам моім вспаніяѹим наѹчичієљом, ктѹри наѹчили мніє працювач, то вшиѣтко завдієчам дрогієѹу пану директорові, ктѹри додаѹаѹ мі отухи, чуѹаѹ наѣе мнѹ і даѹаѹ мі тѣ пієкнѹ Бібљіє, аби мі товаришиѹа прѣз цаѹе жичіє. То вшиѣтко завдієчам добреѹу вихованіѹ”. Так бѣдієш кдиѣ мѹвіѹ, Томашу, і за жадне скарби ніє бѣдієш хчіяѹ одѣач тих двѹх тиѣієци вієрши. А може тєраз повієш мі і теј пані цоѣ з тих пієкних рѣчи, ктѹрих ѣіє наѹчиѹєѣ? Правда? Бо ми јѣѣѣми думні з хѹопцѹв, ктѹри ѣіє добре учѹ. На певно знаш імієна двунаѣу апостоѹѹв. Може вимієніш нам тих двѹх, ктѹри најпієрв зосталі

вибрані?

Томек крѣчіу ґужік у бљузи і патріу баранім взрокм. Зачервієніу сїє і спуціу очи. Пану Ваљтерсові зробіу сїє сѹабо. Мѹвіу собіє, же то їст прѣчієж нієможљіве, аби тен хѹопієц мѹґу одповієдїєч хочби на најпростше питаніє. Же теж сѣдїєму мусїяѹа тєраз прїїщ охота на прѣпитиваніє з Біблїї. Чуу сїє їднак в обовїязку цош повієдїєч.

— Одповієдз пану сѣдїєму, Томашу — повієдіяу. — Ніє бѹї сїє!

Томек мільчау упарчіє.

— Аљє мніє на певно повієш — одєзваѹа сїє пані. — Пієрвшїмі апостоѹамі бїлї, но...

— Давїд і Ґољїят!

Спуцми засѹонѣ мїѹошїєрдїя на конієц теї шени.

Роздіяу В

Окоѹу впѹу до їденастеї задзвонїу пѣкнієти дзвон кощїєльні і нієбавем лѹдїє зачѣлї шгодїч сїє на прѣдоѹуднієве казанїє. Дїєчі зє шкѹукі нієдїєљнеї розпрошиуї сїє по цаѹим кощїєлє і заїуї мїєїша в ѹавках обок родїцѹв, бї бич под надзором. Прїшѹа теж чїєтка

Польи. Томек, Сід і Мари усьїдлы
пři нієй. Томка посадзоно по
строніє нави, аби в міярє
можљивоці биу як најдаљєй од
отвартего окна і вшисткіх
розпрашайцих відокӯв за окнем.

Туум випеуниу внётре кощіоуа:
сёдїви і мізерни почмістр, ктури
паміётау љепше часи; бурмістр з
жонă — бо міясто посядауо, обок
інних нієпотребних рєчи, также і
бурмістра; сёдія покою; вдова
Доуглас, прїстојна, ељєганца,
щупуа, щєра, добра і заможна
особа (до нієй наљєжауа јдина
вільла в мієщіє) — бардзо ґощінна і
знана з највиставнієјших прїрїч,
якімі Ст. Петербург мугу сїє
пощичіч; похильони вієкм, оточони
повшехним шацункм маёр Вард з
жонă; адвокат Рїверсон — сїєжо
прїбиуа зє сївіята знакомїтощ;
потєм якас мієјшова пієкнощ, за
ктура туочиуа сїє цауа ґромада
муодих, вїстроєних поґромцӯв
серц; настєпніє вешљї вшиши муодї
урєдніци мієјши, ктури так дууго
сталї в прєдсїєнку, творăц збітє
пӯукољє випомадованих і
вздихайцих вієљбічієљї, допӯкі
остатнія, вхадзăца до кощіоуа
дієвчина, ніє прєшуа прєз огієнь іх
спојрєнь; на конієц зявіу сїє взӯр

хуопцѹв, Вільєіє Муфферсон, ктѹри
провадіу маткѣ под рѣкѣ з такѣ
пřесаднѣ троскльівощіѣ, якби биуѣ
зе шкуѣ. Завше провадіу маткѣ до
кощіоуѣ і биу přедмієтем подіву
вшисткіх старших пањ. Цгѹопци ніє
чієрпієльї ģо вѹащніє дльатеġо, же
чіяġље ставіяно ім ģо за взѹр. Біяуѣ
хустечка до носа звісауѣ му, ведѹуг
нієдієльнеї моди, з тильнеї кшені —
ніби то пřипадкм. Томек ніє міяу
хустечкі до носа і хуопцѹв, ктѹри її
уживальї уважау за мамінсинкѹв.

Кди зебраљї щіє юж вшиши вієрні,
дзвон одезвау щіє їїще раз, аби
пřинаġљіч до пощпієху остатніх
спѹзніяльскіх, по чим в кощієље
запановауѣ урочиста чіша, ктѹрѣ
мѣчіуи тилько хіхоти і шепти на
хѹре. Цġѹр завше шептау і хіхотау
пřез цауи час набожењства.

Пастор заповієдіяу гимн, а
настѣпніє одчитау ģо з учучієм,
надаѣц свему ġѹосові особљівѣ
інтонацї, подівіянѣ в цаѹеї окољіци.
Зачинау дощ чіхо, потем поднощіу
ġѹос цораз бардієї, аж ощіяġнавши
пункт куљмінациїни, потѣжніє
акцентовау остатніє сѹово і давау
нура в дѹу як з трампољіни.

Чи можеш винієщ мніє до щієбіє,/
вщрѹд квіятѹв вієчни Паніє ,/ Ģди

треба здобич хвауѣ в нієбіє / вѣрӯд
ваљк, в крві океаніє?

Уходіу за ѣвітнеґо лектора. На
вѣшткїх зєбранїях кощїєљних
прошоно ґо о читанїє вієрши. За
каждим разем, ґди скоњчиу, панїє
подносіу рєце до ґури і опускау ї
безвӯадніє на кољана, преврацау
очамі і потрѣсау ґуовамі, цо мїау
значич: „То бїуо так пієкне, же нїє
да єїє теґо виражіч сӯовамі”.

По одѣпїєванїю гимну вієљєбни
пастор Спраґує замієніау єїє в живѣ
таблицє оґӯошенї і читау так
прєразљівїє дӯугѣ љїстє
комунїкатӯв о зєбранїях,
поїєдзєніях і їнних справах, же
мїау єїє враженїє, їж єїє прєд
Сѣдем Остатєчним нїє скоњчи.
Потєм пастор прїстѣпіу до
модљїтви. Бїуа то пієкна,
шљахєтна модљїтва і бардзо
щєґӯӯова. Взношоно модӯи за
Кощїӯу і дїєчі Кощїоуа, за їннє
Кощїоуи в мїястєчку, за само
мїястєчко, за цауи окрєґ, за Стани
Зїднєчонє, за урєднїкӯв стану, за
Конґрес, за прєзидєнта, за
мїнїстрӯв, за жєґљари на морӯ, за
људї на Вшґодїє, за поґан на
даљєкїх виспах вѣрӯд океанӯв — а
коњчоно бӯаґанїєм, бї сӯова, ктӯрє

пастор виповіє, зоста́уи вису́ухане,
би ста́уи щі́є зя́рнем, кту́ре паду́о
на уродза́јни ґрунт і п́ринієсу́о
боґати пльон вше́льа́кґо добра.
Амен.

Заше́льещі́уи сукні́є і вшиши
у́щієдлы́.

Цгу́опієц, кту́реґо п́риґоди опи́суј та
ксі́яжка, ніє п́рејмова́у щі́є
модлы́тва, за́ледвіє я́ зно́сіу́, а і так
їще бунтова́у щі́є п́речі́вко су́уханію.
Якщ́ фраґменти модлы́тви дочієра́уи
їднак до нієґо, мімо же ніє уважа́у.
Од давна зна́у ца́уя́ повто́ра́яца́ щі́є
трещ, ві́єц і́лекроч пастор позво́льіу́
собіє на доданіє до модлы́тви хочби
їднеґо новеґо су́ова, уха Томка
натихмі́яст вихвити́вауо те́
нієпра́віду́овощ і вши́стко в ху́опцу
бу́риу́о щі́є п́речі́вко та́кму
сканда́лові. Вше́льќ надпроґра́мове
дода́ткі уважа́у по просту за
безче́льне ошущво́.

В по́уовіє ка́занія му́ха у́щія́дуа на
опарчію́ у́авкі п́ред Томќм і заче́уа
щі́є з нім дражні́ч. Та́руа́ їдн́я ну́жкё́
о дру́ґя́, обе́јмова́уа ґу́овё́ у́апками́ і
та́руа́ так ґва́утовні́є, якби хчі́яуа
оде́рвач я́ од ту́уові́я. Потем
ти́льними́ ну́жками́ вичієра́уа
скри́деу́ка і п́ричі́ска́уа ї до щі́єбіє
нічим пу́ащ. Ца́уя́ те́ тоа́льетё́

виконива́а так споко́їніє, якби
віє́дія́а, же ї́ст ца́укові́іє
безпі́єчна. І і́стотні́є би́а, бо хоч
Томка стра́шніє корчі́уо, жеби я́
шгвита́ч, ніє ш́мія́у ї́днак те́го учині́ч
в тра́кчіє мо́длы́тви; би́у певни, же
за такі зу́хва́уи чин ї́го душа
зоста́уаби потё́піє́на на ві́єкі. А́ле
ю́ж под ко́нієц ду́оњ ї́го заче́уа
скра́дач ш́іє в стро́нє опарчі́я; п́ри
су́овіє „А́мен” му́ха па́дуа у́упем
во́їнним. Чи́ётка одкри́уа ї́днак те́н
вистё́пек і ка́зауа ви́пушчі́ч я́ на
во́льнощ.

Па́стор за́повіє́дія́у те́мат ка́занія́ і
за́ча́у ѓльє́ді́ч в спо́су́б так
безна́діє́їніє ну́дни, же ѓуови
су́ухачи ї́дна по дру́гіє́й почё́уи ш́іє
кі́вач. Ї́го ви́води з та́ка́ го́їнощі́а
шафо́вауи ві́єчним о́гніє́м і ш́іярка́,
же лы́чбё́ канди́дату́в до ні́єба
зреду́ковауи до ма́лье́нкі́ гарсткі́ —
шко́да би́уо на́вет за́ходу ко́уо і́х
зба́віє́нія.

То́мек лы́чи́у стро́ни ка́занія́. По
набо́же́ньстві́є за́вше ві́єді́я́у і́ле
би́уо карте́к ка́занія́, а́ле о́ ї́го
тре́щі ніє мі́я́у зі́єльоне́го по́їчі́я.
Ді́сі́я́ї ї́днак на́правде́ за́інтересо́ва́у
ш́іє на хві́льє́. Оту́ж па́стор
накре́шлы́у ма́їста́тичні́ і взру́шайці́
о́бра́з за́стё́пу́в лу́ді ца́уе́го ш́ві́ята

зебраних вспульніє на уоніє
крѹльства божего на зіємі, кди то
лев і ягніє бѣдѣ лежауи обок сїєбіє
в покою, а маує дієцко бѣдіє німі
рѣдіч. Моральна і поучайца
взнїєсуощ тєго відовїска нїє зробіуа
на нїм жаднего враженїя.
Натомїяст порушиуа го свїєтнощ
ролї гувнего богатера — дієцка —
на ктурего мїяуи з подівом патреч
вистік народи. То виображенїє
розпромієніуо Томкові тварі і
обудїуо в нїм жиченїє, би бич овим
дієцкм, очивїщіє под варункм, же
лев бѣдіє направдѣ освоєни.

Потем знову зачєуа сїє мѣка, гдиж
пастор поврѹчіу до нудних
тематѹв. Нагље Томек прїпомнїяу
собїє о скарбіє, ктури мїяу в кшені і
вїяу го. Бїу то дужи чарни хрѣщ з
потѣжнимі щипцамі, охрчони прѣз
нїєго „щипавкѣ”. За мїєшканїє
суужиуо му пудеуко од запауек.
Зараз на почѣтку хрѣщ угризѹ
Томка в палец. Цгуопак трѣпнѣу
рѣкѣ і хрѣщ упаду на подуогѣ, на
срѣдек кощїоуа, брѹхем до гури.
Овад лежау, прѣбієрайц
розпачлївіє нѹжкамї, нїє могѣц сїє
обрѹчіч. Томек вїдїяу го досконалє
і прѹбовау досїєгнѣч рѣкѣ, алє на
щєщіє длѣа хрѣща, бїу за далєко.
Длѣа їнних вїєрних хрєщїян, так

само заінтересованих казанієм як
Томек, хрґщ биу бардзо пожаданґ
розривкґ.

Втем до кощіоуґ вшеду забуґакани
знудзони пудель. Розльєнівієни чішґ
і спокоїм льетнієго дня,
ущєсьльвієни свободґ, шукау
пґригуд. Витропіу хрґща, подніусу
оґон до гурі і зачґу нїм мердач.
Пґријрау сїє здобичи, окрґжиу я,
обвґхау з безпїєчнеї одльєгущі,
окрґжиу раз јще, зебрау сїє на
одвагє, обвґхау з бльїска, врешчїє
вищєриу зєби, замієриу сїє
острожнїє і куґапнау пашґ. Цгибіу.
Поновнїє спрґбуовау шгвитац хрґща
і — нараз зачєуо го то бавїч.
Поуґожиу сїє на брґху, взїяу овада
мїєдзи уґпи і даљєј з нїм
експериментовау. Врешчїє знудїу
сїє, зобојтнїяу, уљєчіяу духем гдїє
їндїєј. Гуґова зачєуґ му сїє сеннїє
кївач, морда знїжауґ цораз бардїєј,
аж в коґцу доткнєуґ враґа, ктуґри
хвичїу я курчово своїмі щипцамі.
Розльєгу сїє крґткі сковит, пудель
отрґснау сїє енерґїчнїє, хрґщ
одльєчіяу на кїлька крокув і знову
упаду на грґбієт. Најбљїжсї відзовїє
трєсьльї сїє од туґумїєнеґо смієху,
нїєјдна тваґ укриуґ сїє за
вахљаґем луб хусткґ до носа, а
Томек биу в сїудмим нїєбіє. Пієс

міяў бардзо нієма́дра мінё — на
певно чуў сїё гўупіё. Обуді́ўа сїё в
нім мщівощ і запрагн́аў одвету.
Подкрад́у сїё до хр́аща і острожніє
заатакова́у. Доскакíвау зе вшисткіх
строн, пада́у п́ред нім на п́редніє
у́апи, ќуапау зёбамі цораз бльі́же,
потр́асау ѓуов́а, аж му уши л́атау́и.
Льеч по якімсь ча́сїє забава знову му
сїё зну́ді́ўа. Спру́бовау запо́ловач
на мухё, ї́днак ніє п́риніёсу́о му то
задово́ленія. Пу́ці́у сїё в поѓоць за
мрў́вќа, з носем туж п́ри под́уодзе,
а́ле і то го прё́дко знієхё́чі́уо.
Зієвн́ау, вестхн́ау, зупе́у́ніє
запомні́ау о хр́ащу і... у́сїяду́ на нім.
П́рераз́льі́ві ї́к бу́љу — і пудель
зача́у ша́леньчо га́льоповач по
кощіе́ље. Зе сковитем п́ре́льечі́ау
п́ред о́ута́рем, впа́ду в бо́чн́а наві́ і
ѓнау́ да́ље в пошукі́вані́у ви́сці́а.
Гоні́тва потё́гова́уа ї́ще ї́го розпач.
Раз по раз мія́у др́ві, ѓнайц п́ред
сїе́біє на о́сьлеп. Викона́вши в
ша́лонім пё́діє кі́лька окр́аже́нь
вокў́у кощіо́уа, нієщё́сни мё́ченнік в
остатечне́й розпачі́ ско́чі́у на
ко́лана свему́ пану, ктў́ри ви́рчу́і́у
го п́рез окно. Одѓуоси п́сїе́й ніе́до́лы
бі́уи цораз су́абше, аж вреш́чіє
учі́ху́и ѓдіе́сь в одда́лы.

П́рез ца́уи тен час вши́ши в
кощіе́ље міе́лы́ червоне́ тва́ре і

къртуśільї śїѣ од śмїєху, казанїє заś
угърѣзуо в мартвим пункчіє. Тераз
зостауо подїте на ново, љеч
виразнїє куљауо — сѹухаче нїє биљї
юж здољнї до гѹѣбших взрушенѣ, а
најбардїєј навет взнїєсѹє сѹова
пастора спотикауї śїѣ чїягље з
тѹумїєнимї вибухамї безбожнеј
весоуощї і хованїєм śїѣ под ѹавкї,
якби бїєдни пастор оповїядау якś
досконаує довчіпи.

Томек Савиер врацау до дому в
śвїєтним гуморѣ. Уважау, же
набожењство може дач чѹовїєковї
споро задовољенїя, гди śїѣ ї нїєцо
урозмаїчі. Їдно го тїљко мартвїуо:
нїє мїяу нїц прѣчївко тему, жеби
пїєс побавїу śїѣ їго „щипавкă”, аље
нїє биуо то з їго страни в порїядку,
же му ѹ забрау.

Роздїяу VI

В понїєдїяуек рано Томек биу в
ќпскїм настрою. Завше так биуо,
ќди розпочинау śїѣ нови,
прѣразљївїє дѹугї тїдїєњ шкољнеј
удрѣкї. Томек вздихау, же биуби
љепїєј, гдиби нїєдїєљї нїє биуо в
огѹље, бо втеди ѹатвїєј можна би
śїѣ прїзвичаїч до нїєвољї.

Љежау в ѹѹжку і розмиśљау. Нагље
прїшѹо му до гѹови, жеби удач

хореґо і ніє пўїщ до шкоуї.
Заśвітауа му сўаба наđїєя. Поддау
свўї орґанїзм ґрунтовним
огльёđїном. Ніє одкриу їднак
жадных дольегльївощї, вобец чегґо
збадау щїє їще раз. Прёз хвїльё
видавауо му щїє, же одкриу обяви
колькі і додауо му то значнеї отухи.
Нїєстети обяви шибко осуабуї і в
коңцу зупеуїніє прёпадауї. Шукау
даљеї. Наґље цощ одкриу. Ѓден з
ґўрних прёднїх зёбув виразнїє щїє
хвїяу. Вспанїяље! Юж мїяу зачач
їчеч, ґди прїшуо му на мїсль, же
їжељї станїє з тим арґументем
прёд трибунауем домовим, чїётка
зараз вирвїє му заб, а то бёđїє
бољауо. Постановїу вїєц трїмач
справё зёба в резервїє і шукач
даљеї. Прёз якїщ час нїц нїє
прїходїуо му до ґуови; нараз
прїпомнїяу собіє, як лєкарь
оповїядау о певнеї хоробїє, прёз
ктўра ктощ мущїяу два чи трї
тїґоднїє лєжеч в уўжку і о мауо цо
паљца нїє страчїу. Чим прёдзеї
висунау спод коудри скаљечони
паљец у ногї і обеїрау ґо докуаднїє.
Нїє мїяу вправđїє поїчїя, як повїнни
бич обяви теї хороби, аље в
каждим разїє варто бїуо
спрўбовач. Забрау щїє вїєц з
запауем до їченїя.

Ѕід спаў як забіти.

Томек јчаў цораз гўошнієј і здаваўо му щіє, же паўец направдє зачина го бољеч.

Ѕід ані дргнаў.

Томек аж щіє засапаў з вищіўку. Одпочаў вієц трохє, а потем вчіягнаў в пўуца потєжни гауст повітŗа і видаў цаўа ґамє чудовних јкўв.

Ѕід даљєј храпаў в најљепше.

Томка оґарнаў ґнієв. Завоўаў: — Ѕід! Ѕід! — і потŗаснаў нїм моцно. Тен спосўб оказаў щіє skutечнієјши. Томек натиxмїаст видаў нова серіє розпачљївих јкўв. Ѕід зієвнаў, пŗечїягнаў щіє, храпнаў јще раз, по чим подніўсў щіє на ўокчію і вибаўушиў очи на Томка. Тен јчаў даљєј.

— Томек! Томек! — завоўаў Ѕід.

Нїє ма одповієді.

— Томек, цо чї јст? Томек!

Ѕід потŗаснаў братем і з пŗераженієм патŗїў му в твар.

— Ох, Ѕід, пŗестањ, нїє шарп мнїє...
— јкнаў врешчіє Томек.

— Цо чі щіє стаю? Трѣба завоуач
чієчіє!

— Ніє, дај спокӯј. Може само
прѣдїє... Ніє воуај нікоґо...

— Мушѣ завоуач! Ніє јч так, Томку,
то страшне. Дӯуґо так щіє мѣчиш?

— Кілька ґодин. Ау! Ніє рушај мніє,
Щід. Умієрам...

— Дљачеґо вчещнієј мніє ніє
обудїуєщ? Томек, прощѣ чіє,
прѣстањ, бо аж мі скӯра чієрпніє.
Повієдз, цо чі јст?

— Щід, прѣбачам чі вшистко. (Јк).
Вшистко, цо зробіуєщ мі зӯеґо. (Јк).
ґди мніє юж ніє бѣдїє...

— Томек, ніє умієрај! Бӯаґам чіє, ніє
умієрај! Може...

— Вшисткім прѣбачам. (Јк). Повієдз
ім то, Щід. А мой рамѣ о́кннѣ і кота з
јдним о́км дај теј дїєвчинце, ктӯра
нієдавно прїїхауа до нашеґо
міяста, і повієдз јј...

Аље Щід порвау юж убраніє і випаду
з покою. Томек чієрпіау тєраз
направдѣ, бо јґо виобразнїа
працовауа на највижших обротах.
Јкі дьвієчауи щєрим бӯљєм.

Щід пѣдїу по шґодах на дӯу і

врёщау:

— Чіёчію! Чіёчію!! Томек умієра!!!

— Умієра?

— Так! Цгодь прёдко!

— Бздура! Ніє вієрё...

Аље мімо то побієгуа на гурё, а Ѓід і Мари за нія. Тварь јј збљадуа, уста држауи. Прёпадуши до уужка, вишептауа ніємаль без тху:

— Томку, на міуощ Боска, цо чі јст?

— Ах, чіёчію, јстем...

— Дієцко, цо з тоба?!

— Ах, чіёчію, муј скаљечони паљец... змартвіяу зупеуніє!

Чіётка падуа на кресуо, најпієрв зачёуа чиё шміяч, потем зачёуа пуакач, а потем шміяуа чиё і пуакауа јдночешніє. В коьцу прішуа нієцо до чиєбіє.

— Ој, Томку, аље мі страха напёдіуєш! Аље тєраз досич тих гуупств. Виуаз з уужка!

Јкі Томка од разу устауи, а і паљец прёстау бољеч. Биуо му трохё гуупіє.

— Чіёчію — повієдіяу — он

направдѣ так дївнїє мї змартвіяў і так мнїє бољаў, же навет запомніаўем о зѣбіє...

— О зѣбіє? О якім зѣбіє?

— Ёден мї сїѣ руша і бољі окропнїє.

— Но, но, тїлько нїє зачнїі знову јчеч. Отвѣр бузіѣ. Так, зѣб рѣчивїщїє сїѣ хвієі, аљє од тєго нїє умрѣш. Мари, дај мї каваўек јдвабнєі нїткі і прїнієс запальонє пољано з пїєца в кухні.

— Вієш, чїѣчію, юж мнїє вцаљє нїє бољі! Сўово дај! Нїє трѣба ґо виривач. Чїѣчію, бўаґам!... Цґцѣ іщ до шкоўи!!

— Направдѣ? Цо ти мўвіш? Віѣц по то биўа та цаўа комедїа, бо хчіаўєс викрѣчїч сїѣ од шкоўи і іщ на риби? Ах, Томку, Томку, я чїѣ так кохам, а ти до ґробу хцєш мнїє впѣдїч своїмі вибрикамі.

Тимчасем появіўи сїѣ інструменти дентистичнє. Чїѣтка Пољљи моцно обвіязаўа хори зѣб нїткѣ, а јї другї, вољни конїєц прїмоцоваўа до ўўжка. Потем хвичїўа пўонѣцє пољано і наґљє замахнѣўа сїѣ нїм туж прѣд носем Томка. Томек шарпнѣў ґўовѣ до тиўу, а зѣб завісўу кравѣдї ўўжка.

Повієдіяне їст, же ніє ма теґо з́уєго,
цо би на добре ніє виш́уо. Гди
Томек по с́ніяданію шед́у до шко́уи,
би́у п́редмієтем заздро́ці каждеґо
х́уопца, кт́уреґо спотка́у, бо щерба
в ѓурним р́е́діє з́еб́ув уможльві́яуа
му спльуваніє в нови, нієзвиќуи і
по́діву ґодни спос́уб. Шед́у за нім
ца́уи оршак х́уопц́ув, мо́цно
заінтересованих їґо вина́льз́км.
Певієн х́уопак, кт́ури мія́у учієти
па́лец і до теґо моменту о́льснїєва́у
вшисткі́х, бе́дәц оточони
повшехнимі ґо́удамі, стра́чіу наґ́ље
зво́ленніќув і ауреольє́ с́уави.
Мо́цно п́риґнє́біє́ни та́кім оборо́тем
справи, о́свіядчи́у з уда́нә поґард́ә,
же то ца́ує спльуваніє Томка то
жадна штука. А́ље і́нни х́уопак
повієдія́у му на то: „Спр́у́буј сам,
ма́дральо!” і богатер, стра́цони з
піе́деста́уу, одшед́у як нієпишні.

Цгві́льє п́у́зніє́ј Томек спотка́у
муодеґо ву́учеґе́ Гуцкльеберри́'єґо
Фінна, сина міє́шовеґо піяка.
Вши́сткі́ маткі серде́чніє ґо ніє
чієрпія́уи і ба́уи с́їє́ як оґні́я, ґди́ж
би́у то пр́у́жнія́к, улы́чнік і ординус
о́раз д́лятеґо, же би́у п́редміє́тем
увіє́льбіє́нія і́х ву́асних д́ієчі, кт́уре
зна́йдова́уи нієзвиќуя́ п́ри́ймно́щ в
їґо това́риствіє́ і з ца́уе́ј ду́ши
праґнє́уи ґо на́с́љадова́ч. Подо́бніє

як інші синівці порядних родичів,
Томек також заздрить Гуцкові його
вспання його, барвнього життя вучення
і мій суворий заказ бавлення ще з
ним. Бави ще віє з ним, ілєкром
тільки надарила ще спосібом.

Гуцк убієрає ще в старе убрання
люди дорослих, ктєре запламієне і
пострєпєне, вісіяє на ним в
артистичним нєудіє. Капельш
Гуцка биє безкштаутнє руїнє, а
надєрвани каваєк ронда звісає як
пунксієжиц. Маринарка — жєлє в
огує мій я на собіє — шєгає му
до пєт, а вибрушєне на шєдзєнє
споднє з вистрєпєними убуоцєними
ногавками, трємає ще на їднє
шєцє. Биє то віє бардзо
мєловнєча постач.

Гуцк ходіє, гдє хчїє і кди хчїє.
Сипїє на шгодєх, гдє биє уднє,
а в пустих бєчкєх, кди биє брїдкє.
Нє мушїє ходїч до шкоєи ані до
кошїє, до нїкогє нє мушїє мувїч
„пршє пана” і нїкогє нє суухає.
Муґє ходїч на рибї і кєпач ще, кди
тільки мій на то охотє; шєдіє над
рєкє, як дуугє хчїє. Нїкт нє
збранїє му ще бїч і нїкт нє казє
му ходїч вчєшнє спач. На вїєснє
завшє пєрвшї ходіє бєсє, а жшєнїє
остатнї закуєдає бутї. Муґє ще в

огу́ље ніє мич і ніє но́чіч чисте́й
бієльзіни. І умія́у цудовніє кля́ч.
Їдним су́овем, ху́опак тен мія́у
вшистко, цо може учині́ч жи́чіє
пі́єкним. Так п́рина́ймніє́й уважа́лы
вшиши удрё́чені синові́є п́ризвоі́тих
ро́діцѹв в міастечку Ст. Петербурґ.

Томек п́риві́тау́ ї́є з тим
романти́чним ву́у́чє́г҃а:

— Сервус, Гуцкльєберри!

— Сервус, цо су́ихач?

— Цо там маш?

— Здеху́єго́ кота.

— Покаж! О рани, здеху́и як ні́ц!
Ска́д го́ маш?

— Купі́уем од ї́днего́ ху́опца.

— Цо да́уе́щ за ніє́го?

— Нієбіє́ск҃а карткѐ́ і пё́хе҃р з ре́зні.

— А ска́д взі́я́уе́щ карткѐ́?

— Два тигодні́є те́му купі́уем я́ од
Бена Роґе́рса. Да́уем му́ за ні́я кі́їк
до ку́ука.

— Су́уха́ј, Гуцк, а до че́го́ чі
потрё́бни здеху́и кот?

— До че́го? До усу́ванія́ брода́век.

— Серіє? Я знам лєпши спосѹб.

— Нієможлѣве. А які то спосѹб?

— Вода зє згніѹєго дрѣва.

— Вода зє згніѹєго дрѣва? То до нічєго!

— Ніє гадая. Прѹбоваѹєш кдиш?

— Я ніє, алє Боб Таннер прѹбоваѹ.

— Кто чі то повідїяѹ?

— Он мѹвіѹ то Їффові Тгатхерові, а Їфф Тгатхер Ёгнни'єму Бакерові, а Ёгнни Їмові Гольлїсові, а Їм Бенові Роґерсові, а Бен певнему Муїринові, а Муїрин повідїяѹ то мніє. А відїш!

— Но і цо з тєго? Онї вшиши кѹаміѣ. Може з вїяткѣм Муїрина. Ніє знам го. Зрештѣ нієважне. Алє повідз мї, як Боб Таннер то зробіѹ?

— Но вієш, всадїѹ рѣкѣ в отвѹр спрѹхніяѹєго пнія, в ктѹрим збієра шїє дешѹвка.

— В дїєнь?

— Ясне, же в дїєнь.

— З тварѣ до дрѣва?

— Так, хїба так.

— Цо мѹвіѹ прї тим?

— Певніє ніц ніє мўвіу. Зрештā ніє вієм.

— Но вўаєніє! І такі оєієу бєдіє цоє гадау о усуванію бродавек згніуā водā! То до нічєго! Трєба пўјщ самему в гўāб ласу, одшукач згніуи пієнь, в ктўрим по дещу збієра єіє вода, о пўуноци одврўчїч єіє плєцамї до дрєва, веткнāч рєкє в отвўр і повієдієч:

„На ропухє і пурхавкі,
згніуа водо, зїдз бродавкі!”

Потем трєба шибко пўјщ з замкнієтимі очамї їденаєіє крокув прєд єієбіє, потем трї рази єіє обрўчїч і пўјщ до дому. Аљє по дродзе ніє вољно з нікім розмавіяч, бо гди єіє повіє хоч єуово, чари страцā моц.

— Гм, то вигљāда на добри спосўб. Аљє Боб Таннер так ніє робїу.

— На певно ніє. Он ма највієцєј бродавек з нас вшиєткіх, а прєчієж ніє мїяуби ані їднеј, гдиби вієдіяу, як наљєжи єтосовач згніуā водє. Я тим способом позбиуєм єіє юж тїєїяца бродавек. Чїягљє бавїє єіє жабамї і дљатєго вчїяж робїя мї єіє нове. Часамї также усувам ї бобем.

— Так. Бѹб їст добри. Теж го стосоваѹем.

— Так? А в які спосѹб?

— Трѣба взіѹч зіяренко бобу, розѹупач ї, начіѹч бродавкѣ до крві, потем посмаровач обіє поѹѹвкї бобу крвіѹ і їднѹ закопач о пѹѹноци на розстаях дрѹг, втеди гди ніє ма ксієжица, а другѹ поѹѹвкѣ спалїч. Поѹѹвка насмарована крвіѹ чіѹгніє і чіѹгніє, жеби прїчіѹгнѹч до сієбіє другѹ поѹѹвкѣ і в коңцу бродавка одпада.

— Згадза сіє. А їсљї закопуѹц бѹб, повієш: „Ідь бобіє под зієміє — преч бродавко оде мніє” — то їще ѡепієї. Так вѹаєніє робї Ёє Гарпер, а он юж биѹ бљїско Цоонвїльє і в огѹље дужо відіѹѹ. А як сіє усува бродавкї здехѹим котем?

— То їст так: бієрєш кота і ідієш з нїм на цментар ноцѹ в днїю, кди поховано ѹкгоє безбожнїка. О пѹѹноци прїїдіє діѹбеѹ альбо навет два і трї, аљє відієч їх ніє можна, највижеї усѹиши сіє цоє ѹкби віѹтр, а часем навет їх розмовѣ. А кди забієрай душѣ теґо нїєбощїка, трѣба рѹчїч за нїмї котем і повієдієч:

Так як діябеу́ зніка з трупем,

Так як кот учієка з у́упем,

Нієх бродавкі мі зніка́й,

Чиста́ скӯрє́ зоставі́яй!

Тен спосӯб усу́ва кажда́ бродавкє́.

— То може бич нієзу́є. Прӯ́бовау́єш ю́ж те́го, Гуцк?

— Ніє, а́ље ма́ма Гопкі́нс мі опові́ядау́а.

— В такі́м разі́є то му́чі бич правда, бо вши́ши му́ві́й, же она́ ї́ст чаровні́ця.

— Му́ві́й? Я ві́єм, же ні́й ї́ст! Рӯ́чіу́а прє́чіє́ж чари на мо́їго о́јца. Сам то му́ві. І́діє́ раз о́јчіє́ц дро́га і́ ві́ді, же она́ хце́ на ніє́го рӯ́чіч уро́к, хвичі́у ві́є́ц ка́міє́нь і́ гди́би щі́є́ ніє́ шги́льі́уа, трафі́у́би я́ по́рядні́є. І́ цо́ на то пові́єш, же те́й саме́й но́ци спа́ду з шо́пи, на ктӯ́ре́й спау́ пі́яни, і́ зу́амау́ собі́є ре́кє́?

— Рани́! То стра́шне. А ска́д твӯ́ о́јчіє́ц ві́є́ді́яу́, же она́ хце́ на ніє́го рӯ́чіч чари́?

— Му́й Бо́же, о́јчіє́ц щві́є́тні́є зна́ щі́є́ на тим. Му́ві, же гди́ она́ в́лє́пі́ так в ко́гощ о́чи, то ча́руї́. Зву́аща́ ї́же́льї́

цош пїри тим мручи под носем. Бо втеди одмавія Оїче наш на вспак.

— А кди пўїдїєш випрўбовач кота, Гуцк?

— Дїсіяј в ноци. Мисльє, же теј ноци діяблы пїридї забрач старего Госса Вільльямса.

— Прєчієж поховаły го їще в соботє, Гуцк. Чи діяблы ніє забраły го юж в соботє?

— Цош ти! Прєчієж прєд пўуноцї діябельска моц ніє діяуа, а потем биуа нієдїєља. В нієдїєльє діябуи єїє ніє показуя.

— Правда, ніє помисльауєм о тим. Веźмієш мніє зе собї?

— Ясне, їсьлы тилько єїє ніє боїш.

— Бої єїє? Жартуїш! Пїридї по мніє і заміяуч.

— В порїядку, ти теж одповієдз міяученієм, їжельї бєдїєш мўгў. Остатнім разем міяучауєм так дўуго, аж стари Гаис рїчіу ве мніє камієнієм і крїкнїу; „Прєкльєте кочіско!“. Втеди я врїчіуєм му цегўє прєз окно. Аље ніє мўв о тим нікому.

— То єїє розуміє. Втеди направдє

ніє моґуем міяучеч, бо чіётка цауи
час мніє пільновауа. Аље діціяї сїє
постарам. Геї, цо там маш?

— Ніц, кљеща.

— Скәд ґо маш?

— З љасу.

— Цо хцеш за нієґо?

— Ніє вієм. Ніє хцё ґо спрѣдавач.

— Як уважаш. Мауи їст тен кљещ.

— Кажди може так мўвіч, допўкі ґо
ніє ма. Мніє он вистарча. Їстем з
нієґо зупеуніє задовољони.

— Пгі, їст іх цауа маса. Мўґубим
мієч тиційце, ґдибим хчіяу.

— То чому ніє хцеш? Бо добре вієш,
же ніє можеш. То вспаніяуи вчесни
оказ, пієрвши, якґо відіяуем в тим
року.

— Суухаї, Гуцк, дам чі за нієґо мўї
зәб.

— Покаж.

Томек вийу папієрове завініятко і
острожніє видобиу з нієґо зәб.

Гуцк оглядау ґо хчівіє. Покуса биуа
вієлька. Врешчіє повідіяу:

— На певно правдіви?

Томек отвори́у уста і показау́ щербѣ.

— Зауатвієне! — пові́діяу Гуцк.

Томек шговау́ кльеща до пудеу́ка по запау́ках, кту́ре јще нієдавно би́уо мієшканієм „щипавкі”, і ху́опци розстали́ єїѣ, кажды прѣконани, же јст богати́ши ніж би́у прѣдтем.

Гди Томек дотару́ врешчіє до мау́его, древніянего, поу́ожонего на убочу будинку школьнего, вшеду́ до кляси шибкім кро́м, з міна́ чу́овієка, кту́ри бардзо єїѣ спієшиу́. Повіє́сіу капељуш на коу́ку і рушиу́ на сво́ї міє́ше з пілно́щіа взорове́го учніа. Научичієль єїє́діяу на вижинах све́го трону, в віє́лькім виплатаним фотелу́ і дрѣмау́, укоу́исани сенним шмерем уча́щих єїѣ дієчі. Обуді́уо го ве́щіє Томка.

— Томаш Савиер!

Томек віє́діяу, же названіє го пеу́ним імієнієм і назві́скм ніє означа ніц добре́го.

— Јстем!

— Цгодь но ту. Цу́ж то, прія́чієлу, знову єїѣ спу́зніуєс?

Томек в́уа́сніє заміє́рау викре́чіч ́їє
якімś нієві́нним ку́амстев́км, ́ди
спостре́гу на́гле два ясне варкоче,
опадая́це на пле́ци і позна́у ї
натихмі́яст, діє́кі ове́ї та́їмні́чеї ́ї́ле
мі́ющі. Зоріє́нтова́у ́їє теж од разу,
же обок діє́вчинкі́ би́уо ї́дине во́льне
міє́ше в ца́уеї́ кля́сіє. О́свіядчи́у
ві́єц просто з мосту:

— Затр́има́уем ́їє, же́би
порозма́віяч з Гу́цкм Фі́ннем!

Научи́чіє́лові кре́в засти́гуа в
жи́уах. Безра́дніє пові́уду́ взро́км по
кля́сіє, я́кби там шука́у ратунку.
Зробі́уо ́їє чі́хо. Вши́ши би́лі
п́реконані́, же Томек зварі́єва́у.
Научи́чіє́ль за́пита́у:

— Цо... цо зроби́уе́щ?

— Затр́има́уем ́їє, же́би
порозма́віяч з Гу́цкм Фі́ннем.

Я́сніє́ї ніє́ можна́ би́уо пові́єді́єч.

— Томашу́ Сави́ер! То ї́ст на́йбарді́єї
здумі́євайца́ реч, я́кắ ќди́ко́льві́єк
усу́иша́уем. Одпові́єді́я на то́ може
бич тілько́ кі́ї. Щі́а́га́ї б́љу́зе!

Ра́міє́ педа́го́га пра́цова́у аж до
змё́ченія́, потем засо́би
научи́чіє́льскі́ енер́гії́ заче́уи ́їє
вичерпива́ч. Вреш́чіє́ па́ду́ розпо́каз:

— А тєраз марш на стронѣ дїєвчѣт!
І нїєх то бѣдїє дѣла чїєбїє прѣстрогѣ
на прїшўоц.

Видаваўо чїѣ, же чмїєх, ктўри
прѣльєчїяў по кѣащїє, завстїдїў
Томка. В рѣчївїстоцї їднѣк прїчїнѣ
їго змїєшанїя бїўо пєўнє
онїєчмїєльнїя увїєльбїєнїє дѣла тєго
нїєзнаємєго бўства і безгранїчнє
щѣщїє, же удаўо му чїѣ ущїящ обок
нїєї. Ущїядў на скраю сосновєї ўавкї,
а дїєвчїнка одсунѣўа чїѣ од нїєго,
остєнтациїнїє одврацаѣц гўовѣ. По
кѣащїє шўи штурхањцє,
порозумїєвавчє знѣкї і шєптї, аѣє
Томєк чїєдїяў спокїєнїє, з рѣкамї на
дўугїм нїскїм пуѣпїчїє і носєм в
кщїяжцє.

Повольї кѣаса прѣстаўа зврацач на
нїєго увагѣ і поврўчїўа звїкўа
сєнна атмосфєра. Томєк почѣў
рўцач на дїєвчїнкѣ украдковє
спїєрїєнїя. Зауважїўа то, скрївїўа
чїѣ з нїєсмакм і прѣз мїнутѣ
позвольїўа му огѣдач тїѣко тїў
своїї гўовї. Гдї чїѣ острїжнїє
одврўчїўа, ѣєжаўа прѣд нїя
брїєсквїнїя. Одтрѣчїўа я гваўтовнїє,
Томєк ўагїєднїє подсунѣў я знову.
Одтрѣчїўа я поновнїє, аѣє юж з
мнїєїшѣ нїєхѣчїя, Томєк чїєрплївїє
подсунѣў я знову. Зоставїўа я там,

ґдіє лѣжауа. Томек наґризмољу на табльичце: „Прошѣ чіѣ, везь, мам віѣцеј”. Дієвчинка зеркнёуа на табльичкѣ, аље ніц ніє одповієдіяуа. Втеди Томек зачәу цош рисовач на табльичце, левә рѣкә засуаніяяц пּред ній све дієуо. Пּрез хвільѣ удавауа, же ніц я то ніє обході, аље вкрўтце звикуа лудзка чієкавош віѣуа гўрѣ. Цгўопієц працовау даљеј. Дієвчинка нієсміяуо зеркнёуа на табльичкѣ, аље он удавау, же ніц ніє зауважиу. Врешчіє ульегуа і шепнёуа нієпевним гўосем:

— Покаж...

Томек одсуоніу нієудољна карикатурѣ дому з двома щитами даху і виходзәцим з коміна димем в кштаучіє коркочіягу. То вспаніяує дієуо заінтересовауо дієвчинкѣ і запомніяуа о вшисткім. ґди скоњчиу, пּријрауа сіѣ рисункові і шепнёуа:

— Ѓльічне. Тераз нарисуй чўовієка.

Артиста дорисовау чўовієка, ољбримієго потвора, ктўри спокојніє мўгўби пּрејщ понад домем. Аље дієвчинка ніє биуа педанткә. Потвўр зупеуніє я задоваљау. Шепнёуа:

— Пишніє! Зрѹб јще мніє, як
пґриходзѣ.

Томек намаľовау цоѣ подобнеґо до
кљепсидри з гѹовѣ як ксієґжиц в
пеуни і сѹомкамi замiяст рѣк і нѹґ.
Розцапiєроне палце узброiу в
потѣжни вахляр.

— Ах, як то ѕлычне! — пoviєдiяуа
дiєвчинка. — Цґчiяуабим так умiєч
рисовач!

— То зупеуниє уатве — одшепнау
Томек. — Як хцеш, моґѣ чiє наущич.

— Направдѣ? Кди?

— В поуудниє. Чи iдiєш до дому на
обiяд?

— Зостанѣ, јѕлы хцеш.

— Вспанiяље. Як ѕiє називаш?

— Бецки Тґатхер. А ти? Ах, правда,
вiєм: Томаш Савиер.

— Так ѕiє називам, гди достај
љанiє. Кди јстем грѣчни, називам
ѕiє Томек. Ти бѣдiєш до мнiє мѹвиуа
Томек, правда?

— Так.

Зачау знову цоѣ гризмољич на
табљичце. Аље она юж ѕiє нiє
одврацауа. Цґчiяуа вiдiєч.

Одповієдія́у:

— О, то ніц та́кго!

— Ніє вієрě. Там цо́щ їст.

— А́љєж ніц. Зрешта́ ніє бе́дієш хчія́уа на то патрěч.

— Прěчівніє, бардзо, бардзо хцě. Прошě чіє́, покаж!

— А ніє повієш нікому?

— Ніґди! Сýово!

— Направдě? Ніґди в жичію?

— Нікому ніє повієм аж до щмієрчі. А тєраз покаж!

— Љєпіє́ї ніє. І так ніє бе́дієш хчія́уа на то патрěч.

— Ім дýуже́ї так мýвіш, тим бард́іє́ї хцě, Томку — і по́уожи́уа свої рэ́чкє́ на їго рěце. Наста́пі́уа ма́льєнька утарчка. Томек удава́у, же на́правдє́ щіє́ опіє́ра, а́љє по́ма́уу одсува́у рэ́кє́, одсу́анія́яц в ко́нцү на́піс: Ко́хам чіє́.

— Ах, ти встрěчіюху! — да́уа му љєкќго кля́пса, а́љє заруміє́ні́уа щіє́ і вигля́да́уа на задово́льоня́.

Ву́ащніє́ в те́ї хві́лі ху́опіє́ц почу́у, же я́кщ же́љазне ќљєще́ за́чіска́я щіє́

повољі вокӯў јґо уха і цоґ чіґґніє ґо до ґӯри. В тен спосӯб, ку нієвисӯовієнеј учієше учніӯв, застаӯ пґрепровадзони пґрез цаӯа кльасє і усадзони на своїм звикуім мієјшу. Научичієль стаӯ над нїм пґрез кїлька страшних хвїль, аж врешчіє без сӯова вльазӯ на свӯј трон. Цґоч ухо Томка пієкуо, серце јґо ґпієваӯо гимн радощі.

Ғди в кльаґіє запановаӯ спокӯј, Томек уґіӯоваӯ ретельніє взіґч ґіє до науки, аље биӯ збит взбуґрони, аби ґіє скупіч. Ғди пґришуа на нїєґо кољеј читанія, робіӯ саме бӯєди. Питани з ґеоґрафії замієніяӯ јзієра в ґӯри, ґӯри в рєкі, рєкі в лґади стаӯє так, же на зіємі запановаӯ хаос нїчим пґред створєнієм ґвіята. В диктандіє стрєљаӯ бикі в најпростших сӯовах, тотєж ґди врешчіє встаӯ з уавкі, то тилько по то, би оддач бльашани медаль, ктӯри в наґродє за добра пієовніє ноґіӯ з думґ пґрез кїлька мієґієци.

Роздіяӯ VIІ

Ім сумієннієј стараӯ ґіє Томек пґрикуч уваґє до кґіґжкі, тим бардієј учієкауи му миґльї. Врешчіє вєстхнґаӯ, зієвнґаӯ і даӯ спокӯј тим уґіӯованієм. Міяӯ враженіє, же поӯуднієва пґєрва нїґди нїє

надеїдіє. Повієтрє впрост замаруо,
ніє віяу навет најльжеїши віатерек.
Зе вшисткіх сенних дні тен биу
најбардієј сенни. Монотонне
мрученіє двудієсту пієчію учāцих
щіє дієчі усипіяуо як брєченіє пщўу.
Даљєко, попрєз міготльіве розгрāне
повієтрє, маячиуа дєльікатна
зієльєнь взгўра Цардіфф, скāпанєго
в бљаску сўоњца. Високо шибовауо
љєнівіє кїлька птакўв. Поза тим ніє
биуо відач жаднєј живєј істоти
опрўч кїльку крўв — а і те спауи.

Душа Томка виривауа щіє на
вольнощ і гораљково пошукївауа
якіљ розривкі, ктўра позвољїуаби
прєтрвач те страшнє хвіљє. Щїєгнāу
рєкā до кшені і нагљє бўиск радощі
розяснїу му тварь — биуа то
правдіва модљїтва дієкчинна.
Украдкм віяу пудеуко по запауках.
Випущїу кљєща на вольнощ і
посадїу го на пўаскім пуљпічіє.
Звієрāтко правдоподобніє рўвнієж
запўонєуо гораљцā вдїєчнощїā, аљє
биуа она прєдвчєсна, бо гди хчіяуо
пеўнє радосних учуч вибач щіє в
подрўж, Томек заврўчіу ј шпїлькā і
змущїу до обранїя іннєго крунку.

Обок Томка щїєдіяу јго сердєчни
прїячієљ, ктўри чїєрпіяу так само
як он і тєраз з гўєбокā вдїєчнощїā

пּриуа́чиу́ сїє́ до забави. Пּрия́чїєль
називау́ сїє́ Ёе Гарпер. Пּрез цау́и
тидієнь ху́опци би́ли сердечними́
пּрия́чиу́ми, а́ле в нїє́діє́льє́
замїє́нія́ли сїє́ в зачіє́тих врго́ув і
точилї́ зе соба́ во́їни. Ёе ви́яу
шпї́лькє́ з кля́пи сво́її бљу́зи і
пּриуа́чиу́ сїє́ до муштрованї́я јњца́.
Забава ставау́а сїє́ цо́раз барді́єј
ї́нтересу́яца. Вкру́тце ј́днак Томек
о́свіядчи́у, же собі́є навза́їм
пּрешка́дзай і жа́ден з нї́х нї́є ма з
кльє́ща ко́рищі. Поу́ожи́у віє́ц
таблї́чкє́ Ёе́го на пу́льпі́чїє і
на́рисова́у на ј́ї щро́дку піє́нова́
лы́ніє́.

— Тераз — пові́дія́у — як ду́уго
кльє́щ ј́ст на тво́її стронї́є, мо́жеш го́
по́ганї́яч, і́ље хцє́ш, а́ле ѓди
учі́єкні́є на мо́я стронє́, му́сїш го́
зо́ставї́ч в спо́кою, допў́кі мї́ зно́ву
нї́є учі́єкні́є до чї́єбі́є.

— Щві́єтні́є! Но то пу́щай го́!

Кльє́щ шибко́ учі́єку́ Томко́ві і
пּрєкרו́чиу́ ѓранї́цє́. Ёе мє́чи́у го́ які́с
час, аж звіє́рґа́тко зно́ву ви́рвау́о сїє́
на дру́га́ стронє́. Сїтуа́ця
повта́рау́а сїє́ кі́лькакרו́тні́є. Ѓди
ј́ден з пеу́ним по́свіє́ценї́єм знє́цау́
сїє́ над кльє́щем, дру́гі пּригльа́дау́
сїє́ з нї́є мні́єјши́м заї́нтересова́нїєм.
Оба́ј ху́опци запо́мніє́ли о́ бо́жим

свієчіє. Врешчіє щєщіє бардієї
зачєуо спріяч Ёему. Кљещ мієтау
щіє на право і лєво, прўбовау теї і
іннеї дрогі, і биу так само
зденервовани і поднієцони як
хуопци. За каждым разем, гди
Томкові здавауо щіє, же юж юж
здобич прєкрача їго ґраніцє, а рєце
рвауи щіє до діяуанія, шпілька Ёєго
зґрабніє заврацауа звірїатко з
поворотем. Врешчіє Томек ніє
витрїмау. Покуса биуа за щільна.
Вичіяґнау рєкє і допомўгў трошкє
свой шпількї. Ёє впадў в ґнієв.

— Цо робіш, Томек! Зостав го!

— Цґчіяуєм го тилько трохє
попхнїч...

— Но ніє, мўї дрогі, то нієуччїве.

— Прєчієж вољно мї го трохє
попхнїч.

— Пуц го в теї хвїльї!

— Ніє пуцїє!

— Мушіш, прєчієж їст по моїї
стронїє.

— Сўухаї, Ёє, чиї то кљещ?

— Нієважне, їст по моїї стронїє і
маш го пуцїч!

— Цоґ такґо! То їст мѹї кљещ і
зробіє з нїм, цо мї сїє бєдіє
подобаѹо!

Потѣжни чїєс спадѹ на пљеци
Томка і другї такі сам на пљеци
Єєґо. Прѣз двїє мїнути з двѹх бљуз
љечїяѹ кур і прѣз двїє мїнути кљаса
мїяѹа нїєзѹє відовїско. Цгѹопци
бильї так заїчі собѧ, же нїє
зауважилї чїши, яка запановаѹа в
кљасїє, ґди научичїєль зачѹ
скрадач сїє на пальцах в стронѣ іх
ѹавкї і станѹа наґље над нїмї.
Прїґљѧдаѹ сїє дощ дѹґо іх
вичином, занїм здецидоваѹ сїє
урозмаїчї ім забавѣ свим особїстим
удїяѹем.

ґди врешчїє надешѹа прѣрва
поѹуднїєва, Томек подбієґѹ до
Бецки Тгатхер і шепнѧѹ її до уха:

— Вѹѹж капељуш і удаваї, же ідієш
до дому, а ґди доїдієш до роґу,
врѹч тутѧї бочнѧ ульїчкѧ. Я пѹїдѣ
їннѧ дроґѧ і врѹцѣ так само.

Так теж сїє стаѹо. Томек пошедѹ з
ґрупѧ кољегѹв, а Бецки з
кољежанкамї. По хвїлї споткалї сїє
у вїльоту маѹеї ульїчкї і врѹчїлї до
шкоѹи, ктѹрѧ мїєлї тєраз на свѹї
вїѹѧчни ужитек. Усїєдлї обок сїєбіє
ї поѹожилї на ѹавце таблїчкѣ;

Томек подаў дїєвчинце ри́і́к і
т́рима́йц ј́ј рё́кё в сво́јј, тво́ри́у нови
надзвичайни дом. Ѓди
заінтересованіє штука́ осу́абу́о,
зачё́лі розмаві́яч. Томек би́у
внё́бовзі́єти.

— Љубі́ш щури́? — запита́у.

— Пфу́ј, ні́єнаві́дзё́!

— Но так, живе. А́ље я му́віё́ о
здеху́их, кту́римі можна крё́чіч на
шнурку воко́уо гу́ови.

— Ні́є, ні́є чі́єрпіё́ щуру́в, ані́ живих,
ані́ здеху́их. Ві́єш, цо́ љубі́ё? Гу́мё́
до жучі́я.

— Ага... Шко́да, же ні́є мам.

— А́ље я мам. Цгцеш? По́жуј хві́льё,
а́ље потем му́і́ш мі́ оддач.

То би́уо вспа́нія́уе. Жу́лі на змя́нё і
ма́јта́лі но́га́мі з надмі́яру щё́ціа.

— Би́уа́с ќди́ш в цирку́?

— Так, і́ тату́с ј́ще мні́є там за́біё́ре,
як бе́дё ѓречна.

— Я би́уем в цирку́ т́ри, чте́ри, но, в
огу́ље ду́жо рази́. Ко́ціу́у ні́є уми́ва
сі́ё до цирку́. В цирку́ п́рэз ца́уи час
са́ я́ксь́ нове́ ге́це. Ѓди́ доросне́,
зоста́не́ кльовне́м в цирку́.

— Оїї, направдѣ? То цудовне!
Кльовні май завше так кольорове
строї.

— Но вѹащніє. А вієш іље зарабіяя
пієнієдзи? Цаѹа масѣ! Цо најмнієї
дољара дієнніє. Бен Роґерс мі то
мѹвіѹ. Сѹухаї, Бецки, чи биѹащ юж
кдищ зарѣчона?

— А цо то їст?

— Но, зарѣчона, жеби потем виїщ
за маїж.

— Ніє.

— А хчіяѹабищ?

— Цгиба так. Зрештѣ ніє вієм. А як
то їст?

— Як? То жадна штука. Муїш
тільки повієдієч хѹопцу, же ніґди
ніє хцєш кохач нікого іннеґо, тільки
їґо, на завше, а потем поцаѹовач ґо
і рєч заѹатвієна. Кажди то потрафі.

— Поцаѹовач? По цо?

— Відіш, то їст так... но, ѹадне, і так
щіє завше робі.

— Завше?

— Так робія вшиши, ктѹри щіє
кохай. Памієташ, цо чі напісаѹем на
таблїчце?

— Та-ак.

— Віец цо то биуо?

— Ніє повієм.

— Мам чі сам повієдієч?

— Та-а-ак, аље кди індієј.

— Ніє, teraz!

— Ніє, ніє teraz... Ютро!

— О ніє, Бецки, прошё чіё. Я тилько шепнё, бардзо чіхутко.

Бецки завагауа čіё. Томек узнау мільченіє за згодё. Обяу я рёка впѹу і вишептау визнаніє чіхутко, з устами туж пři її уху.

Потем додау:

— Teraz ти мі шепніј... то само.

Бецки опієрауа čіё хвільё, а потем повієдіяуа:

— Мушіш čіё одврѹчіч і ніє патреч на мніє, втеди повієм. Аље ніє повтѹриш теґо нікому, паміётај, Томку! Віец ніє повієш нікому?

— Ніє, ніґди в жичію! А teraz Бецки...

Одврѹчіу čіё. Она нахильіуа čіё нієсміяуо, аж оддох її муснау јґо

вўоси і вишештаўа:

— Кохам чіё.

Потем одскочиўа і зачёўа учіекач міёдзи ўавкамі, а Томек ґоніў я по клясьіє. Врешчїє шґроніўа сїё в кăчїє, засўаніяяц собіє тварь біяўим фартушкѣм. Томек обяў я за шиј і просьіў:

— Бецки, прошё чіё, юж по вшисткім. Їще тилько поцаўунек. Ніє бўј сїё, то ніц такґо. Бецки, прошё чіё!

Чіяґнаў я за фартушек і прўбоваў одяч јј дўоніє од тварї. Бецки устăпіўа в коњцу і опущїўа рёце. Споза фартушка указаўа сїё зачервієнієна од шамотанія тваричка. Дїєвчинка поддаўа сїё. Томек поцаўоваў червоне устечка і повідїяў:

— Юж по вшисткім, Бецки. Паміётај, же од теј хвїлы ніє вољно чї кохач нікого іннеґо, опрўч мніє і ніє вољно чї вијщ за маж за жаднеґо іннеґо хўопака, тилько за мніє. Прьрекаш?

— Так, ніґди ніє бёдё кохаўа нікого іннеґо, тилько чієбіє, Томку і тилько за чієбіє вијдё за маж. А ти ніє оженїш сїё з нікім інним, тилько зе

мнѧ.

— Натуральніє, ма щіє розумієч.
Завше ідац до шкоуи альбо врацаѧц
до дому, мущіш іщ зе мнѧ, гди нікт
ніє бѣдіє відіяу. Ве вшисткіх грах і
забавах бѣдієш вибієрач мніє, а я
чієбіє — так робіѧ наречені.

— Ах, то цудовне! Нігди прѣдтем о
тим ніє сѹишауам.

— То јст бардзо фајне. Гди я і Ами
Лѡвренце...

Вієлькѡ очі Бецки повідїяуи му, же
пальнѧу гѹупство. Урвау змієшани.

— Ох, Томку! Вієц я ніє јстем
пієрвшѧ? Міяуєщ юж наречонѧ!

Зачѣуа пѹакач.

— Ніє пѹач, Бецки — успокаѧу ѧ
Томек. — Она мніє юж ніц а ніц ніє
обходї.

— Ніє, ніє, ти сам најлєпієј вієш, же
так ніє јст!

Томек хчіяу обѧч дїєвчинкѣ за шиј,
аље одєпхнѣуа го, одврѹчіуа щіє до
щїани і пѹакауа даљєј. Томек
прїсунѧу щіє до нієј і зе вшисткіх щїу
старау щіє ѧ почієшич, аље поновніє
зостау одєпхнієти. Втеди обудїуа
щіє в нїм дума, одврѹчіу щіє і

вишеду́. Прѣз хвѣльѣ стау́ прѣд
шкоу́а нѣздецидовани, чѣйгъле
спогъадаѣц ку дръвѣм. Мѣяу́ надѣѣ,
же Бецки пожау́уї своѣї шорсткощѣ і
вијдѣе го шукач. Аъе нѣ прѣхоѣїуа.
Зроби́уо му щѣ бардзо прѣкро, бо
чу́у, же вѣна лъежи по їго стронѣ.
Сточіу́ зе собѣ чѣѣжкѣ ва́лкѣ, аби
їще раз врѣчѣ до нѣѣ. Вшеду́ до
къласи. Бецки стауа чѣйгъле в кѣчѣ
тварѣ до щѣани і похльѣпивауа.
Томкові серце ома́ль нѣ пѣку́о.
Подшеду́ до нѣѣ і стау́ хвѣльѣ, нѣ
вѣдзѣц цо робѣч, врешчѣ повѣѣдіяу́
нѣѣсмѣяу́о:

— Бецки, направѣ заъежи мѣ
тѣлько на тобѣ. Поза тобѣ нѣкт мнѣ
нѣ обхоѣї.

Брак одповѣѣї — су́ихач тѣлько
пу́ач.

— Бецки! — буагау́ — Бецки!
Оѣзвѣї щѣ до мнѣ.

Знову пу́ач.

Томек видоби́у свѣї највѣѣкши
скарб, мощѣѣжнѣ га́укѣ од якгощ
мебѣа, подсуна́у її под очи, жеби
зобачіуа, і повѣѣдіяу́:

— Бецки, прошѣ, ве́з то!

Бецки стра́чіуа га́укѣ на зѣмѣѣ.

Вўвчас Томек опуціў клясё і
пошедў, гдїе го очи поніёсуі, би
тего дня юж до шкоуі ніе врўчїч.

Бецки ткнёўо зўе пречучіе.
Вибіегўа, алье нігдїе ніе биўо го
відач. Зајраўа на дїєдїнієц школьні.
Томка ніе биўо. Зачёўа воўач:

— Томку, врўч! Томку!

Насўухїваўа з натёженієм, алье нікт
ніе одповієдіяў. Отачаўа я чїша і
пустка. Усьїядўа, заношăц сїє од
пўачу і чинїяц собіє горьк вирўти.
Дїєчі знўв зачёўи шгодїч сїє до
шкоуі, вієц мусьїяўа крич сїє зе
своім бўлем і зўаманім серцем.
Чекаўо я самотне дьвіганіє
брёмієніа дўугїєго, посёпнего
попоўудніа. Ніе мїяўа всьрўд обцїх
дїєчі жаднеј сїєстранеј души, з
ктўрă могўаби подієльч сїє своїм
чїєрпієнієм.

Роздіаў VIІІ

Томек кључїў заўўакамї, аж
знальазў сїє в прїзвоїтеј одльегўощї
од дрогі, ктўрă звїкльє врацај
учнїєвіє до шкоуі. З чїєжкїм серцем
рушїў прёд сїєбіє. Два чи трї рази
прёшедў струмієнь, гдїж ведўуг
розповшехнїєнего всьрўд хўопцўв
прёсăду, прёјщїє в брўд води

забезпєча прѣд пощїгїєм. В пўу
годїни пўзнієї зникнѣу за вїльѣ панї
Доуглас на щичїє взгўра Цардїфф.
Будинек школьни, љежѣци гўѣбоко
в дольїніє, љедво можна биуо
стамтѣд розпознач. Вшеду в гѣсти
лас і усїяду на мху под
розўожистим дѣбем. Наїљжеїши
повїєв нїє порушау љїщмі, упау
поууднїя учїшиу навет птакї.
Прїродѣ оґарнѣуо нїєме
одрѣтвїєнїє. Душа хуопца
погрѣжиуа сїє в смутку. Дууго
сїєдїяу в задумїє з уокчіямї на
кољанах, опаруши подбрўдек о
дуонїє. Мисльау, же жичїє їст їдним
пасмем удрѣк і правїє заздрошїу
їмовї Годґесовї, ктўри кїлька днї
тему визвољуї сїє од нїєґо.
Виображау собїє, як добре і суюдко
їст так љежеч і снїч вїєчнїє, кди
вїятр шепце в љїщїах дрѣв, пїєщї
трави і квїяти на ґробїє, а чўовїєк
юж на завше вољни їст од вшелькїх
смуткув і троск. Гдиби тїлько мїяу
добре сївїадецтво зе шкуўкі
нїєдїєљнеї, хѣтнїє одшедуби з теґо
сївїата. А тєраз їще та дїєвчина. Цо
он її зробиу? Нїц. Мїяу прѣчїєж
наюччївше в сївїєчїє заміяри, а она
постѣпїуа з нїм як з псем, як з
остатнїм кундљем. Кдиш їще теґо
пожауї, аљє втєди бѣдїє юж за

пў́зно. Ах, гди́би так можна би́уо
умрѣч на які́с час!

[illegible]

В ауреолі сýави, прую́ бё́діє
взбу́роне мо́ре на своїм ду́угім,
ва́скім, чарним жагльовцу „Дух
Бу́ри”, а на ї́го машчіє повієвач
бё́діє страшлѝва корсарска
бандера! А гди юж о́сїя́гніє щит
сýави, зяві́ сїѝ́ ќдиш нієсподієваніє в
свим ро́дінним міястечку, бра́зови
од сýо́нца, о́го́рауи од віхру́в
морських, і вкочи думніє до кощіо́уа
в чарним аксамітним кафтаніє,
чарних аксамітних сподніях, в
висо́кіх бутах з хо́льевамі,
п́репасани кармазиновѝ шарфа́, з
пісто́льетами за пасем, з шабля́ у
боку, покритѝ п́ламами крві, в
шєро́кім капє́љушу з повієва́йцими
пі́урами, з розвініѝтѝ чарна́ бандєра́,
на кт́уре́ї віднієч бё́діє трупіа чашка
і сќрижованє піщє́ље — так ве́їдіє і
бё́діє пё́чніяу́ з думи, с́уишѝ́ц
шепти: „То ї́ст пірат, Томаш
Савиєр! Чарни Мщі́чієль Гішпа́нських
Ву́д!”

Так, то юж постановіє́не. Вибра́у
сво́ї дрогѝ́ жичіє́вѝ. Зробі́ каріє́рє.
Учіє́кніє з дому і за́чніє́ новє́ жичіє́.
Постанові́у вируши́ч на другі́ діє́нь
рано. Т́реба віє́́ц нати́хміяст
розпочѝ́ч п́риѓотованіа, зебра́ч
одповіє́дніє́ щ́родкі. Подше́ду до
спру́хніяу́єго́ пніа́ і за́чау́ ко́пач под
нім шизори́км. Вкру́тце́ натрафі́у на

дґрево, ктґре видауо гґухи одгґос.
Вґожиу рёкё до доука і з повагґа
вигґошіу закльёчіє:

„То, чегґ тутај нїє ма, пґрибґдь на
завоуанїє!

А цо ту биуо дотґд, нїєх даљеј
позостанїє!”

Потем розгґарнау рёкґ зієміє і
одсґонїу сосновґ дешууґкё.
Вичїягґнау я і одкриу маљеґґкґ,
згґрабґґа скриткё з соснових
десечек. Љежауґ там шкльана
кулька до гґри. Здївієнїє Томка нїє
мїяуо гґранїц. Збіти з тропу,
подрапау чїє в гґовё і повієдіяу:

— Цош ту нїє гґра!

Одґручіу кулькё зе зґуощїґ і замишльїу
чїє гґёбоко. Нїє уљегауо бовїєм
вґтплґивошї, же тим разом завієдуи
чари, ктґре он і јґо кољедзи
уважалґ за нїєзаводне. Ведууг
магїчґегґо пґрепісу, гґди заґопїє чїє
шкльанґ кулькё і вимґві пґри тим
спеґяльне закльёчіє, а по двґх
тигґоднїях одґопїє то мїєјше і
виповїє сґова, ктґре пґред хвїльґ
повієдіяу, вґвчас знајдїє чїє там
вґшїстґ кулькі, як чїє кґдиґольвїєк
згґубїуо, хочби биуи пґредтем
розґруцґне по цауим чґвїєчіє. Аље

тутај ніц з теґо ніє вишу́о. Віяра
Томка заста́а захвіяна в посадах.
Тиље рази сѹиша́у, же щіє удава́у,
љеч ніґди ніє сѹиша́у, жеби
завієду́о. Запомніа́у, же сам юж
кіљкакротніє прѹбова́у теј методи,
їднак ніґди ніє мѹгѹ́ потем
однаље́ч мієјша, в ктѹ́рим закопа́у
кулькѣ́. По дѹужшим нами́сьле
дошедѹ́ до внієску, же яка́
чаровніца му́сїя́а му прѣшкоді́ч і
вшистко попсу́а. Постанові́у то
справді́ч. Зача́у вієц шукач доко́а,
аж зна́лазу́ в піяску ма́е
љејковате заґѹѣбієніє. По́уожи́у щіє,
прїткна́у уста до заґѹѣбієніа і
заво́уау:

Љєсни хрѣ́щу, повідз мі то, цо
хчіа́убим вієдіє́ч!

Љєсни хрѣ́щу, повідз мі то, цо
хчіа́убим вієдіє́ч!

Піясек зача́у щіє порушач і указа́у
щіє ма́уи чарни хрѣ́щ, аље
прѣстрашони зараз щіє шгова́у.

— Ніц ніє мѹ́ві. А вієц то робота
чаровніци. Од разу щіє доми́сьлі́уем!

Понієваж вієдіа́у, же з чаровніцамі
љепіє́ј ніє зачина́ч, да́у спокѹ́ј
скритце. Прїшу́о му їднак на ми́сьль,
же мѹ́гѹ́би прїна́јмніє́ј затрїмач

дља сїєбіє кулкѣ, ктѹрѧ прѣд хвїльѧ
виړучїу; розпочау вієц чїєрплїве
пошукїванїя. Аљє нїє мѹгѹ јї
знаљєзч. Врѹчїу до скриткї, станѧу
докуаднїє так само як втєдї, гдї
ŗуцау кулкѣ, виѧу з кшенї другѧ і
ŗуцаѧц ѧ в тїм самїм крунку,
повїєдїяу:

— Шукај, брачїє, брата.

Уважау докуаднїє, гдїє упадуѧ,
пошєду там і шукау. Мусїѧѧ јднѧк
упащ за бљїско љуб за даљєко.
Повтѹриу прѹбѣ јщє кїлька разї, аж
врєшчїє сїѣ удаѹо. Обїє кулкї
љєжаѧи правїє обок сїєбіє.

В тєј вѹаснїє хвїлї в љєсїє розљєгѹ
сїѣ сѹабї дѡвїєк маѹєј, бљашанєј
трабкї. Томєк бѹїскавїчнїє зŗучїу з
сїєбіє бљузѣ і споднїє, прѣпасау сїѣ
шєљкамї, одѓарнѧу на бок купкѣ
хрусту, љєжѧцѧ за пнїєм і видобиу
з укрїчїѧ ѹук вѹаснєѓо вїробу ораз
стŗѧѹѣ, дрєвнїѧнї мїєч і бљашанѧ
трабкѣ. Порвау то вшїстко і босо, в
розвїѧнєј кошуљї, попѣдїу прѣд
сїєбіє. Допадау вїсоќѓо вїѧзу,
одеѓрау под нїм свѹј одзєв і
острожнїє розєјŗѧу сїѣ зза дрєва на
вшїсткї стронї. Својї вїмїсљѹнєј
дружїнїє рѹчїу чїхї розказ:

— Стач, хѹопци! Крич сїѣ, пѹкї нїє

затрабіё.

На відовні выявіў сій Ёе Гарпер, так само лёгка убрані і так само потэжныя узброены. Томек завоўаў:

— Стўж! Кто смеіх входіх до ласу Сгервоод без мойго пазволення?

— Гуи з Гуісборне ніе патрэбуў пазволення! А кім ты ёстес, ктўри смеіх до мне мўвіх те сўова?

— Я? Я ёстем Робін Гоод, о чим вкрўтце прёконай сій твой нёдзне звўокі! — поспіешиў з адпавісідій Томек.

Діялог пріячіўў взоровани биў на ксіяхце, ктўра обаі уміельі на памісч.

— А вісц то ты ёстес тим сўинним забўжцэ? З радосіа змієрє сій з тоба і зобачими, кто бёдіє рэдіў в тим лєсіє! Ставаі до валькі!

Добылі древніяних мієчи, рэштє узброїнія рўчілы на зієміє, станєлы в позиці шермієри, нога при нодзе і распчєлы рыцерскі поїдинек ведўуг шісље устаљоних засад.

— Тераз кољеі на чієбіє — завоўаў Томек. — Валь рўвно!

Обаі вісц „вальілы рўвно”, поцэц сій і

диша́ц. Врешчіє Томек крїкна́у:

— Падні́, падні́! Чему́ ніє падаш?

— Ніє хце мі́ ці́! Чему́ ти сам ніє падаш? Пр́ечієж ві́щеј оберва́уєс ніж я!

— Но і цо з те́го? Я ніє мо́гё по́лец, бо те́го ніє ма в ксі́йжце. Там ї́ст напі́сане: „Потем потё́жним чі́єсем в пльеци пова́ліу́ нієщё́снеґо Гу́и’а з Гу́исборне”. Му́сіш ці́ одврú́чіч, жебим му́гу́ чі́ задач чі́єс в пльеци.

Пова́га ксі́йжкі би́уа ні́єтика́льна, ві́єц Ё́е без су́ова одврú́чіу́ ці́, отр́имау́ пр́епі́сани чі́єс і по́леґу́.

— А тєраз — пові́діяу́ Ё́е встай́ц — му́сіш позво́ліч, же я теж чі́ забі́. То бё́діє справі́єдлі́віє.

— То ні́єможл́іве. Те́го ніє ма в ксі́йжце.

— То ї́ст зви́чајне́ сві́ньство, ві́єш?

— Чека́ј, Ё́е, можеш бич б́ратем Ту́км, альбо Мухем, синем му́ина́ра, і оку́адач мні́є кі́йм. Альбо ї́ще льепі́єј, я бё́дё шерифем з Ноттін́ґгам, а ти пр́ез хві́льё ба́дь Робін Гоо́дем, і забі́ј мні́є.

То би́уо до пр́и́і́чія. Ё́е зго́діу́ ці́ і оде́рано те пр́и́ґоди. Потем Томек

зноу зостау Робін Гоодем і
здрадзони п`рез певна мнішкё,
мусяу визиёнач духа з поводу
упуиву крві. Врешчїє Ёе, ктўри
виображау цауа бандё збўјцўв,
горко пуачац, повљуку Робін Гоода
по зіємі, вчіснау му в суабнаце рёце
уук і стрёуё, а Томек шепнау
умієрајцим гуосем:

— Г`діє падніє та стрёуа, там
поховајчїє бієднего Робін Гоода под
зієльоним дрёвем.

Випуціу стрёуё, паду на взнак і
хчіяу годніє умреч, аље зервау сїє
збит шибко як на трупа, бо трафіу
на покриви.

Роздіяу IX

Тего вієчору, як звикље, Томкові і
Ѕідові казано іщ спач о годініє впўу
до дієсїятеј. Змўвілы пачієр і Ѕід
вкрўтце уснау. Томек лєжау з
отвартимі очамі і чекау
нієчієрплівіє. Кди биу юж
п`реконани, же нієдўуго зачніє
світач, зегар вибіу дієсїятё.
Огарнёуа го розпач. Ніє мўгу за
бардзо кречіч сїє в уўжку, бо бау сїє
обудіч Ѕіда. Лєжау вієц чіхо,
впатрїони в чіємнощ. Докоуа
пановауа абсољутна чіша. Допієро
по певним чаїє почёуи сїє з нієј

ви́уаніяч ст́уумієне, лѣдвіє
дос́уишальне одѓуоси. На́їпієрв
дош́уо до їго́ швіядомощі тиканіє
зе́гара. Старе бє́лкі зачѣ́уи т́рещеч
та́їмнічо. Чі́хо сќрїпія́уи шгоди.
Відочніє ду́хи хо́дїу́и по до́му. З
по́кою чіє́ткі дохо́дїу́о ре́гу́лярне
ст́уумієне храпаніє. Потем зачѣ́уо
ші́є денервуйце чвіє́рканіє швіє́рща.
Настѣ́пніє упіє́рне ко́уатаніє
корні́ка в ші́аніє, туж над ѓуов́а
То́мка, п́реї́уо го́ дре́щем; означа́уо
оно бові́єм, же чи́їш дні́ са́ польі́чоне.
Да́лєк вичіє́ пса п́рєрва́уо чі́шє
но́цна — одпові́єдїя́уо му дру́гіє,
ї́ще да́льше.

То́мек би́у в шміє́ртельнім страху.
Врешчіє ствіє́рдї́у, же час ші́є
ско́нчи́у і розпочѣ́уа ші́є віє́чнощ.
Мі́мо во́лі, хоч ва́льчи́у зе соба́,
за́пада́у в п́у́усен. Зе́гар ви́бі́у
ї́денаста́, а́лє То́мек ю́ж те́го ніє́
су́иша́у. Втем, в їго́ піє́рвше сенне
маякі́, впа́ду́о якш́ ме́льанхо́льї́не
міяученіє ко́та. Т́раск отвіє́ранєго́
ѓдіє́ш в са́шіє́дзтвіє́ окна́, сп́уоши́у
сен. Гніє́вни оќрик: „П́рєкльє́те
кочі́ско!“ і б́рєк розбі́теї бутє́лкі,
оп́ритомні́уи го́ зупе́уніє. В чі́йгу
міну́ти би́у убрани́; вискочи́у окном,
п́рєльа́зу по даху́ на чво́раках,
міяукна́у остро́жніє раз чи́ два,
зсу́на́у ші́є на дах дрва́льні, а

Лѣккі вѣтр за́чау в гауѣ́зіях дѣ́в,
а Томек поми́сьлау зе страхем, же
то душе змару́их ска́ржа́ щі́е на тих,
кту́ри заку́уца́я іх споку́ј. Му́вілы
нієвіє́лье і тільки шептем, бо час,
міє́йше і урочиста чі́ша до́коуа
ді́яуа́уи на ніх пѣ́ригнѣ́бія́яцо і
напе́у́ніа́уи се́рца за́бобонним
лѣ́км. Одшука́лы щві́єжо усипани,
канчі́ясти ґру́б і укри́лы щі́е за тѣ́ма

Вієлькімі віязамі, ктўре росуи туж обок.

Чекалі в мільченію, а час дўужиу ім
щі нічим віечнощ. Даљек
погуківаніє пущика биуо їдиним
гўосем, закуўцайцим гробовă чішѣ.
Томкові биуо цораз бардієј нієсвоѣ.
Мушіяу за вшелькă ценѣ розпочăч
якăщ розмовѣ. Шепнăу вієц чіхутко:

— Повієдз, Гуцк, як миśliш, чи
змарлі гнієвай щі на нас, же ту
пřiшлыщми?

Гуцк рўвнієж одповідіяу шептем:

— Теж хчіяубим то вієдієч.
Страшніє ту урочищіє, но ніє?

— Ага.

Настăпіуа дўужша прєрва, в чащіє
ктўреј хўопци розважалі тѣ справѣ
ве вўасних миśliях.

Потем Томек знўв шепнăу:

— Чієкаве, чи стари Госс Вілььямс
суиши нас, як розмавіями?

— Очивіщіє, а пřiнајмнієј їго душа.

Томек по хвілы:

— Шкода, же ніє повідіяуем: пан
Вілььямс. Аљє ніє хчіяуем го
ображіч. Вшиши так о нім мўвілы.

— Завше, як щіє мѹві о нїєбощиках,
трѣба заховач највієкшѣ
острожнощ, Томку.

То нїє захѣцаѹо до даљшеј розмови
і хѹопци знѹв замїльклї. Нагље
Томек хвичїѹ Гуцка за раміє і
шепнѣѹ:

— Пссст!

— Томек, цо то?! — і обај
прїльгнѣлї до щїєбіє, а серца ваљїѹи
їм як мѹоти.

— Пссст! Знову! Нїє сѹишиш?

— Я...

— Там! Сѹишиш тераз?

— Јзус Марїя! Ідѣ, Томек, то на
певно дїябѹи! Цо робїч?

— Нїє вієм. Як мищлїш, зобачѣ нас?

— Ох, Томек, оне відзѣ в чїємнощї
як коти. По цощми ту прїшлї!

— Чїхо! Може нам нїц нїє зробїй. В
коњцу ми теж нїє зробїльщми їм нїц
зѹєго! Зрештѣ щїєдщми чїхутко, то
може в огѹље нас нїє зауважѣ.

— Добра, щїєдщми чїхутко. Боже,
Томек, цаѹи щїє трѣсѣ!

— Сѹишиш?

Цгўопци похильлі́ці́ ку собі́ і
льедві́е шмі́єлі́ оддыхач. З другі́еі
строни́ цмента́ра до́лятива́уі́ яќш
п́риту́мі́е́не ѓуосі́.

— Патр́, ві́діш? — шепна́у́ Томек. —
Цо то?

— То о́гні́е діябе́льскі́! Томек, то
страшне!

Кі́лька ні́евира́зних поста́чі
зб́ліжа́уо́ ші́е́ до ні́х в чі́емно́ці,
ко́уіша́ц ста́ра́ б́лашана́ л́атарні́я.
Гу́цк ви́шепта́у з п́ра́раже́ніе́м:

— То дія́буі́!! На певно́! Т́ри! Бо́же!
Томку́, ю́ж по нас! М́у́дль ші́е́!

— Спру́бу́, а́ле о́не п́́речі́еж ні́е
п́́рхадза́ по нас... Ані́е́лье Бо́жи,
стру́жу м́у́ж...

— Пссст!

— Гу́цк, цо то?

— То л́уді́е! А п́́рина́ймні́еі́ ј́ден з ні́х
ј́ст чу́ові́е́км. Позна́ј ѓуос ста́рего́
Му́ффа Пот́тера.

— Сери́е?!

— П́рışı́е́гам! Ті́лько ні́е ру́шај ші́е́!
Тен нас на певно́ ні́е зоба́чи. Ј́ст
зупе́уні́е пі́яні́, зрешта́́ як звиќлье.

— Чі́іі́хо! Ста́не́лі́. Шука́я че́го́ш. Ні́е

могъ знаѣзч. Знову ідъ. Рани, ідъ просто на нас! Вієш цо, Гуцк, я знам ѓуос тего другієго: то пўу-Індіянін Ёе.

— Так, то тен прѣкльѣти мієшанієц! Вољаубим юж зобачич діябуа. Чего оні ту хцъ?

Шепти замількуи, бо трўјка дошуа до гробу і затрїмауа єїє в одлєѓуощі заљедвіє кїлку метрўв од кријўвкі х́уопцўв.

— То тутаж — повідіяу трѣчі ѓуос. В́уащічієљ ѓуосу подніўсу вижеј љатарніє і в її євієтљє х́уопци ујрєљі твар м́уодего доктора Робінсона.

Поттер і пўу-Індіянін Ёе нієєљі мари, а на нїх кїлка ўопат і шнур. Р́учїљі то вшиєтко на зієміє і забраљі єїє до розкопіванія гробу. Доктор поставіу љатарніє прї гробіє і уєїяду под віязамі. Биу од х́уопцўв на вичіјѓнієчіє рєкі.

— Људіє, прѣдзеј! — одєзвау єїє чїхим ѓуосем. — Љада хвіља може взєјщ ќїєјжиц.

Тамчі двај одбуркнєљі цоє і копалї даљєј. Прѣз певієн час суїхач биуо тїљко јдноєтајне скрїпієніє ўопат і шєљєєт вир́уцанєј зіємі і жвіру.

Врешчіє трумна, уде҃рона уопатѣ,
видауа гѹухи, древніяни одгѹос. В
хвѣльѣ потем видобили ѣ на вієрх.
Подважили уопатами вієко,
вичіѣгнѣли трупа і без церемонії
рѹчили го на зієміє. Ксієжиц вишедѹ
зза хмур і освієтлыу сінѣ тварѣ
змарѹєго. Уставили ноше, ууожили
на нѣх звѹокі, накрыли ї пѹахтѣ і
привіѣзали шнурем. Поттер
вичіѣгнау дужи нѹж спрѣжинови і
учіѹ кавауек звѣсѣцєго шнура.

— Зробієне — повієдіѹ. — Ма пан
своѣ кощѣ до піуованія. А тєраз
вичіѣгні но пан їще пѣткѣ, бо
іначєѣ го ту зоставіми.

— Добре повієдіѣне! — додау пѹу-
Індіѣнін.

— Як то? Цо то значи? —
зденєрвовау сїє доктор. — Прѣчїєж
жѣдаљїще запѹати з гѹри і
отрїмалїще ѣ!

— О так, а я достауєм цоє їще —
одпарѹ пѹу-Індіѣнін, подходзѣц до
доктора, ктѹри встау з мїєїша. —
Пєвнєго вієчору пїєч лѣат тєму
випѣдіуєєє мнїє як пса з кухнї твоїго
оїца, кдї просїуєм о цоє до їдзєніѣ.
Повїєдіѣуєєє, жє прїшєдѹєм зє
зѹимї замїѣрами. А гдї прїсїєгѹєм,
жє кдїєє сїє з тобѣ порахѹї, хочбї зѣ

сто лѣт, твѣ́ о҃чїєц каза́у мнѣ́
замкнѣ́ч як вѣ́учѣ́гѣ́. Ми́сльа́уе́ш, же
запомнѣ́? Нїє дармо пѣ́инїє́ ве мнѣ́
їндїя́нська́ крев. Тераз впа́дуе́ш в мо́
ре́це і за́пуа́чїш мї́ за то! —
ви́гража́у докторовї́ пі́єщїа́ пѣ́д
самим носем.

На́гѣ́ доктор замахнѣ́у́ шї́ і ї́дним
уде́ренїє́м пова́љу́у́ у́отра на зі́емїє́.
Поттер випу́щїу́ нѣ́ж з ре́кї і
вѣ́раснѣ́у́:

— Цо?! Бї́ш мо́гѣ́ ко́лѣгѣ́?! — і
рѣ́чу́у́ шї́ на доктора.

Зварлї́ шї́́ зе собѣ́ з ца́уих шї́у́;
ви́гнїята́лї́ травѣ́ і рї́лї́ обца́самї́
зі́емїє́.

Тимчасем пѣ́у-Індїя́нїн Ё́е зерва́у́ шї́́
на но́гї, очї́ пѣ́онѣ́у́и му́ нї́єнаві́щїа́.
Цгвї́чїу́ нѣ́ж Поттера́ і скра́да́йц шї́́
кочї́мї ру́хамї́, обхо́дїу́ ва́льча́щих,
випатру́йц одпові́єднїє́й хвї́лї. Нараз
доктор гѣ́а́утовним одепхнї́є́чїє́м
вирва́у́ шї́́ з ра́к Поттера́, хвї́чїу́
чі́єжкѣ́ ві́єко́ тру́мнї́ Ві́льля́мса і
уде́рїу́ нї́м пѣ́чї́внїка́ в гѣ́овѣ́. В те́
саме́й хвї́лї мі́єшанїє́ц вбї́у́ мѣ́оде́му
ме́жчї́знїє́ в пі́єрщ нѣ́ж аж по
ре́ко́їщ. Доктор захвї́ау́ шї́́ і ру́нѣ́у́
на Поттера́, обрї́згѣ́йц го́ крвї́й.
Цгму́ри пѣ́исѣ́онїу́и кшї́є́жїц і
чі́ємно́щ скрї́у́а́ окро́пнї́ ві́док.

Ѕмієртельніє пїєражені хїопци
рїчілы їїє до учієчки.

Ѓди кїїєжиц знїв випїинїї, пїї-
Індіянін стаї над двома лїежїцими
чіяїами і пїигїїадаї їїє їм в
мїлїченїю. Доктор безгїїоїніє
порушиї кїїка рази варїами,
вестхнїї гїїєбоко два рази і сконаї.

— Рахунк вирївнани, пїїє! —
варкнїї мїешанїєц.

Потем обрабоваї звїокї, вчіснїї
здраїєцкї нїж в отвартї правї
дїїонї Поттера і уїїядї на
розвальонїє трумнїє. По кїїку
мінутах Поттер порушиї їїє і їкнїї.
Щїснїї нїж в рїку, поднїїсї гї до
очу, споїїраї і пїєражони упуїїї на
зієміє. Встаї хвієїніє, спихайц з
їїєбіє чїяїо забїтегї; хвіїї
споїїїадаї нїепїїитомнїє то на
звїокї, то на Ёгї, потем бїїїдним
взроїкм розеїїраї їїє докоїа.

— Боже! Цо то значи, Ёе?! —
вїкрїтуїїї.

— Ѐпска справа — одпарї Ёе
спокоїніє. — Дїачегї вїаїїївїє то
зробїїєї?

— Я?! Я тегї нїє зробїїєм!

— Даї споїїї. То нїц нїє змїєні.

Поттер задржау́ і збљаду́.

— Ми́сьляу́ем, же ї́стем юж т́ре́зви!
Же теж му́сьяу́ем тилье ви́піч
ві́єчорем! Ї́ще тєраз шумі́ мі ве́у́біє!
Ні́ц ні́є па́міє́там! По́вієдз мі, Ё́е, му́ї
стари, а́ље уччі́віє: чи то на́правде́
я зроби́уем? Як Бо́га кохам, ні́є
хчі́яу́ем те́го! Ё́е, по́вієдз, як то
би́уо? Бо́же, то окро́пне! Та́кі
му́оди, ца́уе жи́чіє мі́яу п́ред соба́!

— Но цу́ж, бі́льші́є ці́є. Он уде́риу́
чі́є ві́є́км од тру́мни і упа́дуе́ш на
зі́ємі́є. По́тем подні́єсу́еш ці́є,
зата́чайц і хві́єяц ці́є, порва́уе́ш ну́ж
і впа́ковау́е́ш му в пі́єрць в мо́менчі́є,
ќди хчі́яу́ чі́є уде́рич по раз дру́гі.
Зно́ву упа́дуе́ш і ле́жау́е́ш як ма́ртви
аж до те́ї хві́лі.

— Я ні́є ві́є́діяу́ем, чо́ робі́є!
На́правде́! Вши́сткму́ ві́нна та
п́ре́кльє́та ву́дка і нерви́. Ї́ще ні́гди в
жи́чію ні́є ужи́уем но́жа в бу́йце.
Бі́уем ці́є ні́єраз, а́ље ні́гди на но́же.
Вши́ши то по́твіє́рдза́. Ё́е, ні́є
зда́дь мні́є! По́вієдз, же мні́є ні́є
ви́даш! Ти ї́сте́ш по́ра́дни ху́оп.
Завше́ чі́є лу́біу́ем і бро́ніу́ем.
Па́міє́таш? Ні́є по́віє́ш ні́кому,
пра́вда, Ё́е? — і ні́єщє́сни По́ттер
ру́чіу́ ці́є на ко́љана п́ред мо́рдєрца́,
ску́ада́яц п́ред ні́м ре́це як до
мо́длы́тви.

— Сўухај, Поттер, завше биўеґ вобец мнїе в поўаўдкў. Мўвїе чї уччївїе: нїе вїдам чїе.

— Ах, Ёе, јстеґ аніёўем! Бёдё чїе за то бўоґосўавїу пўез цаўе жичїе! — і Поттер заљаў чїе ўзамї.

— Но, но, дощ теґо. Нїе ма часу на мазґајства. Тўеба чїе стаўд вїноґїч. Ти їдь теґди, а я пўјдё тамтеґди. Рушај! І уважај, жебїґ нїе зостаवїу за собя ґљадув!

Поттер одшедў шїбкїм крокм, а потем пуцїу чїе бїеґїем.

Мїешанїец патрїу за нїм пўез хвїльё, врешчїе мрукнаў до ґїебїе:

— Највїразнїеј удеўенїе поўаўднїе ґо замрочїуо, а рум јще нїе вївїетўаў з ґўовї. Цґїба нїе так пўёдко пўїпомнї собїе о ножу, а потем бёдїе чїе баў врацач на цментаў сам, жебї ґо пошукач — нёдзни тхўр!

В кїлька мїнут потем юж тїлько кґїеґжїц спогљадаў на чїяуо замордованеґо, накрїте пўахтя звўокї, трумнё без вїека і отвартї ґруб. Знову западуа ґўёбока чїша...

Роздіяў Х

Цґўопци пёдільї в стронё мїястечка

пўўживі з прэражэння. Од часу до часу ўцалі за сёбіе трывожне спойрэння, якби в абавіе, же са шігані. Кожди піењ, винуўрайци сё на дродзе, прыбіераў в іх очах грозна лўдзка постац — а втеди дех заміераў ім в піерсіях. Гди міялы домкі на скраю міястечка, уяданіе збудзоних псўв додаўо ім скрыдеў у нўг.

— Жебиśми... сё тілько достаўі... до теј стареј... гарбарні... занім падніеми... — викрўтуśіў Томек, дишăц по кождим сўовіе. — Я юж... ніе могё... біец даўеј...

Чіежк сапаніе Гуцка биўо јдинă одповіеђія. З очима утквіёнімі в цель добиваўі рештек śіў. Гарбарніа биўа цораз бльіжеј; врешчіе впадўі разем в отвартă брамё і з учучіем ніевисўовіёнеј ульгі, рунёлы на зіемиё цаўковічіе вичерпані. Окриў іх безпієчни мрок забудованія. Повольі успокоільі сё ніецо і Томек шепнăў:

— Гуцк, повіедз, цо тєраз бёђіе?

— Јсьлы доктор Робінсон умре, то когоś повіешă.

— Так миśлыш?

— Миśльё? Я то віем з цаўă

певнощі!

Томек застанавіяў ці прэз хвіль.

— Але хто о тим повіе, Гуцк? Ми? —
запитаў.

— Зваріёваўеś?! А їжельі станіе ці
цоś таіго, же теіо Індіяніна ніе
повіеша, то цо втеди? Втеди он нас
прэдзеі чи пўзніеі замордуі.
Затўуче на śміерч. То певне, як
амен в пачіёру.

— Вўаśніе так само собіе
помиśляўем.

— Ѓжельі юж ктоś ма доніеś, то ніех
то зробі Поттер, їсьлі їст такі ғўупі.
Он і так їст віечніе піяні.

Томек ніц ніе одповіёдіяў, миśляў
над чимś ғўёбоко. Нағље шепнаў:

— Гуцк, прёчіеж Поттер ніц о тим
ніе віе! Віёц як може оскаржич
Ёёі?

— Дљачеіо ніе віе?

— Бо достаў по ғўовіе і лєжаў
ніепрітомні! Он ніц ніе відіяў!
Саііш, же мўіу цоś відіеі?

— Ѓзус Марія! Томек, маш раіі!

— А зрешта кто віе, може так
оберваў, же сам ці юж ніе

позбієрау́, цо, Гуцк?

— О, цо то, то ніє. Би́у заљани, доб́ре то ві́діяу́ем. Ѓди му́ј стари јст піяни, то може му́ чи́є навет дзвонніца на́ у́еб зва́льч і ніц му́ ніє бе́діє. Сам то му́ві. Так само јст з Поттерем. Ѓдиби кто́ достау́ такі чи́єс на т́ре́зво, юж би́уби по нім, а́ле з піякамі то зупе́у́ніє інна справа...

По хві́лі намису́у Томек одезва́у чи́є:

— Гуцк, чи потра́фіш т́рима́ч јзик за зе́ба́мі?

— Томек, п́речи́єж ві́еш, же оба́ј му́сіми мі́льчеч. Тен Індіянін то дія́беу́ вчі́єљони. Јже́льі го́ ніє пові́еша́, а ми пі́снієми хоч два су́ова — уто́пі нас без скрупу́уу́в, як парё́ кочі́яку́в. Су́уха́ј, му́сіми зу́ожич п́ри́сіє́гё́, же ніє пу́щіми пари з уст.

— Маш ра́цј, Гуцк. Так бе́діє на́љепі́єј. Подні́єс рё́ке́ і п́ри́сіє́гні́ј, же...

— О ніє, в тим випадку така п́ри́сіє́га́ ніц ніє да. То добре п́ри́які́хс гу́упства́х, на п́ри́ку́ад з ді́євчина́мі, бо те і так в ко́нцу вши́стко ви́па́пља́я. А́ле в та́кј пова́жне́ј справі́є п́ри́сіє́га́ му́сі бич

зробієна на пісміє. І подпісана
вúаснă крвія!

Томек з захвitem п̣рикльаснăу
помисúові, ктúри биú гúёбокі,
чіємни, будзăци ģрозё і як
најбардїєј одповієдні до ноци,
оточенія ораз окольічнощі, в якіх
хúопци щіё знальєзлы. Подніúсú з
зіємі маúă, чистă дешуúкё, ктúрă
зауважиú в щвієтльє кщієжица,
вичіяģнăу з кшені каваúек оúúвка,
ущіядú в мієшу ощвієтльоним п̣рез
кщієжиц, і п̣риģризайц јзик, з
трудєм наģризмольіу настёпуяце
сúова:

Гуцк Фінн і Томек Савиєр
пшищієģай, же о теј справіє
ніє піснă ані сúуфка
і нієх зарас трúпєм паднă
јжелы щіё виģадај.

Гуцк биú пєуєн поđіву дльа Томка
за јģо úатвощ пісанія і пієкни стиль.
Видúубау шпількё з кльапи
маринаркі і юж міяú укúуч щіё в
паљец, ģди Томек завоúау:

— Стúј! Ніє рúб теģо! Шпілька јст з
мієдї, може бич на нієј ģриншпан.

— Цо то јст ģриншпан?

— Тручізна. Вієш юж? Поўкні
тільки, а зобачиш!

Томек одвінаў ніткё з їднеј зе свих
ігіеу, по чим обај укўулі сїё в дужи
паўец і вичіснёлі по кропельце
крві.

По дўугім гнієценію Томкові удаўо
сїё напісач маўим паўцем
пачаткове льітери својго імієнія і
назвіска. Потем показаў Гуцкові, як
сїё піше Г і Ф. Акт пїрїсїёгї застаў
затвієрдзони. Всьрўд гро́зних
церемонїї і потёжных заклёч
закопалі дешуўкё под щіанă.
Узналі, же тєраз уста мај
замкніёте на кўўдкё, а кључ од нієј
зостаў виўцони.

Якаś постач пїєкрадўа сїё пїєз
отвўр по другїєј строніє
зрујнованєго будинку, лєч хўопци
її ніє зауважилі.

— Томек — шєпнаў Гуцк — чи юж
на завшє бёдієми муѕїєлі мільчєч?

— А як миѕљаўєś? Яснє, же так!
Цокольвієк сїё станіє, муѕїми тїримач
їзик за зёбамі. Іначєј паднієми
трупєм — запомніяўєś о тим?

— Так, так. Вієм.

Нагљє туж по другїєј строніє муру,

парё крокув од ніх, якіс пієс завиу
пречіягље і зуювієщо. Приварлі до
щієбіє, щмієртельніє прєражені.

— Дља ктўрего з нас виї? — лєдво
досуишальніє шепнаў Гуцк.

— Ніє вієм. Виїріј прєз отвўр,
прєдко!

— Ніє, ти виїріј!

— Я ніє могё, Гуцк, ніє могё!

— Прошё чіё, Томек! О, знову!

— Боже, діёкі чі! — шепнаў Томек.

— Знам гўос тєго пса. То Буль
пана Гарбісона!

— Цо за щёщіє! О маўо ніє умарўем
зе страху. Биўем прєконани, же то
безпањскі пієс.

Пієс завиу знову. Цгўопци поновніє
замарлі з прєраженія.

— О Боже! То ніє їст пієс Гарбісона!

— вишептаў побљадуї Гуцк. —
Патр, Томек, патр!

Дзвоніяц зёбамі зе страху, Томек
пріуожіу око до отвору. Лєдвіє
досуишальніє шепнаў:

— Гуцк, то якіс обци пієс!

— Томек, як мищліш дља кого он

виї? Ктѹрему з нас врѹжи щмієрч?

— З певнощїа нам обу, бо прѣчієж
їсте҃ми разом!

— Томек, рани, вибіуа наша
остатнїа гоїіна! Ніє мам
вѣтпльивощї, докѣд пѹїдѣ по щмієрчі.
Биуєм вієлькім грѣшнікм, ніє ма
двѹх здањ.

— Я ніє їстем љєпши. То вієчне
ходзенїє на вагари і нієсѹуханїє
старших... А могѹєм бич грѣчни, як
Ѕїд — аље скѣд, ніє хчіяѹо мї щїє.
Аље тєраз прїщїє҃гам, же їжєльї
виїдѣ з тєго живи, то прѣз цаує
жичїє бѣдѣ ходїу до шкѹукі
нієїїєльнєї!

І Томек зачѣу з љєкка похльїпивач.

— Цо там ти! — Гуцк тєж зачѣу
похльїпивач. — Ысте҃щ щвієти в
порѹвнанїю зє мнѣ. Боже, Боже!
Цгчіяѹбим хочїяж в поѹовїє мїєч
такѣ наїїєї на збавїєнїє, як ти.

Томек нагље прѣстау шљохач і
шепнѣу:

— Патрѣ, Гуцк, прѣчієж он щїєїї
тиуєм до нас!

Гуцк виїрѣу і радощ випеуїніуа му
серце.

— Як Боґа кохам, щієді тиуем! А
пředтем як щієдіяу?

— Так само! Же теж о тим ніє
помищљауем. Цо за ощієу зе мніє! Як
то вспаніяуе! Аље в такім разіє,
кому он виї?

Вичіє урвауо щіє. Томек надставіу
ушу.

— Псст! Цо то може бич?

— Цощ, якби щвінія хрѣакауа. Вієш,
Томек, то хиба ктощ храпіє.

— Так! Аље гдіє то може бич, Гуцк?

— Цгиба там, по другієј строніє. Так
мі щіє пїринајмнієј видај. Мўј стари
теж ту часем спау, разем зе
щвініямі, аље як он храпіє, то дом
щіє трѣщіє! Зрештѧ ојчієц юж ту ніє
пїроході.

В хуопцах знову обудіу щіє дух
авантурнічеј пїригоди.

— Гуцк, пўјдієш зе мнѧ?

— Вієш, рачеј ніє. То може бич пўу-
Індіянін Ёе!

Томек здрѣтвіяу. Аље покуса биуа
збит вієлька. Цощ нієодпарчіє
чіягнѣуо іх в тамтѧ стронѣ.
Постановілы zobачич, цо то јст, і

дач ногѣ натиxмiяст, гдиби
храпанiє устауо. Зачѣлы сiє скрадач
на пальцах, јден за другiм. Билi юж
о кiлька крокув од спiяцего, гди
Томек на депнiу на гауiз, ктiра
зуамауа сiє з гуошним траскм.
Серца замаруи iм з прѣраженiя.
Спiяци стѣкнiу i одврiчиу, так же
свiятуо ксiєжица падуо на јго тварь.
Биу то Муфф Поттер. Страх
хуопцув мiнiу зупеуниє. Чiхо
вицофальi сiє за мур i затрiмалi на
хвiльѣ, аби сiє пожегнач. Прѣчiягуе,
жауосне вичiє знову роздаруо чiшѣ
ноцнi. Одврiчили сiє i зобачили
общего пса, стояцего нiєоподаь
льговiска Поттера i з поднiєсiєним
пискм вицего до нiєба.

— Боже, то дiа нiєго! — крiкнѣлы
хуопци јдночешнiє.

— Вiєш, Томек, мувиi, же два
тигоднiє тему якiс безпаньски пiєс
виу о пууноци прѣд домем
Егнни'его Мiлььера i теј самеј ноци
гукау iм пущик на даху, а прѣчiєж
нiкт там нiє умару!

— Так, вiєм о тим. I цо з тего? А
вiєш, же тидiєнь тему, в суботѣ,
Граця Мiлььер упадуа на
розжаронi бiахѣ в кухнi i страшнiє
сiє попариуа?

— Но так, аље ніє умару́а. А навет чу́ї щі́ юж дужо лєпіє́ј.

— Ага! Почекај тилько, а зобачиш.
П’ријдіє на нія пора, так само як на
Муффа Поттера. Вшиши Му’рині так
м’увія, а оні знай с’їє на такіх р’ечах.

Розстались і в замишленію.

Юж ніємаь сьвітаю, ґди Томек
всьлизґнаю сїє пїрез отварте окно до
покою. Розебраю сїє як наєстрожніє
і заснаю, ґратуљуяц собіє, же нікт
ніє зауважию їго ноцнеї вичієчкі. Ніє
домисљаю сїє, же суюдко
похрапуяци Сід ніє сїпі юж од
ґодїни.

Гди щїѣ обудїу́, у́ужко Щїда би́уо
пуста і порядніє засу́ане. В щвієтльє
дня і в повієтрьу би́уо цощ, цо
щвіядчи́уо, же їст юж бардзо пұ́зно.
Томка ткнѣ́уо зу́є прѣчучіє.

Дљачеґо ґо нїе обудїлї, нїе мїчлї, як звиклє, так дўуґо, допўкї нїе встау? Највїра́знїеј дїяуо сїе цо́с нїедобреґо. В пїе́ч мїнут убрау́ сїе́ і зшеду́ на дуу́ — вчїя́ж сеннї і вевнї́трнїе розбітї. Вшиши сїе́дїе́лї јще п́ри сто́лє, а́лє бїуо́ јуж по снїя́данїю. Нїе усї́ишау́ ані сї́ова вїр́уту. А́лє одврї́цоне од нїеґо очї, оґу́льне мї́лченїе і јакї́с урочїстї настрї́ј напеу́нїуи трвоґа́

серце віновајци. Усїяду за стоуем і
сїлыу сїе на безтроскă весоуощ —
надаремніє. Нікт сїе ніє усмієхнау
ані ніє одповідау на јго зачепкі.
Замільку, а душа јго погрăжиуа сїе в
чарним смутку.

По сніяданію чіётка взіеуа го на
бок. Томек одетхнау з ульгă, бо биу
певієн, же достаніє звичајне љаніє.
Помильу сїе јднак. Чіётка
розпуакауа сїе, питауа як он може
прїспаѣач јј тильє бѹлу,
допровадзач до теґо, жеби серце јј
пѣку, врешчіє казауа му так даљеј
постѣповач, змарновач свој жичіє, а
я, посївіяуа зе зґризоти, впѣдїч до
ґробу, бо шкода юж дља нієґо часу.
То биуо ґорше ніж тиcїяц кїјув;
серце бољауо Томка віѣцеј, ніж
бољауби ґо сїєдзеніє по достанію
в скѹрѣ. Пуакау, бѹаґау о
прѣбаченіє і раз по раз прїѣркау
поправѣ. Зостау врешчіє
одправієни, аље чуу, же отрїмау
тільки чѣщїове розґрешеніє і же ніє
бардзо му уфай.

Вишеду з теј розмови так
прїгнѣбієни, же ніє міяу навет
охоти до земсти на Сїдіє. Дљатеґо
цаукм нієпотрѣбне биуо поспієшне
вицофаніє сїе брачішка тильнимі
дрвіямі. Томек повљуку сїе до

шкоу́и смутни́ і посёпни́. Доста́у
там разем з Ёе Гарперем по́рядна́
бурё за то, же по́пředнiёго́ днiя́
пошлí на ва́гари, а́ле п́рийу́ я́ з
мiна́ чу́овiе́ска, ктۇри́ ма
поважнiе́ше змартвiе́нiя, í нiе́
звраща́ ува́гi на такí дробiязгí.
Потем у́сiяду́ на своíм мiе́йшу, опару́
у́окчiе́ на у́авце, обiу́ гýовё́ рё́кома
í впатрива́у́ сiё́ в щiанё́
ска́мiе́нiяу́им взо́ркм мё́ченнiка́,
ктۇре́го́ чiе́рпiе́нiе́ дошۇо́ юж до
кресу́ лъудзкí вiтрiмау́ощí. Под
у́окчiе́м почу́у́ якiс́ тварди́ п́редмiёт.
По ду́угiе́й хвíлы, пово́лы, зе збо́љау́а́
мiна́, змiе́ниу́ позицí í нiе́хётнiе́ взи́уу́
у́в п́редмiёт до рё́ки. Би́у завíнiётu в
па́пiе́р. Розви́нау́ го́. На́ста́пиу́о
п́речiя́гýе, гýё́бо́к, роздiе́ра́йце
вeстхнiе́нiе́ — í се́рце му пё́ку́о.
Ле́жау́а п́ред ним íго́ мiе́дiя́на
га́у́ка.

Би́уа то́ о́статнiя́ кро́пля, ктۇ́ра
п́рeляу́а́ ќльх гóричи́.

Роздiя́у XI

Ко́уо по́ууднiя́ ца́уе мiя́стечко́
зоста́уо зе́лeктризоване́ стра́шна́
новíна́. Ви́ещ о́ морде́рствiе́,
пода́вана з у́ст до у́ст, лeчiя́уа́ од
дому́ до дому́ з те́лeгра́фiчнá
шибко́щiа́. Научи́чiе́ль, очивíщiе́,
звольнíу дiе́чi по́ууднiю́ зе́ шко́уи;

цауе міастечко уважауоби го за страшного дівака, гдиби того ніє зробіу.

Обок чіяуа замордованого зналезієно скржавієни нуж, в ктұрим подобно ктощ розпознау вұаснощ Муффа Поттера. Оповідано, же якіщ спұзнієни обиватель відіяу Поттера, як добре по пұуноци миу щіє в потоку, і учієку шибко на јго відок. Биуи то бардзо обчіяжайце окольічнощі, звұаща мичіє щіє, ктұре ніє належауо до звичајув Поттера. Далєј мұвієно, же претрђащнієто юж цауе міасто в пошуківанію того „мордерци” (људіє шибко видай вироки), лєч јще го ніє зуапано. Польіця конна розјхауа щіє на вшисткї строни і шериф биу певни, же збродніяр зостаніє шгвитани јще прєд западнієчієм ноци.

Цауе міастечко попєдіуо на цментар. Томек запомніау о тим, же серце му пєкуо і приуа́чиу щіє до процесі. Вправдіє тищіяц рази вољауоби пұјщ гдіє індієј, аље якащ нієпрєпарта, нієзрозуміяуа щіуа чійгнєуа го на цментар. По дотарчію на мієјше прєстєпства прєчіснау щіє прєз тұум і ујрау страшни відок. Міау враженіє, же

од хвілі, ќди би́у тута́, упу́инё́уо цо
на́ймні́є́ сто́ лѣт.

Кто́щ ущи́пна́у го́ в рамі́є. Одвру́чіу́
щі́є і на́потка́у спо́рґєніє́ Гу́цка. Оба́
в ї́дне́й хві́лі по́чє́лы па́трєч ка́жди в
і́нна́ стронє́, в обаві́є, же́ кто́щ мо́же
вчи́тач пра́вдє́ в і́х оча́х. А́ле
вши́ши розпра́вія́лы о́ збро́дні і́ ніє́
одри́ва́лы очу́ од окро́пне́го ві́доку.

— Бієдни!

— Такі м'юди!

— То наука дла тих, цо окрадаѣ
ґроби!

— Муфф Поттер бёдіє вісіяу, їжель
го зупія!

Так мұвiлы лудіе, защ пастор ореку:

— То би́у Сѣд Божи! Ото карѣца
дѹо́нь Пана!

Нагъле Томек задржау̑ цау̑им
чіяу̑ем; взрок̑ ј̑го паду̑ на обојтн̑а
тва̑р пу̑у-Індіян̑іна Ё̑го.

В теј самеј хвілі ту́м поруши́у́ ці́ї і зако́уса́у, розле́г'у́и ці́ї во́уанія:

— То он! То он!! Сам ту ідіє!

— Кто? Кто? — воуа́льї і́нні.

— Муфф Поттер!

— Патрчіє! Затрїмау́ ціє! Враца!
Уапач го, ніє позвољич му учієц!

Људіє, ктўри цієдієлі на дрёвах над
гўовă Томка, крїкнёлі, же Поттер
вцаље ніє прўбуї учієкач, же їст
тільки вистрашони і ошоуомієни.

— Цо за діябельскі безвстид! —
повієдіяу́ ктоś зе стоящих обок. —
Цгчіяу́ ту прїїщ, жеби спокоїніє
обеїреч свої дієуо! Ніє сподієвау́ ціє,
же застаніє так льічне товариство!

Туум розстăпіу́ ціє і прёпущїу́
шерифа, ктўри прёшеду́ щродкм, з
урёдово важнă мінă, чїягнăц за
собă Поттера. На тварї нієщєщніка
маљовау́а ціє страшльїва розпач, а з
очу визїєрауо безгранїчне
прёраженїє. Кди станăу́ прёд
звўокамі замордованего, затрăсу́
ціє як в конвульсах, укриу́ тварь в
дўонїях і вибухнăу́ пўачем.

— Људіє коханї, я теґо ніє
зробїуем! — повієдіяу́ пўачăц. —
Прїщієґам, же мўвіє правдє, ніє
зробїуем теґо!

— А кто чїє о то оскаржа? —
крїкнăу́ якіщ гўос з тууму.

То биу́ цельни стрăу. Поттер одяу́
рєце од тварї і розеїрау́ ціє вокўу з
виразем безнадієїнеї розпачи.

Нагље спострегў пўў-Індіяніна і завоўаў:

— Ох, Ёе, пўірекуёс мі, же нігди...

— Чи то твўј нўж? — запитаў шериф, подсуваяц му го пўед очі.

Поттер биўби упадў, гдиби го лўдїе ніе подтўрималї і ніе посадїлы на зіємі.

— Цоs мі мўвіўо — одезваў сїє јкльївим гўосем — же јжелї ту ніе врўцє і ніе забієрє... — задржаў і учинїў рєкă гест чўовїєка, ктўри нієздољни јст сїє бронїч дўужеј. — Повїєдз ім, Ёе, повїєдз... ніе ма іннеј ради...

Гуцк і Томек сталї як скамієніялї, з пўераженїєм сўухаяц зезнањ Ёєго, ктўри најспокојнієј в сївієчіє подаваў свој версј видарєњ. Миsљелї, же лїада хвїља гром з яснего нієба стрєлї в тєго нїкчемнего кўамцє, і дївілї сїє, же справїєдљївоц так дўуго каже на сїєбіє чекач. А кди пўў-Індїянін скоњчиў рєљацј і в даљшїм чїягу биў цаўи і здрови, іх нієсміяўи заміяр, аби зўамач пўисїєгє і оцальїч жичїє бїєднему, ошуканему вієзнієві — згасў і розвіяў сїє без сїаду. Дошлї бовїєм до внієску, же

збродніярь Ёе запрѣдау душѣ діябуу,
віѣц тен, кто би го рушиу,
щмієртельніє наражіуби щіє моцом
пієклъним.

— Длъачего ніє учієкуєщ? По цо ту
пřiшєдуюєщ? — запитау ктощ
Поттера.

— Ніє могуєм... ніє могуєм... —
заічау Поттер. — Цгчіяуюм учієкач,
аље цощ мніє ту само пřiгнаую — і
знув щіє розпуакау.

Парѣ минут пұзнієі, в чащє
пřiсуюханія под пřiщієгъ, Ёе з
такім самим спокоім повтұриу своі
зєзнанія. І тим разєм гром го ніє
забіу, цо остатєчніє упєвніую
хуюпцуув, же мущіяу запрѣдач душѣ
діябуу. Пұу-Індіянін стау щіє длъа ніх
нієсамовітим, будзъцим дрєщ гроси
чуовієкм. Патřiльі на нієго, як
урєчені. В духу постановілы собіє
щльєдіч го по ноцах, іљєкроч тілько
надарі щіє способнощ, в надієі, же
уда ім щіє хочіяж јдним окм спојрєч
на јго страшлыівего пана.

Ёе помұгу поднієщ чіяую
замордованєго і поуюожич на вуз,
ктұри міяу ј забрач. Туум задржау з
пřiєраженія, гдиж в тим моменчіє
рана зачєуа лєкко крвавіч.
Цгуопци ууділы щіє, же може та

окольнішч скруї подејрэння ве
вўащива стронё, аље ніц з тего.
Људіе витўумачилі то собіе іначє:

— То ясне як сўоњце, прёчієж обок
офіяри стаў Муфф Поттер!1

Страшна тајмніца і вирўти сумієніа
одебраўи Томкові сен. Певнего
ранка прї сніяданію Ѓід повідїаў:

— Ти сїё так рўцаш в ноци і
вигадуїш так нієстворёне гісторіє,
же ніє могё спач.

Томек збљаду і спуціў очи.

— То зуи знак — повідїаўа чїётка
Польи з начіскм. — Цо маш на
сумієнію, Томку?

— Ніц. Я ніц ніє вієм — одпару
Томек, аље рёка так му држаўа, же
розљаў кавё.

— І так бредніє пљечієш — чїягнў
даљеј Ѓід. — Дїс в ноци крїчаўеє:
„То крєв! То крєв!“ Повтараўеє то в
кўўко. А потєм воўаўеє: „Нїє мёччіє
мніє, ніц ніє повієм!“ О цо ході?
Чєго ніє хчіаўеє повідїєч?

Томкові сїят завіроваў прёд очамі.
Нїє віядомо, цо би з тего вшисткго
винікуо, гдиби напіёта до теј пори
твар чїёткі нараз ніє зуагодніаўа.
Сама о тим ніє вієдзэц, прїшуа

Томкові з помоцѣ.

— А так! — повідіяѹа. — То прѣз то окропне мордерство! Мніє теж ціє то єні. Часем єні мї ціє навет, же то я зробіѹам.

Мари втрачіѹа, же она теж ціє тим бардзо прѣіѹа. Єід удаѹ, же то вияєніє му вистарча. Томек чим прѣдзеі ціє уљотніѹ. Потем прѣз цаѹи тидієнь скаржиѹ ціє на бѹль зѣбѹв, і ідац спач, овіаѹ собіє твар хусткѣ. Ніє домиєљаѹ ціє, же Єід чуваѹ по ноцах, же zdeјмоваѹ му хусткѣ з тварі і вспарти на ѹокчію дѹуго насѹухіваѹ јго маячень, а потем знову заѹадаѹ му хусткѣ. Повольі нієпоѹј вевнѣтрні Томка прѣходіѹ — бѹль зѣбѹв стаѹ ціє нієпотрѣбни. Јжељі Єідові удаѹо ціє розшифровач сенне маяченія Томка, то заховаѹ то дља єієбіє.

Томкові здаваѹо ціє, же јго кољедзи юж нігди ніє прѣстанѣ бавіч ціє здехѹимі котамі, і ніє позвољѣ му запомнієч о јго удрѣце. Єід зауважиѹ, же Томек прѣстаѹ брач удіаѹ в огљѣдінах кочіх звѹок, хочіаж звикље прѣводіѹ в такіх імпрезах. Ніє вистѣповаѹ теж в рољі сѣдієго, бадаяцего прічинѣ ємієрчі кота, ані навет в рољі євіадка, цо биѹо юж бардзо дівне.

Ніє ушюо врешчіє јго увагі, же брат
односі сїє з виразнѧ одразѧ до
вшельких забав в сљедзтво і уніка іх
як може. Сїд дївіу сїє, аље ніц ніє
мўвіу. В коңцу і кочіє огљєдїни
вишюи з моди і прєстауи дрєчич
сумієніє Томка.

В ових чїєжких днях бієдни Томек
цодїєнніє љуб прїнајмнієј цо другї
дїєнь випатривау способнеј хвілі,
аби подкращ сїє под маує,
закратоване о́кнко вієзієнне і
подрўчїч „мордерци” якіс дробни
подарунк. Вієзієніє биуо нієвієљкім
будинкм з цеґїєу, стоячим на скраю
мієстечка, туж над баґнамі. Ніє
биуо стрєжоне, бо рѧдко ктос в нїм
сїєдїяу. Подарункї прїношоне
вієзнієві прїносіуи нієякѧ уљґє
сумієнію Томка.

Мієшкањци мієстечка мієљї вієљкѧ
охотє розправїч сїє з пўу-Індіянїнем
за знієваженїє і обрабованїє звўок.
Аље так бардзо вшиши сїє ґо баљї,
же нікт ніє хчіяу пієрвши з нїм
зачїнач. Зрештѧ Ёє прєзорніє
розпочїнау вшїстк свој зезнанїя
допієро од опїсу бўјкї, ніє
вспомїнајц ані сўовем о розкопанїю
ґробу, ктўре ѧ попрєдїуо. Вобец
теґо узнано за рєч најрозсѧднієјшѧ
ніє рушач на разїє теј справи.

Роздіяу XII

Томек прѣстау мишљеч о дрѣчѣщих го нїєпокоях, а впуїнѣу на то мїѣдзи їннимї нове, бардзо поважне змартвієнїє, ктѹре похуонѣу го без решти. Бецки Тгатхер нїє прїходїуа до шкоуи. Кїлька днї Томек змагау шїє зе свой думѣ і старау шїє „гвїздач” на Бецки, аље нїє дау ради. Прїуапау шїє на тим, же крѣчіу шїє ноцѣ коуо јї дому і чуу шїє бардзо нїєщѣшљиви. Биуа хора. А гдиби умаруа? Та мишљ нїє давауа му спокою. Нїє обходїуи го юж гри воїнне ані завѹд пїрата. Жичїє страчіуа цауи урок, позостауа тїлько страшљива пустка. Поŗучїуа вшисткї дотихчасове забави — нїє справїяуи му жаднего задовољєнїя.

Чїєтка биуа поŗѣднїє змартвієна. Зачѣуа му апљїковач розмаїте лѣкї. Шљєпо вієŗиуа в кажды ново опатентовани препарат ораз ве вшисткї „наїновше” методи лѣчнїче, ктѹре прїврацаѣ здровїє і взмацнїяѣ орѓанїзм. Биуа нїєзмордована в робїєнїю дошвіядчєњ з нїмї. Гди тїлько появїяуа шїє кољєјна „новощ” фармацеутична, нїє спочѣуа, пѹкї јї нїє випрѹбовауа — нїєстетї, нїє на собїє, бо нїгди нїє хоровауа, аље на

кімкольвієк, хто впадѹ јј под рѣкѣ.
Пренумероваѹа вшисткѣ часопісма
„медичне” і інне бздурне „пораднікі
гігієнічне”. Најпотворнієјше
нонсенси, вигѹашане там з
урочистѣ повагѣ, упаяѹи ѣ свѣ
напушонѣ важнощїѣ. Вієриѹа свїєчіє
ве вшисткѣ „вѹащїве” заљеценїя: як
наљежи вієтрїч мїєшканїє, як
правїдѹово удавач щїє на спочинек,
як вставач, цо јщ, цо піч, іље
заживач руху, які настрѹј јст
најљепши дља кондиці чїяѹа і
умисѹу, які убіѹр стосовач на каждѣ
порѣ дня ітп., ітд. Якощ нїє могѹа
зауважич, же јј пісма „медичне” цо
мїєщїяц подаѣ нове заљеценїя,
звикље цаѹковїчіє спрѣчне з
попрѣднімі. Биѹа наївна і
ѹатвовїєрна як дїєцко і завше
даваѹа щїє набрач. Громадїѹа те
псеудонаукове пісмїдѹа і ошукањче
љекї, а потем ущїѹоваѹа „нієщ
помоц” чїєрпїяцим. Нігди нїє
прїшѹо јј на мїєщ, же дља
чїєрпїяцих сѣщїядѹв нїє јст
бинајмнієј анієѹем почїєшенїя ані
баљсамем нїєбіяњскїм на іх хориби.

Обецніє остатніѣ новощїѣ биѹо
водољечніцтво, тотєж дољегљївощї
Томка становїѹи дља чїєткі Польїи
нїє лѣада граткѣ. Цодїєнніє
вивљєкаѹа го о свїчіє, чїягнѣѹа до

дрвальні, ви́лева́а на ніє́го і́стни
потоп жи́мне́й води, на́чіє́ра́а
ре́чні́км, кту́ре́го шорстко́щ мо́гу́а
конку́ровач з папі́єрем щі́єрним,
врешчі́є ові́я́а мо́крим
пřeщі́єра́ду́єм і па́кова́а до у́ужка
под стертё́ піє́рин. Трима́а так
Томка аж до щі́удмих поту́в, до́пукі́,
як сам му́віу́, вши́сткі́ грёхи ні́є
випарова́уи му з ду́ши.

Ї́днак за́біє́гі те ні́ц ні́є да́вауи.
Цгу́опак би́у цо́раз смутні́є́йши,
блє́дши і ви́ра́зні́є зні́єхё́цони до
жичі́я. Чи́ётка до́да́а го́ра́це
ка́піє́ље, на́сі́яду́вкі, на́три́скі,
при́шні́це і бі́че во́дне. Цгу́опі́єц би́у
пону́ри як катафа́лк. Ста́ра́а щі́є
до́пому́ц ку́раці́ во́дне́й одпо́віє́дні́й
діє́та́, опарта́ на зупка́х з пу́атку́в
овсі́яних. Ка́жде́го дні́я ля́а в
Томка но́ва́ порці́ цудо́вних ле́ку́в,
якби́ би́у буте́лька́, кту́ра́ трё́ба
напе́у́ніч по са́м віє́рх.

Томек зно́сіу́ те то́ртури обо́јтні́є.
Та́ка по́става přéєра́жі́а чи́ёткё́.
Обо́јтно́щ му́сї́я́а бич зу́амана за
вше́лька́ ценё́. В ти́м ву́а́щні́є ча́сіє
до́віє́ді́я́а щі́є о но́вим ле́ку —
„морде́рци́ чи́єрпі́єнь”. За́му́ві́а го́
ві́єц од ра́зу ца́у́а фля́шкё́.
Спру́бова́а — і се́рце її́ везбра́уо
вді́є́чно́щі́а: би́у то́ чисти́ о́гієнь в

пуйніє. Прерваўа курацї воднѧ і дієтѧ. Тераз цаўѧ свѧ віярѧ вўожиўа в „мордерцѧ чієрпієнь”. Даўа Томкові пеўнѧ ўижечкѧ тєго лєку і чекаўа на винік, држѧц з нієпокою. В мґнієнію ока скоњчиўа чіє її нієпевнощ; обојтнощ Томка прѧшуа як рѧкѧ одѧў. Бардїєї дїкґо і ґорѧцєго заінтересованїя жичієм хўопієц ніє мўґўби юж оказач.

Томек почуў, же пора оцкнѧч чіє з лєтарґу. Вправдїє дотихчасови триб жичія мїяў бардзо романтични урок кльєскі жичієвеї, алє псуўи ґо певне нієпрїїмне моменти. Дўуґо мишљаў над рўжними способами ратунку і врешчіє впадў на цудовни помисў: бѧдїє удаваў, же прѧпада за „мордерцѧ чієрпієнь”. Так чѧсто чіє ґо домаґаў і так змѧчиў тим чієткѧ, же врешчіє казаўа му чіє обсўугівач самему, а її дач чвієти спокўї. Јднак цош ѧ нієпокоїўо. Ґдиби то биў Сід, жадне подеїрєніє ніє закуўчіўоби її задовољєнія, лєч в прїпадку Томка вољаўа бич острожна. Зеркаўа вієц украдкм на фляшкѧ; ку своїму успокоїнію ствієрдїўа, же лєкарства істотніє убива. Ніє прїшўо її до ґўови, же Томек замієст чієбіє, лєчи нїм дїюрѧ в подўодзе.

Певнеґо разу зајти би́у одміє́ранієм
ко́љејнеј давкі́ лѣкарства д́ља те́ј
д́јюри, ѓди вше́дú ж́у́ути кот чі́ёткі.
Мруча́у, очі́єрау́ щі́є і хчі́віє
спо́гльа́дау́ на у́ижечкѣ́; ви́ра́зніє
жебра́у, аби́ му да́ч спру́бовач.

— Ні́є про́щ, Пі́єтру́щю, ти те́го ні́є
пот́ребу́їш — ту́умачи́у му То́мек.

А́ље Пі́єтру́щ да́у до зро́зумі́єні́я, же
в́уа́сніє ба́рдзо пот́ребу́ї.

— За́стану́в щі́є до́брѣ.

Пі́єтру́щ ю́ж щі́є за́станові́у.

— Ѓм, са́м те́го хчі́яу́єщ. Да́м чі́, бо
ні́є ї́стем та́кі скáпи, а́ље ї́щлы́ ні́є
бе́дїє́ чі́ то сма́ковач, мі́єї претенс́ї
ті́лько до щі́єбі́є са́меґо.

Пі́єтру́щ зго́ді́у щі́є на вши́стко.
То́мек отво́ри́у му ві́є́ц пи́щек і
в́ляу́ у́ик „морде́рци чі́єрпі́єнь”.
Пі́єтру́щ да́у су́са в ѓу́рѣ на два
ме́три, ви́дау́ д́ікі оќрик во́їнни, а
потем в ша́льоним пѣ́дїє
по́ґа́льопова́у во́ку́у по́кою, ту́укáц
щі́є о ме́бље, п́ре́враща́йц до́ні́чкі з
кві́ятамі́ і ше́рăц о́ґу́льне
спу́стоше́ніє. На́стѣ́пніє ста́на́у на
ті́льних у́апках і з ѓу́овá од́ру́цонá
до ти́уу ро́зпоча́у ра́досни та́ніє́ц,
п́ре́ра́зльви́м мі́яуче́нієм о́зна́їмі́яйц
щві́яту сво́ї безѓра́ні́чне щі́є.

Потем знову пущи́у́ щі́ шальє́нчим
га́лопем по поко́ю, щі́я́ц по дродзе
хаос і зніщеніє. Чі́є́тка вешу́а в сам
раз, аби зобачич, як Пі́є́трущ
викона́у́ подвѣ́не сальто, заво́уау́
грома́ким гу́осем „гура!“ і виприсна́у́
п́рез отварте окно, почи́га́яц за
соба́ реште́ доні́чек. Чі́є́тка Польи
скамі́єні́яу́а зе здумі́єні́я, р́уца́яц
спона́д оку́лярѡ́в осу́упі́яу́е
спо́рєні́я. Томек лєжа́у на зі́ємі
лєдво живи зе щмі́єху.

— Томек, на мі́уощ боска́, цо му щі́
ста́уо?

— Ніє ві́єм, чі́є́чію — викр́ту́щіу́
ху́опак.

— Ні́гди в жичі́ю ніє ві́ді́яу́ам чє́го́щ
подобне́го. Цо то мо́уо бич?

— Направдѣ́ ніє ві́єм, чі́є́чію. Коти
завше так робі́я, ѓди са́ в добрим
гумо́ре.

— До-прав-ди?...

В гу́о́щіє чі́є́ткі би́уо цо́щ, цо
зані́єпоко́іуо Томка.

— Так... то значи... так ми́шьє́...

— Так ми́шьі́ш?

— Т-а-к, чі́є́чію.

Старша пані нахили́ла́ ші́й над
Томко́м і пригля́да́ла́ му ші́й з віє́лькім
заінтересова́нієм, що́ ї́ще
пові́кши́ла́ ї́го́ обаві́. За пў́зно
доми́шля́ла́ ші́й, до́ чегó́ чі́є́тка зміє́ра.
Ўи́жечка́ здра́діє́цко́ визи́єра́ла́ спод
ко́удри. Чі́є́тка взі́є́ла́ я́ до ре́кі і
пока́зала́ Томко́ві. Цгў́опіє́ц
задржа́ла́ і спу́стила́ очи́. Чі́є́тка
тради́ці́йніє́ хви́чила́ го́ за ухо́,
подні́є́сла́ му́ гўо́ві до́ гўри́ і
ви́грьмо́чила́ по́рядніє́ — напарстко́м.

— А́ тє́раз пові́дз мі́, чє́му́ так
пості́пі́єш з́ тим бі́є́дним
ство́ре́нієм?

— Зробі́́єм то́ з лї́тошці́ над ні́м, бо́
ніє́ ма́ чі́є́чі.

— Ніє́ ма́ чі́є́чі? Сў́уха́й, анци́моніє́,
цо́ ма́ до́ тє́го́ чі́є́чі́я?

— Бардзо́ ду́жо. Гди́би́ мі́яла́ чі́є́чі́й,
то́ она́ са́ма́ бі́ го́ о́гніє́м пра́жила́,
випа́ла́ла́ з ні́є́го́ вні́трьно́шці́ без
мі́юо́шє́рдї́я, якби́ бі́ла́ тілько́ марні́м
чу́овіє́́км!

Чі́є́тка По́льлі́ до́зна́ла́ на́гльє́ мє́кі
ви́рутў́в сумі́є́ні́я. То́ ука́зала́ ї́й
справі́ в но́вим шві́є́тльє́: цо́ бі́ла́
о́кручі́є́ньствє́м во́бєц кота́, мо́гла́
бі́ч о́кручі́є́ньствє́м та́кжє́ во́бєц
хў́опца́. Серце́ чі́є́ткі́ змі́є́кўо́, а́ очи́

зашуї уза́мі; почу́а скрухе́ і жа́ль.
По́ужи́а Томкові ре́ке на гу́овіє і
пові́дія́а мі́єкко:

— Я хчія́уам як најле́піє́, Томку. І
п́речіє́ж чі то помо́гу.

Томек спо́рја́у ї́ в очи з пова́га, под
кту́ра скрива́у сі́є ле́двіє
достре́га́льні ше́льмовські у́смієх.

— Віє́м, же хчія́уа́с дла́ мніє́ як
најле́піє́, а́ле я ру́вніє́ж ніє́ хчія́ує́м
зробі́ч кривди́ Піє́трусі́єві. Ї́му те́ж
то помо́гу. Ї́ще ні́гди ніє́ ска́ка́у
так висо́ко...

— Ох, і́дь ю́ж собі́є, пу́кім добра́.
Спру́бу́й хоч раз бич ѓречним
ху́опцем. Ле́карств ю́ж ніє́
потре́бу́їш.

Томек п́рише́ду до шко́уи п́ред
дзвоні́км. Вши́ши заува́жи́лі, же та
ніє́звikúа реч п́рида́ра му́ сі́є
остатні́є цо́діє́нніє. Од я́кго́щ часу́
ніє́ баві́у сі́є рано́ з ко́лега́мі, ле́ч
виста́ва́у п́ред бра́ма́ подву́рка
шко́льне́го. Му́ві́у, же ї́ст хори́, і
речиві́щіє так вигля́да́у. Уда́ва́у,
же па́три в ка́ждя́ інна́ строне́,
ті́лько ніє́ на дро́ге́. Гди́ ї́фф
Тга́тхер по́яви́у сі́є на го́ризончі́є,
тва́р То́мка зая́сні́я́у; ї́ще хві́льє́
па́три́у на дро́ге́, поте́м одвру́чі́у сі́є

пּригнѣбієні. Кди Јфф Тгатхер
вшедú на подвúрко, Томек
загаднаý го і острожніє стараý чїє
накрóвач розмовѣ на Бецки, аље
ніц з теґо ніє вишúо. Томек патріу і
патріу на дроґѣ. За каждым разем,
ґди появи́а чїє на нієј кољорова
спúднічка, буді́а чїє в нїм ґора́ца
надіє́а, аље по хвї́лі нієнаві́діу
вúащїчіє́лкі спúдні́ккі, кди зобачи́у,
же то ніє та, на ктúрă чека. Врешчіє
спúдні́ккі пּрєстау́и чїє показивач і
Томек попадú в безнадіє́нă розпач.
Вшедú до пустеґо јще будинку
шко́льнеґо, у́сіяду́ і поґра́жиу́ чїє в
своім чїєрпіє́ніу. Втем јще јдна
спúдні́чка вешу́а в брамѣ — і радощ
ома́л ніє розса́діу́а серца Томка. В
окамґніє́ніу випаду́ на подвúрко і
зача́у заховивач чїє як Індіянїн; ви́у
з радощі, чмїа́у чїє, ґоні́у ко́лєґу́в,
пּрескакі́вау пּрез паркан, ризику́џ
жичіє і ко́щї, фі́кау ко́зієу́кі, става́у
на ґу́овіє — јдним сýовем,
доконива́у вше́лкіх богатерскіх
чинúв, я́к му тї́лько впа́дуи до
ґу́ови, а подчас теґо цо хвї́лѣ
укра́дкм зерка́у на Бецки, чи патрі
на нієґо. Она јднак здава́а чїє о
нічим ніє віє́дієч і в оґу́лье ніє
патрі́уа в јґо стронѣ. Чи то
можлї́ве, жеби ніє спострѣ́уа, же
он ту јст? Пּрені́у́су сво́ј богатерсќ

вистѣпи туж пѣред Бецки. Обіѣгѹ ѹ
вокуѹ з вичієм воїнним, зерваѹ
їдному хѹопцу чапкѣ з гѹови, рѹчіѹ
ѹ на дах шкоѹи, потем впадѹ в
громадѣ хѹопцѹв, розтрѣчіѹ їх на
вшисткі строни і в коңцу рунѹ як
дѹугі у стѹп Бецки. Втеди она
одврѹчіѹа щіѣ, задарѹа погардлѣвіє
носек до гѹри і повідїяѹа:

— Пгі! Нієктѹрим щіѣ здаї, же сѹ
бардзо інтересуѹци і вієчніє щіѣ
попісуѹ!

Пољічкі Томка запѹонѣѹи
румієньцем. Позбієраѹ щіѣ з зіємі і
заѹамани понієщїєнѹ кльєскѹ,
виніѹсѹ щіѣ хиѹкм зе шкоѹи.

Роздїяѹ XIIІ

Тєраз постановієніє Томка биѹо
нієзѹомне. Впадѹ в понури,
дєспєрацкі настрѹї. Дошєдѹ до
внїєску, же їст сам на щвієчіє,
опущони пѣрез вшисткіх і нікт го ніє
коха. Гди кдищ довієдзѹ щіѣ, до чєго
го попхнѣлї, може бѣдїє їм жалѹ.
Цгчіяѹ щіѣ пѣрєчієж поправіч, аљє му
ніє далї. Тїљко патрѹ, якби щіѣ го
позбич — добрѣ, нієх і так бѣдїє.
Натуральніє, бѣдѹ уважалї, же то
їго віна — прощѣ бардзо! Чи чѹовієк
такі як он, такі вирѹтек, в огѹљє ма
право скаржич щіѣ на цокольвієк?

Очивіщіє, в ко̑нцу зму̑сїлі го до
тего, же бѣдіє віу̑ду̑ жичіє
зброднія̑ра. Ніє міяу̑ іннего вибору.

Вс̑рӯд такіх розми̑сља̑нь зашеду̑
да̑леко на роз̑легу̑є у̑а̑кі і дзвонек
шко̑льні, звія̑стуй̑ци ко̑нєц п̑р̑ерви,
льедво юж до̑лятивау̑ до їго у̑шу.
Заш̑льохау̑ на ми̑сль, же юж нігди
ніє ус̑уи̑ши те̑го дро̑гіє̑го му̑ гу̑осу.
Би̑у̑о то бардзо п̑р̑икре, а̑ле цо
робіч, зму̑сїлі го до те̑го! Випѣ̑ді̑ли
го в шеро̑кі, нієчу̑уи̑ с̑віят, на гу̑у̑д і
понієвієркѣ. А̑ле трудно, юж ім
навет п̑р̑єбачиу̑. Пу̑а̑кау̑ р̑євними̑
у̑за̑мі.

І в тим ву̑а̑снїє мо̑менчїє наткна̑у̑ с̑їє
на сво̑їго сер̑дечне̑го п̑р̑ия̑чїє̑ла,
Ё̑е̑го Гарпера. Ста̑лове спо̑р̑є̑нїє
ко̑ле̑гї с̑віяд̑чи̑у̑о до̑бітнїє, же ва̑жи
в сер̑цу як̑с̑ віє̑льк̑ і стра̑ш̑льі̑ве
за̑мі̑я̑ри. Ніє у̑ле̑га̑у̑о в̑а̑т̑п̑льі̑во̑щї,
же спот̑ка̑уи̑ с̑їє̑ двіє б̑ратнїє ду̑ше,
г̑нѣ̑біє̑не та̑ са̑м̑а ми̑сль̑а. Томек,
очіє̑ра̑й̑ц̑ у̑зи р̑ѣ̑ка̑вем, ш̑льо̑ха̑й̑ц̑ раз
по раз, по̑ві̑ядо̑мі̑у̑ п̑р̑ия̑чїє̑ла о
сво̑їм по̑ста̑но̑віє̑нїю: в до̑му̑ з̑̑ле̑ с̑їє̑
з нїм об̑ход̑зо̑но, ні̑кт̑ го̑ ніє ко̑ха̑у̑,
віє̑ц̑ те̑раз̑ учіє̑ка за ґ̑ра̑ні̑цѣ̑ і нігди
юж ніє вр̑учї. На ко̑нєц̑ ви̑ра̑жі̑у̑
на̑діє̑ї, же Ё̑е̑ го̑ ніє за̑по̑м̑ні.

О̑каза̑у̑о с̑їє̑ї̑дна̑к, же Ё̑е̑ х̑чі̑я̑у̑
про̑с̑їч̑ То̑мка̑ о то̑ са̑мо̑ і же ву̑а̑снїє̑

дл̑атеґо ґо пошуківа́у. Мама
справі́уа му л̑аніє за то, же випі́у
щмієтанё пр̑езначон̑а до обі́яду, а
он ї́ навет на очі ніє ві́дія́у. В тен
спосу́б довіє́дія́у щіє, же мама ма ґо
юж дощ і хце щіє ґо позбич. Вобец
теґо ніє позоста́ї му ніц іннеґо,
тільки пұ́жщ маміє на рёкё. Тераз
бёдіє щёщлы́ва і на певно вца́ље ніє
пожа́ууї, же вигна́уа сво́ґо
бієднеґо сина в безлы́тосні щвіят на
ту́уачкё і певн̑а щмієрч.

Іда́ц разем і біяда́йц над св̑а
нієдо́ль̑а, ху́опци заварлы́ нове
пр̑иміє́ре: бёда́ собіє пома́гач
вієрніє як бра́чія і ніґди щіє ніє
розу́а́ч̑а, допұ́кі щмієрч ніє визво́лы
іх з удрё́кі жичі́я. Потем вспұ́льніє
зачё́лы снуч п̑лани на пр̑ишу́ощ.

Ёе хчі́яу, жеби зоста́лы
пустельні́ками, живі́лы щіє ко́рґонками
луб ко́ра д̑ре́в, мієшка́лы ґдіє́щ в
яскі́ні на одљу́дїю і врешчіє умарлы́
з жі́мна, ґу́оду і жа́љу. К̑ди ї́днак
вису́уха́у Томка, пр̑изна́у, же жичіє
збродні́яра да́ї споре ко́рищі, і
зґо́діу щіє зоста́ч пі́ратем.

В одљеґу́ощі пару кі́льометру́в од
Ст. Петербурґ, в ду́у рё́кі Місщі́ціпі,
в міє́jšу, ґдіє ма она нієвіє́ље понад
кі́льометр шєро́кощі, л̑єжа́уа ду́уга,
ва́ска, за́љещіє́на виспа з пі́ящистим

брегієм од строни міста. Би́уа то
вима́рона п́риста́нь д́ля
поча́тку́йчих піра́ту́в: безлу́дна і
вистарча́йцо одда́лона од дому. По
дру́гієй строни́є р́екі́ чі́ягна́у́ ці́є
ѓєсти́ лас. Вибу́р паду́ затем на
виспё́ Яцксона. Кто бё́діє́ офі́яра́ іх
корсарскі́х виправ, о́ тим зу́пеу́ніє
ніє́ ми́сьлє́лі. На́стє́пніє́ витро́пі́лі
Гу́цка, кту́ри од разу́ п́риу́а́чиу́ ці́є
до ні́х, бо му́ би́уо́ вши́тко́ ј́дно,
я́к зроби́ карі́єрє́. Розста́йц́ ці́є,
уста́лы́лі, же́ спотка́й ці́є в певним
устро́нним міє́шу над бре́гієм р́екі́,
два кі́лометри́ за мі́астем, о́ го́дініє́
на́јстосовні́єйше́ј до та́кіх р́ечи, то
ј́ст о́ пу́уно́ці. Би́уа там ма́уа
тра́тва, кту́ра́ постано́ві́лі за́йч́ яко́
здобич. Ка́жди з ні́х мі́яу́ п́риніє́щ
вё́дкє́, гачи́кі і про́віянт, а вши́тко́
то т́реба́ би́уо́ укра́щ в спо́су́б
ніє́су́иханіє́ зр́є́чнї і за́га́дкови, як
п́ристау́о на ви́рутку́в
спо́учє́ньства.

За́нім змроќ запа́ду́, вши́ши т́ре́ј
зда́жи́лі́ ю́ж з правді́ва́ п́ри́јмно́щі́а
ро́зпу́щі́ч в́сру́д ко́легу́в по́гу́оскє́,
же́ „вкру́тце́ мі́асто о́ чим́с́ ці́є
до́віє́”. Ка́ждєму́, ко́му у́діє́лы́лі́ те́ј
„інфо́рмаці́”, каза́лі́ т́ри́мач́ ј́зик за
зё́бамі́ і че́кач.

О́коу́о пу́уно́ці́ по́яви́у́ ці́є́ То́мек з

Готованă шинкă і кількома
дробіязгамі. Затримаў сїе в гёстих
зароşлах над урвіскм надбрёжним,
скăд в доље відач биуо визначоне
міејше спотканія. Свіечіуи гвіязди,
докоуа пановауа чіша. Потёжна
река пуинёуа љенівіе. Томек
насуухівау прёз хвільё, аље жаден
дъвіек ніе ма́чіу ноцнеј чіши. Потем
гвізднаў острожніе. Одповіе́діяно
му з доуу. Гвізднаў јще два рази і
отримаў такă самă одповіе́дь.
Настёпніе стууміёни гуос запитау:

— Кто ідіе?

— Томаш Савиер. Чарни Мщічіель
Гішпањскіх Вуд. Виміењчіе свој
назвіска!

— Гуцк Фінн. Крвава Рёка.

— Ёе Гарпер. Пострах Мурь.

Томек зачерпнаў те титууи зе свој
уљубіёнеј љектури.

— Добре. Подач гасуо!

В мроку ноци два храплыве гуоси
виповіе́діяуи зуовіе́щим шептем
јдно прёражаяце суово:

— Крев!

Вувчас Томек зепхнаў шинкё по
урвіску, по чим сам зјхау за ній,

роздієрайц собіє по дродзе скўрє і
убраніє. Би́уа там вправдіє цаў́км
вигодна щієжка, ктў́ра ўа́годніє
бієгўа в дў́у, а́ље браковаўо́ її
конієчних за́лет нієдостє́пнощі і
нієбезпієче́нства, так високо
ценіє́них п́рез піратўв.

Пострах Мў́р п́ритарғау́ поўеч
сўоні́ни, так віє́льки, же по дродзе
ома́ль ніє па́дў под ї́го чіє́жарем.
Крвава Рє́ка звє́діў кочіє́ўек до
ґотовані́я, парє́ ґарщі́ ніє
досушоних л́йщі́ титоні́ю і кі́лька
ўодиѓ кукури́дїяних, з ктў́рих
можна би́уо зробі́ч фа́јкі. Цо
правда, опру́ч ніє́го жа́ден з
піратўв ніє́ прў́боваў́ ї́ще па́льч.
Чарни Мщі́чієль Гішпа́ньскіх Вў́д
о́реку́, же ніє́ можна вибі́єрач́ щі́є в
дро́гє без о́ґні́я. Ми́сль би́уа ма́дра,
бо ні́кт ніє́ мія́ў за́паўек. У́јрє́лы
о́ґієнь, пў́она́ци на віє́льќј тратві́є
нієда́љеко од ні́х, за́крадлы́ щі́є там
ві́єц і ґві́зднє́лы по ї́дним по́льаніє.
П́ри о́казі зробі́лы з те́го ніє́ ла́да
виправє́. Цо хві́ља пси́калы́ на
щі́єбіє, а́би бич́ чі́хо, за́трїмива́лы щі́є
на́ґље, спра́вдзальі́ ќруне́к вія́тру,
хвита́лы за зми́сьлоне шти́льети і
ґро́зним шепте́м озна́їмія́лы, же ї́щлы́
ті́лько ніє́п́риячі́єль др́ґніє, „т́реба
ґо за́кууч́ на міє́јшу, бо ні́єбо́щик
ні́ц ю́ж ніє́ здра́ді”. Доско́на́ље

вієдієлы, же вшиши фльісаци сѧ в
мієщіє і щпія љуб гуляѧ в кнајпах,
аље то абсољутніє ніє звальніяуо іх
од сољіднего пірацкѧго захованія.

Вкрѹтце одбілы од брѣгу. Томек биу
капітанем, Гуцк і Ёе мієлы рангѣ
пієрвших офіцерѹв. Капітан стау на
щродку тратви з понуро
нахмуронимі брвіямі; скрїжовау
рѣце на пієрсі і грозним шептем
видавау коменди:

— Крунек виспа!

— Так јст, капітаніє!

— Так трїмач, добрѣ!

— Так јст, капітаніє!

— Стер на право!

— Јст на право, капітаніє!

Рѣка сама уагодніє знощїуа тратвѣ в
крунку виспи, вієц вшисткѧ розкази
видаване биуи тилько дља
утрїманія повагі пірацкѧго стиљу.

— Як жагље поставієно?

— Дољне марслє і бом-кльівер,
капітаніє.

— Бом-брам на машт! Фаља в гѹрѣ!
Жваво хѹопци! Рушач щїє!

— Так їст, капітаніє!

— Љево на буртѣ! Статек
нієпріячієльскі в пољу відзенія!
Пřiґотовач ціє!

— Армати приґотоване, капітаніє!

Тратва міяуа юж щродек рѣкі.
Цгуюпци уставілі я з прадѣм і
приґотовалі вієсуа до маневру
лядованія. Стан води ніє биу високі
і рѣка пуинѣуа бардзо вољно. В
чіягу трѣх настѣпних квадрансув
нікт ніє повідіяу ані суова. Тратва
міяуа вуащніє Ст. Петербург. Кілька
даљєкіх щвіатеуек всказивауо
мієјше, гдіє лѣжауо сповіте в
буогім щніє міястечко, нієщвіядоме
вієлькіх видарѣнь, як розгривая ціє
на рѣце. Чарни Мщічієль стау без
суова, з рѣкамі чіягље
скрижованим і на пієрсіях, руцайц
„остатніє спојрєніє” мієјшу свих
давних радощі і нієдавних чієрпієнь.
Їдиним їго жичєнієм биуо тєраз,
аби она могуа го зобачич, як думніє
пуиніє по взбуроним мору, з
нієульѣкуім серцем ставіяйц чоуо
нієбезпієчєньством і щмієрчі, як з
ноншаланцкім ущмієхем на устах
ідіє на певнѣ згубѣ. Виобразнія
Мщічієља без најмнієјшего труда
уљоковауа виспѣ Яцксона на
щродку безкрєснего океану, мугу

вієц напавдѣ поси́уач міясту „остатніє спойрєніє”. Позосталі пірачі рӯвнієж рӯцалі „остатніє спойрєнія” і чинілі то так дӯуго, же нієвієлье браковауо, а прад зніўсӯби іх поза виспѣ. В порѣ їднак одкрилі нієбезпїєчєньство і шибко собіє з нїм пораділі. Окоуо другїєї над ранем тратва оїядуа на мієльїзніє, двїєщїє крокӯв од вӯащїєвєго брєгу. Цгӯопци бродїлі по водїє там і з повротем, допӯкі ніє прєнієсїлі цауєго уадунку на лад. На тратвіє знальєзїлі їще стари жагїєль. Розпїєлі го на кштаут намієту в зачїшним мїєїшу в заросїях, аби осӯонїч запаси живнощї. Самї постановїлі скоїстач зє вспанїяуєї погоди і спач под гоуїм нієбем, як прїстауо лӯдїєм виїтим спод права.

Вешлі в чїємнѧ гїєствїнѧ ласу і розпальїлі огнїско под ольбрїмїя кӯодѧ. Усмажилі в кочїєуку сӯонїнѧ на кољацї і зїдлі правїє поуовѧ прїнієсїєних запасӯв кукуридзи. Така ноцна учта в лєсїє, на безлӯднєї виспїє, з даља од лӯдзкїх сїєдїб, биуа напавдѣ вспанїяуа. Цгӯопци освїядчилї, же юж нїгди ніє врӯца на уоно цивїльїзацї.

Бухайце п'юмієніє о'вієт'ауї іх
тва'ре і р'уцауї червоне б'ласкі на
ко'лумнад'є д'р'ев теї л'єс'ней
с'ві'ятині, на її л'с'ні'яце л'и'щіє і
г'ір'лянди п'н'ачи.

Г'ди знікн'ау' остатні кавау'ек
хрупі'яцеї с'у'оніни і зїдзона зостау'а
остатні'я порця кукуридзи, ху'опци,
нієзмієрніє задово'лені, розчі'ягн'є'льї
с'и'є на травіє. Можна биу'о зна'єзч
ху'однієїше мієїше, а'є ніє хчіє'льї
ви'рець с'и'є романтич'ней ноци п'ри
обозовим о'гніску.

— Ту їст вспані'я'є, цо? — одезвау'
с'и'є Ёе.

— Супер — о'с'ві'ядчиу' Томек. —
Чієкаве, цо би повієд'іє'льї ху'опци,
г'ди би мо'г'льї нас так від'ієч?

— Цо би повієд'іє'льї? Жичіє би
оддал'ї, же би бич разем з намі, но
ніє, Гуцк?

— Теж так ми'с'льє — потвієрд'іу'
Гуцк. — В кождим разіє я їстем
задово'льони і подоба мі с'и'є та'к
жичіє. Ніє потр'єба мі ніць л'єпше'го.
Давнієї нігди ніє мо'гу'ем наїщ с'и'є до
сита, а поза тим нікт ніє б'єд'іє с'и'є
мніє тутай чепі'яу' і трактовау' як як'с'
д'іваду'о.

— То раї, ніє жичіє! — завоу'ау'

Томек. — Ніє трёба рано вставач, хо́діч до шко́уи, мич ці́є і су́ухач ці́ягúих поуче́нь. Ві́діш, Ёе, пірат на ля́діє ніє робі в огу́лье ніц, а такі пустельнік му́сі ці́є без прёрви модлы́ч і ніє ма комплётніє жадне́й розривкі. В додатку ці́ягúье їст сам.

— То факт — зго́діу́ ці́є Ёе. — Ніє поми́сьлау́ем о тим вче́сніє́й. А́ље тераз, ќди юж ві́єм як то їст бич піратем, ніє хце́ бич нікім інним.

— Ві́діш — поуча́у да́љеј Томек — в ді́сіє́йших часах пустельні́ци то юж прёжитек, ніє ма́й жа́днего значе́нія. А піра́чі завше са́ шановані. В додатку такі пустельнік му́сі спач на најтвардше́й зі́ємі, та́кј, жеби го вши́стк ко́щі бо́љау́и, хо́діч в ворку, поси́пивач гу́овё́ по́пієу́ем, ста́ч на дешу́ і...

— Дла́чего му́сі хо́діч в ворку і поси́пивач гу́овё́ по́пієу́ем? — за́питау́ Гу́цк.

— Ніє ві́єм. А́ље му́сі. Пустельні́ци завше так робі́я. Ти те́ж би́ш му́сі́яу́, ѓдиби́ш би́у́ пустельні́км.

— Ѓдиби́ ми́ ці́є х́чі́яу́о — втра́чіу́ Гу́цк.

— Як то, а цо би́ш робі́у́?

— Ніє вієм, аље теґо бим ніє робіу.

— Аљеж, Гуцк, мусіяубищ!

— По просту ніє витрїмаубим теґо і звіяу.

— Звіяу? Уадни биуби з чієбіє пустельнік! Скомпромітоваубищ
щієбіє і вшисткіх пустельнікув!

Крвава Рёка ніє одповідіяу, бо
зналязу собіє інне зачіє. Вуащніє
видрәжиу гӯаб кукуридіяни,
прїмоцовау до нієґо цибух з уодиґі
і так прїґотованә фажкё набіу
лыщмі титонію. Потем поуюжиу на
вієрху розжарони вёґієльєк і оточиу
щіє хмурә воннеґо диму. Тварь Гуцка
промієніяуа највижшим щёщієм.
Інні пірачі заздрощільі му теґо
вспаніяуєґо науюґу і постановільі
собіє в души, же вкрӯтце теж ґо
здобёдә.

— А цо вуащівіє пірачі май до
роботи? — запитау Гуцк.

— О, оні май цудовне жичіє! —
одпару Томек. — Здобивай окрёті,
пальә ј, а пієнійдзе забієрай і
закопуя на својї виспіє, в
спеціальних страшних мієјшах, ґдіє
стрёґә ј духи і рӯжне так, а на
окрётіє вшисткіх забіяя і врӯцая іх
потем до моґа.

— Аље кобіети забієраѣ на виспѣ —
втрѣчіу Ёе. — Кобіет ніє забіяѣ.

— Згадза ціѣ — пїзнау Томек. —
Кобіет ніє забіяѣ, сѣ на то збит
шляхетні. І кобіети сѣ завше
пїєкне.

— А як сѣ фаїніє убрані! Но ніє?
Само зўото, сребро і діяменти —
додау Ёе з захвitem.

— Кто? — запитау Гуцк.

— Як то кто? Пірачі!

Гуцк обеїрау свўї костюм з задумѣ.

— Здаї мї ціѣ, же як на пірата, ніє
їстем одповієдніє убрани — рєку зє
смуткм. — Аље ніє мам ніц іннеґо.

Обаї кољедзи витўумачилї му, же
пїєкни стрўї шибко ціѣ знаїдіє, як
тїлько розпочнѣ правдіве корсарскї
виправи. Пїреконалї ґо, же їґо
нїдзне ўахмани вистарчѣ од бієди
на почѣтек, хочіяж заможні пірачі
звикље зачинаѣ свўї завўд од разу
в одповієднім строю.

Стопнієво розмова замієрауа і сен
зачѣу кљеїч повієкі маўих вўўчєґўв.
Фаїка випадуа Крвавеї Рєце з дўонї
і Гуцк уснѣу снем справієдльївеґо.
Ніє так ўатво пошўо Постраховї
Мўр і Чарнему Мщїчієльовї

Гішпањскіх Вўд. Пачієре одмўвілы
по чіху і лєжѧц, бо нікт ніє казаў ім
уклѣкнѧч і модлыч сїѣ гўошно.
Правдѣ мўвіяц, в огўлье ніє мієлы
заміяру сїѣ модлыч, аље балы сїѣ
посунѧч аж так даљеко, бо а нуж
удеřiўби в ніх гром з яснего нієба?
Потем, гди юж зачѣлы пїсипіяч,
зявіў сїѣ нієпрошони гоц, ктўрего
ніє моглї одегнач. Биўо то сумієніє.
Почулы нієяснѧ обавѣ, же може зље
зробілы, учієкайц з дому. Потем
пїпомніяўо ім сїѣ украдієне мієсо і
дозналы мѣкі чієрпієнь. Старалы сїѣ
загўушич сумієніє, пїпомінайц
собіє, же пїречієж юж тільє рази
подкрадалы сўодиче чи ябўка, аље
сумієніє ніє даўо сїѣ ошукач тимі
сўабимі аргўументамі. Дотарў до ніх
факт, же забраніє зе спіжарні
цукїрка луб ябўка можна
потрактовач яко „подвѣдзеніє”,
лєч забраніє шинкі, сўоніни і інних
вартощіових рѣчи їст поспольтѧ
крадієжѧ, виразніє забронієнѧ в
дієсїєчїю пїказанїях. В гўѣбі духа
постановілы вієц, же як дўуго
позостанѧ піратамі, нігди ніє
сплѧмія тєго заводу зброднїя
крадієжи. Вўвчас сумієніє згодіўо
сїѣ на завієшеніє броні і дівні пірачі,
в душах ктўрих мієшкаўи обок
сїєбіє так здумієваяцє спїречнощї,

западлы в буюгі сен.

Роздіяу XIV

Гди Томек обудіу ціє рано, ніє мугу собіє пїпомнієч, гдіє вуащівіє їст. Усіяду, претару очи і розглядау ціє вокоу. Врешчіє зрозуміау.

Биу допієро хуодни, шари світ. Љаси, погражоне в буюгім сніє, тхнёу чішă і спокоім. Ніє дргнау навет најмнієши љістек, најљејши шмер ніє закуучіу гуёбокі задуми пїроуди. Кропле роси љсніуи всрѹд љіщі і трав. Огніско покривау шара варства попієу, а чієніютка смужка диму уносіуа ціє просто в гурё. Ёє і Гуцк спалі їще.

Нараз, даљєко в гуёбі љасу, зачвієркау птак; одповідїау му другі. Дауо ціє суишєч пуканіє дієчієуа. Цгуодни, шари браск поранка ясніау цораз бардієј, пїбивауо дьвієкув і жичіє почёуо ціє будіч до новєго дня.

Замисљоним очом хуопца указау ціє чуд пїроуди, отрăсаяцеј ціє зє сну і пїистёпуяцеј до праці. По окритим росă љістку пїпеузуа зієљона гăсієнічка, „вёшиуа” на вшисткі строни, а потєм знѹв посувауа ціє напрѹд.

„Прїмієр҃а щїє до лїщїа“, помїсльау́
Томек.

Кди зблїжи́уа щїє до нїє҃го, щїєдїя́у
чїхутко як миш, а надїє́ї ї҃го то
росу́и, то су́абу́и, в мїярє́ як
створ҃онко посува́уо щїє ку нїєму
люб вага́уо щїє чи нїє вибратч і́нне҃ї
дрогі́. Врешчїє г҃ащїєнїчка, по дү҃угім,
күопотлївим нами́сьле, впеу́зуа на
ї҃го ногє́. Томек би́у ущє́сьлївіє́ни, бо
означа́уо то, же достанїє́ нове
убранїє́ — нїєв҃атплївіє́ вспанїя́уи
мундур пірата. Потем, нїє вія́домо
ск҃ад, надешу́а ца́уа процеся
мр҃у́век, под҃ажайцїх до праці. Ї́дна
з нїх мє́жнїє влю́куа здеху́є҃го
пайка, з піє́ч рази віє́кше҃го од щїєбіє́
ї тащи́уа ҃го на плєцах піє́ново в
г҃у́рє́ по пнію. Бра́зово накрапіяна
бієдронка вдрапива́уа щїє на
завротне вижини з́дьбу́а трави.
Томек похильі́у щїє над нїя́ і шепна́у:

Бієдронечко, лєч до дому проста́
дро҃҃а,

Дом щїє па́лы, прї діє́чіях нїє ма
ніко҃҃го!

І рєчївіщїє: розпіє́уа скрїдеу́ка і
пољєчія́уа, а Томек вца́ље щїє нїє
здїві́у, бо од давна віє́дїя́у, же
бієдронка ї́ст страшнїє́ у́атвовїє́рна
і можна ї́ї вм҃у́віч р҃ужне рєчи.

Настёпніє п̑ришедú жук, мозольніє
точа́ц свѧ ку́лкѣ; Томек зараз
доткнѧú ġо пальцем, жеби зобачич
як подвіѧ нѧ́жкі і уда́ї нієбощика.

Птакі тимчасем дару́и с̑їє юж
внієбогúоси. Дрозд, шидерца і
фіг̑ля́р в̑срúд птакúв пúуноци,
у̑сія́дú в доскона́им гумо́ре на
др̑евіє над ġуовѧ́ Томка і зачѧ́у
на̑льадовач тре́ље своїх са̑сія́дúв.
К̑рик̑ли́ва с̑́јка сфрунѣ́уѧ на д̑у́у
нічим нієбієска б̑́искавіца, у̑сія́дúѧ
на ġау̑ёжі так б̑́іско ху́опца, же
м̑́у́ġу ѧ правіє до̑ієġнѧ́ч р̑ѣ́кѧ,
п̑́рехи́лиуѧ ġу́у́вкѣ і з чієкаво̑ціѧ
впрост пожа́рауѧ очамі нієзнаних
п̑́рибишúв. Шара вієві́урка і які́с̑
інни ма́уи ġризон̑ п̑́риска́кауѧ до
ху́опцúв, аби п̑́ри́р̑еч с̑їє ім б̑́і́же́ј і
поп̑́лотковач на іх темат. Відочніє
те ді́к створ̑еніѧ ніє ві́діѧу́и ї́ще
лю́ді і ніє віє́діѧу́и, чи ма́ѧ с̑їє іх бач,
чи теж ніє. Ца́уѧ п̑́ри́рода обу́діуѧ
с̑їє юж на добре і л̑́ас кі́піѧу́ жичієм.
Ду́угіє проміє́ніє с̑уо́н̑ца п̑́ребіѧу́и
с̑їє п̑́ре́з ġ̑́єсте л̑́істовіє. Фрува́уи
моти́ље.

Томек обу́діу позоста́уих пі́ратúв.
Вшиши з радосним к̑́ри́км поġна́лы
до р̑́екі. В пар̑́є мінут п̑́у́зніє́ј,
розебрані, гасал̑́и в п̑́у́итк̑́ј,
п̑́ре́зрочисте́ј во́діє роз̑́леġу́еј

мієльзні, гоніяц ціє і прєврацайц.
Ніє одчувалі најмнієшєй тєскноти
за міястечкм, ктўре там даљєко, по
другієй строніє рєкі, лєжауо јще в
гўєбокім єніє. Якає забўаkana фалѣа
чи може лєккі прїпўив води
порвау ім тратвє, алє зупеуніє іх то
ніє змартвіуо; биуо то јдиніє
спаљєнієм мосту мієдзи німі а
цївільізованим євіятєм.

Врўчілї до обозовіска цудовніє
одєвієжені, щєєльві і гўодні, як
вількі. Натихміяст розпалїлї огієнь.
Гуцк одкриу в побльжу чистє,
хуоднє зрўдеуко. Цгўопци
спорядїлї собіє кубкі з шерокїх
лыщї орєхових і узналї, же вода
прїправієна смакм лѣасу єміяуо
може заєтїпїч кавє.

Єє забрау єіє до кроїнія сўонїни,
алє Томєк і Гуцк казалї му хвілє
зачєкач. Побієглї над рєкє, в
мієјшє, ктўре вїглѣдауо бардзо
обієцуяцо і зарўчілї там вєдкі; по
хвілї мієлї юж богати поуўв.
Врўчілї з так покаэним запасєм
рїб, же моглїбі німі накарміч цауа
родїнє. Усмажилї рїби на сўонїніє і
дївілї єіє, же смакуя ім як нїгди. Ніє
вієдїєлї, же рїба рєчна јст тим
смачнієшѣа, ім прєдзєј по зуапанїю
достанїє єіє на огієнь, а поза тим

најљепшă пŕиправă до каждего
данія їст сен под гоуим нїбем, рух
на швієжим повітŗу, кăпієль і
порăдни ґууд.

По сніяданію вильегівалы ціе в
чiенію, а Гуцк чміу фајкё. Потем
рушилi в лас на розпознаніе
терену. Біеґалы вesoуо,
прескаківалы бутвіеяце пніе,
предиєралы ціе през сплятане
зарoґла, міялы потёжне вікове
дрэва отульоне гірляндамі пнāчи.
По дродзе спотикалы зачішне
устронія, висуане кобієрцамі трав і
квіятўв.

Одкрылі мнўство рэчi, ктўре iх захвичiўi, аье нiц такгo, цo бi iх здiвiўo. Оказаўo сiё, же виспа ма oкoўo трёх кiльoмeтpўв дўгoщi, а чвiёрч кiльoмeтpа шeрoкoщi i же oд другiёгo брёгу oддiёльa я вaска oднoгa шeрoкoщi зaьeдвiё двусту мeтpўв. Кaпaльi сiё бapдзo чёстo, тoтeж гдi вpўчiльi oбoзy бiўo юж дoбрё пo пoўoднiю. Бильi збит гўoднi, бi iщ ўoвiч рибi, урачилi сiё вiёц шинкa нa жiмнo, пo чим пoкўaдльi сiё в чiёнiю i гaвёдiльi. Аьe рoзмoвa якoщ сiё нiё кьeиўa i шибкo зaмiлькўa. Чiшa, урoчистe мiльчeнiё лaсy, учучiё oсaмoтнiёнiя зaчёўi цoрaз бapдiёй прёникaч дyшe

хуопцѹв. Попадлы в замишленіє.
Огарнаў іх ніёокрешльони смутек,
ктѹри вкрѹтце пѣбраў виразне
кштаўти тѣскноти за домем. Навет
Гуцк Крвава Рѣка маѣиў о свих
шгодах і пустих бечках. Встидїлы
щїѣ јднак свеј сѹабощї і жаден ніє
міяў одвагї повідїєч, о чим мишлы.

Од дѹужшего часу добїєгаўи іх з
даљека якщ дївне одгѹоси, аље ніє
звращалї на ніє вчешнїєј увагї. Тераз
јднак ове тајмніче дѣвїєкі стаўи щїѣ
виразнїєјше і саме наѣучїўи щїѣ
ушом. Цгѹопци вздригнѣлы щїѣ,
спојрѣлы по собїє і зачѣлы
насѹухівач з увагѣ. Зразу настѣпиўа
дѹуга, гѹѣбока чїша — а потем
басове, посѣпне „бум” надљечїяўо з
оддалї.

— Цо то јст?! — викѣикнаў Ёе
стѹумїєним гѹосем.

— Сам хчїяўбим то вієдїєч — одпарѹ
шептем Томек.

— То ніє јст гѣрмот — одезваў щїѣ
вистрашони Гуцк — бо гѣрмот...

— Чїхо! — наказаў Томек. — Ніє
гадач, тїлько сѹухач!

Чекалы хвїљѣ, ктѹра видаўа їм щїѣ
вієкм, а потем знову посѣпне „бум”
пѣрваўо урочистѣ чїшѣ.

— Цгодьми зобачич, цо то їст.

Зервалі сїї і попєділі над брєг од
строни міастечка. Острожніє
розхилїлі заросља і виїрєлі на
рєкє. О кілометр понїжеї міста
пїунїї з прїдем маї паровїєц. На
покуадїє роїї сїї од лїдї. Мнїство
їїді крїжиїо вокїї нїїго, алє
хїопци нї моглї дострєц, цо робїлі
лїдїє в тих їїдках. Наїлє з боку
паровца стрїлїї струмїєнь бїїїїї
пари, а їди пара розвїїї сїї,
повітрєм встрїснїї тен сам їїухи
їїмот.

— Юж вїєм! — завоїїї Томек. —
Ктої утонїї!

— Но яснє! — потвїєрїїї Гуцк. —
Так робїлі зешїїїї лїата, їди
утонїї Бїль Турнер. Стрїлїалї з
армати туж понад водї і топїєлєц
вїпїунїї. Бїїрї теж бохєнкї хлєба,
наїєвай до їїродка ртїч і пушїї на
водї, а онє пїунїї до мїїїша, їдїє
лїєжи топїєлєц і там сїї затрїмїї.

— Так, сїїшїїїм о тим — одєзвїї
сїї Ёє. — Нїє моїї тїлько зрозумїєч,
в які спосїб хлєб вїє, їдїє шукач
вїїщїїїї мїїїша.

— А я мїїлїї, жє то нїє тїлє хлєб
так дїїїї — вїїїїїї Томек — їлє

су́ова, яќ над нїм вима́вія́, за́нім го́
пу́щя на воде́.

— А́ле п́речієж оні ніц ніє му́вія над
хле́бом — пові́діяу́ Гуцк. — Сам
ві́діяу́ем, же ніц ніє му́вілі.

— Гм, то р́ечиві́щіє чі́єкаве —
за́становіу́ чи́є Томек. — А́ле може
му́вія цо́щ по чі́ху, же́би ні́кт ніє
су́ишау́. На певно так!

Цгу́опци зго́ділі чи́є, же в тим, цо
му́ві Томек ї́ст віє́лье ра́ці. Бо
п́речієж гу́упі кава́уек хле́ба, ніє
поучони одпові́єдніє за́кльє́чієм, ніє
му́гу́би в так ма́дри спосу́б ви́конач
та́кго пова́жного за́данія.

— О рани! Цгчі́яубим там бич! —
пові́діяу́ Ёе.

— Я теж — додау́ Гуцк. — Да́убим
віє́лье за то, же́би віє́дієч, кто
уто́нау́.

Цгу́опци насу́ухіва́лі да́ље і
пат́ри́лі на р́екє́. Наѓлье ми́сль як
бу́искаві́ца о́свіє́чіуа му́зг Томка.
За́воуау́:

— Цгу́опакі! Ві́єм, кто уто́нау́ — ми!!

В ї́дне́й хві́лі ца́уа тру́јка почу́уа чи́є
богате́рами. А́леж то би́у́ вспані́яу́и
тріу́мф! Ві́єц ї́днак одчу́лі і́х бра́к;
кто́щ пу́акау́ за ні́мі, розпа́чау́,

комуś серце пёкуо. Нарешчіє одезвауи сїє в лѹдїях вирути сумієнія, же так зље обходїлі сїє з бієдними хуопцамі, ктури згїнєлы. Га! Тераз жаууя, же бильі дља нїх нїєдобри, дрєчи їх жаль і згризота. А цо наїпієкнієйше в тим вшисткім: яко загїнієні бильі в теї хвїлы на устах цауєго мієстечка, інні хуопци зієленїєлы тераз з заздросці! Сѹава! Ољснїєваяца сѹава! Як то цудовне! Трєба пїрзнач, же часем варто їднак бич пїратем.

Гди западу змрок, паровїєц повручу до своїї звикѹєї праці, а ѹодїє одпѹинєуи. Пірачі вручили до обозу. Серца розпїєрауа їм дума з поводу вієлкї сѹави, як здобильі, і вспанїяуєго замієшанїя, як вивоуальі в мієстечку. Науовїлы риб, пїрїадїлы і зїдлы кољацї, а потем забавїялы сїє згадиванїєм, цо там в мієщїє о нїх мисльа і мувія. Виображанїє собіє повшехнеї жауоби по нїх справїяуо їм огромне задоволенїє.

Кди їднак ноц зачєуа окривач сїят, їден по другїм мїльклы і сїєдїєлы запатрєні в огїєнь, бѹадзак мисльамї далеко. Радощ мїнєуа, а Томек і Ёє нїє моглы одпєдїч од сїєбіє мисльі, же певне особи в дому нїє сѹ так

захвицоне тим досконауим фіґлем,
як оні. Повстауи якс трвожне
пречучія, опановау іх нієпокуґ,
сталі сїє яцис осовіялі, вирвауо ім
сїє парє вестхнієнь. Ёе одважиу сїє
на нієсміяуа прубє довієдзенія сїє,
як інні пірачі приґлиби поврут до
свіята цивілізаці. Очивіщіє ніє
тераз зараз, аље...

Томек зміяждиу го поґардливим
смієхем. Гуцк, ктури јще ніє одкриу
свих карт, прешеду на стронє
Томка. Бієдни Ёе робіу, цо муґу, аби
затрєч сґади својј „тхуровскј
тєскноти за домем” і биу щєсљиви,
же в коңцу вишеду з теј прикреј
ситуаці јдиніє з мауа пґамка на
гоноре пірата. На разіє бунт остау
стуумієни.

Гди ноц западуа на добре, Гуцкові
зачєуи сїє кљеіч очи і по хвілі
храпау юж в најлєпше. Ёе вкрутце
пошеду в јго сґади. Томек, вспарти
на уокчію, якіс час лєжау без руху,
уважніє обсервуяц колєґув.
Врєшчіє подніусу сїє острожніє,
дочоугау сїє на кољанах до оґніска
і в јго світлє вишукау два каваукі
чієнкј, біяуеј кори дрєва сикомори.
Уклєкнау при оґніску і з мозоуєм
наґризмољу цос кредка на обу
кавауках. Јден з ніх звінәу і всунәу

до кішені, другі вуюжиу до
капельуша Ёго, одсувайц го нієцо
од вущічієља. Понадто вручіу до
капельуша кілька учнієвскіх скарбув
безценнеї вартощі, в родзаю
каваука креди, гачика до вёдки і
шклянеї кулькі „правіє
криштауовеї”. Потем острожніє, на
пальцах, рушиу в дрогё, прёмикайц
од дрёва до дрёва. Допієро гди биу
юж певієн, же кољедзи ніє мога го
усуишеч, пуціу сіє пёдем просто ку
мієльізініє надбрёжнеї.

Роздіяу XV

В кілька мінут пўзінієї Томек бродіу
юж по мієльізініє ку вибрёжу
льєжацему по прёчівнеї строніє
міястечка. Биу ніємаль в поуовіє
дрогі, а вода сієгауа му заљедвіє до
паса, понієваж јднак варткі прад
збіяу го з нўг, сміяуо пуціу сіє
впуав, би прёбич позостаує сто
метрўв.

Пуинау на укос, под прад, лєч мімо
то рєка знієсуа го даљєї, ніж сіє
сподієвау. Врешчіє дотару до
брёгу. Прєз хвільє пуинау з прадєм
в дуу, аж натрафіу на пуаскі брєг і
вишєду з води. Сієгнау рєка до
кішені, аби справдіч чи ніє згубіу
запісанєго каваука кори. Биу на
своім мієјшу. Очієкайц водя, рушиу

В дрогѣ ласем, вздѹуж вибрѣжа.
Крѹтко пѣред дїєсїятѣ дотарѹ до
пољани лѣжѣцеј напѣрчївко
мїастечка. Под високїм урвїскм
цумоваѹ статек парови.

Вокѹѹ пановаѹ чїша. Гвїязди
мругаѹи на нїєбіє. Томек зсунѹѹ сїє
з урвїска, розејѣраѹ бачнїє на
вшисткї строни, вшедѹ до води і
кїлькама махнїєчїямї рамїєн
допѹинѹѹ до ѹѹдкї, пѣривїязанеј до
статку. Влѣзѹ до нїєј, поѹожиѹ сїє
под ѹавкамі і чекаѹ з бїяцим
серцем.

Нараз гѹухо забѣрміяѹ дзвон і
розлѣгѹѹ сїє коменда одязду. Двїє
мїнути пѹзнїєј вода, взбуѣрона
обротем кѹѹ, поднїєсѹѹ в гѹрѣ дїѹб
ѹодї і розпочѣѹѹ сїє подрѹж. Томек
чїєшиѹ сїє зе својго щѣщїа, бо
вїєдїяѹ, же їст то остатнї курс
паровца пѣред ноцѣ. По упѹивїє
дѹугїх пїєтнасту мїнут коѹѹ
пѣрестаѹи сїє обрацач. Томек
зесльїзгнѹѹ сїє до води і попѹинѹѹ
до бѣрегу. Вилѣдоваѹ кїлькадїєсїят
метрѹв даљеј од статку, бо обавїяѹ
сїє спотканїя якїгощ спѹзнїєного
пѣреходнїя.

Цгиѹкм пѣребїєгѹ пусте улїчкї і
дотарѹ на тиѹ подвѣрка чїєткї
Пољи. Пѣрѣлѣзѹ пѣрез паркан,

подкрадú ěї под щїанё дому і
острожніє заїраú прёз окно до
покою, в ктúрим паљїуо ěї ěвїатúо.
Ѕїєдієльї там, погрăженї в чїхеї
розмовїє, чїётка Польїи, Ѕїд, Мари і
матка Ёёго Гарпера. Томек по
чїхутку подшедú до дрві і
дельїкатніє начїснаú клямкё. Дрві
љечїютко скрїпнёуи. Пхаú
острожніє даљєї, држăц зє страху
за кождим скрїпнієчїєм. Врешчїє
узнаú, же здоуа ěї на кољанах
прёчїснач прёз шпарё, веткнаú вїєц
гúовё до ěродка і як наїчішеї зачăу
посувач ěї напрúд...

— Дљачего та ěвїєца так мруга? —
запитауа нараз чїётка.

Томек нїє трачїу часу і бұискавїчніє
смирґнаú под стояце туж прї
дрвіях уúжко.

— Цо то? Дрві ěїє саме отвориуи?
Речивїщїє. То якіĉ дївни знак. Ѕїд,
їдь замкнії.

Томек знікнаú под уúжкм в сама
порё. Пољежау хвїльё, би успокоїч
оддох, а потєм прїчоугау ěїє до
чїёткі так бљїско, же мұгú я хвїчїч
за ногё.

— Аљє як юж мұвїуам — подїуа
чїётка прёрвани вăтек — он вцаљє

ніє би́у зúи, тилько страшни
розрабіяка і пё́двіятр. Розбрикани
як мýоди з́ребак. А́ле ніє би́уо в нім
ані одробіни зúощі, а серце мія́у по
просту зúоте... можна би шукач на
ца́уим ш́вієчіє другієго та́кго... — ту
чіётка розпúака́уа ш́іє на добре.

— Так само мýј Ёе: гúова пе́уна п́сіх
фігльúв, до кажде́ј псоти пієрвши,
а́ле такі поччіви і добри, же д́ља
другієго остатні́я кошульё би з
ш́ієбіє ш́іа́гна́у. А я, Бо́же одпуц мі,
збі́уам го за те́ ш́мієтанё; на ш́мієрч
запомні́ауам, же сама я ви́љауам,
бо сква́шніа́уа. І ні́гди го ю́ж ніє
зобачё, мо́јго бієдне́го,
скр́ивдзоне́го хúопца, ні́гди, ні́гди!
— і пані Гарпер розш́льоха́уа ш́іє,
якби серце ј́ј мія́уо пё́кна́ч.

— Ми́шльё, же Томкові ј́ст льєпіє́ј
там, ѓдіє ј́ст тєраз — втра́чіу́ Ш́ід —
а ѓдиби п́рєдтем би́у ѓрєчніє́јшим
хúопцем...

— Ш́ід! — Томек почу́у сурове,
карца́це спо́јрєніє чіёткі, хоч го ніє
ві́діа́у. — Ані сýова ніє дам на ніє́го
повіє́дієч, тєраз, ќди го
утрачі́льш́ми! Бúг ве́зміє го ю́ж в
сво́я опієкё, ніє мартв ш́іє о то, мýј
дро́гі! Ох, дро́га пані Гарпер, ніє
потрафі́є ш́іє по́годіч з та́ страт́а, ніє
вієм, як я то п́рєжи́ј! То би́у кохани

Томка о самим собіє значніє
взросуа. Їднак бўль чієткі также го
взрушиу. Наїхєтнієї вискочиуби
тераз спод уужка, аби смутек
замієніч її в безгранічнă радощ,
звѹаща, же ефект такго вистăпієніа
сільніє прѣмавіау до їго виобразні.
Аље опару сіє покусіє і сієдіау чіхо.

Сѹухау даљеї і з ружних уривкув
розмови зѹожиу собіє цауă гісторіє.
Наїпієрв мисльано, же хѹопци
утонѣлы подчас кăпієлы. Потем
зауважоно брак маѹеї тратви.
Настѣпніє кїлку хѹопцѹв
оповієдіаѹо, як загїнієні шепталї,
же вкрѹтце мїаство „о чимсї сіє
довіє”. Мăдре гѹови зєставіѹи
вшисткі факти і дошуѹи до внїєску,
же хѹопци вибралы сіє на прѣяждкѣ
тратвă і вкрѹтце появія сіє в
наїблыжшым мїастечку над рѣкă.
Аље коѹо поѹудніа, пієч чи шєщ
кїлометрѹв понїжеї Ст. Петєрсбург,
знаљєзієно тратвѣ загнанă прăдем
рѣкї до брѣгу. Вѹвчас вшєлька
надієя згасѹа. Мусльєлы утонăч, бо
їначеї гѹѹд прїгнаѹби їх до дому
їще прѣд ноцă. Пошуківаніє звѹок
ніє прїнієсѹо резултату, бо хѹопци
наїправдоподобнієї утонѣлы на
самим щродку потѣжнеї рѣкї. Гдиби
випадек здаріу сіє блыжеї брѣгу,
на певно допѹинѣлыби до лăду,

Гдиж вшиши би́лі добримі
пúиваками. В те́й хви́лі ї́ст щро́да, ї́щлы
до ко́нця тигóдня звúокі ні́е
зостанá одна́лезі́єне, т́реба бё́діє в
огу́ље поже́гна́ч щі́ з на́діє́я
ви́уові́єнія і́х і в ні́єді́єльё́ рано
пастор одправі́ в ко́щіє́ље
набоже́ньство жа́уобне. Томек
вздри́гна́у щі́.

Пані́ Гарпер в́срúд ш́люхань
пові́єді́я́уа „добро́но́ц” і́ подешу́а до
др́ві. На́гље, под впу́ивем
вспу́льне́го ні́ещё́щія, обі́е
о́щі́ро́цоне кобі́єти па́ду́и собі́е в
об́чі́я. Випу́ака́уи щі́ і́ то ім ні́єцо
у́љи́уо. Врешчі́е поже́гна́уи щі́.
Чі́є́тка По́льби пові́єді́я́уа Сі́дові́ і
Ма́ри „добро́но́ц”, а в її́ гу́о́щі́е би́уо
о ві́є́ље ві́є́це́й чу́уо́щі́ ні́ж звиќље.
Сі́д л́єкко тилько похлы́пива́у, а́ље
Ма́ри зано́щі́уа щі́ од пу́ачу.

Чі́є́тка укльё́ку́а і́ модлы́уа щі́ за
Томка́ так сер́дечні́е і́ взру́шайцо,
так бу́ага́льні́е, з такá безѓрані́чнá
мі́уо́щія́ в су́овах і́ држа́цим гу́о́щі́е,
же пі́рат ома́ль ні́е у́тона́у ве
ву́асних у́зах, за́ні́м добрне́уа до
ко́нця.

Гди́ чі́є́тка по́уо́жи́уа щі́ до у́у́жка,
му́щія́у ї́ще ду́уго щі́є́ді́єч чі́хо, бо
чі́яѓље взди́ха́уа, р́уца́уа щі́
ні́єспоко́їні́е і́ п́ре́враща́уа з бо́ку на

бок. Врешчіє учіхуа і тільки поїківауа чіхутко пїрез сен. Томек острожніє вишеду з кријувкі, стану пїри уужку, засуоніу свіцє рєка і пїригльадау єїє єпїяцеј. Биуо му јї сердечніє жалє. Вију з кшєні свуј звітек кори і поуюжиу го обок свіци. Нагле цоє му пїришуо до гуови і пїрез хвілє застанавіау єїє над чимє гуєбоко. Врешчіє тварь му єїє розясніа — зналазу вспаніаує розвіязаніє. Шибко шговау корє до кшєні. Похилиу єїє над чієтка, уцауовау јї змєчонє уста і вишеду на пальцах, замикајц дрві за собя.

Премкнау єїє з поворотем до мїєша постою паровца. Єміауо вшеду на покуад, бо вієдіау, же пруч вартовніка, ктури завше єїєді в каючіє і єпі як камієнь, на статку ніє ма нікого. Одвіязау уудкє, вскочиу до нієј і зачау острожніє вієсуовач в гурє рєкі. Гди зналазу єїє якіє кілометр повижеј мїєста, єкровау уудкє в стронє пїрєчівлєгуєго брєгу і солідніє забрау єїє до вієсуованія. До мїєша лядованія по другієј строніє рєкі трафіу без труда, бо така виправа ніє биа дла нієго новоєїа. Міау вієлька охотє загарнач уудкє, гдиж можна я биуо уважач за окрєт, а тим самим за легальна здобич

корсарскѧ. Вієдіяу́ їднѧк, же
пּретрѧщнієто би в її пошуківанію
цау́е вибּреже, цо моґу́оби єїє
скоњчич одкричієм обозу пїрату́в.
Вискочиу́ вієц на бּрег і вшеду́ в
льас.

Уєїяду́. Ду́уго одпочивау́, остатнім
виєїу́км бронїяц єїє пּред оґарніяяца́
ґо сеннощїѧ. Врешчіє рушиу́ в
стронє́ обозу.

Ноц шибко устєповау́а; ќди
знальазу́ єїє на бּреґу, напּречїв
мієльїзни, биу́ юж ясни дієнь. Знову
уєїяду́ і одпочау́, а тимчасем
су́оњце взнієсу́о єїє високо і
оєвієтльїу́о рєкє́. Ву́вчас вшеду́ до
води. В хвїльє́ потем, очієкаяц водѧ́,
станау́ у веїїцїѧ до обозу і усу́ишау́
су́ова Ёєґо:

— Ніє, Гуцк, Томек на певно врұ́чі.
Можна на нїм пољеґач, як на собіє
самим. Он нїє здезертеруї́. Віє, же
то биу́аби страшна гањба дльѧ
пїрата. Ёст за думни на то, же би
здраї́ч. Відочніє міяу́ якіє́ інтерес,
тїлькo нїє вієм які.

— Аље те рєчи сѧ́ юж хиба наше?

— Правіє, аље їще нїєзупеу́ніє.
Напїсау́, же рєчи сѧ́ наше, їє́льї нїє
врұ́чі пּред єніяданїєм.

— Аље врўчіу! — завоуау Томек драматичним гўосем і ефектовніе вкровичу до обозу.

Зараз закрўтніётó сїє коуо снїяданїя. Подано риби на сўонїнїє. В тракчіє посіуку Томек оповїєдіяу свої пїригоди, додаџ ту і ўвдіє рўжне барвне щегўуи. Гди скоњчиу, вшиши почувлі сїє правдївими богатерами; розпїєрауа їх пиха. Потем Томек зашиу сїє в чїєністим закўтку і спау до поууднїя, а решта пїратўв пошуа ўовїч риби і одкривач виспє.

Роздіяу XVI

По обїєдіє цауа банда удауа сїє на мїєльзнє в пошуківанїю жўўвїх яї. Цгодїлі і гřebальї кїями в пїяску, а гди трафілі на щельнє, кльєкалі і рєками одгарнїялі зієміє. З їднеї ями видобивальї часем пїєчдієсїят до шещдієсїєчїю нїєдужих окрўгљуткїх, бїяуїх яї. Вієчорем мїєлі з нїх вспанїяуџ учтє. Смажонїх яї старчиуо навет на снїяданїє настєпнєго днїя.

По снїяданїю пољечїєлі над брєг, дарлі сїє внїєбогўоси, шальєлі в водїє і по троху позбивальї сїє гамуџцєго рухи убранїя. Врешчіє гольусїєњци як їх Пан Бўг створиу,

запѣді́лы ї́ї так да́леко в ре́кѣ, же
дотарлы́ до бистре́го пра́ду, кту́ри
збія́у їх з ну́г. Подні́єсу́о то ї́ще урок
забави. Става́лы нап́речів ї́їбіє і
приска́лы вода́, одвра́цаѣц гу́овѣ
п́ред при́шніцем. В ко́нцу хви́чілы
ї́ї за ба́ри і заче́лы мо́цовач зе
соба́, допу́кі ніє уда́уо їм ї́ї
занау́рич ко́леґі; втеди вши́ши
дава́лы нурка і коту́ова́лы ї́ї под
вода́. Видобива́лы ї́ї на пові́рхніє,
парска́ѣц, диша́ц і сме́ѣѣц до
упаду́его.

Гди́ почув́лы зме́ченіє, вибі́єґа́лы на
суха́, розѓраня́ пла́жѣ, зако́пива́лы
ї́ї в пі́ску по ши́ї, а по хви́лі зно́у
пе́ді́лы до води і дава́лы то само
п́редста́вієніє. Потем впа́длы на
помису́, же їх на́ґа ску́ра може
цау́км до́бре на́сља́довач чи́єлы́сте
трико́ти; закре́шлы́лы ві́єц на пі́ску
ду́же ко́уо і у́ра́ді́лы цирк — з т́рема
кльо́внамі, бо жа́ден ніє хчі́яу
одста́піч дру́гієму те́го за́щитне́го
стано́віска.

Настѣ́пніє пови́чія́ґа́лы сво́ї шкля́не
ку́льки і ґра́лы ні́мі, допу́кі їм ї́ї ніє
сп́рикря́уо. Ёе і Гу́цк пош́лы зно́у
пу́ивач, а́ле Томек ба́у ї́ї, бо п́ри
щіа́ґа́нію спо́дні згу́бі́у гді́єс
брансо́летке́ з кре́ґу́в оґо́нових
ґре́хотні́ка, кту́ра но́сі́у на ко́стце

ногі. Уважаю́ то за правді́ви цуд, же позбавіє́ни те́го цудовне́го аму́лету, му́гу так ду́уго пу́ивач і ніє хвичіу́ го курч. А́ле ніє одважиу́́ ціє́ знову ве́щ до води — му́сіяу́́ на́пієрв одна́ле́зч сво́й згу́бе́. Тимча́сем Ёе́ і Гу́цк ю́ж ціє́ зме́чили і хчіє́лы одпоча́ч.

Вау́ёсальі́ ціє́́ ї́ще які́с час, ле́ч вкрۇ́тце опано́вауо́ іх дівне́ пра́гніє́ніє са́мотно́щі і трۇ́жка заче́уа́ ціє́́ розсипива́ч. Цгу́опци́ запа́длы́ в понуре́ зами́сьле́ніє і ка́жди те́скним о́км спо́гльа́дау́ на да́лекі бре́г ре́кі, гді́є в бля́сках су́о́нца ле́жауо́ іх ро́дінне мі́ястечко́. Томе́к зу́апау́́ ціє́́ на тим, же са́м ніє́ віє́дза́ц, чо́ робі́, ви́пісау́́ на пі́саку ду́жим па́льцем у но́гі Бе́цки. Чи́м прё́дзе́й ста́ру́ на́піс, зу́и на́ ціє́бі́є за сво́й су́або́щ. А́ле по хві́лы Бе́цки по́новні́є по́яві́уа́ ціє́́ на пі́яску — ві́дочні́є ні́є бі́уо́ на то ра́ди. Зно́ву за́тару́ на́піс і у́чіє́ку́ од по́кус в те́н спо́су́б, же зе́брау́́ з по́ворте́м розпро́шоня́ банде́.

Ёе́ зу́пеу́ні́є упа́ду́ на ду́ху; ні́є ро́ковау́́ ю́ж жа́дне́й на́ді́єі. Та́к те́скні́у́ за до́мем, та́кі бі́у́ прі́бі́ти, же ні́є му́гу́ со́бі́є да́ч ра́ди зе́ соба́. Ё́зи са́ме чи́снё́уи́ му́ ціє́́ до очу́. Гу́цк та́кже бі́у́ в ре́вним на́стро́ю.

Томкові рўвнієж нієвієље
браковауо, аље вальчиу, зачіскайц
зёби, аби нікт теґо по нім ніє
познау. Укривау певна тајмніцё,
ктўреј ніє хчіяу на разіє виявіч.
ґдиби јднак бунт ніє дау čіє
зажеґнач, ґотўв биу одкрич карти.
Зе штучна весоуощіа повієдіяу:

— Ідё о закуад, хуопакі, же на теј
виспіє жиљі кдиš пірачі. Муšими то
справдіч. На певно закопальі ґдієš
скарби. Цо бищіє повієдієљі,
ґдибиšми так трафіљі на старя
скрїніє, пеуна сребра і зуота... цо?

Вивоуауо то мізерне оживієніє,
ктўре натиxміаст зґасуо. Пірачі
мільчельі. Томек прўбовау вимиšљіч
інне атракцї — ніц ніє помогуо.
Вшистко розбіяуо čіє о мур
понуреґо зрезигнованія. Ёе з
посёпна міня ґрёбау кїјм в піяску.
Врешчіє одезвау čіє:

— Цгуопци, дајми тему спокўј. Цгцё
врўчіч до дому. Ту јст так смутно і
самотніє.

— Прёстањ, Ёе, з часем бёдіє чі
весельєј — туумачиу Томек. —
Помиšљ тилько, як čвієтніє можна
ту уовіч риби.

— Ґвіждё на риби. Цгцё врўчіч до

дому.

— А гдiе ciй бiдiеш так вcпанiялье кiпaу, як тутaй?

— Е там. Цо мi по тeй вcпанiяуeй кiпiєлы, iшьли нiкт мi ii нiє забранiя. Вpацaм до дому.

— Патрiчiє тилько, маьуткi дiдiющ!
Цгце до мамуci!

— Жебищ вiєдiяу! Цгцe вpучiч до мами i ти теж бищ хчiяу, гдибищ я мiяу. А дiецкiм iстем такiм самим, як i ти — ту Ёе хлыпнaу з лeккa.

— Вiєш цо, Гуцк, нiєх собiє та бeкcа вpацa до мамуci, пpавдa? Бiєднe маьeньcтво, хцe зобачич мамуciє! А нiєх я зобачи! Аьe тобиє ciй ту подoбa? Цо, Гуцк? Ми двaй зостанiєми тутaй, нo нiє?

Гуцк одповiєдiяу „т-а-к“, аьe якoщ бapдзo нiєвиpазнiє.

— До коьцa жичiя нiє одeзвe ciй до чiєбиє! — пoвiєдiяу Ёе, вcтaйц. — Запамiєтaй то собiє!

Одшeдy нахмуpони i зaчaу ciй убиєpач.

— Теж мi змapтвiєнiє — одчiяу ciй Тoмeк. — Вцaьe чiй ту нiє пoтрeбуiми. Вpацaй до дому на

пошмієвіско! Уадни з чієбіє пірат, ніє
ма цо! Ми ніє їстеїми бекси, я і
Гуцк. Ми ту зостанієми, правда? А
он нієх собіє ідіє, докăд хце.
Досконаље обеїдієми їїє без нієго.

Почуу їїє їднак нієсвоє і
занієпокоїуо го, же Ёє так завзієчіє
їїє убієра. Гуцк бачніє обсервовау
пїгїтованія Ёєго і мільчау — то
теж ніє врїжиуо ніц добрего. Без
сїова пожегнанія Ёє зачїу бродїч
ку бїрегові. Томек страчіу духа.
Споїрау на Гуцка, љеч тен спуціу
очи. По хвіљи Гуцк одезвау їїє:

— Томек, я теж хцїє врацач. Ту їїє
зробіуо так смутно, а тєраз бїдіє
їще гоїєї. Цгоїїми, Томку!

— Ніє хце мї їїє! Можечіє собіє іщ
обаї, їїїї вам їїє подоба — я зостаї!

— Томек, я хїба пїїїдї...

— Но то виної їїє, кто чїє ту тїїма?

Гуцк почїу збієрач розїруцоне чїїї
убранія.

— Томку, ходї з намї — проїїу. —
Застанїїв їїє. Зачеками на чієбіє
над бїрегїєм.

— Но то бїдієчіє бардзо дїуго
чекач.

Гуцк одшеду́ пּригнёбіёни, а Томек стау́ і патрїу́ за нїм. Чуу́ шаљоне прагнёніє зрўценїя пихи з серца і доу́а́ченїя до товариши. Уудїу́ ціє́ јще, же може заврўца́, аље оні бродїлы́ в водїє юж цораз даљеј. Нагље у́свіядомїу́ собїє, як страшніє зробіу́о ціє́ коу́о нїєго́ чїхо і пусто, і оґарнёу́о го́ учучїє розпачльївеј самотнощї. Сточиу́ остатнїя ва́лкє́ зе свя́ думя́ і попёдїу́ за пּриячіу́у́мі, воу́аяц:

— Стўјчіє! Чекајчіє! Цо́щ вам повієм!

Затрїмалы́ ціє́ і одврўчілы́. Доґонївши іх, Томек виявіу́ ім сво́ј секретне пљани. Зразу су́ухалы́ нїєхётніє, лєч гди́ врешчіє зрозумїєлы́, о цо́ му хо́ді, іх ентузязм вибухна́у в гּромкіх окрїках во́јнних. Помису́ Томка узналы́ за „бомбови” і о́свіядчили́, же гди́би ім то вче́снієј пові́дїяу́, нїгди́ би нїє одешлы́. Томек усправїєдльївіу́ ціє́ дощ зрё́чніє, хоч правдї́вим поведем јго́ мїльченїя би́уа́ обава, же навет тен та́јмнічи пљан нїє затрїма іх на ду́уго, і дльате́го трактовау́ го́ яко остатнїя дескё́ ратунку.

Цгу́опци врўчілы́ до обозу в ба́јчних гуморах і бавїлы́ ціє́ як пּредтем. Уста́ ім ціє́ нїє замика́уи, бо

розпуївалї сїї в захвитах дльа
геніюшу Томка і їго ольснієвайцеґо
пльану. По уччіє обїядовеї, на ктўра
скуадауї сїї риби і жўўвіє яїка,
Томек оѕвіядчиў, же хце сїї научич
пальїч. Ёе подхвичіў помисў і
повієдіяў, же теж би хчіяў
спрўбовач. Гуцк спорїдіў фажкі і
набіў ї льїщмі титонію. Обаї
новіцюше як дотїд усіювалї пальїч
їдиніє цигара з льїщі діїґо віна, аље
оне щипауї в їзик і в оґўље яко
„правдіві мёжчизні” мієлы ї в
поґардіє.

Поўожиљї сїї виґодніє, подпарљї на
ўокчіях і зачєљї пикач острожніє, з
дужї дозї нієуфнощі. Дим міяў
нієзбит пїїїмни смак і драпаў в
ґардўо. Зачєљї сїї лєкко крїтуїч.
Мімо то Томек оѕвіядчиў:

— Пгі! То жадна штука! Ґдибим
вієдіяў, же то так просте, юж давно
бим сїї научіў пальїч.

— Я теж — пїїсвіядчиў Ёе. —
Прєчієж то ніц труднеґо.

— Вўаїніє. Тилє рази пїїґльїдаўем
сїї інним, як пальїлы, і миїльаўем,
же добре биўоби теж так умієч,
аље навет мі до ґўови ніє пїїшўо,
же юж умієм — повієдіяў Томек.

— Так само я — зґодіу́ ґіє́ Ёе. —
Правда, Гуцк? То само чі мӯвіу́ем,
но ніє?

— Так, речивіщіє мӯвіу́еє — п́ризнау́
Гуцк.

— Я теж то мӯвіу́ем зе сто рази —
втра́чіу́ Томек. — Раз би́уо то за
ре́зні́я. Памі́єташ, Гуцк? Би́лі п́ри
тим Боб Таннер, Ёгнни Мі́льєр і
Јфф Тгатхер. П́рипо́минаш собіє,
Гуцк, як чі то мӯвіу́ем?

— Ясне — потвієрді́у Гуцк. — То
би́уо те́го са́меґо дні́я, ќди зґубі́уем
біа́уа́ ку́лкє... а́льбо діє́нь вче́сніє...

— Но ві́діш, Ёе! — заво́уау́ Томек. —
Мӯвіу́ем чі, же Гуцк до́бре то
памі́єта!

— Вида́ї мі ґіє́, же мӯ́ґубим
споко́їніє па́льіч п́рез ца́уи діє́нь —
похва́ліу́ ґіє́ Ёе. — Чу́ї ґіє́ є́вієтніє.

— Я теж мӯ́ґубим па́льіч п́рез ца́уи
діє́нь — о́євіядчи́у Томек. — І за́уожє́
ґіє́, же Јфф Тгатхер ніє да́уби ради.

— Јфф Тгатхер! Пги! По дву́х
почі́яґніє́чіях ле́жауби ю́ж на зіє́мі.
Дами му ќдиє́ спру́бовач, бе́діє
нієзу́и убав!

— Супер! А Ёгнни Мі́льєр?
Цґчі́яубим ві́дієч, як он ґіє́ до те́го

забієра!

— Я теж хчіяубим то відієч —
прихнаў погардлівіє Ёе. — Моґё
пřiśіяц, же ніє да ради. Тільки
поваха і юж бёдіє міяў дощ.

— Ясне! О рани, хчіяубим жеби інні
хуопци моґлы нас teraz відієч!

— Но!!

— Вієчіє цо? Ніє мувчіє о тим
нікому. Кдиś, як бёда вшиши
разем, подејдё до вас і запитам:
„Ёе, маш якaсь фaјкё? Запaльіубим
собіє”. А ти на то, так собіє од
нієхценія, якби ніґди ніц, одповієш:
„Так, мам свой старa фaјкё, aльє
титоњ јст дощ кпскі”. А я на то:
„Вшистко јдно, жеби тільки биу
моцни”. Втеди вијмієш з кшені
фaјкё і запaлыми собіє спокојніє.
Курчё, очи ім на вієрх вијдa!

— Я чіє крёцё! То бёдіє нумер!
Шкода, же зараз теґо ніє можеми
зробіч, ніє, Томек?

— Ага! А јще, ґди ім повієми, же
научиљісьми śіє пaльіч, кди биљісьми
піратамі, пёкнa з заздроці!

Розмова точиуа śіє даљєј в тим
самим духу. Наґљє јднак почёуа śіє
рвач і якоś дівніє утикач. Прёрви

ставауі сїѣ цораз дўужше, а
сплўваніє дївніє цораз чѣстше. Яма
устна замієніуа сїѣ в трискайце
зрўдўо. Ніє моглї надѣжич з
випрўжніянїєм грожѣщих поводїя
збієрнікўв под їзїкм. Мімо усїльних
старањ ніє удаваўо сїѣ затамовач
маўих струмикўв, ктўре спўивауі
до гардўа і вивоўивауі гваўтовне
уаскотаніє, поўѣчоне з атаками
мдўощі. Обај зблєдлї як
прѣщїєрадўа і виглѣдадлї, же
пожаль сїѣ Боже. Фајка випадўа з
безсїльних пальцўв Ёєго, фајка
Томка пошўа в її слѣди. Обїє
кринїце достауі атаку ошальаўеј
працовїтощї, а обїє помпи з
шальєньчѣ розпачѣ бронїуі сїѣ прѣд
зальєвом. Ёє одезваў сїѣ
бездвїїчніє:

— Згубїўем шизорик. Мушѣ го іщ
пошукач.

Томек одпарў држѣцим гўосем,
ощѣдзайц оддох:

— Помогѣ чї. Ти їдь тѣди, а я
пошукам прї зрўдеўку. Ніє, ніє,
Гуцк, ти зостањ, ми самї знајдієми.

Гуцк усїядў і чекаў гоїніѣ. Потем
зробїўо му сїѣ самому за нудно і
пошедў шукач кольєгўв. Зналѣзў іх
в гўѣбі лѣасу. Лѣжелї даљєко од

сієбіє, обај бардзо бляді. Спалы твардо. Певне виразне сляди на травіє подповієдіяуи Гуцкові, же їжельі цош ім чіяжиуо вевнётрніє, то юж сіє тего позбылі.

Тего вієчору пїри кољаці ніє былі збит розмовні. Виглядаыі дощ жауосніє. Кди Гуцк по їдзенію набіу собіє фаякє і забрау сіє до пїрїадзанія фаяк для пїриячіуу, одмўвілы. Осьвіядчылы, же нієзбит добре сіє чуй, бо відочніє зїдлы на обїяд цош, цо ім зашкодіуо.

Роздіяу ХВІІ

Коуо пўуноци Ёє оцкнау сіє і обудіу хуопцўв. В повієтрўу лєжауа якаш пїрїтуачаяца душнощ, ктўра заповїядауа цош нієдобрего. Нієустрашені пірачі пїритулылы сіє до сієбіє і пїрсунєлы блыжеј до оґніска. Чієжк повієтрє ніємаль душіуо. Цгўопци сієдієлы без сўова і чекалы в напієчію.

Поза крєгієм оґніска вшиєтко гінєуо в чіємнощі. Трвауа пїрєражаяца чїша. Наґлє мїгнăу якіш сўаби бляск, задржау на лыщїах і знікнăу. По хвілы указау сіє другї, сїльнієјши. Потем їще їден. Пїрєз ґауєзіє дрєв пїрєльєчіяу чїхи јк і вєстхнієніє. Лєккі повієв муснăу

по́лічкі ху́опцу́в. Вздригнё́лы ї́ї на
ми́сь, же то прёшеду́ Дух Но́ци.
Зну́в зробі́ю ї́ї чі́хо. Потем упи́єрна
бу́искаві́ца розда́ру́а чі́мнош,
о́сві́тля́яц т́ри бля́де, прёражоне
тва́ре ко́леґу́в. Розле́ґу́ ї́ї ґу́ухи
у́оскот ґро́му і замару́ ґді́єсь в
одда́лі. Жі́мни ві́ятр заше́льещі́у
лы́щмі і сипна́у по́піє́уем з о́ґні́ска.

Нови ошлєпіяѣци бласк розшвітлыі
 лас і в теј хвілі страшлыві ўскот
 таргнѣў повітřем. В прѣражаяцєј
 чіємношці, яка тєраз настѣпіўа,
 хўопци прїварлы до шієбіє здїчі
 шмієртельнѣ трвогѣ. Кілька чієжкіх
 кроплі дещу забѣбнїўо по лышцях.

— Шибко, до намієту! — завоуау
Томек.

Порвалы́ сїѣ, потикаѣц в чїѣмнощїах
о корѣніє дрѣв і плѣчѣц в ґауѣзіах.
Кажди поґнау́ в їнним ќрунку.
Вщїєку́а віхура зави́уа в конарах
дрѣв і напе́уні́уа ца́уи лѣас шумем.
Осльєпія́ѣце б́уискавіце пѣ́дї́уи їдна
по другїє́ї, кажде́ї з нїх товариши́у
оґу́ушайци гук піє́руну. Љунѣ́у
ґвау́товни деш, а віхер шарпа́у їго
струґа́мі. Цѓуопци наво́уивалы́ сїѣ
безустаннїє, а́ље рик віхру і гук
піє́рунѣв заґу́уши́уи зупе́уніє їх
ґу́оси. Врешчїє їднак пої́динчо
дотарлы́ до наміє́ту і шґронїлы́ сїѣ

под нім, змарнієчі, преражені і очієкайци водѣ. Ёдинѣ почієхѣ биѹо то, же сѣ разом. Ніє моґлы розмавіяч зе собѣ, бо одґѹоси бури і вщієкуи ѹопот намієту унієможлѣвіяѹи розмовѣ.

Бура вмаґаѹа єїє чіяґлє. Наґлє пѹѹтно намієту зерваѹо єїє і уљєчіяѹо на скрїдѹах віхури. Цґѹопци хвичілы єїє за рѣце; прѣвращаѣц єїє і каљєчѣц, учієклы под вієљкі дѣб, ктѹри рѹсѹ на вибрѣжу. Понад німі шаљаѹа ваљка живієѹѹв. В нієустанним бљаску бѹискавіц відач биѹо угінаѣце єїє под напорем віхру дрѣва і взбурѣнѣ рѣкѣ, окритѣ біяѹѣ піянѣ. Попрѣз укоєнѣ щіанѣ дещу маячиѹи строме урвіска прѣчівљєґѹєґо брѣґу. Цо хвіља якіє ољбрим лєєєні ґінаѹу в ваљце і падаѹу з трѣсќм, ѹаміѣц под собѣ мнієјше дрѣва. Пієруни експљодоваѹи з прѣраєљѣвим ґуќм. Потѣґа бури оєїяґнѣѹа такі стопієњ, же здаваѹо єїє, іж рознієєїє виспѣ, спалї я, затопї і зніщи вшиєтќ жийєце на нієј створѣнія. Биѹа то правдїва ноц ґрози дљѣ бездомних вѹѹчѣґѹв.

Врешчіє јднак бітва прїроди учїхѹа. Војска цофнѣѹи єїє. Помаѹу мїљкуи в оддалї іх поґрѹжкі і ґнієвне

помрукі. Покӯј знӯв запановау на
виспіє.

Цгӯопци з ніємауим страхем
врӯчілы до обозу. Ту прёконалы ціє,
же май за цо діёковач Богу, бо
ольбрімі пљатан, под ктӯрим
звикље сипіялы, подчас іх
нієобецнощі паду, ражони
піёрунем.

В обозіє вшистко биуо заљане вода.
Жичієдајне огніско рӯвнієж.

Цгӯопци бовієм, з лєккомишьнощіа
вӯащівә іх вієкові, ніє помишьельі о
забезпієченію ціє прёд дещем.

Ситуаця биуа критична, гдиж
прёмоклы до сухеј ніткі і трёшьлы ціє
з жімна. Біядалы вієц на цауєго, ніє
прёбієрайц в сӯовах. Одкрылы
їднак, же огієнь достау ціє под пієнь
лєжәцего дрёва, под ктӯрим го
розпальы і дієкі тему тлыу ціє јще в
нієвієлькј діюплы. Витрвальє і
чієрплівіє подсицалы го корә і
хрустем вичіягнієтим спод
осӯонієтих кӯуд, аж врешчіє знӯв
бухнау пӯомієнієм. Уӯожилы на нім
стос сухих гауёжі. Огієнь стрёльіу
весоуим пӯомієнієм, а радощ
хӯопцӯв ніє міяуа ґраніц. Отуха
знӯв встәпіуа ім в серца. Осушылы
шинкё, најдлы ціє до сита, а потем,
понієваж нігдіє ніє биуо сухєго

мієша до спанія, їєдієлы вокӯу
огніска аж до біяуєго рана,
розправіяяц о своїї ноцнеї,
вспаніяуєї пїргодіє і хеупіяц їє
свой одваґа.

Ғди пієрвше промієніє сӯоґца
падуи на виспє, хӯопцӯв огарнєуа
сеннощ. Пошлы на пляжє і там
поӯожилы їє спач. Вкрӯтце їднак
сӯоґце зачєуо пїріпієкач нїє до
витїриманія; хцّاц нїє хцّاц муїєлы
встач і маркотні забралы їє до
їніяданія. По їніяданію їєдієлы з
кваїнімі мінамі. Бољауи їх кощї і
знӯв одезвауа їє тєскнота за
домем. Томек відіяу то вшистко і
робіу, цо мӯгӯ, аби розвеселїч
піратӯв. Але онї былы обоїтні на ґрє
в кульки, забавє в цирк, кّاпієлье і в
огӯлье на вшистко. Допієро, ґди
пїріпомніяу їм таїмнічи плян,
здоуау обуїч іскїркє
заїнтересованія. Занїм зґасуа,
Томек здّاжиу зачієкавіч їх
помисӯем, аби на якії час пїрестач
бїч піратамі і дља одміяни зостач
Індіянамі. То їм їє сподобауо.
Зрӯчілы з їєбіє убранія і
вимальовалы їє од стӯп до ґуӯв
чарним бӯотем як зебри. Вшиши
тїрєї вистапілы очивїщїє в рољї
водзӯв і з ґуоїним вичїєм попєїїлы
в ляс, би доконач атаку на

анґієльскѧ вієскѧ.

Потем подієлылі сїє на три вроґіє щепи, ктӯре зе страшлывими окриками воїнними випадауи на сїєбіє з засадзкі, мордовауи сїє і скальповауи тиґійцями. Биу то бардзо крвави дієнь, а тим самим надзвичај удани.

В поре обіядовеј знӯв зешлы сїє в обозіє, ґуодні і щєщлыві. Нараз виуоніуа сїє вієлька труднощ: Індіяніє на воїннеј щієжце ніє моґлы іщ при вспульним стоље, іщлы предтем ніє заварлы покою. Примієре защ муґіяуо бич припієчєтоване випаьєнієм фајкі покою. Іначеј ніє дауо сїє теґо зауатвіч. Двај діци сердечніє жауовальі тераз, же поручильі корсарство. Аље ніє биуо іннеґо вијщія. З највієкшѧ свободѧ, на якѧ тилько моґлы сїє здобич, водзовіє казальі собіє подач фајкѧ, по чим — як наказуј обичај — пущильі ѧ в крѧґ і јден по другім зачіяґальі сїє димем.

І реч дівна: бильі навет задовоьєні, же стальі сїє дікімі барбаїньцями, бо цощ на тим зискальі. Прекональі сїє, же моґѧ собіє юж трохѧ поपालіч і ніє мушѧ од разу іщ шукач зґубієнеґо шизорика.

Мдлы́ю іх тилько одробі́нѣ, а поза
тим чу́лі сїѣ ца́у́км до́брѣ. Ніє хчіє́лы
очиві́щіє утрачі́ч так ценне́й
уміє́тнощі п́рез звику́и бра́к
трени́нгу, ві́єц по ко́ляці да́леј
остро́жніє чві́чили сїѣ в те́й шту́це.
Узиска́лы зупе́у́ніє до́бре вині́кі.
Ді́є́кі те́му ві́єчу́р спѣ́ді́лы в
радо́сним і подні́єсу́им на́строю. Та
нова умі́є́тнощ напе́у́ні́уа іх ві́єкш́а
дум́а і щѣ́цієм, ні́ж ґди́би
оска́льпова́лы і обда́рлы зе ску́ри
шеш п́лемі́єн індіа́нскі́х.

Зоста́вми іх в хві́лі, ґди́ собі́є так
па́льа, ґавѣ́дз́а і п́рехва́ляй до во́лы.

Розді́яу́ ХВІІІ

А́ле в ма́уим мі́ястечку ове́го чі́хеґо
собо́тнієґо ві́єчору ні́кому ні́є би́уо
весо́уо. Гарпе́рові́є і чі́є́тка По́льли,
поґра́жені́ ве́ у́зах і смутку́,
п́ривді́ялы жа́уобѣ́. Ні́єзвikúа чі́ша
за́леґу́а мі́ястечко́, хо́чіяж по
правді́є ні́ґди ні́є мо́жна би́уо
на́звач ґо ґва́рним. Мі́єшка́нци
за́уатві́ялы сво́ї спра́ви з я́кімс́
ро́зта́ргні́єні́єм, п́у́у́су́у́вками, чѣ́сто
п́ри́ тим в́здиха́йц. Во́льне од нау́кі
попо́уудні́є вца́ле ні́є чі́єши́уо ді́єчі́.
За́бави́ яко́щ і́м ні́є шу́и і шибко́
уста́уи.

Пу́зним по́поу́удні́єм на

опустоша́уим дієді́нцу шко́льним
позоста́уа тілько Бе́цки Тга́тхер.
Ні́ц ні́є мо́гуо її́ почи́шч.

— Ах, гди́бим мія́уа хочі́яж те́
міє́діяна́ га́уке́ — му́віуа́ до́ щі́єбі́є. —
Ні́ц мі́ ні́є зоста́уо на па́мія́ткє́ по
ні́м.

Пре́у́кне́уа́ у́зи. По́тем прі́станє́уа́ і
пові́єді́яуа́:

— Так, то́ би́уо́ тута́ј. Ах, гди́би
врú́чіуа́ та хві́ља, ю́ж ні́гди́ бим так
ні́є пові́єді́яуа́! А́ље он ні́є жи́ї і
ні́гди, ні́гди, ні́гди ю́ж го́ ні́є
зоба́че́!

Та ми́сль ца́у́км я́ за́уама́уа́ і одешу́а
за́льева́яц щі́є у́замі́. Поя́віуа́́ щі́є
грома́да ху́опцú́в і ді́євча́т,
това́риши́ забав То́мка і Ё́го.
Прі́станє́лы́, за́гльа́далы́ прэ́з
штахе́ти і з ша́цун́км му́вілы́, цо́
То́мек ро́біу́, ќди го́ ві́діє́лы́ по́ раз
остатні́, і як то́ Ё́е ви́пові́єді́яу́ кі́лька
на по́зур ні́ц ні́є знача́чих су́у́в, хоч
тера́з о́казау́о́ щі́є, же́ би́уи то́
страш́лы́ве, проро́че су́ова. Ка́жди з
ні́х до́куа́дні́є покази́вау́ міе́јше,
ѓді́є ста́лы вú́вчас за́гіні́єні ху́опци́ і
до́давау́ ко́мента́ре в сти́љу:

— Я ста́уем ву́а́сні́є ту́, ѓді́є тера́з, а
он ста́у там, ѓді́є ти́, так б́лы́ско

мніє, і усьмієхнаў ціє! А мніє втеди
прэшедў якіс дрещ, вієш, цоś таіго
страшнего. Ніє вієдіяўем, цо то
може значич, аље тєраз юж вієм!...

Потєм зачאў ціє спўр, кто остатні
відіаў іх живих. Нієідєн хчіаў собіє
привўащич тєн смутні защит і
прєдставіаў мнієі лўб вієцєі
змійсьоне доводи і фаўшивих
сьвідкўв. А гди врєшчіє усталўоно,
кто напєрдє остатні відіаў
змарўих і остатні з німі розмавіаў,
вўвчас на щєсьлівих звичієзцўв
спўинєўо цоś в родзаю сьвієтєго
достоїньства — спогльадано на ніх з
подівєм і заздєрощоно ім сўави.

Якіс хўопчина, ніє маіц жаднєго
іннєго титуўу до вієлькощі,
осьвідчиў з нієукривань думь:

— Томєк Савиєр збіў мніє кдиць!

Аље ніє здобиў тим сўави. Вієкшоц
хўопцўв могўа пощичіч ціє тим
самим осьйгнієчієм, а то значніє
обніжаўо їго вєртощ. Громадка
повєдроваўа даљєі, з набожнь ччія
снуйц вєпомнієнія о змарўих
богатєрах.

Назаютр, в нієдієльє, дзвон одєзваў
ціє якімсь спєцяльним, урочистим,
понуриєм тонєм. Дівна чіша биўа в

теј нієдієлы, а жауобне дьвієкі
дзвону гармонізовауі з покорна
здумь пріроди. Мієшкаъци
міястечка прібивалі до кощіюа,
прістайц на хвільє в прѣдсієнку,
аби пошептач о здарєнію. Ёднак в
самим кощієльє шепти мількуі і
сұихач биуо тилько жауобни
шељест сукн кобієт. Најстарчі
људіє ніє памієталі такго туюку в
кощієльє.

Настауа пеуна очеківанія, гўєбока
чіша. Вешуа чієтка Польи, Ёід,
Мари і родіна Гарперуѡв — вшиши в
чієжкї жауобіє. Цауа гміна, враз зє
старим пасторем, поднієсуа єіє з
шацункм і стауа, допўкі оєієроцоне
родіни ніє уєіядуі в пієрвшеј уавце.
Знову западуа прєјмуяца чіша,
прєривана јдиніє стуюмієнімі
уканіямі. Розпочєто модлытвє.
Одєпієвано вєтрєсаяци псалм, по
чим пастор вигуоєіу казаніє на
темат: „Јм јст змартвихвстаніє і
живот”.

Пастор одмаљовау так вєпаніяуі
образ вшєљакіх цнўт, так хваљєбне
захованіє і надзвичайне здољноєі
загінієних хуопцуѡв, же вшиши
вієрні, майц іх јще євієжо в памієчі,
чинілы собіє горк вирути, іж в сєвєј
єљєпочіє ніє дострєгалі тих

укритих скарбів души і відієлі в
бієдних хуопцах їдиніє саме вади.
Духовни пїпомніау кілька
взрушайцих здарень з жичія
змаруих, ктуре швіадчиуи нієзбічіє о
їх вийтково уагодних і шляхетних
характерах. Вшиши уїрелї тєраз
без туду, як взнієсує і пієкне биуи
їх чини і з розпача пїпоміналі
собіє, же за жичія хуопцув
видавауи їм шїє наїгоршими
уаїдацтвамі, їодними порїаднеїо
ляніа. В мїаїрє як пастор розвіау
свїуї взрушайци опіс, вшиши вієрні
цораз бардієї мїєклї, аж врешчіє
так шїє розчульїлі, же хуре
бољєщївих укањ доуаїчили до пїачу
роїін змаруих. Сам пастор дау
фольїє своїм учучїєм і шљохау на
амбоніє як бубр.

Якіш шмер повстау на їаљєїї, аљє
нікт ніє зврїчіу на то уваїі. По хвілі
скріпнїєуи дїрві кощїоуа. Пастор
одяу хустечкє од запїаканих очу,
споїрау і — скамієніау. За їїо
взроїм подаїжиуа наїпієрв їдна,
потєм друїа пара очу, аж врешчіє
вшиши одврїчілі шїє і з осїупієнієм
патїїлі на тїрєх нієбощикїв, в
наїљєпше машєруяцих їєїїєїо
шїодїм кощїоуа. На чєљє крочиу
Томєк, друїі шєдї Єє, а за німі
хиїїм подаїжау змїєшани Ѓуцк,

пльа́чац сь в своїх у́ахманах. Укри́чі
на ніє уживане́й га́лерії, ху́опци
вису́уха́лі ву́асне́й мови поѓребо́ве́й!

Чиётка По́льли, Мари́ і Гарперові́є
ру́чі́лі сь на цудем ім п́ривру́цоне
ді́єчі, засипу́яц іх ца́у́а лаві́на
поца́уунку́в і ді́єку́яц Бо́гу за іх
оца́леніє. Бі́єдни Гу́цк ста́у
тимчасем з боку́ заку́опотани, ніє
ві́єдза́ц, цо з соба́ поча́ч і гді́є сь
укри́ч п́ред тільо́ма лудь́мі, з
кту́рих ні́кт го́ ніє ві́тау́. Вага́у сь,
вреш́чіє зробі́у ніє́смія́у́а пру́бе́, би
сь вимкна́ч, лєч То́мек
у́ніє́можли́віу́ му учі́єчкё́.

— Чи́є́чію, то ніє́уадні́є — пові́ді́яу́.
— Ктос́ му́сі сь учі́єши́ч на ві́док
Гу́цка.

— То́мку, ко́ханіє́, а́лєж очиві́щіє!
Бардзо́ сь чі́єшё́, же ві́дзё́ те́го
бі́єдне́го сьє́роткё́.

Ні́ц ніє́ мо́уо барді́є́й змі́ешач Гу́цка
ні́ж чу́ю́щі, які́мі обсипа́уа го́ чиётка
По́льли.

На́гьє роз́льє́у сь потё́жни гу́ос
ду́ховне́го:

— Цгва́уа Па́ну, од кту́ре́го пу́їні́є
вше́льк бу́огосу́авіє́ньство! Спі́єва́јчіє́
з ца́у́его́ серца́!

І спієвалы. Тріюмфальни гимн
загрміяў з цаўа моца, аж затрэсуо
ціе скльепіеніе коціоўа. В тим чаіе
пірат Томаш Савиер во́діў думним
взро́км по зіельоне́й з заздро́ці
муо́діежи і му́віў собіе в духу, же то
највспанія́льша хві́ља в јго жичію.

Ѓди вистрихні́е́чі на дудку́в
міе́шка́нці ту́умніе вихо́ді́лі з
коціоўа, ка́жди твіе́рдіў, же хе́тніе
јще раз да́уби ціе́ так вивіе́щ в
по́ље, би́ље зно́ву усу́ишеч тен
гимн в так цудо́вним ви́конанію.

Томек от́римаў те́го дніа тиле
штурха́нцўв і ца́уусўв — в
за́лежно́ці од на́строю чіе́ткі — і́ље
доста́ваў п́редтем в чі́ягу ца́уе́го
ро́ку. Сам ю́ж ніе віе́діяў, цо з те́го
зеста́ву ле́піе́ј ви́ража јј ми́уощ до
ніе́го і вді́е́чнощ во́бец Бо́га.

Роздіяў XIX

На тим по́легаў та́јмнічи п́лан
Томка: врú́чич до до́му в ніе́діе́лье́ і
враз з позоста́уімі пі́ратамі бич на
ву́асним по́грэбіе́. В собо́те о
зро́ку ху́опци п́репу́инё́лі на пнію
дрё́ва на дру́гі б́реґ Мі́ссоу́рі,
ви́ля́дова́лі пі́еч луб шеш
кі́лометрўв по́ніже́ј міа́стечка,
п́рено́цова́лі в ле́сіе́ подміе́јскі́м, а
потем зау́ука́мі і бо́чнимі у́лічка́мі

пּрекрадлы́ ці́ё до кощіо́уа і укри́лі на ніе́уживане́й ґа́льері́і.

В поні́єді́а́уек рано пּри́ сні́ядані́ю чі́ётка По́льли і Мари́ безу́станні́е засипи́ва́уи То́мка чу́о́ощіа́мі, до́гадза́уи му́ як мо́гуи і ні́ема́ль зґа́дива́уи ї́го жи́чені́я. Розмо́ва би́уа бардзо́ оживі́ёна. В пев́ним мо́менчі́е чі́ётка по́ві́єді́а́уа:

— Так, То́мку, му́шэ́ пּри́знач, же́ жарт уда́у чі́ ці́ё надзвича́йні́е. Ми ту́вшиши́ пּре́з ца́уи ти́ді́е́нь задрё́чалы́сми ці́ё зе́ зма́ртві́єні́я, а ви́щіе́ ці́ё там ве́со́уо ба́ві́лі. То́ бардзо́ смутне́, же мо́гуе́с бич та́кі о́кру́тни і по́зво́лы́уе́с мі́ ці́ё та́к д́у́го ме́чич. Ї́с́лы мо́гуе́с пּри́пу́ина́ч на пні́ю на ву́асни́ по́греб, то́ мо́гуе́с і пּре́дтем зя́віч ці́ё ту́та́ј і да́ч які́с зна́к, же жи́їш і ні́ц чі́ ці́ё ні́е ста́уо.

— Ву́а́сні́е — вт́ра́чі́уа Мари́ — мо́гуе́с та́к зро́бі́ч. А́́е ї́стем пев́на, же зро́бі́у́би́с та́к, ґди́би́с тилько́ о́ тим по́ми́с́ля́у.

— Зро́бі́у́би́с та́к? — за́пита́уа чі́ётка, а тва́р ї́ї розя́сні́уа ці́ё на́ді́є́я. — По́ві́єдз, зро́бі́у́би́с та́к, ґди́би́с о́ тим по́ми́с́ля́у?

— Гм... ні́е ві́ем. То́ би́ вши́стко

попсу́ю.

— Ми́сьля́уа́м, же мні́е хоч тро́хэ кохаш, То́мку — по́віє́ді́я́уа́ чі́ётка з такі́м смуткі́м в гу́о́сі́е, же То́мкові зробі́уо́ ці́ё́ її́ бардзо жа́ль. — Гди́би́щ на́вет ні́ц ні́е зробі́у, а то́лько о́ тим по́ми́сьля́у, то́ ю́ж би́уо́би цо́щ.

— А́љеж, чі́ё́чі́ю, ні́е ма́ в́ тим ні́ц зу́е́го — бро́ні́уа́ го́ Мари. — То́мек ї́ст по́ просту ро́зтрё́пани. То́ такі́ по́стрё́лені́ец...

— Ти́м го́рěj. Ї́д на́ певно́ би по́ми́сьля́у. Ї́д п́рише́ду́би ту́тај і́ вши́стко по́віє́ді́я́у. Ќди́щ, То́мку, ѓди бе́ді́е ю́ж за́ пу́зно, п́рипо́мні́ш со́бі́е те́ хві́льэ і́ бе́ді́еш жа́уо́ва́у, же та́к ма́уо́ о́ мні́е дба́уе́щ, на́вет вте́ди, ѓди чі́ё́ то́ ні́ц ні́е ко́што́ва́уо́.

— Чі́ё́чі́ю, п́речі́еж я́ чі́ё́ на́правде́ ко́хам — одпа́ру́ То́мек.

— У́атві́еј бим́ в́ то́ уві́є́ри́уа́, ѓди́би́щ і́на́чеј по́сте́пова́у.

— Те́раз жа́уу́, же о́ тим ні́е по́ми́сьля́уе́м — по́віє́ді́я́у То́мек зе́ скру́хэ. — А́ље за́ то́ щні́уа́щ мі́ ці́ё́, чі́ё́чі́ю. То́ те́ж ї́ст цо́щ.

— Ра́чеј ні́єві́є́лье. На́вет ко́ту мо́гэ́ ці́ё́ щні́ч. А́ље за́вше́ л́епше́ то́ ні́ж ні́ц. А́цо́ чі́ ці́ё́ щні́уо́?

— Вієш, в щродѣ в ноци щніуо мі щіє, же щієдіяуащ ту пїри уўжку, Щід коуо скїрині, а Мари обок нієго.

— Рєчивіщіє так биуо. Завше так щієдіми. Чієши мніє, же пїринаїмнієї ве щніє трохє о нас помищљауєщ.

— І щніуо мі щіє, же биуа ту мама Ёєго...

— Цо? Направдє ту биуа! Цо чі щіє їще щніуо?

— Ої, дужо їнних рєчи, аље юж запомніяуєм.

— Пїрипомнії собіє, постараї щіє... но, потрафіш собіє пїрипомнієч?

— Видаї мі щіє, же віятр здмухнаў... віятр здмухнаў...

— Но! Помищль добїє, скуп щіє, Томку. Віятр направдє цощ здмухнаў!

Томек пїричіснаў паўце до скроні і мищљаў з натїженієм. Врешчіє завоуаў:

— Юж мам! Юж мам! Здмухнаў щвієцє!

— Ѓзус Марія і вшиши щвієчі! Цо даљеї, Томку, мищль!

— І здаї мі щіє, же повієдіяуащ: „Цо

Томку!

— А потем зачѣуащ пѹакач.

— Так. Зрештѧ нїє по раз пїєрвши. А потем?

— А потем панї Гарпер зачѣуа пѹакач і мѹвїуа, же Ёе јст такі сам і жауовауа, же ґо збїуа за якащ щмієтанѣ, ктѹрѧ сама виљауа...

— Томку! Дух Щвїєти биу з тобѧ! То биу пророчи сен! Ясновїдзѧци! Боже, бѧдь мїуощїв! Далеј, Томку!

— Потем Щїд повїєдїяу... повїєдїяу...

— Здај мї щїє, же нїц нїє мѹвїуем — втрѧчіу Щїд.

— Овшем, мѹвїуещ — пощвїядчиуа Мари.

— Щїєдъчіє чїхо, нїєх Томек мѹвї! Вїєц цо он повїєдїяу?

— Повїєдїяу... здај мї щїє... повїєдїяу, же певнїє јст мї льепїєј там, ґдїє јстем тераз, аље ґдїбим пїредтем биу ґрєчнїєјши...

— Аљеж то сѧ јґо вѹасне сѹова!

— А ти ґо скарчіуащ.

— Я мищльє! Анїєу ту биу! Нїц їннеґо, тїлько анїєу ту биу!

— І пані Гарпер оповієдія́а як Ёе
пּрестраши́у́ я петарда́, а ти
оповієдія́аś о Пієтру́сію і
„мордерци чієрпієнь”...

— Правда, як Бўг на нієбіє!

— А потем мўвільщіє о
пошуківаніях на рєце, о погřebіє в
нієдієльє, а в ко́нцу ущіска́уищіє щіє
з пані́й Гарпер і розпў́ака́уи, і она
пошу́а.

— Вши́тко щіє зга́дза! Так би́уо, як
ту щієдзє́! Ніє мўгў́бищ тєго лєпіє́
відієч, навет гди́бищ сам тута́й би́у!
А цо потем? Би́уо цоś да́лєј, Томку?

— Потем, ви́дај ми щіє́, же мо́дльі́уаś
щіє́ за мніє́, а я патрї́уєм на чієбіє́ і
су́иша́уєм ка́жде су́ово. По́уожи́уаś
щіє́ до у́ўжка, а ми так бардзо би́уо
чіє́ жалє́, же на́піса́уєм на ка́вау́ку
кори: „Ніє згінє́льі́щми, тилько
зоста́льі́щми пі́ратамі” — і
по́уожи́уєм на сто́лє, ко́уо щвіє́ци. І
ти ве щніє́ ви́гльа́да́уаś так біє́дніє́ і
би́уаś така ко́хана, же подше́ду́єм і
по́цау́ова́уєм чіє́.

— На́правдє́, Томку, на́правдє́? За
то пּребачам чі вши́тко!

Чіє́тка ущіска́уа То́мка го́ра́цо, а он
почу́у́, же ї́ст на́јнікчемніє́јшим
у́отрем на щвіє́чіє́.

— То би́уо бардзо пі́екне, а́ле то
би́у тільки сен... — ба́кна́у Ї́д.

— Замкні́й бузі́є, Ї́д! — обу́ри́уа чи́єтка. — Кажди чу́овієк робі ве
с́ніє то само, цо би зробі́у на явіє. Маш ту, Томку, вспані́я́ує ябу́ко. А
те́раз збієра́й чи́є до шко́уи. Цгва́уа Па́ну на́јви́жше́му і О́јцу Нієбієс́кму
за то, же врѹ́чі́у мі́ чиєбіє, за то, же
ї́ст чиєрплѹ́ви і мі́уо́їєрни д́ла тих,
кту́ри в Ніє́го віє́рђ і ви́пеу́ні́яя
п́рика́зані́я бос́к. Віє́м, же ніє ї́стем
го́дна ї́го мі́уо́щі, а́ле Бу́г
мі́уо́їєрни по́ма́га на́вет
на́јне́дзні́є́јшим і прова́ді і́х до
Крѹ́льства Віє́чне́го... А те́раз, Ї́д,
Ма́ри, То́мек — я́зда до сво́іх за́јч,
бо і я мушѣ́ чи́є взі́яч до пра́ци!

Діє́чі пошу́и до шко́уи, а чи́єтка
По́льи по́спієши́уа до па́ні Га́рпер,
а́би за по́моцђ цудо́вне́го сну То́мка
оба́ліч ї́ї ма́терія́лі́стичне по́гльа́ди.
Ї́д би́у за ма́дри, би́ гу́о́сно
по́віє́діє́ч, о́ чим ми́сльа́у, ќди
ви́хо́ді́у з до́му. Ї́дне́го би́у пе́віє́н:
„Та́кі ду́угі сен і́ без на́јмні́є́јше́й
по́ми́у́кі ї́ст по́ просту ніє́можлѹ́ви!”

То́мек би́у те́раз пра́вді́вим
бога́тере́м. Ніє́ подска́ківа́у, ніє́
ро́зрабі́а́у, лѣ́ч го́дніє́ кро́чі́у з
ду́мна́ міна́, як п́риста́уо́ пі́рато́ві,
кту́ри віє́, же пу́блі́чно́щ па́три на

нієґо. І речивіщіє так би́уо. Удава́у,
же ніє ві́ді тих спо́рєнь і ніє с́уиши
пе́уних по́діву ува́ґ под їґо
адресем, а́ље упая́у щі́є німі. М́уодсі
х́уопци депта́лі му впрост по
пі́єтах, думні, же мо́ґа щі́є з нім
показач і же он зно́сі їх това́риство.
Томек вигля́дау́ як в́у́дз, кт́ури
машеру́ї на че́ље све́ї армі́ї. Їґо
ру́вієсніци с́ілы́лі щі́є на удаваніє
обо́јтнощі, а́ље зжера́уа їх
смі́єртельна заздро́щ. Одда́лы́би
вши́стко, же́би міє́ч таќа бра́зова́,
„правді́віє піра́цќа” опа́лені́знє і
таќа о́льсніє́вайца́ с́уавє́. А́ље Томек
ні́ґди в жи́чію ніє одда́уби жа́дне́ї з
тих рє́чи, на́вет ґди́би му
офі́яровано за то ца́уи цирк.

В шко́ље діє́чі так обска́ківа́уи
Томка і Ёє́ґо, і пат́ріу́и на ні́х з
такі́м чіє́льєци́м захвие́м, же
богате́ровіє ома́ль ніє пє́кльі з думи.
Спра́ґніє́ним с́ууха́чом зачє́лы
опові́ядач сво́ї п́риґоди, а́ље зачє́лы
ті́лько; би́уо рє́ч́а впрост
ніє́можли́ва́ опові́єдіє́ч ї до ко́нца,
ґди́ж виобра́зні́я достарча́уа і́м
чі́йґље но́веґо ма́терія́уу. А ќди ї́ще
вичі́йґнє́лы́ фа́јкі і з на́ёбо́јтніє́јш́а в
свіє́чіє мі́на зачє́лы пика́ч ку́ёба́мі
диму, с́уава їх до́сієґнє́уа щиту.

Томек постано́віу́ уво́льні́ч щі́є од

Бецки. Сýава вистарчаýа му; хчіяý
жич дльа сýави. Тераз, гди здобиý
так висока́ позиц́, Бецки на певно
бе́діє хчіяýа пого́дич́ с́їє з нїм.
Прош́е бардзо, нїєх спрýбуј —
зобачи, же јст жїмни як льуд і
обојтни, так як она п́редтем.
Надешýа Бецки. Томек удаваý, же јј
нїє віді. Зшедý јј з дрогі, п́риу́а́чиу́
с́їє до грома́дкі ху́опцўв і д́їєвч́а́т, і
вдау́ с́їє з нїмі в розмов́е.
Обсервоваý укра́дкм, як нїби то
весо́уа, з зарумієніє́нн́а бузія́ і
бу́ищ́а́цимі очима біє́га за
ко́љежанкамі і піщи з радощі, гди
ктўра́с з́уапіє. Зауважиу́, же Бецки
чія́гље вишукі́ваýа д́їєвчинкі б́льско
ніє́го і за ка́ждим разем об́руцаýа
го вимовним спо́ј́ренієм. Бардзо то
похље́біу́о ј́го ме́сќј прў́жно́ці, а́ље
нїє дау́ с́їє тим п́реї́дна́ч і ј́ще
барді́єј зга́рд́їяу́, старанніє уда́йц,
же јј нїє віді. Д́їєвчинка п́́рестау́а
доказива́ч і заче́уа с́їє кр́е́чіч в
поб́льжу То́мка. Вестхне́уа пар́е
рази і кі́лькакратніє спо́ј́рау́а
те́скніє в ј́го строн́е. Спост́ре́гу́а,
же Томек на́јві́є́цеј розма́вія з Ами
Л́авренце. Уку́ууо́ я́ то в само
серце. Змієшау́а с́їє і за́нієпо́коіу́а.
Цгчіяу́а оде́йц, а́ље здра́діє́цк но́гі
зно́ву поні́єсу́и я́ в поб́льже То́мка.
З нїєщери́м оживіє́нієм розпоче́уа

розмовѣ з кољежанкѣ, стояцѣ туж
коуо нїєго:

— Сýухај, Мари Аустін, чему нїє
биуащ в шкóуце нїдїєльней?

— Биуам, нїє вїдїяуащ мнїє?

— Нїє... Направдѣ биуащ? А гдїє
щїєдїяуащ?

— З класѣ панни Петерс, як
звиклѣ. Я чїєбіє вїдїяуам.

— Нїєможлїве! То дївне, же чїє нїє
зауважиуам. Цгчїяуам чї повїєдїєч о
пїкніку.

— О пїкніку? А кто го урїдза?

— Моя мамущїя урїдза го длѣ мнїє.

— Вспанїялѣ! Чи я теж бѣдѣ могуа
пїрїщ?

— Очивїщїє. Пїкнік їст длѣ мнїє.
Мога пїрїщ вшиши, ктóрих
запрошѣ, а я хцѣ, жебищ ти пїрїшуа.

— То цудовнїє! А кдї то бѣдїє?

— Нїєзадóуго... може їще пїред
вакацїямї.

— Супер! Алѣ бѣдїє забава! І
запрощїш вшисткї дїєвчинкї і
вшисткїх хóопцóв?

— Так, каждого, кто їст моїм

приячієм альбо хце нім бич — і зеркнёуа украдкм на Томка, алье он вѳащніє оповіадау Ами Љавренце о потворнеј бури на виспіє, подчас ктѳреј страшљиви пієрун поваљіу ољбримі пљатан на зієміє, гди он стау „о три крокі” од дрєва.

— А я моґє пријщ? — запитауа Граця Мільєер.

— Так.

— А я? — допитивауа щіє Сальєи Роґєрс.

— Так.

— А я і Ёє? — спитауа Суси Гарпер.

— Так.

І так даљєј, вщрѳд радоснеґо кљасканія в рєце, аж врешчіє вшиши з вийткм Томка і Ами випрощіљі собіє запрошеніє. Томек, ніє прєстайц оповіадач, одврѳчіу щіє обојтніє і почіяґнау Ами за собѳ. Уста Бецки задржауи і ўзи станєуи јј в очах. Покриуа то вимушонѳ весоуощіѳ. Даљєј розмавіауа з кољежанками, алье пікнік страчіу дља нієј вшелькі урок, а щвіят почіємніау докоуа. Шибко одешуа на бок, аби щіє укрич і порѳадніє „вибечеч”. Щієдіауа в кѳчіє зуа, зе

зранієнѧ думѧ, аж до самеґо
дзвонка на лѣкцї. Зерваѡа сїє з
мщївим бѡискм в очах,
здецидованїє пострѣснѣѡа
варкочамї — вієдіяѡа, цо ма teraz
зробїч.

Подчас колѣеїнеї прѣрви Томек
далѣеї флїртоваѡ з Ами, пеѡен
радоснеґо задоволенїя з сїєбіє.
Наумислїнїє крѣчіѡ сїє по подвѡрку
туж прѣд очамї Бецки, аби дрѣчич
ѧ тим відокм. Ѓднак за ктѡримс
разем нїє мѡґѡ јј одналѣзч; врешчїє
наткнѡѡ сїє на нїя за будинкм
школним і — температура добреґо
настрою спадѡа му до зера. Бецки
сїєдіяѡа на ѡавечце і враз з
Альфредем Темплѣ оґлѣдаѡа
ксїяжкѣ з образкамї. Билї
цаѡковїчїє похѡонїєчї тим заїчїєм.
Ѓѡви їх нїємалѣ стикаѡи сїє зе собѧ,
з такїм заїнтересованїєм похилїлї
сїє над ксїяжкѧ. Виглѣдалї якби
запомнїєлї о цаѡим божим сїєчїє.
В Томку крєв заґотоваѡа сїє з
заздрошчї, запїєкѡо ґо як
розпальоним желѣзем. Знїєнавідіѡ
сїє за то, же так лѣккомислїнїє
одтрѣчіѡ рѣкѣ Бецки, ктѡрѧ сама
офіяроваѡа му до зґоди. В духу
вимислѣѡа собїє од скоґчоних осѡѡв
ї обрѡцаѡ сїє наїґоршимї визвіскамї,
як тїлько прїшуѡи му до ґѡви.

Најхѣтнѣј сам чїєбіє би спрау за
вúаснǎ гúупотѣ. Ами щебіѣтауа у
їго боку, бо серце розщпїєвауо чїє в
нїєј зе щѣщїа, аље Томкові јзик
станǎу коу́км. Нїє сýишау зупеу́нїє,
цо до нїєго мұвіуа, а гди уривауа,
чекајц на їго одповїєдь, бǎкау
тїлько так љуб нїє, најчѣщїєј од
речи. Раз по раз цош го чїягнѣуо за
шкоуѣ і шеду́ там, би пащ очї
нїєнавістним відо́км. Нїє мұгу́ чїє
опрѣч теј покушїє самоудрѣченїя.
Допровадзауо го до шаљењства,
же Бецки заховуј чїє так, якби
зупеу́нїє запомнїяуа о їго істнїєнїю
на чвієчїє. Очївіщїє відїяуа го і
вієдїяуа, же вїгрива. Чїєшиуа чїє,
же Томек чїєрпї тєраз так само, як
она чїєрпїяуа.

Радоснє трајкотанїє Ами стауо чїє
дља Томка впрост нїє до знїєчїєнїя.
Давау јї до зрозумїєнїя, же мушї јще
цош зауатвїч і бардзо чїє чпїєши —
аље на прұжно, дїєвчїнка
чвїєркауа даљеј. „Цо, до љїха —
помїсљау — чи она в огұље чїє юж
дїсїяј оде мнїє нїє одчепї?” Гди
врешчїє пожегнау я под позорем
пїльних справ до зауатвїєнїя,
ошвїядчїуа наївнїє, же по љєкцях
зачека на нїєго. Зоставїу я і
вщїєкуї попѣдїу прѣд чїєбіє.

— Жеби то би́у хочі́яж які́ш інни ху́опак — Томек зѓритау́ зё́бамі. —
Кажди́ інни, тилько́ ніє́ тен лья́уш,
тен іді́єтични е́льєґанчі́к, цо зѓрива
грабі́єґо! Чека́й, пані́чу! Спра́уем чи́є
зараз пі́єрвшеґо́ дня́, як тилько́ чи́є
ту появи́уєш, спі́єрє́ чи́є јще́ раз!
Дорв́є чи́є гді́єш на убо́чу і бе́дє
ва́ліу...

В за́паље за́чау́ ту́уц вро́ґа, якби
речи́віщіє́ ґо до́падү́; оку́адау́
пові́єтрє́ пі́єщіа́мі, ко́пау́ і дра́пау́.

— Маш, е́льєґанчі́ку! Юж́ я чи́є
науч́є! Но́ цо? До́стау́єш за́ сво́ј?
Маш до́щ?

За́уатві́у чи́є з ви́маґі́новани́м
вро́ґіє́м і почу́у значна́ уль́ґє.

В по́уудні́є учі́єку́ до́ дому. Су́мієні́є
ніє́ позва́љау́ му па́трєч на
безѓрані́чне щє́щіє́ Ами́, а п́ри тим
ніє́ хчі́яу́ нара́жіч чи́є на но́ве ме́кі
за́здо́рці.

Бе́цки зно́ву забра́уа чи́є з
А́льфре́дем до п́реґля́дани́я ксі́йжкі́
з обра́зками́, а́ље ча́с мі́яу́, а То́мек
ніє́ надхо́діу́, би да́љеј чи́єрпі́єч.
Цгму́ри повло́куи́ ніє́бо јј
звичі́єства́. Ксі́йжка́ п́рестау́а́ я
інте́ресова́ч. Спо́важні́яу́а, по́тем
п́ришу́о ро́зтарґні́єніє́, а по́ нім

правдѣви смутек. На одгѹос крокуѹв
кѣлька рази надставіаѹа ушу, аље
надієї okazaѹи шїє пѹонне. Томек нїє
надходїѹ. Почуѹа шїє бардзо
нїєщєшлїва і зачєѹа жаѹовач, же
посунєѹа шїє за даљеко. Бієдни
Альфред, відзѣц, же трачі її
заїнтересованїє, а нїє майц поїчія
дљачегѹ, воѹаѹ раз по раз: „О, цѹш
пїєкнегѹ, попатрї!“. Страчіѹа
врешчіє чїєрплївощ і викрїкнєѹа:

— Ох, прєстань мнїє в коьцу
дрєчич! Нїц мнїє то нїє обходї! —
вибухнєѹа пѹачем, зерваѹа шїє з
ѹавкї і учїєкѹа.

Альфред побїєгѹ за нїя, жеби ѹ
почїєшич, аље рѹчіѹа му в тварь:

— Ідь собіє! Зостав мнїє в спокою!
Нїє зношє чїє!

Цгѹопак прїстанѹ і ушїѹоваѹ
зрозумїєч о цѹ її ходї і цѹ такгѹ її
зробїѹ. Прєчієж сама му повїєдїяѹа,
же прєз цаѹѹ попоѹуднїєвѹ прєрвє
бєдїє з нїм огљѹдач образкї, а тєраз
учїєкѹа з пѹачем. Замїшљѹни врѹчіѹ
до пустєї шкоѹи. Чуѹ шїє упокорѹни
і бїѹ вщїєкѹи. Ўатво одгѹадѹ правдє:
дїєвчина ужиѹа гѹ по просту якѹ
нарєдїє земсти на Томку. Юж
вчєшнїєї нїєнавїдїѹ гѹ з цаѹегѹ
серца, а тєраз почуѹ, же мушї му за

вшистко одпу́ачіч. Постановіу́
со́льідніє докучич Томкові, самему
збитніє́ сїє́ ніє наражаяц. Наѓље
впадú му в око зешит Томка. То
биу́а знакоми́та оказя. Урадовани
отвори́у го в міє́йшу, ѓдіє би́уо
одроби́єне заданіє до́мове і за́ляу́ ꝑ
атраментом.

Бу́а́снїє в те́й хві́лі Бе́цки за́йра́уа
п́рез око́но, ві́дія́уа вшистко, а́ље сїє́
ніє здра́діу́а. По́шуа в стронѣ́ до́му,
пра́гна́ц споткач Томка і пові́єдієч
му, цо сїє́ стау́о. Бе́дїє ꝑꝑ в́діє́чни і
втеди сїє́ по́годза́. А́ље нім у́шуа
пúу́ дро́гі, зміє́ніу́а зда́ніє.
П́рипомні́уа собіє́, як То́мек
обше́ду́ сїє́ з ні́я, ѓди опові́ядау́а о
пікніку, і почу́уа па́льа́ци встид. Ніє́,
ні́ц му ніє́ повіє́. Ніє́х доста́ніє в
скúрѣ́ за поп́ља́міє́ніє зешиту.
Постанові́уа ніє́наві́діч го аж до
сміє́рчі і по вшисткú́ віє́кі.

Розді́яу́ XX

То́мек п́рише́ду́ до до́му в пону́рим
настрою́. Спо́діє́вау́ сїє́ зна́ље́зч
почіє́шеніє у́ чіє́ткі, а́ље ю́ж
піє́рвше ꝑꝑ сýова до́віє́ду́и, же впадú
з де́щу под риннѣ́.

— То́мек, ма́м охотѣ́ живце́м
обед́реч чіє́ зе скúри!

— А цо я зробіуем, чієчію?

— Цо зробіуеє? Дужо зробіуеє! То я, стара траба, лєцє до пані Гарперовеј, жеби оповієдієч јј твўј чудовни пророчи сен, і цо? Оказуј єї, же то вшиєтко бздури! Она юж віє од Ёєго, же биуеє ту втеди і сам сўишауеє вшиєтко, о чим мўвілієми. Томек, я напавдє ніє вієм, цо з чієбіє вироєніє! Јще тєраз сўабо мї єї робї на мїєль, до якго стопнія збўаєніуам єї пїред панїя Гарперовя! А ти мї на то пазволяуеє і ніє пієнауеє ані сўўвка!

То биу новї пункт відзенїя. До теј хвілі пораннї вистєп видавау єї Томковї ґенїяльним жартем. Тєраз зає зобачиу го в зупеўніє їнним євієтлє: яє звикўе ошувство. Звієєїу ґўовє і ніє вієдіяу, цо повієдієч.

— Чієчію — одєзвау єї врєєчіє — бардзо жаууј, же так зробіуем, аљє ніє помїєльауем о тим.

— Ох, дієцко, ти нїґди ніє мїєльїш о нїчим з вїяткм вўаснїх пїїїмноєї. За то помїєльауеє, жеби пїїїщ тутаж в ноцї і єміяч єї з нашєго змартвієнїя; помїєльауеє, жеби наоповїядач мї вимїєльонїх бздур о своїм єніє і оємієшич мнїє пїред

пані́я Гарпер; а́ле ні́е поми́сьла́уе́ш о́
тим, же́би мі́єч лѣ́тош над на́мі і
още́ді́ч на́м бу́љу!

— Чіе́чію, ві́єм, же́ то би́уо́ ні́е в
по́рѣ́дку, а́ле ні́е зробі́уем те́го
нау́ми́сьльні́е. Су́ово да́ј. А вте́ди, в
но́ци, вца́ле ні́е п́рише́ду́ем ту́тај,
же́би щі́ з ва́с щмі́яч.

— То́ по́ цо́ п́рихо́ді́уе́ш?

— Цѓчі́яу́ем да́ч ва́м зна́ч, же́бищі́е
щі́ о на́с ні́е ма́ртві́лы, бо́ ні́е
уто́не́льщи́ми.

— Ох, То́мку, То́мку, з ца́уе́го се́рца
би́уабим вді́є́чна Бо́гу, ѓди́бим
мо́гу́а в то́ уві́є́рич. А́ле ві́єш до́бре,
же́ так ні́е би́уо́, і́ я ві́єм та́кже.

— Чіе́чію, на́правде́ та́к би́уо́! Су́ово
да́ј! Мо́гѣ́ на́вет п́ри́сї́яц!

— То́мку! Ти́лько, про́ше́ чі́є, ні́е
ку́ам! Ні́е ку́ам!

— Я́ ні́е ку́а́міє́, чіе́чію, то́ щера́
пра́вда. П́рише́ду́ем ту́ по́ то́,
же́бищі́е щі́ ні́е ма́ртві́лы.

— Одда́уабим вши́стко, же́би му́ц чі́
уві́є́рич. То́ би́ зма́за́уо́ вши́сткѣ́ тво́ї
ѓрѣ́хи і́ ві́ни. На́вет чу́уабим щі́
ще́сьлі́ва, же́ би́уе́ш та́кі ні́єдо́бри і́
учі́єку́е́ш з до́му, ѓди́би ти́лько би́уо́
пра́вда́ то́, цо́ му́ві́ш. А́ле́ як мо́гѣ́ чі́

вієрич, же пришедўеґ ту
спецяльніє, абиґми ґїє о вас ніє
мартвілі і в коңцу ніц ніє
повієдіяўеґ?

— Бо кди усўишаўем, як мўвічіє о
нашим поғřebіє, впадўем на
помисў, жеби укрич ґїє в кощієлье
і... і... но, вієш, ніє моғўем зепсуч
тего помисўу. Шговаўем корє з
поворотем до кшені і вишедўем ніц
ніє мўвіяц.

— Якă знову корє?

— Корє, на ктўреј напісаўем вам,
же зостаљіґми піратамі. Яка шкода,
же ніє обудіўаґ ґїє втеди, гди чіє
поцаўоваўем! Направдє хчіяўем
тего. Втеди вшиґтко биўоби інаґеј.

Сурове змарцкі на тваři чієткі
виғўадіўи ґїє нағље, а очи
уґмієхнєўи ґїє чієпўо.

— Поцаўоваўеґ мніє, Томку?

— Так, чієчію.

— Направдє? Јстеґ теґо певни?

— Направдє, чієчію. Јстем цаўкм
певни.

— А дљаґеґо мніє поцаўоваўеґ?

— Бо чіє бардзо кохам, а ти

љежаўаў і вздыхаўаў праз сен, а
мніе зробіўо ціё так смутно і биўо мі
ціё так окропніе жаь...

Сўова Томка брміяўи щеё. Старша
пані ніе моўа укрич држенія гўосу,
гди мўвіўа:

— Поцаўуј мніе јще раз, Томку... і
учіекај до шкоўи.

Љедвіе Томек вишедў, чіётка
побіегўа до комўркі і вичіўгнёўа
щяткі убранія, ктўре Томек міяў на
собіе яко пірат. Станёўа з німі в
рёце, завагаўа ціё.

— Ніе, ніе мам одвагі — шепнёўа. —
Біедак, на певно скўамаў, аље то
биўо швіёте кўамство, бо пўніёсўо
мі почіешеніе. Сподіевам ціё, же
Пан Бўг... јстем певна, же Пан Бўг
пўбачи му, бо кўамаў з добраёго
серца. Аље ніе хцё віёдієч, же то
биўо кўамство. Ніе зајрё до кшени.

Одўожиўа убраніе і пўез хвілё
стаўа замишљона. Два рази
вичіўгаўа по ніе рёкё і два рази я
цофнёўа. Врешчіе јднак
здецидоваўа ціё остатечніе, додајц
собіе одвагі сўовамі:

— То биўо добре кўамство... поччіве
кўамство... кўамство з добраёго
серца... вцаље мніе ніе змартві, же

то би́уо кúамство...

Одна́лазу́а кше́нь і сї́гнє́уа до ніє́ї
рє́ка̋. В хвільє́ пұ́зніє́ї, тоня́ц в
сердечних у́зах, чита́уа лы́ст, ктұ́ри
Томек напіса́у на ко́ре.

— Тераз — пові́дія́уа з міу́ощіа̋ —
пřebачи́уабим му, хочби́ мія́у на
суміє́нію мі́льїє́н гřеху́в.

Розді́яу́ XXI

В поца́уунку чіє́ткі По́льи би́уо цо́
так сердечне́го, же Томко́ві од разу
пřешеду́ смутек, а поврұ́чіуи
радо́щ і задово́леніє. Побіє́гу до
шко́уи. Допіса́уо му щє́щїє — на
ро́гу у́лиці спотка́у Бе́цки Тгатхер.
Под впу́ивем радосне́го настрою
подбіє́гу до ніє́ї і пові́діяу́ отварчіє:

— Бе́цки, поста́піу́ем ді́с бардзо
бřидко́ і бардзо те́го жа́уу́ї. Ні́гди в
жичію́ ю́ж так ніє́ зробі́є. По́гұ́дь сї́
зе мня́, до́бře?

Діє́вчинка затр́има́уа сї́є́ і спо́їра́уа
на ніє́го з по́га́рдя̋.

— Бе́дє́ бардзо вді́єчна, ї́сły
шановни́ пан То́маш Са́виєр за́їміє
сї́є́ сво́я ву́асня́ особа́. Ніє́ мам
за́міяру́ з панє́м розма́віяч.

Подніє́су́а думніє́ гу́овє́ і по́шуа̋
да́ље́ї. Томек би́у так за́скачони́, же

зупе́у́ніє го заму́рова́у; ніє зда́жиу́
ї́ї навет одпові́єдієч: „Без у́аскі,
ксі́єжні́чко За́розумі́яльска“. Би́у зу́и
на сі́єбіє. З пону́рă мінă вше́ду на
подвѹ́рко шко́льне. Жа́уова́у, же
Бе́цки ніє ї́ст ху́опцем, бо му́губи́ ї́ї
справі́ч по́рăдне лѡ́аніє. Спе́ціальніє
пѣ́шеду́ ко́уо ніє́ї, же́би гу́о́сно
зробі́ч зу́о́слѡ́вă ува́гѣ́ под ї́ї
адресе́м. Одѓризѹ́а му́ сі́є ру́вніє
зядлѡ́віє. Зерва́ніє на́рече́ньства
би́уо го́тове. Бе́цки би́уа́ так
вщіє́куа́, же впрост ніє́ мо́гуа́ сі́є
доче́кач, ќди То́мек доста́ніє в
ску́рѣ́ за обѡ́ане атра́ментом
зада́ніє. Ї́слѡ́и навет но́сіѹ́а сі́є
вче́сніє́ї з за́міярем вия́віє́ніа
назві́ска А́льфре́да Темпѡ́е́ яко
правді́вего́ справци́, то оста́тніа́
напа́щ То́мка розві́яѹ́а вше́лкъ ї́ї
скрупу́уи.

Бі́єдна ді́євчина ніє́ віє́діяѹ́а, же над
ї́ї ву́аснắ гу́о́вă заві́суо́ ніє́щѣ́щіє.

Научи́чієль, пан До́ббінс, би́у
пова́жним мѣ́жчизнắ, о
ніє́заспоко́єних аспі́рацях жи́чіє́вих.
Мі́яѹ́ віє́лкъ ма́реніє́ — хчі́яѹ́ зоста́ч
ле́карем. Ніє́стети у́бу́ство ніє́
позво́ліѹ́о му́ зреа́лізова́ч тих
ма́рень і́ му́сіяѹ́ задово́ліч сі́є
поса́дă віє́јсќго́ научи́чіє́ля.
Ка́ждего́ дні́а, ѓди ді́єчі́ за́йте́ би́уи

самодієльна праця на лекції,
вичіягау з шуфляди біюрка якăс
таїмнічă ксіяжкё і загубіау сіє в її
трещі. Завше трімау тё ксіяжкё
замкніётă на ключ. Ніє биуо в
школе такго урвіса, ктурего би ніє
пожерауа чієкавоц і хёч заїренія до
теї ксіяжкі. Аље як дотăд ніє биуо
ку тему способноці. Кажди хуопієц
і каждая дієвчинка мієлы своя
гіпотезё, цо сіє криї в теї ксіяжце,
аље ніє биуо двух їднакових
погладув. І нікт ніє потрафіу
справдіч своїї версі. Дісіяї Бецки,
преходзăц обок біюрка, ктуре стауо
нієдаљеко дрві, спострегуа, же...
ключ їст в замку! Надешуа вієлька
хвіља. Бецки розеїрауа сіє шибко,
зобачиуа, же їст сама і буискавічніє
вичіягнёуа ксіяжкё. Титуу Анатомія
ауторства проф. якгощ там ніц її ніє
повідіяу, зачёуа вієц преврацач
карткі. Нараз натрафіуа на пієкнă
кольоровă ілюстрацї, представіяцă
гоуă постац ъудзкă. В теї хвілі на
карткё паду чієнь. В дрвіях станăу
Томек Савиєр і здăжиу юж рчич
окм на образек. Престрашона
Бецки хчіяуа шибко замкнăч
ксіяжкё і так нієщёслвіє нїя
шарпнёуа, же роздаруа карткё з
ілюстрацї аж до поуови. Врчїуа
ксіяжкё до шуфляди, прекречїуа

кључ і розпуакаўа сїе зє зўощі.

— Томашу Савиер, то безчельнош так сїе закрадач і подгльадач, цо ктоо огльада!

— А скад я мїаўем вієдієч, же ти тутай цоо огльадаш?

— Встидіўбио сїе, Томашу Савиер. Вієм, же тєраз пўјдієш на мнїє наскаржич. І цо я тєраз зробіє! Достанє ланїє, а нїгди мнїє јще в шкоље нїє біто!

Потєм тупнєўа нўжкă і завоўаўа:

— Ідь і наскарж, јсљї маш охотє! Аљє я тєж цоо вієм. Почекај хвїљє, а сам зобачиш, цо чїє спотка! Јстєс встрєтнї, встрєтнї! — і вибієгўа з кљаси, заљєваяц сїе ўзамї.

Томєк стаў здумїєни. Нїц нїє розумїаў з тєј напаші на нїєго. Повїєдіаў до сїєбіє:

— То допієро чїєкави оказ варїяткі. Нїгди нїє достаўа в шкоље! Вієлька мї рєч так бічіє! Бздур! Нїє ма о чим гадач. Аљє так сă дієвчини — одвага як у зайца. Віядомо, же нїє поскаржє Доббінсовї на тє смаркуљє. Знајдє іннї спосўб, жеби сїє з нїя пораховач, нїє такі подўи. Тїљко цо з тєго? Доббінс на

певно запита, хто подару́ кśїяжкё.
Нікт śїё ніє пŗизна. Втеди зробі так
як завше: бёдіє питау́ кожного по
кољеі, а кди дојдіє до Бецки, зараз
вшистко вичита з її тваři. Навет ніє
бёдіє муśіяуа ніц мўвіч. І смарката
достаніє в скўрё. Гм, нієміуа
ситуаця.

Томек јще хвільє розважау справє,
по чим додау:

— Вшистко јдно. Она би щїє вцаље
ніє змартвіуа, гдибим я биу на її
мієшу. Зобачими, як щїє сама почуї.

Томек приу́а́чиу́ ці́є до ко́легу́в,
га́нія́я́чих по подвóрку. По які́м
ча́сі́є надше́ду́ на́учи́чі́єль і
ро́зпоче́уа́ ці́є лє́кця. Томек ні́є
одчува́у́ надмі́єрне́го за́пау́у до
нау́кі. Чі́йѓље р́уца́у укра́дкове
спо́рє́ні́я в стро́нє дїє́вча́т. Ви́раз
тва́ри Бе́цки ні́єпо́коїу́ го. Бі́єра́ц
вши́стко по́д ува́гє́, ні́є мі́яу́ замі́яру
лы́товач ці́є над ні́я, а ї́дна́к ні́є му́гу́
ці́є здо́бич на обо́јтно́щ. По́мі́мо
хе́чі, я́ко́щ ні́є потра́фіу́ одчу́ч
„мщи́веј ра́до́щі”.

Тимчасем зостаю́ одкрити́ ї́го зеши́т
і́ Томек му́сяю́ на хви́льє сќроча́ч
ува́гє́ на сво́ї ву́часне справи́. Бе́цки
оцкне́юа́ чи́є́ те́раз з бо́лесне́го
одрѣ́твіє́нія і́ з заі́нтересова́ніє́м

сльєді́уа бієґ випадкѹв. Ніє віє́риуа в
можлѣвоцц унікні́єчія кари прѣз
Томка. Їґо за́преченіє, же то ніє он
розлѣау́ атрамент, тилько
поґорши́уо справѣ. Бецки ми́сльауа,
же бѣ́діє́ є́їє́ чієшич, ї́сьлі́ Томек
зостаніє укарани, а́лє ніє
потрафі́уа. Кди на́учичіє́ль виво́уау
Томка на є́родек клѣси по одбі́ур
на́лєжне́й му порці́, цо́є́ пха́уо́ я,
аби встач і всказач на Альфреда
Темплє́ яко віно́ваїцѣ́.
Прѣзвичі́є́жиуа є́їє́ ї́днак і ніє
повіє́діяуа́ ані́ сѹова́.
Усправіє́длѣві́уа є́їє́ прѣ́д собѣ́, же
„он на певно по́скаржи
на́учичіє́льові́ і повіє́ о роздарте́й
ксі́яжце́”.

Томек доста́у лѣаніє́ і врѹ́чіу́ на сво́ї
міє́ше ніє́збит змартвіє́ни. Уважа́у,
же рѣ́чиві́щіє́ мѹ́гѹ́ сам розлѣ́ач
атрамент подчас які́хє́ штурха́нцѹ́в
в ѹ́авце. За́пречи́у тилько́ зе
взѓлѣ́дѹ́в формальних, бо такі́ би́у
звича́й, а он ніє́ хчі́яу́ ѹ́амач тради́ці
шко́льне́й.

Мінє́уа ца́уа ґо́діна. На́учичіє́ль
є́їє́ді́яу́, д́ремі́яц на сво́ім троні́є́,
уко́уисани́ монотонним шумем
клѣси. В ко́нцѹ прѣ́чія́ґна́у є́їє́
лѣ́нівіє́, зіє́вна́у, отво́риу́ шуфлѣ́адѣ́
і ніє́здеци́дованіє́ є́їє́ґна́у рѣ́ка́ по

ксі́йжкѣ. Ві́екшоц ді́єчі патрі́уа на
то зупе́у́ніє обо́јтніє, а́ље дві́є пари
очу з напі́єчієм сље́діу́и ка́жди ј́го
рух. П́рез хві́льє пан Доббінс з
розта́ргнієнієм бе́бніу́ пальца́мі по
оку́адце, врешчі́є попра́віу́ сї́є на
крѣ́сьље, отво́риу́ ксі́йжкѣ і́ забрау́
сї́є до чита́нія. Томек спо́јрау́ на
Бе́цки. Ви́гльа́дау́а як за́щути
за́йчек, безра́дніє па́трѣ́ци на
міє́рѣца́ в ніє́го стрѣ́льбѣ. Од разу
запо́мніау́, же са́ поку́у́цені. Цо́с
т́реба зроби́ч, а́ље прѣ́дко!
Нати́хміа́ст! Љеч безпо́средніа
б́ліскоц ніє́безпе́чењства
спа́раљі́жовау́а ј́го помис́уовоц.
На́гље о́льсніу́о го́ обя́вієніє.
Доско́чи до на́учичіє́ља, ви́рвіє му
ксі́йжкѣ з ре́кі і́ учі́єкніє! Зава́гау́ сї́є
ј́днак п́рез хві́льє і́ о́казя мі́нєу́а. За
пў́зно! Ніє́ ма ю́ж д́ља Бе́цки
рату́нку! В на́стѣ́пним мо́менчіє́
на́учичіє́ль об́ручіу́ ќласѣ́ ба́давчим
спо́јре́нієм. Вши́ши спу́щі́лі ѓуови. В
о́чах па́на Доббінса́ би́уо цо́с та́кго,
цо́ на́вет ніє́ві́нних п́ре́јуо́ трво́гѣ. В
ќла́сїє́ за́па́новау́а ѓу́уха́ чі́ша.
На́учичіє́ль в́збіє́рау́ ѓніє́вем.
Врешчі́є р́учіу́ ста́льовим ѓу́осем:
— Ќто по́дару́ мо́я ксі́йжкѣ?
Чі́хо як ма́км за́сіау́. Вши́ши сї́єдза́
за́стиѓлі́ без ру́ху.

Научичієль швідруї взро́км тва́р по
тва́ри, шука́йц ознак віни.

— Беніямін Роґерс! Чи то ти
подару́єш ксі́йжкё?

Здецидоване за́преченіє. Знову
чіша.

— Ёе Гарпер! Чи то ти зробі́уєш?

Знову за́преченіє. В ча́сіє тих
пово́льних тортур Томек нієпокоі́у
шіє цораз барді́єї. Научичієль пові́уду
драпієжним о́км по́уавках ху́опцу́в
і звру́чіу шіє в стронё́ дієвча́т.

— Ами Љавренце?

За́пречайци рух ґу́овя́.

— Граця Мільєр?

Тен сам рух.

— Сусан Гарпер! Чи то ти зробі́уа́ш?

Ко́љеїне за́преченіє. Настё́пня в
ко́љеїце би́уа Бецки Тгатхер. Томек
држа́у на ца́уим чіє́ље. Шіє́дія́у як
на ме́ках зе швія́домо́щіа́, же
ситуа́ця ї́ст без ви́щіа́.

— Ребека Тгатхер! — Томек спо́їра́у
на її тва́р: би́уа шміє́ртельніє б́лада
зе страху. — Чи то ти подару́а́ш
ксі́йжкё? Патр́ мі в очи! — (Бецки
бу́ага́льніє зу́ожи́уа ре́це) — Ти то

зробі́уащ?

Наѓље Томек дозна́у натхніє́нія.
Зерва́у щіє́ з міє́ша і крїкна́у:

— То я подару́ем ксі́йжкє́!!

Класа замару́а з осу́упіє́нія. Вшиши
ми́шьєлі, же зваріє́вау́. А он стау́
п́рез хві́льє без руху, збіє́раєц
розпіє́рху́е ми́шьлі. Потем пошеду́
одебрач карє́. Ќди шеду́ в стронє́
научичіє́ља, би отрї́мач ху́остє́,
проміє́нне спо́рє́ніє Бецки, пеу́не
здуміє́нія, вдіє́чнощі і по́дїву — биу́о
для ніє́го наѓродя́ хочби за ти́сїяц
кі́јув. О́льсніє́ни шляхетно́щія́ свє́го
чину навет ніє́ јкна́у под чіє́жкя́
ре́кя́ пана Доббінса. З ру́вня
обо́јтно́щія́ п́рийау́ окрутня́ карє́
до́датовя́: розказ зостані́я в
шко́ље јще́ двіє́ го́діни по лє́кцях.
Віє́діяу́, кто бе́діє́ те́скніє́ чека́у на
ніє́го п́ред шко́уя́, аж ско́ньчи щіє́ ј́го
ніє́во́ља і кто тих ду́угіх го́дін
оче́ківані́я ніє́ узна́ за стра́цоне.

Те́го віє́чору, ле́жя́ц ю́ж в у́у́жку,
Томек уќуадау́ п́ляни земсти́ на
А́льфре́діє́ Темплє́. Бецки́ зе
встидем і скрухя́ оповіє́діяу́а му
вши́стко, ніє́ кри́яц ву́асне́ј здра́ди.
А́ље навет пра́гніє́ніє́ земсти́ шибко
уста́піу́о во́бец інних су́одкі́х
ма́рень... В у́шах вчі́йж дьвіє́чау́и му

В міяре́ зблѣжанія́ шїѣ те҃го вієлькѣго
днѣя́ цора́з явнѣі́ей вихо́дїуи на вієрх
тира́нскѣ запѣ́ди наущи́чіє́льа.
Најви́ра́зні́ей зна́йдова́у я́кѣш о́крутна́
ро́зкош в ка́ранїю за најні́єві́ннї́ейше
виро́ченїа. Ску́тек би́у такі́, же
ху́опцом днѣ́е шго́дїуи в́срѣд ѹ́ез,
мѣ́кі і прѣ́раженїа́, а но́це в́срѣд
обми́сльанїа́ стра́шльі́вей зе́мсти. Ні́е
по́мія́льї жа́дне́й о́казї́, же́би спѹ́атач
наущи́чіє́льовї́ я́кѣго́ш зу́ошльі́ве҃го
пѣ́ікуса́, а́ље он за́вше би́у гу́рѣ́.
Ка́жда прѹ́ба по́мщенїа́ сво́їх крѣ́ивд
ко́нчи́уа шїѣ́ та́кім крві́єже́рчим

одветем, же учіекалы з пляцу бою
сродзе потурбовані.

Врешчіе укнулы спісек і вимісьлылі
план, ктўри обіециваў астатечне
звичіество. Звербоваў сина
міејшовеґо льякрніка, повідїеґлы му
о цо ході і попросілы ґо о помоц.
Цґуопцу бардзо пўрипадў іх помисў
до ґусту, ґдиж міяў свој вўасне
порахункі з панем Доббінсем, ктўри
стоўоваў сїе у јґо родіцўв і даў му
сїе ніе́зље ве знакі. Жона
научичіеґла вибіераўа сїе на віе́с в
одвіе́дїни, віе́ц жадна пўрешкода ніе
стаўа на дродзе реалїзаці тих
планўв. Научичіеґл пўриґотовиваў
сїе завше до урочистих вистёпўв в
тен спосўб, же пўредтем піяў
соґідніе дґла доданія собіе одваґі.
Син льякрніка обіецаў, же ќди в
пўреддїеґн еґзамінўв пан Доббінс
знајдїе сїе ве вўащівим станіе
упојніа, то втеди он „зробі то, цо ма
зробіч”, а потем обу́дї ґо в астатніеј
хві́лы і виекспедіюј до шкоўи.

Надшедў врешчіе очеківани дїеґн. О
ґо́дїніе ўсмеј віе́чорем шкоўа биўа
урочище о́свіетљона і пўрстроёна
віеґґцем з лїщі і квіятўв. Научичіеґл
сїе́дїаў в свим фотельу нічим на
троніе, за нім стаўа табґлица. З
тва́ри јґо біўа бўоґощ і ўаскавощ.

Три реди́ у́авек по́обу стро́нах
по́діюм о́раз ше́щ пі́єрвших рѣ́дѹв
на́прѣчівко за́ї́льї го́щїє го́норовї
о́раз ро́діце ді́єчі. По́ лѣве́ї стро́ніє
на́учичіє́ља, за́ у́авкамі́ публі́чнощі,
уста́віє́но ду́жѣ е́страде́, на ктѹ́ре́ї
щі́єді́я́уи ді́єчі, ма́йце́ взі́яч у́ді́я́у в
по́пісовим е́ґза́мініє: рѣ́ди
ви́пуцовани́х, ви́строє́них і́ окро́пніє
з те́го ні́єзадо́вольо́них хѹ́опчикѹв,
рѣ́ди дри́блясѹв о́ ґѹ́упавим
ви́ґля́діє́ о́раз рѣ́ди пе́ка́ящих з
ду́ми ді́євча́т з о́бна́жонимі́
ра́міє́намі, п́ри́строє́них в бі́я́уе
ба́тисти і́ му́шльїни і́ о́бвіє́шоних
бі́жутері́я по́ праба́бчі. Ре́штѣ́ са́льї
ви́пеу́ні́я́уа ді́ятва, ви́сте́пу́яца
ті́лько в ха́ракте́ре ві́дзѹ́в.

Розпо́чѣ́уи щі́є у́рочи́сте по́піси.
Ма́лье́нькі хѹ́опчик з чі́єльє́цим
ви́разе́м тва́ри де́клямо́ва́у
ві́єрши́к:

Ви́баччі́є, про́ше́, же ма́уи
хѡ́пчи́на

Та́к щмі́я́уо со́біє́ ту ді́щі́я́ї по́чина —
і́тд.

Ако́мпані́єва́у со́біє́ п́ри́ тим
ку́рчовимі́, спазма́тичнимі́ ґе́стамі́,
я́кби́ би́у тро́хе́ зе́псута́ маши́ня. В
щі́єрте́льних по́тах щі́єщлі́віє́
до́брна́у до́ ко́нца ві́єрши́ка.

Отрїмау рѣсїсте окласкї, укюніу
сїє як аумат і зшеду зе шени.

Маљења, окропнїє завстидзона
дїєвчинка вимамротау под носем:

Марисія мау

баранка мїау — ітд.

Зробіу жауосни диг, отрїмау
свой порцї окласкув і усіяду
червона і щєсльїва.

Потем вистапіу Томек Савиер.
Думни і певни сїєбіє, ґестикуљуц
як опётани, ґрміяцим ґуосем
розпочау нїєсмієртельнā одє:

О, дај мї вољнощ љуб смієрч дај!2

По тим вспанїяуим початку урвау
наґље в пуу суюва. Цгвичіуа ґо
потворна трема, кољана зачєуи сїє
под нїм трѣщ, в ґардље станєуа му
якас кљуа — заткауо ґо зупеуніє.
Симпатїя відзув биуа по јґо стронїє,
аље саља мїлчауа, а то биуо юж
најґорше зе вшисткґо. Научичїєљ
змарщиу брві і то допеуніуо решти.
Томек ваљчиу јще, аље з мїзерним
скуткм, врешчїє зшеду з естради
сромотнїє побїти. Розљеґуи сїє радк
окласкї, ктуре шибко замаруи.

Тераз настапіуи: Цґуопїєц стау на
пуонѣцим покуадїє, Зуамана моц

асиријска — і інне переу́кі
декламаторсќ. Потем п́ришу́и
попіси в читанію і заводи
ортоґрафічне. Нієльчна ќласа
у́ачіньска рецитова́уа попісово.
Надшеду́ пункт ку́льмінаці́їни
вієчорне́го проґраму: „оригіна́льне
випрацовані́я” му́одих дам. Ї́дна за
друга́ вихо́діуи на скра́ї естради,
хр́акауи, подно́сіуи в гу́рє
манускрипт, обві́язани за́лотна
вста́жкă, і зачина́уи чита́ч,
працові́чіє видобива́йц „учучі́є” і
пільні́є уважа́йц на зна́кі
п́рестанкове. Темати́ би́уи те саме,
я́к в подобних око́лично́щах
опієва́уи і́х маткі, ба́бкі і
нієва́тпльі́віє вши́стк і́х праба́бкі, до
поко́леньіа памі́єтаета́цего во́їни
ќрижове ву́а́чніє: П́рия́знь,
Вспомні́єніа міні́єних дні́, Релі́гія в
ді́єях, Кра́їна ма́рень, Ко́рищі
культу́ри, Фо́рми р́а́ду́в по́літичних і
і́х пору́внані́є, Ме́ланхо́лія, Мі́уощ
ді́єцка до ро́діцу́в, Сердечне
жиче́ніє ітд.

Нута́ п́реводні́я тих утво́ру́в би́уа з
любо́щіа роздму́хівана смётна
за́дума. Да́љеј одзна́чауи́ ці́є
щеґу́льним замі́уовані́єм до „пі́є́кних
звроту́в”; так ї́хауи́ на утарти́х
вира́женіях і мета́форах, же те
нієщё́сне „рума́кі льі́терацќ” па́дауи́

з вичерпанія. Остатній врешчіє
особльовощіа і обрідльовощіа
каждєго з тих випрацowań биу
нієунікнієни надєти морау.
Обојтніє, о чим биуа мова, ауторка
так дуюго паствіуа щіє над тематем,
аж допровадіуа го до висоце
будуяцєго, цнотльивєго і
уморальніяяцєго коьца. Јст то хиба
цеха характеристична дља
вшисткіх мюдих панієн ве
вшисткіх шкоуах щвіята.

Јко пієрвши застау одчитани утвур
под титууем: Чи то јст жичіє?

А ото круткі фрагмент тєго дієуа:

„З якім розкошним взрушенієм, з
якім држяцим захвitem, вщруд
шаьизни цодієннего жичія, вздыха
муде серце до радоснеј свавольі!
Нієструдзона виобразнія ружовимі
барвамі маљуї чудовне образи
пּришуєго щєщія. Очима души та
жядна розкоши нієвольніца
щвіатових учієх віді щієбіє пощруд
згієуку ольщнієвайцих пּрепихем
забав. По́дівія і сама јст по́дівіяна. Јј
вдієчна поста́ч, отульона
щнієжнобіяуа, лєккя́ як пух сукнія,
віруї в упојним таьцу. З цауєго
тууму луді то јј очи буищя́
наящнієј, то јј крок јст
највдієчнієши. Вщруд такіх

розкошних ма́рењшибко умика
час, аж врешчіє надході упраґнієна
годіна, кди дієвчє речивіщіє вкраща
в промієнна́ країне́ свих ко́льорових
снӯв. Якімже ба́снієвим чарем
овіяне їст вши́стко в її о́льснієних
очах. Каждє нове п̣ре́жичіє видаї її
щіє цудовніє́шим од по́пředнієго.
А́ле юж вкрӯ́тце зачина по́јмовач,
же под та́ піє́кна́ пову́ока́ криї́ щіє
пустка і ні́цош. Похлѣбства, ктӯ́ре
ніє́ґди́ш сӯ́одко коу́исау́и її душі́,
те́раз бр̣мі́я в її у́шах ніє́міу́им
зг̣р̣итем. Присна́у чар са́лі ба́льове́.
З надша́рпніє́тим здо́ровієм,
зго́ркні́яу́а одвра́ца щіє́ од те́го
вши́стк҃го, бо віє́ юж, же зу́удне
зіє́мск҃ радости́ ніє́ потрафі́я у́коіч
те́скноти́ її ду́ши!”

І так да́ље, і так да́ље. Юж подчас
чита́нія по са́лі п̣ре́бієґау́и шмери
узна́нія і апро́бати, ктӯ́рим
това́ришиу́и щі́шоне ок̣ри́кі: „Ах, я́к
то цудовне!”, „Ах, я́к то вимовне!”,
„Ах, я́к то правді́ве!” ітд. Кди за́ш
наде́шуо зако́нченіє п̣ри́правіє́не
щеґу́льніє́ вст̣р̣я́сая́цим мора́уем,
заг̣р̣мі́яу́и енту́зястичне окл̣аскі́.

Потем подніє́су́а щіє́ смуку́а
діє́вчина, ктӯ́реґ ме́љанхо́льїна тва́р
одзнача́у́а щіє́ „інте́ресу́яца́
блядо́щіа́”, цо ніє́ва́тпльвіє́ мі́яуо

све зрѹдѹо в пѣгуѹках і кѹопотах з
травієнієм. Одчитаѹа „поемат”.
Може вистарчи настѣпуйца прѹбка:

Дієвчѣ з Міссоурі жегна Аљабамѣ

Жегнај, Аљабамо укохана, жегнај
мі!

Одходзѣ діс в даљекі строни тѣскне
пѣдїч дні!

Розпач взбієра в серцу моім, бѹль
розсадза скроніє,

Гди чіє wspomнѣ, Аљабамо, серце ве
мніє пѹоніє.

Знај мніє, ах, Твој љаси, іх вієсенни
чар,

І юж відїяѹ мніє маѣца Таљапузи
яр,

Ѕїядиваѹам над їзієрем в
кальіновим віянку,

Подівіяѹам бљаск Аурори
яснієяцеј о поранку.

Ніє, ніє встидзѣ сїє, же з души рвіє
сїє řевни шљох,

Ніє румієніє сїє, же з очу пѹиня ўзи
як ґрох,

Бо ніє обци крај опушам, ідѣц в
шаря даљ,

Бо мі жаль їст щёція меґо, бо мі
дому жаль!

Ах, ніє обци крај вичіска з мих
пієрці вестхнієніє,

Ах, зоставіам Твој міяста, огроди і
чієніє!

Аљабамо! Ќди Паркі4 прётна́ мой
ніч,

Навет вўвчас я о Тобіє тилько бёдё
щніч!

Нієвієљу биўо такіх, ктўри вієдієлы
цощ о Ауроґе і Парках, аље вшиши
узналы „ґрох ўез” за бардзо
поетични і поемат огромніє щіє ім
подобаў.

Настёпніє появіўа щіє на естрадіє
смаґўа, чарноока і чарновўоса
панна. Зробіўа ефектовна́ паузё,
прїбраўа траґічни вираз тваři і
зачёўа читач міяровим, урочистим
ґўосем:

Візя

Биўа то чіємна і бурльїва ноц. На
високім скльєпієнію нієбієскім ніє
міґотаўа ані їдна ґвіязда. Ґўухе
одґўоси гуча́цих ґрмотўв
безустанніє држаўи в ушах, а
страшне бўискавіце ґнієвніє
розясніяўи мрок і здаваўи щіє шидіч

з нашого суавного Франклина,
ктури хчіяу ї уярміч. Поривісте
віхри опуціуи свої таїмніче
пїбиткі і шаљауи вокуу, якби
своім дікім удіяуем хчіяуи
спотёговач грозё відовіска. В такя
годинё, так чіємня і прёражаяця,
цауа моя душа вздыхауа до
људзкіго вспуучія.

Гди втем:

Станёуа пїри мим боку гвіязда-
повірнічка,

Радощ, щёціе, почієха, души меї
щієстрїчка!

Спуїнёуа як їдна з ових світљаних
постачі, ктуре в виобразні
романтичнеї муодієжи прёбивая в
суонечних огородах Едену, крўлова
пїєкнощі, ніє потрібуяца оздуб, бо
окрита шата свеї нієзіємскї уроди і
чару. Стапауа лєкко і
безшељестніє. Гдиби ніє яксь
таїмніче држеніє, ктурим мніє
прёїуо її удуховієне доткнієчіє,
прешуаби коуо мніє
нієпострёженіє, звієвна і уљотна,
як вшистко, цо пїєкне і нієухвитне.
Дівни смутек здобиу її облыче, нічим
љодове ўзи на шачіє Груднія, гди
всказауа мі ваљчаце живієуи і
повієдіяуа, бим пїрірјауа ціє двум

ІСТОТОМ...”

Те кошмари ноцне зајмовауі дієсієч
строн рёкопісу і коњчиуі сіє
морауем так безлытосніє забіяяцим
вшельк надієі тих, ктури би сіє
одважили ніє бич правовієрними
синамі кощіоуа, же праца отримауа
пієрвшя нагродё і застауа узнана
за највієкши сукцес тєго вієчору.
Бурмістр, врєчайц ауторце
нагродё, вигуошіу пуюмієнне
премўвієніє, в ктурим ствієрдіу, же
биу то најбардієі вимовни утвур, які
суишау в своїм жичію і же навет
вієльки Данієль Вебстер биуби з нієго
думни.

Трєба вспомнієч, же як звикльє
највієцєі биуо випрацовањ, в
ктурих вираз „цудовни” ораз
окреşльєніє прєжич людзкіх яко
„строніци в ксієдзе живота”
становіуі гуўвня атракці утвору.

Научичієль, ктурегю уаскавош
дошуа юж ніємал до щиту, одсуняу
крєсуо, одврўчіу сіє плєцамі до
публычнощі і зачяу на табльіци
рисовач мапё Америкі, аби
прістяпіч до егзаміну з геогграфії.
Альє рёка држауа му нієпевніє,
Америка пприбрауа дівне кштаути і
стуюмієні хіхот прєльєчіяу по салі.
Вієдіяу, цо то значи. Стару табльіцё,

зобрау́ ціє в собіє і поновніє
пріста́піу до рисованія. Тим разом
пошу́о їще го́реј. Цгіхот рӯсу́.

Научичієль скупіу́ вшисткі́ свої́ ціу́и,
аби ніє дач ціє збіч з тропу. Чуу́, же
вшиши патрѣ́ на нієго. Здава́уо му
ціє, же їст юж на добреј дродзе, же
Америка зачина вигля́дач так, як
повінна, а́ле помімо то́ щмієх
највиразнієј ціє взма́гау́.

І би́у повӯ́д по тему. Над са́ля, на
поддашу зна́йдова́уа ціє ма́уа
іздебка, ктӯ́ра мія́уа замикани
отвӯ́р в подӯ́одзе туж над гӯ́овѣ́
научичіє́ля. В тим вӯ́ащніє́ отворе́
указа́у ціє́ кот завієшони на шнурку
і зача́у пово́лі зї́ждач на дӯ́у.

Пищек мія́у обві́язани шматѣ́, жеби
ніє мія́учау́. По дродзе вигі́нау́ ціє́
ве вшисткі́ строни, у́ціу́уяц за́чепіч о́
цо́щ пазури, а́ле хвита́у́ тілько
пові́трє. Щмієхи става́уи ціє́ цора́з
гӯ́о́щніє́јше. Кот би́у юж тілько о́
кі́лькана́щіє́ сантиметру́в од за́јтеј
важнимі́ спра́вами гӯ́ови
научичіє́ля. Ні́жеј, ні́жеј, ї́ще тро́хє́
ні́жеј — і́ кот з розпачѣ́ учепі́у ціє́
перу́кі, вбі́у ціє́ в ні́я пазура́мі, по
чим нати́хміяст ви́їха́у в гӯ́рє́,
т́рима́яц в у́апах здо́бич во́їнна́!
Цӯ́ж за вспані́яу́и бля́ск бі́у те́раз
од у́исеј гӯ́ови научичіє́ля! Син

льакрніка помаľовау му я на пієкни
зўоти коľор!

Еґзамін попїсови застау прервани.
Цгўопци биľі помщені. Зачёуи єї
вакацї!!

Роздіяу ХХІІІ

Томек встїпіу до новеґо
стоварїшенія — „Визнавцўв
Встремієзльивоцї“, чилі мўодих
абстинентўв, бо урєку ґо їх
вспаніяуи мундур. Ѓљубовау, же
яко чўонек орґанізацї нїє бєдїє
пальіу, піу, жуу титонію і уживау
брідкіх сўўв. При оказї зробіу
одкричіє, же вистарчиуо тилько
прирєц, же нїє бєдїє чєґоє робиу, а
натихміяст страшнїє му єї захчіяуо
робіч вшистк те забронїєне рєчи.
Чїєрпіяу страшльїве мєчарнїє юж на
самї миєљ о вирєченію єї
прєкльїнанія і пальєнїя. Праґнїєнїє
повроту до давних призвичаїњ
уросу до такіх розміярув, же од
вистїпієнїя зе звїязку
повстрїмивауа ґо тилько можљивоє
парадованїя зе вспаніяуї червонї
шарфї товариства. Збљїжау єї
чварти лїпца5, аљє занїм їще
мінєуи два днї од хвїљї встїпієнїя
до орґанізацї, Томек зрезигновау з
очеківанїя на то євієто народове і
цауї свї надїєї поуожїу в старим

пану Фразеґе, сёґім покою, ктўри подобно би́у юж умієрайци. Яко висо́кму у́рёднікові міє́јскму нієвѣтпльвіє справі́я му оказа́уи поѓреб і бё́діє оказа до вистѣ́пієні́я в червоне́ј шарфіє. П́рез т́ри дні Томек бардзо і́нтересова́у сї́е станем здоро́вія сё́дієґо і збіє́рау о нім вше́льк і́нформа́ці. Часамі сё́дія рокова́у та́к на́дієј, же Томек юж вичі́яґау свѣ́ј вспані́яуи о́рганіза́ціјни мундур і п́риміє́рау ґо п́ред лѹ́стром. А́ле сё́дія так капри́сіу, же аж встид. Врешчіє розешу́а сї́е вієщ, же му сї́е по́лепши́уо і вкрѹ́тце врѹ́чі до здоро́вія. Томек обра́жіу сї́е на ца́уєґо, уважа́у, же ј́ст пошко́довани. Зґу́о́сіу віє́ц сво́ј резигна́ці з чу́онкоства в „Визна́вцах Встрѣ́міє́зльіво́щі“, а те́ј саме́ј но́ці сё́дія доста́у атаку і змару́. Томек постано́віу юж ні́ґди віє́цеј ніє уфач жа́днему сё́дієму.

Поѓреб би́у ольсніє́вайци. Му́о́ді абстинен́чі вистѣ́пі́лі з та́кѣ парадѣ́, же би́уи чу́онек те́ј о́рганіза́ці ома́ль ніє пё́ку з заздро́щі.

А́ле за то би́у во́льні, а то те́ж би́уо цо́щ ва́рте. Му́ґу́ те́раз па́льіч і кля́ч, ј́днак ку свє́му віє́лькму зді́вієні́ю

спостре́гу, же вца́ле ніє ма на то
охоти. Як тилько те р́ечи пр́естау́и
бич забронієне, од разу прису́ цау́и
іх урок.

Зе здумієнієм теж Томек зробіу́
одкричіє, же так упраґнієне вакацї
зачеу́и му яко́ш чі́йжич.

Пру́бовау́ пісач паміє́тнік, ґди ї́днак
в чі́йґу т́рех дні ніц сі́є ніє
вида́риуо, зап́рестау́.

Пієрвшим чієкавшим зда́ренієм биу́
пр́иязд ґрупи му́риньскіх ш́пієвакӯв.
Іх висте́п вивоу́ау́ дуже враженіє.
Томек і Ёе Гарпер натихміяст
утво́рильі трупё́ акторскắ і би́льі
щє́шльіві пр́ез цау́е два дні.

Навет віє́льк ш́віє́то Чварте́го Љі́пца
ніє удау́о сі́є, бо љау́ деш, вобец
че́го ніє биу́о походу, а најві́єкши,
веду́уг Томка, чу́овієк на ш́віє́чіє,
пан Бентон, правді́ви сенатор
Станӯв Зї́днoчoних, справіу́ му
розчарованіє, ґдиж вца́ле ніє міяу́
двӯх метрӯв високо́щі і навет
да́леко му биу́о до те́го.

Пр́иїхау́ цирк. Цґу́опци также
ур́а́дільі цирк в наміє́тах з подартих
диванӯв і пр́ез т́ри дні дава́льі
пр́едставіє́нія за опу́атắ т́рех
шпі́лек од ху́опца, а двӯх од

дієвчини. Аље і та забава шибко іх знудіуа.

Потем зявіу čіє магнетизерб, по нїм френолог7 — і поїхалї, а в міястечку зробіуо čіє јще бардієј нудно і пусто нїж пїредтем.

Одбиуо čіє кїлька забав дієчієцїх, аље биуи так řадк і так пієкне, же нуда мієдзи јднă а другă биуа јще труднієјша до знієčїєнія.

Бецки Тгатхер на час вакаці виїхауа з родїцамі до својго дому в Константинопољу — жичіє пїрестауо бич пієкне.

Страшна тајмніца морду гнєбіуа Томка без пїрervi. Биуа то хронїчна хороба, бољесна і нієуљечаљна.

Потем пїришуа одра.

Пїрез два дугїє тигодніє Томек лежау пїрикути до уўжка, умаруи дља čвіята і јго видаřєњ. Биу бардзо хори і ніц го ніє інтересовауо. Гди врешчіє станăу на ногах і хвієјним крокм пошеду на spacer до міяста, спостřегу, же вшиши лудїє уљеглы якјč затрважайцеј пїремїяніє. Пїришуо міяновїчіє „релїгїјне одродзенїє” і кажды стау čіє огромніє побожни, ніє тїљко дороčлы, аље навет і

дієчі. Томек ваўёсаў сїё по улыцах,
ніе трацац надієі, же може уда му
сїё споткач хоч јднă весоўă грешнă
душё, ктўрă повітаўби з
безгранже вдієчносці, аље чекаўи
го саме розчарованія. Ёго застаў
над студіёванієм Пісма Свіётего і
учієку пρίгнєбієни тим понурим
відо́км. До Бена Роґерса пρίшедў в
хвілы, гди тен акурат вибієраў сїё в
одвієдні до убогіх, з коши́км
пеўним почёстункўв і побожных
лектур. Потем витропіў Іма
Гольыса і довієдіяў сїё од нієго, же
свой одрё повинієн уважач за
добродієство і паљец Опатрносці.
Кажди напटकани хўопак докўадаў
нови камієнь до чієжару, ктўри
Томек но́сіў в серцу. А кди врешчіє
в остатнієј розпачи удаў сїё по
почієхё до Гуцка Фінна і застаў
прєз нієго пρίвітани цитатем з
Бібльї, заўамаў сїё зупеўніє.
Довльўку сїё до дому і пошедў до
ўўжка, прєконани, же он јден в
цаўим мієщіє јст згубієни і
потёпієни на вієкі.

Теј ноци розпётаўа сїё страшльіва
бура з огуушайцимі пієрунами,
осльєпіяйцимі бўискавіцамі і
уљевним дещем. Томек накриў
гуовё коўдра і умієрайц зе страху,
чекаў на свој прєзначеніє, бо ніє

міяу чієнія вѣтплівощі, же цауа та авантура биуа з јго поводу. Биу певни, же надверѣжиу чієрплівощ потѣг нієбієскіх — і ото сѣ теґо skutki.

Нарешчіє бура чіє прѣсілыуа і учіхуа, ніє виконавши свеґо заданія. Пієрвшим одрухем Томка биуо подієковач Боґу і поправіч чіє; другім — јще з тим зачекач, бо друга така бура на певно нієпрѣдко надејдіє.

Настѣпнеґо дня треба биуо везвач лѣкара, бо хороба врѹчіуа. Три тигодніє, спѣдзоне в уѹжку, видауи му чіє цауим вієкм.

Гди врешчіє вољно му биуо встач, вцаље чіє ніє учієшиу, же лѹс ґо ощѣдіу. Усвіядоміу собіє, як бардзо јст самотни і опуцони прѣз пріячіуу. Вауѣсаяц чіє без целу по улыцах, наткнау чіє на Іма Гольліса, ктѹри враз з іннимі хуопцамі засіядау в трибунаље сѣдовим, оскаржаяц кота о забѹјство пташка. Даљеј, в бочнеј улычце одкриу Ёєґо і Гуцка, заядајцих украдієни мељон. Бієдаци, чієрпієльї подобніє як Томек.

Роздіяу XXIV

Врешчіє міастечко застаю
пребудзоне з љетаргу і то в спосѣб
бардзо гваѣтовни. Розпочѣуа сїѣ
розправа сѣдова в справіє
забѣўства доктора. Цаѣе міаство
мѣвіуо тилько о теї справіє. Томек
ніє вієдіяу, гдіє сїѣ шговач. Каждая
взмїанка о мордерствіє пренїкаѣа
го жїмним дрещем, бо удрѣчоне
сумієніє і страх подповїядаѣи му,
же каждая така увага јст спеціальніє
заставієнѣ на нїєго пуѣапкѣ. Нїє
міаѣу вправдіє појчія, якім способом
могѣоби на нїєго пащ подејрєніє,
же цоѣ віє о мордерци, аѣе мїмо то
прї каждой такї розмовіє чуѣу сїѣ
бардзо нїєсвоѣ. Зачїягнѣу Гуцка в
устронне мїєјше, аби порозмавіяч з
нім на тен темат. Міаѣу надїєј, же
дозна певнеј уѣгі, јсѣї бѣдіє мѣгу
сїѣ порѣдніє вигадач і подїєѣч
своїм нїєпокојм з другїм товаришем
нїєдоѣї. Прї оказї хчіяѣу сїѣ упевніч,
чи Гуцк речивїщїє нїє здрадіѣу іх
тајмніци.

— Гуцк, мѣвіѣєѣ комуѣ о тим?

— О чим?

— Но... вієш пречїєж.

— Ага... яснє, же нїкому нїц нїє
мѣвіѣєм.

— Ані сýова?

— Ані сýувечка, сýово да́. А чому пита́ш?

— Трохё́ щіё́ бау́ем...

— Но віеш цо! Пр́ечієж ѓдиби то щіё́ видау́о, в чі́йгу дву́х дні́ биу́оби юж по нас!

Томек успокоіу́ щіё́ нієцо. А́ле по хві́льі зно́ву за́питау́:

— Чи на певно́ ні́кому щіё́ з те́го ніє ви́гадаш?

— Цо? Віеш, як бё́дё хчі́ау, же́би тен пр́екльё́ти мі́ешанієц мні́е зау́атвіу́, то вте́ди щіё́ ви́гадам. Іна́чеј ні́гди!

— Но, то вши́стко в по́рядку. Я те́ж ува́жам, же пу́кі тр́има́ми ј́зик за зё́бамі, ні́ц нам ні́е ѓрожі. А́ле віеш цо, пр́ісціё́гні́ми д́ля ві́єкшеј певно́щі ј́ще раз.

— Добра́.

По́новні́е зу́ожи́лі пр́ісціё́гё́ з захо́ваніє́м стра́шльіве́го і скомплі́коване́го це́ремоні́ауу.

— Цо л́уді́е га́дај, Гу́цк? Бо я су́ишау́ем ру́жне р́ечи.

— Цо га́дај? Чі́йѓлье тілько́ Муф́ф

Поттер і Муфф Поттер. І́є рази то
су́ишє́, то аж мніє пот об́лева і
на́хє́тніє́й в́лазу́бим в ми́сїя д́юрє́.

— Я то само. Поттера хиба повіш́а.
Жа́ль чі́ го?

— Бардзо... бардзо. Може он ніє ї́ст
віє́ље варт, а́ље то ходза́ца
поччи́воц. Ні́гди ні́кому ніє зроби́у
ні́ц зу́єго. На́уові трохє́ риб, ве́зміє
за то парє́ гроши і і́діє пі́ч. Потем
ву́у́чи щі́є за мі́астем. А́ље, му́ї́ Боже,
ні́кт ніє ї́ст щі́єти... но, може
пастор... Поттер то по́рядни ху́оп.
Раз да́у мі́ пу́у́ риби, хоч сам дру́га
поу́у́вќа вца́ље щі́є ніє на́яду́, і чє́сто
мі́ пома́гау́, ѓди би́уем в біє́діє́.

— А мніє на́правіа́у л́атавце і
п́ривіа́зива́у гачи́кі до ве́дкі. Ех!
Ѓдиби́сми мо́гли видоста́ч го́ з
ві́єзіє́нія!

— То ніємо́жлїве́, Томку. Зрешт́а і
так би́ го́ зара́з зу́апа́лі.

— То правда. А́ље ніє мо́гє́ су́ухач,
як лу́діє́ ви́кля́на́я го́ ні́чим
остатні́єго́ ді́ябу́а, а п́речіє́ж он
те́го ніє зроби́у!

— Я те́ж ніє мо́гє́ те́го су́ухач.
Боже, лу́діє́ га́да́я, же та́кго́ дра́нія
ї́ще ніє ві́діє́лі, і́ же да́вно ю́ж
пові́ніє́н ві́сіє́ч.

— А я сѹишаѹем, як щїє змавіялї, жеби го злїнчовач8, гдиби му щїє teraz упїєкѹю.

— І на певно то зробїя!

Дѹуго їще так розмавіялї, аље нїє пїринїєсѹю їм то жаднеї ульгї. Гди западѹ змрок, ногї саме понїєсѹи їх под стояци на убочу будинек вієзієнни. Крїчїлї щїє там в нїєокресльонеї надїєї, же станїє щїє цош такго, цо здеїміє їм чїєжар з серца. Аље нїц щїє нїє стаѹю. Відочнїє льос нїєщїєснего вієзнія нїє їнтересоваѹ ані анієѹѹв, ані їнних добрих духѹв.

Цгѹопци зробїлї то, цо юж чїєсто робїлї пїредтем: подешлї до ократованеґо окна вієзієннеґо і подалї Поттеровї трохї титонїю і запаѹкї. Щїєдїяѹ в целї на партеґе і нїкт го нїє пїльноваѹ.

Їго безгґранїчна вдїєчнощ за їх дари юж вчешнїєї ранїѹа їм серца — а teraz справїяѹа їм їстнї мїкї. Почулї щїє найподльєїшими тхѹґрами і здраїцями на щвієчїє, гди Поттер повїєдїяѹ:

— Бїльшїє дља мнїє бардзо добґри, мої хѹопци, льепшї нїж ктокольвїєк їнни. Нїє запомнїє вам теґо нїґди!

Нієраз мўвіуєм до їїєбіє:
„Направіяуєм хўопцом в мієщіє
льатавце і забавкі, показивауєм ім
наїльєпше мієїша до ўовієнія риб і
биуєм їх пїриячієльєм, а оні вшиши
запомнієльї о старим Поттере, їди
знальазу їїє в бієїїє, тилько Томек
ніє запомніяу і Гуцк ніє запомніяу, і
я о нїх рўвнієж ніє запомнїє”. Так,
хўопци, попеуїніуєм страшнї рєч.
Биуєм зупеуїніє пїяни і відочніє шау
мніє оїарнїу. Тилько так моїє собіє
то витуумачич. А тєраз бїдїє за то
віїїяу, трудно. То мї їїє наїєжи і
може так бїдїє наїльєпїєї... На
певно. Алє ніє мўвми о тим. Ніє
хцїє, жебищіє биїїі смутні, бо
биїїїє моїмі пїриячіууїмі. Алє їдно
вам повієм: нїїди ніє пїїчіє вўдкі,
їїїїї ніє хцєчіє скоїчич так як я.
Подеїїїчіє трохїє бїїїєї, так. Цо то
за почїєха віїїєч жичїїїє тваїє,
їди чўовієк так нїско упаду і нїкт,
пруч вас, ніє хцє мніє знач. Тилько
ви одє мніє ніє учїєкачіє! Добре,
коханє бузіє... Нієх їден веїїїє
друїїєму на пїєци, хчіяубим вас
поїуаскач. Так. Тєраз подаїчіє мї
вашє рїєє. Ваше пїїєїїї пїїєї
крати, алє мої сї за дужє. Маує
рїчкі, сўабїютк, а пїїєїєж то онє
так помоїуи Муффові Поттерові і
зробїуиби їїїє віїїєї, їдиби тилько

моґуи.

Томек врѹчіу до дому компљетніє зауамани. В ноци мѣчиуи ґо кошмарне сні.

Прѣз настѣпне два дні чїяґље крѣчіу сїє в побльіжу сяду. Якас нієодпарта моц пхауа ґо до щродка і мусяу збієрач вшисткї сїуи, жеби сїє јј опрѣч. То само дїяуо сїє з Гуцкм. Обај унікальї сїє јднак стараннїє. Цо певїєн час оддаляльї сїє од будинку, аље та сама нієпрѣзвичїєжона сїуа прїчїяґауа іх з повротем. Томек надставїяу ушу, ґди публьїчнощ виходїуа з кољејних розправ, аље сїушау саме нієпочїєшайце вієщї. Пѣтља цораз моцнїєј зачїскауа сїє вокуу шиї бїєднеґо Поттера. Под конїєц другїєґо днїа оповїядано в мїєщїє, же доводи прѣчївко нїєму сѧ нїєзбїте, зезнанїя пўу-Індіянїна Ёєґо певне, а вієц нїє ма најмнїєјших вѧтплївощї, якї бѣдїє вирок уави прїсїєґуих.

Теґо днїа Томек врѹчіу до дому бардзо пўзно в ноци. Вшеду прѣз окно. Бїу страшнїє взбурїони. Заснау допїєро по упїувїє кїлька ґодин.

Назаютр розпочау сїє остатнї етап

процесу Поттера. Сальа би́уа набіта
лю́дьмі до ґраніц витрима́ющі. По
ду́угім чеканію вешлі п́рищі́єґлы і
за́лы свої міє́ша. Зараз потем
впровадзоно закуте́го в ка́йдани
Поттера. Би́у бляди, винё́дзніа́уи,
п́реражони і п́рибіти. Віє́діа́у, же
зніка́д ніє може щі́є сподіє́вач
ратунку. Посадзоно ґо так, би
кажди чіє́кави му́ґу ґо собіє
доку́адніє обе́реч. Ніє мніє́шә
уваґё́ зраца́у на щіє́біє пу́у-Індіа́нін
Ёе — з тва́рә обо́јтна́ як зви́кље. В
хві́льє по п́рищі́єґу́их вше́ду сё́діа.
Розпочё́уо щі́є по́сїєдзене́. За
сто́уем сё́діє́вскі́м на́ста́піу́и зви́куе
шепти і збіє́раніє акт. Те щеґу́уи і
п́реду́ужа́йце щі́є оче́ківане́
витво́риу́и специфі́чни на́стрӯ́
напі́єчіа.

Везвано піє́рвшеґо щві́ядка, кту́ри
зезна́у, же в днію викри́чіа збро́дні,
ві́діа́у над ранем Му́ффа Поттера,
як ми́у щі́є в пото́ку, і же тен учі́єку́
на ві́док на́дходза́цего чу́овіє́ка.
Проку́ратор за́дау́ му́ кілька пита́нь,
по чим звру́чіу́ щі́є до оборо́нци:

— Чи оборо́на ма пита́нія до щві́ядка?

Віё́зієнь подні́у́су на хві́льє очи, а́ље
зараз ї спу́ціу́, ґди їґо оборо́нца
о́свіа́дчиу́:

— Ніє мам питањ.

Настёпни швіадек зезнаў, же пїри замордованим знальазў нўж. Прокуратор запитаў:

— Чи сьа пита́нїя до швіадка?

Обро́нца знову ніє міяў питањ.

Трёчі швіадек зезнаў под пїришйёгь, же знальезіёни пїри офіёре нўж чёсто відиваў у Поттера.

— Чи сьа пита́нїя?

— Ніє мам питањ — одпарў обро́нца Поттера.

На тва́рах публьічнощй почёўо маьовач шйё заніёпокоїніє. Чи тен адвокат в огўље ніє ма заміяру броніч своёго кльйента?

Даьші швіадковіє опісываьлі захованіє Поттера по пїрипровадзёнію го на міејше збродні; захованіє то вира́зніє швіадчыўо о јго вініє. І оні одешьлі без питањ зе строни обро́нци.

Віяригодні швіадковіє потвіёрдіьлі кажди обчйяжайци оскаржонёго шегўў з овего паміётнёго дьла вшисткйх поранка. До жаднёго з нйх обро́нца Поттера ніє міяў питањ. Здумієніє і нієзадовоьленіє

публічності виражіюо ціє помруками
на салї. Сїдія муїяю пїривоуач
аудиторіюм до порїадку.

Настёпніе ґуос забрау прокуратор:

— Зуожоне под прїсїїг҃а зезнанїя
вїяригодних осѹб в спосѹб нїє
будзѹци вѣтплївощі виказуѹ вїнѣ
оскаржонег҃о. Вобец повижшег҃о
належи узнач г҃о вїнним
попеуїїїнеї зброднї. Доходзенїє
ско҃нчоне.

Страшне вестхнієніє видаруо ціє з
пієрці Поттера. Похильу гуовє і
укриу твар в дуоніях. На салі
пановауа гууха чіша. Нієїден
мєжчизна биу взрушони і нієїднеї
кобієчіє узи спуивауи по польічках.
Вуьвчас обронуца встау і повієдіяу:

— Високі Садїє! На початку розправи заповідїяюем прѣпроводазеніє доводу, же мѹї клієнт попеуїніу тен страшни чин в станіє нієпочитаљнощї вивоуанім по спожичію аљкогољу. Обецніє змієніуем зданіє. Ніє бѣдѣ повоуївау їїє на тен аргумент.

Ту оброњца зврўчіу їїє до во́знего:

— Прошѣ впровадіч Томаша
Савиера!

Здумієніє і осуупієніє одмаľовауо
щіє на вшисткіх тваřах, ніє
виуа́чайц Поттера. Вшиши з
највижшим зачієкавієнієм вбілы
взрок в Томка, гди стану́ пřed
сăдем. Відач биуо, же хуопієц јст
змієшани і вистрашони.

Зуожиу́ обовіязковă пřiщієгě.

— Томашу Савиєр, гдіє биуєщ
щієдемнастєго червца о пұуноци?

Томєк řучіу́ о́км на камієннă тваř
пұу-Індіянїна і јзик одмұвіу́ му
посуушењства. Публичнощ сұухауа
з запартим оддєхєм, аљє жаднє
сұово ніє могу́о видостач щіє з уст
хуопца. По хвілы јднак зебрау́ щіє в
собіє і шєпнăу́:

— На цмєнтаřу.

— Прошě нієцо гуошнієј. Ніє бу́ј щіє.
Биуєщ вієц...

— На цмєнтаřу!

Поғардлыви ģримас пřємкнăу́ по
тваři Індіянїна.

— Чи биуєщ можє в поблыжу ģробу
Госсєго Вільямса?

— Так јст.

— Јщє трошкě гуошнієј. Як блыско

би́уе҃ш?

— Так як ста́д до пана обро́нці.

— Би́уе҃ш укрити чи ніе?

— Би́уем укрити.

— Гді́е?

— За ві́язами, кту́ре росна́ туж над
ґробе́м...

Пу́у-Індіянін дргна́у нієзначніе.

— Чи би́у јще кто́ш з тоба́?

— Так, проше́ пана. Би́уем з...

— Зараз, зараз. Ніе виміє́ніяј на
разіе сво́јго това́риша. Везвіє́ми го
в одповіє́днім ча́сіе. Чи мія́уе҃ш цо́ш
зе соба́?

Томек завага́у ці́ї, мо́цно
заку́опотани.

— Му́в сме́яуо, ху́опче. Ніц ці́ї ніе
бу́ј. Правда јст завше го́дна
шацунку. А ві́ец цо там мія́уе҃ш зе
соба́?

— Тільки... тільки... здоху́єго ко́та...

По са́лі прѣ́льечія́у ле́ккі сме́їх,
натихмі́яст поскро́міє́ни прѣ́з са́д.

— Зу́ожими пу́зніе́ј шќьлет те́го
ко́та јако до́вуд. А те́раз, ху́опче,

оповієдз нам вшистко, цо відіяуєш.
Му́в по своїму, нічого ніє опуцај і
нічого щіє ніє бўј.

Томек зачәу оповідач — најпієрв
нієпевніє, заякльвіє, аље потем, гди
щіє розкрёчіу, сýова пұинёуи му
цораз свободнієј. По хвілі на салі
зробіуо щіє чіхо як ма́км защіяу і
сұихач биуо тилько гұос Томка.
Вшисткі́ очи впатривауи щіє в нієго з
напієчїєм. З отвартимі устами і
запартим тхем ўовієно кажде јго
сұово. Вшисткіх порвауа
нієсамовїта ѓроза оповіданія
Томка. Напієчїє сұухачи дошұо до
щиту, гди повідїяу:

— А кди доктор замахнәу щіє віє́км
трумни, Муфф Поттер п́реврұчіу щіє
нієп́ритомни, втеди пұу-Індїянїн Ёє
доскочиу з ножем і...

Брёк! Мієшанїєц з бўискавїчнә
шибкощїә рұчіу щіє ку окну,
розтрәчіу стоящих му на дродзе
људї і — знікнәу.

Роздїяу XXV

Томек знову ходїу в ауреолї сұави
богатера, биу уљубїєньцем
доросұих і п́редмієтем страшљївеј
заздроцї мұодїєжи. Јго назвіско
зостауо навет увієчнієне дру́км, бо

мієшови дієннік широко розпісивау
щі о їго чиніє. Биуо кільки таких,
ктури прѣповіядаы, же з певнощіа
зостаніє кдищ президентем, їжелі
тільки прѣдтем го ніє повієшă.

Як то звиклѣ бива, змієнни і
безмисльни швіят прїтулыу тєраз
Муффа Поттера до свих пієрчі і так
само обфічіє обсипивау го
похвауамі, як прѣдтем обєльгамі.
Алє такі їст юж порăдек на тим
швієчіє.

Дні Томка биуи пеуне радощі і
хвауи, лѣч ноцє напеуніяуи го
трвогă і прѣраженієм. Пуу-Індіян Ёє
затрувау му вшистк сні; в їго
споїренію запісана биуа Томкові
шмієрч. По западнієчію змроку
жадна шіуа ніє вичіягнѣуаби хуопца
з дому.

Гуцк знаїдовау шіє в такім самим
станіє. В ноци, прѣд остатнім,
децидуяцим днієм процесу, Томек
оповієдіяу адвокатові Поттера цауă
їх прїгодѣ на цмєнтару і тєраз
Гуцк жиу в шмієртєльним страху, же
їго удіяу в тєї справіє рувнієж
виїдіє на яв, хочіяж учієчка Ёєго
оцальіуа го прѣд мѣкă публьічнєго
скуаданія зєзнањ. Вправдіє бієдак
вимугу на обрєнци прїрѣченіє
захованія їго удіяуу в таїмніци, алє

цо з теґо? Од часу, ґди удрёчоне сумієніє запровадіуо Томка в ноци до мієшканія адвоката і казауо му визнач страшнă тајмніцё, ктўрă хроніуи прёчієж најгрознієјше і најпотёжнієјше прісієґі вієчистеґо мільченія, Гуцк страчіу зауфаніє до лўді.

Вдіёчнощ Муффа Поттера напеуніяуа Томка радощіа, же вшистко повієдіяу, аље тилько в дієнь. В ноци жауовау, же јднак ніє трімау јзика за зёбамі. З јднеј строни бау сіё, же Індіянїна ніґди ніє зуапїя, а з другієј биу прёражони, же ґо в коьцу шґвитај. Јднеґо тилько биу певни: ніє засніє спокојніє допўкі тен страшни чўовієк ніє станіє сіё мартви, і допўкі он на вўасне очи ніє ујри јґо трупа.

Визначоно наґроди за зуапаніє учієкінієра, прёшукано цауă окольіцё, аље по пўу-Індіянїніє вшељкі ѕлад заґїнау. З міяста Ст. Льюїс пріїхау детектив, јден з тих феноменўв, цо то од разу вшистко вієдзă. Вёшиу в окольіцах міястечка, мадрё крёчіу ґуовă, робіу тајмніче міні і врешчіє осіяґнау здумієваяце резульати, до ктўрих завше доходзă лўдіє теґо

кальібру, міяновічіє — впадú на троп. Аље „тропу” ніє можна повієщіч заміяст мордерци. Тотєж, гди детектив по тим ољськієвайцим сукцешіє одїхау, нієпокúј Томка позостау такі сам, як пїредтем.

Дні упуївауи вољно їден за другім, а кажды з ніх забієрау зе собя трохё тєго чієжару, ктúри пїригніятау серце Томка.

Роздіяу XXVI

На каждого нормальніє розвіяйцєго щіє хуопца пїриході в жичію такі час, кди буді щіє в нім гваўтовне прагнієніє пошуківанія укритих скарбúв. То прагнієніє певнєго пїєкнєго дня опановауо рúвнієж Томка. Од разу пољечіяу до Ёєго Гарпера, аље ніє застау го в дому. Потєм шукау Бєна Роґєрса, љєч тєн пошєдú на риби. Нараз наткнăу щіє на Гуцка Фінна. Гуцк досконаље надавау щіє до тєго пїредщієвзієчія. Томєк запровадіу го в устроннє мїєjšє і в зауфанію повієдіяу му, о цо ході. Гуцк ніє міяу ніц пїрєчівкò тєму. Завшє ґотúв биу на удіяу в кждєј забавіє, ктúра обієцивауа розривкё, а ніє вимаґауа капітауу, бо розпорядзау впрост кúопотљівим надміярєм вољнєго часу.

— Гдіє бѣдієми копач? — запитау́
Гуцк.

— Ох, гдієкольвієк.

— Як то, чи вшѣдіє укрите сѧ
скарби?

— Очивіщіє, же ніє. Сѧ закопане в
ружних особльівих мієшах, часем
на виспах, часем в старих скрїніях
мієдзи ко́реніямі ольб́риміх д́рев,
најчѣщієј там, гдіє о пўу́ноци пада
чієнь ксі́єжица, а часем под прогієм
домўв, в кту́рих страши.

— А кто ї закопуї?

— Но, збу́јци... А цо, ми́сьляу́єс, же
пастор?

— Скѧд мам вієдієч? Я якбим міяу́
такі скарб, то на певно бим го ніє
закопау́. Видавау́бим пієнійдзе і
жиу́бим собіє щѣсьлівіє.

— Я так само. Аље збу́јци так ніє
робія. Закопуя скарб і зоставіяя.

— І ніє п́риходзѧ, жеби го забрач?

— Ніє. Вправдіє мая заміяр ќдиш го
забрач, аље альбо запоміная, як
зробілы знакі орієнтацієне, альбо
вчєснієј умієрая. А скарб лєжи і
лєжи, так ду́уго аж кто́ш врешчіє
знаїдіє стари, пожу́уку́и папієр, на

кту́рим нарисована ї́ст ма́па і шифр. Над та́кім папі́єрем т́реба ні́єраз ш́льєчеч ца́уи ти́дієнь, за́нім ш́їє го одцифру́ї, бо те́н шифр на́їчє́щієї на́піса́ни ї́ст гі́єроглы́фамі.

— Гі́єро... цо́?

— Гі́єроглы́фамі... а мо́же гі́єроплы́тамі... но, в ка́ждим ра́зіє та́кімі о́бразка́мі і та́к да́љеї, кту́ре ви́гльа́дай та́к, якби ні́ц ні́є за́начи́уи.

— А ти ма́ш та́кі папі́єр?

— Ні́є.

— То́ як х́цеш за́на́ьєзч ска́рб бе́з ма́пи?

— А на́ цо́ ми́ ма́па? О́ні за́вше за́копу́я по́д я́кімсь до́мем, ѓдіє стра́ши, а́льбо на́ ви́спіє, а́льбо по́д ушгні́єтим д́ре́вем з ви́ста́йцим ко́рєніє́м. Пру́бова́льїсьми ю́ж тро́хє на́ Ви́спіє Я́цксона́, а те́раз мо́жеми спру́бова́ч ту́таї. Ма́ми пр́ечіє́ж в о́ко́льци те́н ста́ри наві́єдзо́ни до́м на́д по́то́км Чі́хе́го До́му, а та́м ї́ст ца́уа ма́са ушгні́єтих д́ре́в.

— Чи́ ска́рб ї́ст по́д ка́ждим та́кім д́ре́вем?

— Но́ цо́ш ти́! Я́сне, же́ ні́є!

— То́ ска́д бе́діє́ш ві́єді́яу, до́

ктўрего щїѣ забрач?

— Мущїми копач под вшисткімі.

— Зварїѣваўещ, Томек?! Прѣчієж то нам заїміє цаўи рок!

— Но і цо з теґо? Аље за то виобраз собїє, же знаїдуїш стари защнієдіяўи ґарнек, а в нїм сто бўищّاщих дољарўв, альбо скрїнкѣ з діяментамі? Цо?

Гуцкові защвієчіўи щїѣ очи.

— То биўоби супер! Вієш цо, даї мї те сто дољарўв, а діяменти можеш собїє забрач!

— В порّاдку. Рѣчѣ чї, же нїє поґардзѣ діяментамі. Часамї їден такі камик варти їст дваїїєщїа дољарўв, а нїє ма ані їднеґо, за ктўрего нїє достаўбищ прїнаїмнїєї пўў дољара.

— Серїє?!

— Ясне! Кажди чї то може потвієрдїч. Чи ти нїґди нїє відіяўещ діяменту, Гуцк?

— Рачеї нїє.

— То помищљ собїє, же крўловїє маї їх на пѣчкі, досўовнїє цаўе воркі.

— Но так, а́ле я ніє знам жадне́го
крѹ́ля.

— Я ми́сьлѣ! За то якби́ш по́йхау́ до
Еуро́пи, то би́ш зоба́чиу́, і́љу і́х там
га́нія по у́льцах.

— Пова́жніє? Га́нія́я по у́льцах?

— Зва́рієва́уєш? Я́сне, же ніє га́нія́я!

— Но то́ чему́ му́віш, же га́нія́я?

— О рани! Цѓчія́уем то́лько
пові́єдієч, же ї́ст і́х там ца́уа ма́са,
розу́мієш? І́ же в о́гу́лье му́гу́биш і́х
зоба́чич; на п́рику́ад та́кго́ ста́рего́
га́рбате́го Ри́шарда...

— Ри́шарда? А́ як он ма́ на на́зві́ско?

— Он вца́ле ніє ма́ на́зві́ска.
Крѹ́льовіє́ ніє ма́я на́зві́ск, то́лько
і́міє́на.

— Е́ там! Ніє ма́я на́зві́ск?

— Ніє ма́я, а́ цо́?

— Ні́ц. Ніє́х со́біє ніє ма́я, як і́м щі́є
так подо́ба. А́ле я ніє х́чія́убим би́ч
крѹ́лем і́ міє́ч то́лько і́міє́, як Му́рін.
Су́уха́ј, То́мек, а́ ѓдіє́ ти ву́ащі́віє
х́цеш за́чә́ч ко́пач?

— Ї́ще ніє ві́єм. Мо́же за́біє́рєми щі́є
до те́го ста́рего́, у́шгні́єте́го д́ре́ва
на взгѹ́ру, по дру́гіє́й стро́ніє́ пото́ку

Чіхего Дому?

— Добра!

Витр́аснёлы́ якăш старă, кулавă
мотикё ораз погіётă ўопатё і
рушили за място. Мієлы́ пр́ед собă
тр́и кілометри дрогі. Пр́ишлы́ на
мієше згр́ані і ззіяні. Ручілы́ сїё на
зієміё в чієнію побльісќго віязу, би
одпочăч і запальч фажкі.

— Подоба мі сїё то — освіядчи́у
Томек.

— Мніє теж.

— Повієдз, Гуцк, їжельі знаїдієми
тутаї скарб, то цо зробіш зе свой
чёщїă?

— Цоїєнніє бёдё собіє купова́у
кава́уек тарту і шклянкё води
содовеј і бёдё ході́у до каждого
цирку, ктўри до нас пр́иїдіє. То
допієро бёдіє жичіє!

— І ніц ніє бёдієш одкўада́у на
пр́ишўощ?

— А по цо мам одкўадач?

— Но, жебищ мія́у пўзнієј з чёго
жич.

— То би сїё на ніц ніє зда́уо, бо кди
певнего дня мўј стари врўчі до

нашеґо міяста, то зараз поу́ожи
уапё на вшисткіх пієнійдзах, ктۇрих
ніє здăжё видач. Гваранту́ чі, же
он би сіё шибко упора́у з моім
скарбом. А ти, Томек, цо зробіш зє
свой поу́овă?

— Купіё собіє нови бёбен, правд́иви
мієч, червони крават і мауёго
бульдоґа, а потем сіё ожєніё.

— Оженіш сіё?

— Ага!

— Томек! Чиś ти зваріёвау́?!

— Почекај тилько, а сам зобачиш.

— Чу́овієку, прёчієж то јст најгорше
гуупство, як можна зробіч! Попатр́
на моіх старих. Ніц, тилько сіё білы.
Тууклы́ сіё досу́овніє без прёрви.
Добре то паміётам!

— І цо з теґо? Дієвчина, з ктۇрă я
сіё ожєніё, ніє бёдіє сіё біуа.

— Дај спокۇј, Томек! Оне вшистќ сă
так саме. Ти сіё льєпієј поважніє
застану́в. А як сіё назива та твоя
дієвуха?

— То ніє дієвуха, тилько дієвчина.

— Вшистко јдно. І так виході на то
само. Но вієц як она сіё назива?

— Повієм чі кдиш, аље јще ніє тераз.

— Як хцеш, ніє палї сїї. Тільки, же як ти сїї оженіш, то я юж зостанє зупеу́ніє сам на с́вієчіє.

— Цош ти! Бёдієш мієшкау́ разем з намі! Но, аље тераз трёба встач і забрач сїї до копанія.

Прёз пўу́ го́діни працюва́лі в почіє чо́уа. Без резу́льтату. Мёчили́ сїї настёпне пўу́ го́діни — знову ніц. Пієрвши ніє витрїмау́ Гуцк:

— Чи оні завше так гўёбоко закопу́я? — висапау́.

— Часамі, аље ніє завше. На огу́у́ ніє. Цгиба вибра́лыісми зу́є мієјше.

Вибра́лы вієц і́нне і зачёлы́ копач на ново. Шу́о ім чіє́жко, аље пра́ца посува́уа сїї напрў́д. Які́с час ко́палі в мільче́нію. Врешчіє Гуцк опару́ сїї на у́опачіє, отару́ рё́кавем пот з чо́уа і за́питау́:

— Гдіє хцеш копач потем, гди ту ско́ньчими?

— Може за́бієрєми сїї до те́го старе́го дрё́ва на взгў́рру Царді́фф, за до́мом вдови Доу́гльас?

— Зда́ї сїї, же то бё́діє до́бре мієјше. Аље чи вдова ніє одбіє́ре

нам скарбу? Прэчіеж то ёст її зіемія.

— Га! Ніех тілько спрўбуї забрач! Закопани скарб наљежи до тего, хто го знаьазў. Ніеважне, на чий биў тереніе.

То успокоіўо Гуцка. Знову подїлы працё. По певним чаіе Гуцк повідїяў:

— До лїха! Цгиба знову копіеми в зўим мїеїшу. Як мицьїш?

— Віеш, Гуцк, то ёст бардзо подеїране. Ніе розуміем, дьачеґо тим разем ніе трафілыїсми на вўащїве мїеїше. Часамі прешкадзай чаровніце. Здаї сїе, же то ктўрач з нїх вешўа нам в дроґе.

— Бздур! Прэчіеж в дїењ чаровніце ніе маї жаднеї моци!

— Правда, ніе прїшўо мї то до гўови... Юж віем! Віем, цо ёст ґране! Аље з нас осўи! Прэчіеж наїпїерв тїеба справдїч, ґдїе пада чїењ дїева о пўўноци, а допїеро потем копач в тим мїеїшу!

— О курчё, речивїщїе! А мицьми сїе ту почїлы як два барани! Ніех то дїяблы! Ніе ма цо, муцьми ту прїїщ в ноци. Такї каваў дроґї. Бёдїеш мўґў виїщ з дому?

— Но певніє! Муґіми ту пїрішцїще діґїяї, бо як ктоґ зобачи те діґори, то зараз зорїєнтуї ґїє, цо їст ґране і спрїатніє нам скарб спрїед носа.

— В такім разїє пїріїдє діґ в ноци под твїґ дом і бєдє мїяучаґ.

— Добре. А тєраз шґоваїми те нарїєдія в крїаках.

Крїґтко прїед пїґґноцї хїґопци дотарлї до умїґвієнеґо мїєїша. Сїєдієлї под дрїевем і чекалї. Мїєїше бїґґо одлїудне, а ноцна, традициїна ґоїїна дїхїґв — ґрїзна і урочїста. Сїґхач бїґґо якґ таїмніче шепти вґрїґд дрїев; в мрочних закїтках чаїґї сїє вїдма, в оддалї ґїґґхо вїґ пїєс, ґрїбовим ґїґосем секїдїоваґ му пїхач. На хїґопцїґв повїяґґо ґрїзї. Мїлчелї, трвїжніє розґлїадаїц сїє вокїґґ. Врешчїє узналї, же пїґґноц юж надешїґа. Зазначїлї мїєїше, ґдіє падаґ чїєнь од ксїєїґїца і зачєлї копач. Надїєї їх росїґї; з запаґєм одрїуцалї колїєїне варстви зіємі. Дїґґ бїґ цїраз ґїґбїши, алє їлєкрїч їопата удеїраґа о цїґ твардеґо, а їм серца замїєраґї з радїснеґо очекїванїя, спїтикаґґо їх нове, бољесне розчарованїє — бїґ то тїљко камїєнь албо корєнь. Врешчїє Томек одєзваґ сїє:

— То ніє ма сенсу, Гуцк. Знову копієми в зѹим мієjšу.

— То нієможљіве. Прѣчієж докѹадніє одмієрїльїсми чїєнь.

— Вієм, аљє цоś ту їст ніє так.

— Цо може бич ніє так?

— Ніє зґадљїсми, кди биѹа пѹѹноц. Одмієрїльїсми чїєнь за вчеśніє альбо за пѹзно.

Гуцк упущїѹ ѹопатѣ.

— Раця! — хвичїѹ сїє за гѹовѣ. — Очивїщїє! Ніє ма цо даљєј копач. Нігди ніє бѣдїєми докѹадніє вієдїєљї, кди їст пѹѹноц. А поза тим тутај їст так страśніє в ноци. На певно рої сїє ту од чаровніц і духѹв. Чїяґљє мї сїє здај, же цоś стої за мнѧ, аљє бој сїє одврѹчїч, бо може прѣде мнѧ теж чаї сїє якс љїхо, ктѹре тїљко чека, жебим сїє одврѹчїѹ... Аж мніє чїяркі прѣходзѧ, як о тим миśљѣ.

— Я теж мам страха. А в додатку мушѣ чї повідїєч, же як збѹјци закопуѧ скарб, то завше кѹадѧ на нїм нієбощїка, жеби ґо пїљноваѹ...

— Їзус Марїя!

— То правда. Тїсїяц рази о тим

суишауем.

— Томек, я ніє хцѣ мієч до чинієнія з нієбощикамі. З німі ніє ма жартуѡв. Завше спровадзай якѣс куюопоти.

— Я теж ніє хцѣ з німі зачинач. Їще би тен, цо ту лєжи, виставіу нагље чашкѣ і загадау до нас...

— Томек! Прощѣ чіѣ, дај спокую! То їст страшне!

— Но хиба. Я теж сїѣ бој.

— Суухај, зоставми то мієјше в спокою і спрубујми гдіє індієј.

— Добра. Так бѣдіє најлєпієј.

— Тільки гдіє?

Томек мисльау хвільѣ і повієдіяу:

— Навієдзони дом! Тільки там!

— Дієкуј бардзо! Ніє лубіѣ такіх домуѡв. Духи сѧ їще горше од нієбощикуѡв. Такі трупош може вправдіє цоѣ повієдієч, алє пїринајмнієј ніє плѧче сїѣ коую чієбіє в цаууніє, ніє вигляда чі нагље пїрез раміѣ і ніє згїрита зѣбамі, як то робіѧ духи. Томек, теґо бим ніє витїрмау... теґо би нікт ніє витїрмау.

— Но так, алє духи ходзѧ тільки в

ноци, а їсьлі бєдїєми копальї в дїєнь,
то ніц нам ніє зробїя.

— Добра, добра. Сам вієш, же до
тего дому нікт ніє одважа сїє веїщ
навет в біяуї дїєнь.

— То тїлько дльатеґо, же в тим
дому зостау ктоґ замордовани. Аље
прєчієж нікому ніє показау сїє там
жаден дух. Наївижеї відїяно в
окнах якґ нієбієскаве сїятеука...

— Можеш бич певїєн, Томку, же
гдїє сїє покажґ так нієбієскаве
сїятеука, там і дух їст бльїско.
Тїлько духи уживай такїх сїятеуек.

— Вієм, аље в коңцу показуя сїє в
дїєнь, а ніє в ноци, вієц чєґо ту сїє
бач?

— В порґадку, нієх чї бєдїє.
Забїєрєми сїє до теґо навієдzoneґо
дому, хочїяж то досич ризиковна
справа.

Так розмавіяяц, повољї шґодїљї зе
взгурґа. Прєд нїмї, в освієтљонеї
ксієжицем дољїніє, стау самотніє
навієдзони дом. Пуот вокуу нїєґо
давно сїє юж заваљїу, буїне зієљско
порастау пруг, комін сипау сїє в
ґрузи, отвори оґн зіяуї пусткґа по
шибах і рамах, дах опаду з їднеї
строни нїємаль до зіємі. Цгуюпци

пільніє патрїльї в окна, чи нїє
буйснїє в нїх пїрипадкїм нїєбієскї
свїятеуко. Мувїльї до сїєбіє шептем,
як теґо вимаґауа пора і
окольїчнощї. Потем окрїжїльї дом
вїєлькїм уукм і пуцїльї сїє до дому
пїрез ґєсти лас, порастаяци другї
стронє взгурї Цардїфф.

Роздїяу XXVII

Настєпнеґо дня коуо поууднїя
хуопци поврұчїльї под ушґнїєте
дрєво, аби забрач нарїдїя. Томек
аж сїє палїу, жеби як најпїредзеї
пұїщ до навієдзонеґо дому. Запау
ґуцка бїу дужо мнїєїши. Наґље
завоуау:

— Чекаї но, Томек! Вїєш, якї дїсїяї
їст дїєнь?

Томек пїребїєгұ в мисльах днї
тиґоднїя і з пїєраженїєм споїрау на
ґуцка.

— О курчє! Зупеунїє мї то
вїльєчїяуо з ґуови!

— Мнїє теж. Допїєро в теї хвїлї
пїпомнїяуєм собіє, же дїсїяї їст
пїятек!

— Нїєх то дїяблї вєзмї! Чуовїєк
нїґди нїє може бїч дощ острожни.
Уаднїє бїсми сїє впаковалї, нїє ма

цо мўвіч!

— Моґлыі́ми? Пові́дз раче́й:
впадлы́быі́ми на ца́ўеґо! Пр́ечіеж
пі́ятек то пехови д́іеґнь!

— Сам о тым ві́ем. Ні́е ми́сь, же ти
пі́ервши зробі́уеґ то одкри́чіе.

— Вца́ље теґо ні́е пові́дзя́уем.
Мў́віу́ем цо́ґ та́кґо? Но в́уа́ґніе. А
зрешта́, помія́яц пі́ятек, мі́яу́ем д́іс
в но́ці окро́пни сен. Ѓ́ніу́и ми́ ґі́е
щури.

— Пова́жніе? То о́знача зма́ртвіе́ніе.
Ғри́зуи ґі́е?

— Ні́е.

— Цгва́уа Бо́гу. Ѓ́же́лы ґі́е ні́е ґри́за́,
то значи, же зма́ртвіе́ніе до́піе́ро
хо́ді ґд́іеґ за на́мі. Тр́еба то́лько
до́б́ре ува́жач, а мо́жна му́ ґі́е я́ще
вिवі́наґ. В ка́ждим разі́е хві́лово
да́јми спо́ку҃ј на́шеј спра́віе. Мо́жеми
ґі́е фа́јніе за́баві́ч. Знаш Ро́бін
Го́ода?

— Ні́е. А кто то́ ј́ст?

— Га! То би́у ј́ден з на́јві́еґких і
на́јш́љахетні́еґших ме́жұ́в, я́ци в
оґу́ље жи́лы в Анѓлы́і. Би́у збу́јца́.

— Ѓ́віе́тніе! Я те́ж х́чі́яу́бим би́ч
збу́јца́. А ко́го он за́уа́тві́яу́?

— Тилько шерифу́в, біскупу́в, богачи, крѹльу́в і інних такіх. Аље бієдаку́в нігди ніє зачепіяу́. Кохау́ іх і завше уччівіє дієльіу́ щіє з німі уупамі.

— Къави гоц!

— Но яснє! То биу́ взѹр цнѹт рицерскіх. Ді́сія́ ніє ма юж такіх людї на щвієчіє, можеш мі вієрїч. Як му јднѧ рѣкѣ завїязалї на плєцах, то і так другѧ мѹгѹ каждего поконач. А стрѧуѧ зе својго чїсового ууку трафіяу́ в монетѣ на кїльометр.

— Цо то јст чїсови уук?

— Ніє вієм. То по просту якіщ уук. А як зда́риуо щіє, же п́рипадкѹм ніє трафіу́ в сам щродек монети, тилько трохѣ з боку, то щїядау́ і къѧу́. Вієц забавіми щіє в Робін Гоода. То капїтальна забава. Я чіє научѣ.

П́рез цаує попоу́удніє бавїлі щіє в Робін Гоода, од часу до часу поси́уаяц тѣскне спој́ренїя в стронѣ навієдзоне́го дому і робїяц крѹткї увагі о плѧнах на настѣпни дієнь. Гди сѹо́ньце почѣуо щіє юж хильїч ку заходові, рушилї до дому, п́рескакуяц дѧа забави дѹугїє чїєніє д́рев.

В соботѣ, зараз по обїєдіє, зявілі щіє

пři старим дрѣвіє. Запальлі фажкі,
погадали в чієнію, а потем
погрѣбали трохѣ в викопаней яміє.
Робили то без прѣконанія, аље
Томек повідіяу, же чѣсто лудіє
поруцали роботѣ, гди заљедвіє
кілька сантиметрув дієлыу іх од
скарбу — потем пріходіу ктош інни
і јдним пхнієчієм уопати загарніяу
вшистка. Јднак і тим разем ніє
мієлы щєщія. Взієлы вієц нарѣдія на
пљеци і одешлы з чистим сумієнієм,
же уччівіє зробили вшистка, цо
наљежау до обовіязкув правдівих
пошуківачи скарбув.

Станєлы прѣд навієдзоним домем. В
мартвеј чіши, яка ту пановауа под
пражґцими промієніями суюнца,
биуа якаш гроза і нієсамовітощ.
Самотнощ і опущєніє тєго
страшнєго мїєша діяуауи так
пригнѣбіяяцо, же хуопци прѣз
хвіљѣ ніє мїєлы одвагі вејщ до
сродка. Потем на кољанах
подкрадлы сїє до дрві і з држенієм
серца зајрєлы до внєтрѣ. Зобачили
покуј без подуюгі, зароснієти
зієльскм, щіани одарте з тинку,
решткі пієца, пусте отвори о́кн,
розвальоне шгоди і вшехобецнѣ
пајчинѣ. Вешлы острожніє, на
пальцах, з запартим оддыхем.
Мувілы шептем, уовіяц ушамі

најльжејше шмери; напіёте міёсніе
пріготоване биуи на піервши
сигнау до учієчкі.

Шибко јднак освоілы ціё з ситуаця і
позбилы страху. З віелькім
заінтересованієм докўадніе
обејрельі покўј, захвицені і здівієні
свой вўасна одвағ. Потем
постановілы зајреч на гўрё.
Означауо то одчіёчіе собіе дрогі
одвроту, аље покрёпіяяц ціё
взајмніе на духу, рўчілы нарёдія в
ка́т і вешлы по розвальоних шгодах
на гўрё. Ујрельі такā самā руінё, як
на доље. В рогу одкрилы комўркё.
Вигльадауа бардзо тајмнічо і
обієцуяцо, аље справіуа ім завўд,
бо биуа пуста. Одвага врўчіуа ім в
цауеј пеуні. Вўащніе постановілы
зејщ на дўу і взіяч ціё до праці, гди
нагље...

— Пст! — острёгў Томек.

— Цо такго? — шепнаў Гуцк,
побљадуи зе страху.

— Сўишиш?

— Так! Јзу! Учієкајми!

— Чіхо! Ніе рушај ціё! Вўащніе
доходзā до дрві.

Цгўопци рўчілы ціё на подўогё,

пřitкнёлы очи до шпар поміѣдзи
десками і лѣжель в щміертельним
страху.

— Станёлы... Ніє, іда даљей... Юж
сă! Ані сýова, Гуцк! Боже!
Цгчіяубим бич даљеко стад!

Вешуо двѹх мѣжчизн. Обај хуопци
позналы стареґо, ґуухоніємеґо
Гішпана, ктѹри нієдавно появиу щіє
в мієщіє, аљє другієґо ніґди
пředтем ніє відієлы.

„Другі” — биу то якіщ обшарпани,
брудни, розчохрани драб, о
одпихайцим виразіє тварі. Гішпан
міяу на собіє шерокă пельеринѣ;
дѹугіє, біяѹє, скудљоне вѹоси
пřикривау му стари розѹожисти
капельуш, очи осуаніяуи вієльк
зієљоне окуљари, щечініяста брода
биуа давно ніє стріжона. Гди
входілы, „другі” мѹвіу цощ щішоним
ґѹосем. Потем ущієдлы на зіємі,
тварă до дрѹві і опарлы щіє пљецамі о
щіанѣ. „Другі” мѹвіу даљей. Ставау
щіє цораз бардієј певни щієбіє і ніє
щішау юж ґѹосу.

— Ніє — повіѣдіяу — застановіѹем
щіє добре і ніє піше щіє на то. То
нієбезпієчна справа.

— Нієбезпієчна! — варкнаѹ

„Гуухонієми” Гішпан, ку оґрому здумієнію хуопцув. — Јстеґ звикуйм тхурем!

На тен гуос хуопци змартвієлы з прераженія. Позналы го. То биу пуй-Індіянін Ёе!

Якіґ час на доље пановауа чіша. Потем одезвауа ціє Ёе:

— Ніє ма хиба бардієј нієбезпієчнеј рєчи, ніж то, цо тєраз зробіуєм в мієщіє, і ніц ціє ніє видауо.

— То биуо цо іннего. Над рєка і жаднего дому в побліжу. Зрештє як ціє моуо видач, јсьлы ніц нам з тєго ніє вишуо.

— Ніє подоба мі ціє, же прїходіми ту в біауи дієнь. Ктос нас зобачи і в коьцу ціє поуапій.

— Вієм, аље по тамтеј робочіє ніє биуо лєпшего мієјша на кријувкє, ніж та хауупа. Факт, же трєба ціє винієщ з теј буди. Цгчіяуєм то зробіч юж вчорај, аље ніє моуєм, бо те хољєрне хуопачиска бавіуи ціє на взгурі і чійгље ціє тутай ґапіуи.

„Цгољєрне хуопачиска” задржауи прї тих суовах. Помисльєлы, јк мієлы щєщіє, же прїпомнієлы собіє

о п'ятку і постановілі зачекач до настѣпного дня. В духу жауовалі, же ніє чекалі јще цауи рок.

Обај мѣжчизні видобилі п'ринієсїєне зе собѧ јдзеніє і в мільченію забрали сїє до посіуку. По якімсґ часїє одезвау сїє Індіянін:

— Сўухај, брачіє, пўјдієш тєраз над рєкѣ, там скѧд п'ришєдўєсґ, і бѣдієш чекау, аж дам чї знач. Я јще раз спрўбуј достач сїє до мїєста і розєјрѣ сїє трохѣ. До теј „нієбезпїєчнеј” роботи вєзмієми сїє пўзнієј. Најпїєрв мушѣ вибадач шансе і почекач на одповїєдні момент. А потєм — до Тексасу! Разєм дами собїє радѣ.

На тим станѣуо. По хвїлі зачѣлы зієвач і Ёє повїєдіяу:

— Спач мї сїє хцє як дієблы! Тєраз твоя кољєј на чуванїє.

Зашиу сїє в зієльско і вкрўтцє зачѧу похрапивач. Товариш трѧчіу ґо кїлька рази в раміє і храпанїє устауо. Нієбавєм вєртовнік такжє зачѧу сїє кївач, ґуова опадауа му цораз нїжєј і нїжєј — по хвїлі обај храпалі в најљєпшє.

Цґуопци одєтхнѣлы з уљґѧ. Томєк шєпнѧу:

— Тераз! Цгодьми!

Гуцк одпару́:

— Ніє моґё! Достаубим завауу
серца, ґдиби сїё обудїлы!

Томек пару́ до прёду, Гуцк чїяґнаў
в тиу́. Врешчіє Томек вољно і
острожніє подніўсу́ сїё сам. Аље
льедвіє зробіу́ пієрвши крок,
прёґніуа подуоґа заскрїпіяуа так
прёра́зльвіє, же паду́ пљацкм на
пу́у живи зе страху. Другі раз юж
ніє прубовау́. Лежелы, лычац
вльока́це сїё мїнути, аж врешчіє
зачёуо ім сїё здавач, же час стану́
в мїєјшу, а навет віечнощ зда́жиуа
по́свієч. Врешчіє з оґромна́
радо́ціа зобачилы, же суо́нцє јднак
змієра ку заходо́ві.

Јдно храпаніє устауо. Ёе встау́,
поточиу́ докоуа заспанім взро́км,
скрївіу́ сїё поґардльвіє на відок
това́риша, спїя́цего з ґуо́ва на
кољанах, тра́чіу ґо ноґа́ і повіє́діяу:

— Геј, ти! Добри з чієбіє вартовнік!
Цауе щё́ціє, же ніц сїё ніє стауо!

— До ката! Направдё спау́ем?

— Овшем. Аље тераз пора в дроґё.
Цо робіми з решта́ форси?

— Ніє вієм. Најльепієј зоставіч я

тутај, так як завше. Ніє ма сенсу
вѹѹчич щїє з тим, допѹкі ніє
винїєщїєми щїє цаѹкм на поѹудніє.
Шещсет пієчдієщїят штук сребра,
їст цо дѡвіґач.

— Но, добра. В такім разїє тѣба
бѣдіє пѣрїщ тутаж їще раз.

— Наїљепїєї в ноци, так бѣдіє
безпїєчнієї.

— Добѣре. Вієш цо? Ніє віядомо, їље
часу упѹинїє, занїм надеїдіє
одповїєднїя хвіља до виконанїя
нашеґо пљану, а то ніє їст
наїљепше мїєїше на пѣховиванїє
пїєнієдзи. Тим разем тѣба ї
закопач, і то досич ґѹєбоко.

— Раця! — одпарѹ компан Ёєґо.

Подшєдѹ до комїна, кљєкнѹ, вїяѹ
цєґѹє з другїєї строни паљєніска і
вїдобїѹ ворєчек, ктѹри забѣчаѹ
дѡвієчніє. Вїяѹ з нїєґо тѣїдієщї чи
чтєрдієщї дѡљарѹв дља щїєбіє, тїље
само дља Індіянїна і оддаѹ му
ворєчек. Ёє кљєкнѹ в проґу і зачѹѹ
ґѣбач в зіємі своїм потѣжним
ножем.

Цґѹопци в їднеї хвілї запомнїєлї о
страху і своїм фатальним
поѹоженїю. З бѹищѹцїмї очамї
щљєділї кажди рух Індіянїна. Цо за

нієправдоподобне щєще! Їго оґром
пґреходіу іх најсмієльше маґенія!
Шещсет дољарѹв то биуа сума,
ктѹра щещіу хѹопцѹв моґуа
замієніч в правдївих боґачи! Цо за
пієкне відокі дља пошуківачи
скарбѹв! Юж ніє тґеба шукач
мієjšа до копанія! Раз по раз
тґацалї сїє ѹокчіямі в нієним
порозумієнію: „Чи тєраз ніє чієшиш
сїє, же їстєс тутаж?”

Нѹж Ёго удєриу в цоє твардєго.

— Ејже! — завоуау.

— Цо такґо? — запитау їго компан.

— Якає стара дєска... Ніє, то хиба
скґринія... Цгодь но тутаж, поможеш
мі то виґч. Зобачими, цо там їст.
Зараз, чекај... нієхцѹци вибіуєм
дїюрє в тєј скґрині...

Сїєґнау рєкѹ.

— Цґѹопіє! То пієнійдзе!

Обај з уваґѹ оґљадалї ґарщ
видобитих монєт. Биуи зѹоте.
Цґѹопци на ґѹрє биљі ніє мнієј
пґрєјчі і захвицєні нїж бандичі на
дољє.

Компан Ёго одєзвау сїє пієрвши:

— З тим порадіми собіє шибко. За

пієцем лѣжи яка҃с стара́ у́пата.
Пřed хвіля́ я там віді́яуем.

Скочи́у і п́риніу́су по́руцоне на́рѣді́я
ху́опцу́в. Ёе взі́яу у́патѣ́, обе́рјау́ я
уважні́є, покрѣ́чіу́ ѓуова́, мрукна́у
цо҃ до́ ці́єбі́є і забра́у ці́є до роботи́.

Вкрѹ́тце сќринія́ би́уа на віє́рху.
Нієзбит віє́лка, окута же́лзезем —
му́сіяу́а бич ќди҃с бардзо мо́цна,
зані́м час я надва́тлы́у. П́рез хві́льє
о́гляда́ли скарб в ні́ємим захвичі́є.

— Чу́овієку, ту са́ гру́бе ти́сі́йце! —
пові́діяу́ пѹ́у-Інді́яні́н.

— Подобно банда Мурре́ља
ґрасова́уа ту ќди҃с п́рез ї́дно л́ато
— зауважи́у ї́го компан.

— Ві́єм о́ тим — одпа́ру́ Ёе. — Зда́ї
ці́є, же то і́х робота́.

— Тераз ні́є му́шіш ю́ж завра́цач
собі́є ѓуови тамта́ справа́.

Мі́єшані́єц змарщи́у брві́.

— Ні́є знаш мні́є. Зрешта́ ні́є ві́єш, о́
цо так на́правде́ хо́ді в те́й справі́є.
Вца́ље ні́є о рабу́нек. То ма бич
земста. — Очи бу́исне́уи му ґро́зні́є.
— Пот́ребу́ до те́го тво́її помо́ци.
ґди́ ці́є з тим за́уатві́ми, вте́ди я́зда
до Текса́су! Вра́цај до́ дому до сво́її
старе́ї бахорѹ́в. Чека́ј тилько на мѹ́ї

знак.

— Нієх і так бёдіє. А цо з тим зробіми? Закопієми з повротем?

— Так — (Захвит на гўре). — Ніє! До діябуа, ніє! — (Гўёбо́к розгори́ченіє на гўре). — Ома́ль ніє запо́мніа́уем. На те́й уо́пачіє би́уа́ швієжа́ зієміа́! — (Цгўо́пци умієра́й зе́ страху). — А в о́гўље́ цо́ тута́й ро́бі мо́тика і уо́пата́? Кто́ то́ п́риніу́су́? Ві́діа́уе́ш цо́ш, а́льбо су́иша́уе́ш? Зако́пач, же́би ту́ врўчи́лы і зо́бачи́лы швієжа́ зіємі́є? Ніє ма́ гўу́піх! За́бієрє́ми то́ до мо́ї кри́ју́вкі.

— Так, рє́чиві́щіє! Са́м мо́гу́ем на́ то́ впа́щ. Ма́ш на́ ми́шлы́ ну́мер піє́рвши?

— Ніє. Ну́мер дру́гі. По́д ќриже́м. Піє́рвши́ ї́ст ніє́безпіє́чни, за́ ду́жо лў́ді́ ші́є́ там крє́чі.

— В по́рядку́. Ге́й, ю́ж ші́є́ щіє́мніа́. Мо́жеми́ ста́д і́щ.

Пу́у-Індіа́нін вста́у і ко́ље́јно́ обше́ду́вши́сткі́ о́кна, ви́гльа́да́йц о́стро́жніє́ на́ зевна́трь і о́ценіа́йц си́туа́цї. На́гље́ по́віє́діа́у:

— Кто́ му́гу́ п́риніє́ш тута́й те́ на́рє́діа́? Мо́же кто́ш ї́ст на́ гўре́?

Цгўо́пци за́марлы́ з п́рє́раже́ніа́.

Мієшанієц взію́ нѹж, пѣрез хвѣльє
стау́ нѣздецидовани і... скѣровау́ єїє
в стронѣ шгодѹв. Цгѹопцом пѣришу́а
на мишь комѹрка, аљє зє страху
ногѣ одмѹвіуи ім посѹушенѣства. Ёє
шєдѹ повољѣ по скѣрпѣйцѣх шгодах.
Ситуаця ставау́а єїє розпачљѣва.
Под впу́ивем гѣрози поу́оженѣя
хѹопци одзискаљѣ нараз єїуи і юж
мієљѣ скочѣч до комѹркі, гѣди нагљє
— трах! Розљєгѹ єїє тѣрск
збутвіяу́их десєк і Ёє знаљазѹ єїє на
зіємі всѣруд щѣткѹв заваљонѣх
шгодѹв. Позбієрау́ єїє, кљнѣц на
чим євіят стої.

— По кѣго дѣябу́а єїє там пхаш? —
повієдѣяу́ лѣкцєважѣцо јѣго компан.
— Јєљѣ навет ктоє там јєст, то нѣєх
собіє єїєдѣ до самєј ємієрчѣ. Альбо
нѣєх тєраз скачє і скрѣчѣ карк. Цо
нам до тєго? За пѣєтнащѣє мѣнут
бѣдѣє юж зупеу́нѣє чѣємно; нѣєх собіє
їдѣє за намѣ, јєљѣ ма охотѣ. Прошѣ
бардзо. Зрєштѣ јєстєм пѣрєконани,
жє тєн, кто зоставѣу́ тє нарѣдѣя,
кѣди нас зобачѣу́, помѣєшьау́, жє то
духи альбо дѣябу́и і віяу́ стѣд, аж єїє
за нѣм куѣїу́о.

Ёє мручау́ јещє гнѣєвнѣє, аљє
пѣризнау́, жє рєшткѣ днѣя тѣрєба
вікоѣристач на пѣригѣотованѣє єїє до
дрогѣ. В кѣљка хвѣљ потєм вѣмкнѣљѣ

чіє з дому і под осуона змроку
понієсьлі скрініє ку рече.

Томек і Гуцк поднієсьлі чіє, бляді
їще зе страху, і з огромна ульг
през шпари в щіанах патрілі за
одходзцімі. Ніє мієлі најмнієjšего
заміяру іщ за німі. Билі щєсьліві, же
удаю ім чіє цаю вищ з теј
прігоди. З ніємауим трудем зешлі
на дуу і попєділі до міяста. Ніє
мувілі вієље. За то порядніє
вщієкалі чіє на самих чієбіє. Мієч
такго пеха! Гдиби ніє те прєклєте
нарєдія, Ёє ніц би ніє подејревау.
Укриуби зуото і сребро там, гдіє
биуи прєдтем, зайуби чіє
зауатвіянієм својї земсти, а през
тен час скарб дискретніє би чіє
уљотніу. Цо за пех з тимі нарєдіямі!

Постановілі мієч Гішпана на оку,
гдиби показау чіє в мієщіє.
Прічієглі собіє, же пўјдă за нїм под
„номер другї” хочби до самего
пієкуа.

Нараз прєражаяце подејрєніє
прєшиу мўзг Томка:

— Земста? Гуцк! Чи он міяу на
мисльі нас?!

— Цгиба ніє... — под Гуцкм угієуи
чіє кољана.

Застанавіялы іі над тим прэз цаўа
дрога. Кдi вхoдiлы дo мiяста, бiлы
юж згoднi цo дo тeгo, жe Індiянiн
правдоподобнiе мiсльaў o кiмсь
iннiм, зась в наiгoршiм разiе хoдiўo
му тiлькo o Тoмкa, бo тo вўaсьнiе он
зeзнавaў в сaдiе...

Тoмeк вцaльe нiе пoчуў iі
пoчiєшoнi мiсльa, жe iдiнiє iмy
грoжi нiебeзпiчeньствo. Увaжaў, жe
o вiєльe вiєкшa пoчiєхa бiўoбi мiєч
в нiебeзпiчeньствiє яксь тoвaрiствo.

Рoздiяў XXVІІІ

Прiгoдi тeгo днiя дрэчiўi Тoмкa в
нoцi в пoстачi кoшмaрнiх снўв.
Чтeри разi мiяў юж скарб в рэках i
чтeри разi рoзпўивaў му iі он в
нiцoщ. За кaждiм разeм будiў iі
гвaўтoвнiє i прэживaў гoрiч
рoзчaрoвaнiя. Гдi вчeснiм рaнкм,
лeжaц в ўўжкy, зачaў прiпoмiнaч
сoбiє щeгўўi вiпрaвi дo
навiєдзoнeгo дoмy, нiє мўгў
oдтвoрiч iх дoстaтeчнiє вiрaзнiє.
Вшiсткi вiдaрєнiя зaснyўi iі
лeккa мгiєўкa нiєрeальнoщi, якбi
дiяўi iі в iннiм свiєчiє лyб в
зaмiєрхўeй прэшўoщi. Пoтeм
прiшўo му нa мiсль, жe цaўa тa
прiгoдa пo прoстy му iі прiсьнiўa.
Пoтвiєрдзaў тo iдeн бaрдзo
пoвaжнi аргўмeнт: вiдiяў втeдi

такā огро́мнā і́ощ пієні́дзи, же то
ніє мо́уа бич правда. До те́й пори
ні́гди в жи́чію ніє ві́дія́у нараз ві́е́е
ні́ж пі́єчді́єсі́ят до́ляру́в і як вшиши
ху́опци в ї́го ві́еку і ї́го си́туаці
ма́йтко́веј, уважа́у вше́льк взмі́янки
о „се́тках” і „ти́сі́йцах” за пі́є́кне
вимису́и до́росу́их. Ні́гди ніє
п́ришу́о му до гу́ови, же кто́сь може
напра́вде́ по́сі́ядач о́льб́рімі́я суме́
сту до́ляру́в. Ї́го ви́ображе́ніє
скарбу́ спрово́дза́уо́ сї́є в гру́нчіє
речи́ до ві́зі га́рщі кі́лкуце́нтових
монет о́раз га́рнца че́го́сь
вспа́нія́уе́го, фанта́стичне́го і
ні́єухви́тне́го.

Ї́днак і́м упо́рчиві́єј розми́сьля́у над
сво́ю п́риго́да́, тим я́сні́єј і ви́ра́зні́єј
става́уа му п́ре́д оча́мі. Вре́шчіє
за́ча́у поде́јре́вач, же то може ніє
би́у сен. Те́ј ні́єпевно́ці т́реба́ сї́є
би́уо́ як на́йши́бчі́єј позби́ч. Томе́к в
бі́єгу по́у́кна́у сні́ядані́є і по́льче́ія́у
шука́ч Гу́цка.

Зна́лазу́ го́ сї́єдза́це́го над ре́ка́ і
ме́льянхо́льі́ніє п́люска́йце́го но́га́мі
в во́діє. Мі́не́ мі́я́у ні́єви́ра́знā. Томе́к
пос́та́нові́у за́чека́ч, аж Гу́цк сам
за́чніє́ му́віч о́ вчо́ра́jším дні́ю.
Ї́же́лі ні́ц ніє́ пові́є, бе́діє́ ві́ядомо́,
же то вши́стко́ би́уо́ тилько́ снем.

— Чещ, Гу́цк!

— Чещ.

Мінута мільченія.

— Вієш, Томек, ґдибишми те прѣкльѣте ґрати зоставілы коуо дре́ва, пієнійдзе биу́иби юж наше. Вщіец чи́ї можна!

— Віѣц то ніє сен, ніє сен! Так бардзо хчіяу́ем, жеби то биу́а правда! Су́ово да́ї!

— Цо ніє їст снем?

— Но, та вчора́їша гісторія. Видавау́о ми чи́ї, же то сен.

— Уадни ми сен! Ґдиби чи́ї шгоди ніє зава́лыуи, то речиві́щіє спа́лыибишми юж снем ві́єчним! Цау́а́а ноц прѣ́шљадовау́ мніє тен зі́єлноооки дія́беу́ гішпа́ньскі, жеби ґо покрѣ́чіуо!

— А́ље ніє так од разу. На́їпієрв му́сими ґо витро́піч і зна́ље́зч ска́рб, а по́тем мо́же ґо покрѣ́чіч.

— Цо́щ ти, Томек! Ні́ґди ґо ніє зна́їдієми. Така о́казя тра́фія чи́ї тілько раз в жи́чію, а ми́шми я́ змарно́ва́лы. А ї́щлы́ зно́ву спотка́м чи́ї око в око з тим хо́льєрним мі́єша́ньцем, то на пе́вно па́днѣ́ трупем.

— Я певніє теж. Аље помімо то хчіяубим ґо јще раз зобачич і пўјщ за нїм до „нумеру другієґо”.

— Вуаґніє, тен „номер другі”... Цо то може бич, як миґльїш?

— Ніє мам појчія. Чіємна справа. Сўухај, Гуцк, а може то номер дому?

— Рачеј ніє... А јґльї навет, то на певно ніє в наґеј дїюре, бо тутај доми ніє мај нумерўв.

— Правда! Чекај, нієх помиґльє. Га! А номер покою в ґосподіє, цо?

— Вієш!... То јст нієзуї помисў! У нас сǎ тилько двіє ґосподи, вієц ўатво то справдїми.

— Почекај хвільє, Гуцк, зараз врўцє.

Томек знікнǎў. Ніє бардзо љубіў показивач ґіє публьічніє в товариствіє Гуцка. Ніє биўо ґо пўў ґодини. През тен час здǎжиў справдїч, же в љепшеј ґосподіє номер другі од давна зајти јст през јќґоґ мўодеґо адвоката, за то в ґоршеј ґосподіє номер другі окрити биў тајмніцǎ. Син вуащічієља повієдіяў му, же тен покўј јст стаље замкнієти на кључ. Вхондзǎ там і вхондзǎ тилько в ноци, ніґди в чїяґу

днія. Навет сам хчіяў кди́с
справді́ч, цо ці́ё за тим кри́ї, а́ле
даў собі́е споку́ї. Дошеду́ до
внёску, же под нумером другім
страши. Остатнёй ноци ві́діяў там
маўе сві́ятеўко.

— Тилье ці́ё дові́єді́яўем —
реляце́новаў Томек. — Зда́ї мі́ ці́ё,
же то ї́ст ву́а́сні́е тен „ну́мер дру́гі“,
кту́рего шука́ми.

— Цги́ба так. Цо те́раз зро́бі́ми?

— Мушэ́ поми́сьлеч.

Ду́уго ми́сьлаў, вреш́ці́е по́ві́єді́яў:

— Су́уха́ї, зро́бі́ми так: тильне др́ві
те́го по́кою ви́ходза́ на слье́па
ульі́чкё́ мі́єдзи́ го́спода́ а ста́ра
це́гіельні́я. П́рині́єсі́еш вши́сткі́
кльуче́, я́к тилько́ здо́уаш ѓді́е́с
виѓребач, я ве́змё́ кльуче́ чі́ёткі́, і в
пі́ервшэ́ чі́ёмна́ но́ц спру́бу́ї́ми
доста́ч ці́ё под нумер дру́гі. Тилько
уважа́ї на Інді́яні́на, бо па́мі́єташ, як
му́віу́, же бе́ді́е ці́ё крэ́чіу́ по мі́е́щце,
же́би шука́ч о́казі́ до зе́мсти. Ё́сьлі́ го
зоба́чиш, і́дь за ні́м. Ё́же́лі́ ні́е пу́́ї́ді́е
до го́споди́, то зна́чи, же „ну́мер
дру́гі“ ї́ст ѓді́е і́нді́еі́...

— Ё́зус Ма́рі́я! Я са́м за ні́м ні́е пу́́ї́де́!

— П́рэ́чі́еж то бе́ді́е в но́ци. Он чі́ё

ніє зобачи, а ґдиби навет, то і так о
ніц ніє може чиє подејревач.

— Нієх бёдіє, пўјдє за нім... Аље
муці бич бардзо чіємно. Ніє... Ніє
пўјдє... А зрештă — спрўбуј!

— Гуцк, в чіємнощі і я бим пошедў
за нім! Помисль тилько: он може
ствієрдїч, же з земсти нічі, і од разу
пўјдіє забрач пієнійдзе, цо втеди?

— Гм, то правда. Добра! Пўјдє за
нім, конієц ґаданія!

— Но, тераз мўвіш до речі! Теґо,
Гуцк, ніє вољно нам попущіч.
Муціми сїє тїмач і ніє резигновач!

Роздіяў XXIX

Вієчорем Томек і Гуцк биљі ґотові
до виправи. Крєчіљі сїє под ґосподă
правіє до дієвіятеј. Јден з даљєка
обсервоваў сљєпă уљічкє, другі
піљноваў дрві ґосподи. Нікт ніє
появіў сїє в уљіцє; нікт подобни до
Гішпана ніє вшедў до ґосподи ані з
нієј ніє вишедў.

Заповіядаўа сїє ясна ноц. Томек
пошедў вієц до дому. Умўвіљі сїє,
же ґдиби сїє одповієдніє щіємніўо,
Гуцк пїїјдіє под дом і заміяучи;
втеди Томек вимкніє сїє по чіху і
разем спрўбуя кључи. Аље ноц

би́уа ясна. Во́бец те́го Гу́цк ко́уо
пўу́ноци опу́ціу постеру́нек і
поше́ду до у́ужка, чи́лі по́уожи́у ці́е
спач в бечце по цукре.

Вторек ніе спр́ияу мўодим
тропі́чіє́лом; щ́рода рў́внієж ніе. За
то чвартек запові́ядау́ ці́е значні́е
льепі́єі. Томек вче́сніе вимкна́у ці́е з
дому. Забра́у зе соба́ старָ
ля́таркё́ чі́ёткі і дужи рё́чнік до
осу́ні́є́чія щ́віа́туа. Укри́у то
вши́тко в бечце Гу́цка і ста́нау́ на
варчі́е. На го́діне́ п́ред пўу́ноца́
замкні́єто го́споде́ і по́гашо́но в ні́єі
щ́віа́туа —– оста́тніе́ в ца́уеі
око́ліци. Гішпан ці́е ніе показа́у,
улы́чка ні́кт ніе п́рехо́діу́. Варункі
би́уи як најбарді́єі спр́ия́єце. Во́куу
пано́вауа́ нісп́рені́кні́єна чі́ємно́щ.
Гу́ёбока́ чі́ше́ од часу́ до часу́
п́ррива́уи тілько́ да́ле́к помру́кі
ѓрмоту́в.

Томек видоби́у ля́таркё́, запальі́у я́
в бечце, осу́ніу́ щельні́е рё́чні́км і
два́і пошукі́ваче п́ригў́д подкра́длы́
ці́е под го́споде́. Гу́цк ста́нау́ на
стра́жи, а Томек по ома́цку вше́ду в
щ́лепа́ улы́чкё́. Наста́пі́уа ду́уга
хві́ля пе́уне́го трво́гі оче́ківа́нія.
Гу́цк пра́гна́у зоба́чич ю́ж щ́віа́туо
ля́таркі́, бо хо́чіяж на те́н знак до
ді́я́уа́нія доста́уби од разу́ гё́щі́єі

скўркі зе страху, аље пїнајмнїєї
биўби певни, же Томек жиї їще.

Здаваўо му сїї, же цаўе ґоїїни
упїунїїї од хвїлі, ґди розстаў сїї з
Томкм. Може земдљаў? Може юж
нїє жиї? Може достаў заваўу серца
зе страху і емоцї? Под впїувем
вїєлькїго напїїчїя нервўв, сам о тим
навет нїє вїедзїц, Гуцк пїисуваў сїї
цораз бльїжеї до сльепей улычкї.
Пїревїдиваў наїґорше речї, биў
певїен, же лїада хвїля настїпї якас
страшльїва катастрофа, в ктўреї
визїїнїє духа. Цо правда, нїє бардзо
юж мїяў цо визїїнїч, бо дух учїєкў
му в пїїти, а серце ўомотаўо як
паровўз. Наґље: бўиск лїатаркї —
обок нїєґо в шаљоним пїїїє
пїеґальоповаў Томек.

— Учїєкаї, бо зґїнїєш! Учїєкаї!!

Нїє мусїяў теґо повтаїач. Ыден раз
наїзупеўнїєї Гуцковї вистарчїў.
Занїм Томек викїрикнїў свої
остїреженїє по раз другї, Гуцк ґнаў
юж з пїїдкощїї суперекспресу.
Затїрималї сїї допїєро пїї стареї
шопїє коўо опуццонеї рїзнї, на
другїм коңцу мїяста. Лїедвїє її
допадльї, зерваўа сїї буїа і лїунїў
дещ. Допїєро по дўужшеї хвїлі, ґди
сїї нїєцо успокоїльї, Томек здаў
рельацї з видаїењ:

— Гуцк, мўвіё чі, то биўо кошмарне!
Прўбуј кључи, раз такґо, раз іннеґо;
старам ёіё то робіч як можна
најчішеј, аље оне так зґрґитај, же
зе страху омаљ ніе падўем на
міејшу. В додатку жаден ніе
пасоваў. Нараз, ніехцаці
начіснаўем кљамкё, і прошё, дрві
ёіё отвіерај! Вцаље ніе биўи
замкніёте! Впадам до ёродка,
щіаґам рёчнік з латаркі і... Матко
Боска!

— Цо? Цо? Цо зобачиўеё?

— Гуцк, о маўи вўос вљазўбим на
рёкё пўў-Індіянінові!

— Жартујш?!

— Поважніе! Љежаў на подўодзе з
пљастрем на оку, з розўожонимі
шерако рёкамі і спаў як забіти.

— Ёзус Марія! І цо? Обудіў ёіё?

— Ані дрґнаў. Піяни як беља.
Порваўем рёчнік і в ногі!

— Я бим ніе помиёљаў о рёчніку в
такј хвілі.

— Я муёіяўем помиёљеч. Даўаби мі
чіётка, ґдибим ґо зґубіў!

— А відіяўеё скрїніё?

— Ніє міяу́ем часу розгля́дач сї́є по покою. Ніє ві́діяу́ем ані скрі́ні, ані крі́жа, ані в огу́лье ніц щегу́льного; тільки п́ри Індіяні́ніє стау́а на поду́одзе бутелька і бляшани кубек. Ага, би́уи там јще дві́є бечкі́ і купа фляшек. Ві́еш юж тєраз, цо там в тим покою страши?

— Но?

— Ву́дка страши! Може вши́стк господа, кту́ре огу́ашай, же ніє пода́й алького́лі, ма́й такі поку́ј, в кту́рим страши? Цо, Гуцк, як ми́сьлиш?

— То цау́км можли́ве. Кто би то поми́сьлау́? А́ље ві́еш, тєраз, гди Ё́е лежи пі́яни, можна би спру́бовач зга́рнѧ́ч те́ скрі́ніє...

— Так? Но то сам спру́буј.

Гуцк затрѧ́су сї́є дівні́є.

— Я? Ні́єх мні́є Бу́г брони́!

— Я теж ні́є. Ј́дна бутелька то дла́ та́кго Індіяні́на за мау́о. Гди́би і́х би́уо т́ри, то цо і́ннего. Вте́ди бим сї́є одва́жиу́.

По ду́ужше́ј хві́лі намису́у Томек додау́: — Су́ухај, Гуцк. Спру́бујми ј́ще раз, а́ље допі́єро вте́ди, гди бе́ді́єми мі́єч абсолю́тнѧ́ певно́ц,

же Індіяніна там ніє ма. То за вієльк
ризико. Тераз бѣдїєми чуваљі
каждеј ноци і кди на вуасне очи
зобачими, же он вишеду, втеди
впаднієми там і забієрєми скрїніє.

— Свієтніє! Я могѣ чувач дїсіяј до
рана і в огуље прѣз вшистк
настѣпне ноце, аље за то ти зробіш
рештѣ.

— Овшем, зробі сіє. Ти маш тілько
пріјш под дом чієткі і заміяучеч.
Гдибим спау, рч в окно ґарщ жвіру
— то мніє обуді.

— Супер!

— Но, Гуцк, бура прешуа, ідѣ до
дому. За три ґодїни бѣдїє дїєнь. А ти
вращаш там і бѣдїєш пільновау, цо?

— Дауем суюво, то дотрїмам. Бѣдѣ
пільновау теј ґосподи, хочби прѣз
цауі рок. В дїєнь сіє виспіє, а в ноци
бѣдѣ чувач.

— Вспанїяље. А гдїє бѣдїєш спау?

— У Бена Роґерса в стодоље. Он мї
позваља, а вуј Яке — Мурін јго ојца
— ніє ма ніц прѣчівко тему. Ношѣ
часем водѣ за вуя Яке'а, гди мніє о
то попросі, а часем, гди я ґо
попрошѣ, дај мї цош до їдзенїя.
Вієш, Томек, то бардзо поччіви

Му́рин. Он мніє лѹбі, бо ніє
задієрам носа, же їстем бія́уи.
Нієраз сієдіми разом і їми з їднеї
міскі. А́ле ніє му́в те́го нікому. Гди
чу́овієк їст гу́одни, робі часем рѣчи,
кту́рих ніє зробі́уи ќди індієї.

— В по́рядку, Гуцк. Вієц уста́лами,
же в чі́йгу дні́я ніє їсте́ш мі
потрѣбни і можеш спач, і́ле хцеш.
Ніє бе́дє чі прѣшкадза́у. А́ле їже́лі
в ноци цо́щ зауважиш, прібіє́ґаш
под му́ї дом і мія́учиш.

Розді́яу XXX

В пі́йтек рано Томек усѹиша́у
радосна́ нові́нє, же до мі́ястечка
повру́чі́уа ро́діна се́діє́го Тгатхера.
Од разу пу́у-Інді́янін Ёе і ї́го скарб
зешлі на дру́гі п́лан, а піє́рвше
міє́ше нієпо́діє́льніє за́јуа Бецки.
Спотка́лі сіє́ і спѣ́ді́лі кі́лька
вспані́яу́их го́дін, баві́яц сіє́ з ца́уа
ґромада́ інних діє́чі зе шко́уи в
ру́жне чі́єкаве ґри. Діє́нь тен зоста́у
укороновани піє́кна́ нієспо́дія́нкя:
Бецки так ду́уго ну́ді́уа маткѣ́, аж
та зго́ді́уа сіє́, аби од давна юж
обіє́цивани і чі́йґ́ле одку́адани
пікні́к одбі́у сіє́ настѣ́пне́го дні́я.
Щѣ́щіє діє́вчинкі ніє мі́яуо ґра́ніц, а
і Томек прі́йя́у те́ ві́ядомощ з ніє
мніє́шим захв́итем.

Нім сýо̆нѣ зашýо, розесýано
запрошенія і од разу заврýо в̆срýд
міастечковей дієчіярні. Розпочёуи
щѣ̆ горӑчкове п̆риг̆отованія. Дієчі
п̆реживауи п̆редсмак чекайцеј іх
радощі. Томек биу так
подекшитовани, же дýуго ніє мýгý
заснӑч в ноци. Љічиу на то, же
усуиши міяученіє Гуцка, і же
настёпнего дня ольсні Бецки і інних
вичієчкови́чůв своїм здобитим
скарбом. Ӑе кот ніє заміячау.

Врешчіє надшедý ранек. Окоуо
години дієс̆їятеј в дому с̆д̆ієго
Тгатхера зебрауа щѣ̆ весоуа і
гауӑсльіва череда. Вшистко биуо
готове до вимаршу. Доро̆льї ніє
хчієльї псуч дієчієм забави свої
обецнощїӑ. Ствієрдзоно, же дієчіякі
б̆д̆ӑ зупеўніє безпієчне под
опієкўнчимі ск̆ридýамі кїлку
о̆сіємнасто̆летніх панієнек і о пар̆̆
льат старших мýодіє̆нцůв. Нієбавем
гýўвна ўльіца міастечка зароіуа щѣ̆
од розӗс̆міяних дієчі, ніє̆с̆ӑцих
кошичкі з провіянтем. На вичієчк̆̆
винӑјто стари статек парови, вієц
радощ биуа шӑльона. Їд̆̆ лежаў
хори і мўс̆їяў зостӑч в дому. Мари
р̆ўвнієж зостауа в дому, аби
дот̆римач мў̆ товӑрїства. П̆ри
пожег̆нанію пані Тгатхер пові̆д̆їяуа
до Бецки:

— На певно пўзно врўчичіє. Може
льепієй бёдіє, їжельі заноцуїш у
ктўреїс з кољежанек, мієшкайцеї
бльіжеї прїстані?

— Прёноцуї у Суси Гарпер, добре,
мамушію?

— Ѓвієтніє! Уважаї на їєбіє і ніє
справ пањству Гарпером кўопоту.

Ѓди юж шлі улыцї, Томек повієдіяў
до Бецки:

— Вієш, цо? Замієст іщ до
Гарперўв, скочими на взгўре і
зостанієми на ноц у вдови Доугљас.
На певно бёдіє міяўа льоди. У нієї
правіє цоїєнніє сї льоди, цаўе
мнўство льодўв! Учієши їїє, кди нас
зобачи!

— То їст капітальни помисў!

Аље зачёўа цої розважач і врешчіє
спитаўа:

— А цо на то повіє мама?

— А скїд бёдіє о тим вієдіяўа?

Ѓієвчинка знову застановіўа їїє
гўёбоко.

— Видаї ми їїє, же то ніє їст в
порїдку... — рєкўа з ваганієм.

— Е там! Гўупство! Прєчієж мама о

нічим сїї ніє довіє, вієц о цо ходї?
Твоя мама хце тилько, жеби чї сїї
ніц ніє стауо і жеби сї спауа в
добрим мієшу, так? Рєчє чї, же
сама казауаби чї іщ до панї
Доуглас, гдиби її то пїришуо до
гуови. На певно!

Нїєзвїкуа гоцїннощ вдови Доуглас
биуа збит кушяца пїринєтї. Тотєж
вспарта намовамі Томка однієсуа
цауковїте звичїєство. Постановїлі
нікому ніц ніє мувіч о тих пљанах.

Нагље Томек пїрипомнїяу собіє, же
Гуцк може вуаєніє теї ноци
замїяучеч под окном. Та миєль
зепсуа їїго радосни наєтруї. Аље
ніє мугу виреє сїї фраїди, якї
справїяуа му вичїєчка з Беєки і
пљановани ноєлєг у вдови
Доуглас. Зрештї дљачего мїяуби
сїї теґо виреєкач? Зешуєї ноци
сїгнауу ніє биуо, вієц кто зарєчи,
же бєдїє акурат дїсїяї? Так
розумовау і певнощ вєпанїяуєї
вичїєчкі пїєважиуа нїєпевнощ
скарбу. Звїчаїм вшїєткїх хуопцув
постановїу пїєхїлїч сїї на єтронє
теґо, цо го бардїєї почїягауо, і в
огуље пїєз цауї дїєнь нїє миєльєч о
скїрінї.

Тїри кїљомєтри повїжеї мїяєта
єтатєк затїрмау сїї в мієшу, гдїє

река тво́ри́уа родза́ј оточоне́ј
ласем зато́кі. За́рцуоно котві́чкѣ.
Га́уа́стра висипа́уа щі́є на б́ре́г і
вкрѹ́тце ца́уи око́льни лас
розб́рмі́єва́у оќрикамі, піс́км і
щмі́ехем. Вреш́чіє ма́лі вичі́єчкови́че,
зѓрані, зме́чені і ѓуодні́ як ві́лкі,
зачѣ́лі пово́лі вра́цач до обо́зу.
Натихмі́яст п́ристѣ́пі́лі до ні́щенія
п́риві́єзі́єних за́пасѹ́в. По уч́чіє
п́риш́уа пора на одпочи́нек і
по́гавѣ́дкі в чи́єнію д́рѣв. На́гље́ кто́щ
р́учі́у гас́уо:

— Ге́ј! Зві́єдза́ми пі́єчари! Кто́ і́ді́є?

Вши́ши мі́є́лі охотѣ́. Розді́є́льоно
кі́лька паче́к щві́єц і това́риство
зачѣ́уо в́спі́нач щі́є на в́згѹ́ре. Ве́јщіє
до ѓрот би́уо висо́ко на збо́чу і
мі́яуо ќшта́ут л́ітери́ А. О́льб́рмі́є
де́бове́ д́рві́ ні́є би́уи за́мкні́єте.
Про́ваді́уи о́не до ні́єві́є́лкі́,
мрочне́ј, жі́мне́ј і ві́лготне́ј пі́єчари
о висо́кіх ва́піє́нних щі́анах.

Ді́єчі́ зна́лазу́и щі́є под уро́км я́кі́щ
та́ймні́чеј щі́уи, ктѹ́ра бі́уа з тих
потѣ́жних сќльєпі́єнь. З ї́дне́ј стро́ни
ві́ді́яуи о́сві́єтльо́нѣ́ сѹ́о́ньцем
зі́є́льо́нѣ́ до́льні́є, з дру́гіє́ј посѣ́пнѣ́
че́рнь ко́рита́ри про́вадза́щих в ѓу́а́б
зі́ємі́. Вкрѹ́тце ї́дна́к осво́іуи́ щі́є з
тим на́стро́јм і розпо́чѣ́уи́ зви́ку́є
в́раскі́ і до́кази́ванія. Ѓди́ кто́щ

запаљу́у́ сві́єцѣ, вшиши рѹца́ли́ ці́є
на ніє́го́ га́чіч; ва́льєчнi обро́нца
сві́єци бога́терско одпіє́рау́ атак,
допѹ́кі ніє зга́шоно му́ її́ лѹб ніє
вiтра́цоно з рѣ́кі. Вѹ́вчас
настѣ́повау́ нови ви́бух с́мієху́ і
нова гоні́тва. А́ле вши́стко на
сві́єчіє ма́ свѹ́й коні́єц. Похѹ́д руши́у
стро́мим корита́рєм да́ље́ в дѹ́у. Рѹ́ј
хві́єјних, мі́готльі́вих с́віяте́уек
де́льікатні́є розс́вієтля́у висо́к
щі́ани ска́льне. Кори́тар мі́яу́ око́уо
двѹ́х метрѹ́в шєро́кощі́. Цо па́рѣ
кро́у́в розхо́діу́и ці́є од ніє́го́ і́нне
— мні́є́ше і́ ві́є́кше — кори́тарє́.

Пі́єчари Ма́ц Доу́га́ља́ би́уи
о́громним ла́бірин́тем крѣ́тих
ходні́ку́в, ктѹ́ре збі́є́гау́и ці́є,
розві́для́уи і́ ніє ві́ядомо́ гді́є ці́є
ко́нчіу́и. Мѹ́віє́но, же ца́уимі́ дні́ямі́
і́ но́цамі́ можна́ бу́а́діч в́срѹ́д те́ј
плѣ́тані́ни розпа́дльі́н, щє́льі́н і́
по́дієм́них ѓрот, а́ ї́ще ніє́ до́трѣ́ч до
ко́нца́ пі́єча́р; же́ можна́ і́щ чі́я́гље
в дѹ́у і́ в дѹ́у, в гѹ́а́б зі́ємі́ і́ ні́гди́ ніє́
ви́достач́ ці́є на́ с́вія́тѹо́ ді́є́нне. Ні́є
би́уо́ та́кго́ чу́ові́єка, ктѹ́ри́ би́ зна́у
ца́ує́ пі́єча́ри. Та́к на́правдѣ́ ні́кт і́х
до́брє́ ніє́ зна́у. До́ку́адне́ зба́дані́є
обша́ру ла́бірин́ту ѓрані́чіу́о з
ні́ємо́жльі́вощі́а. Ві́є́кшо́щ око́льі́чних
мі́єшка́ньцѹ́в зна́уа́ тілько́ ні́єві́є́лька́
чѣ́щ пі́єча́р, зви́кље́ зві́єдза́нѣ́ п́рєз

туристів і навет најві́кші́ шмія́кові
ніє одважали́ шїє за́пускач на терен
нієзнани. Томек Савиер зна́у те
по́діємія так само, як ка́жди інни.

Вичієчка прěшу́а гурним корита́рем
нієца́уи кі́льометр, по чим гурпкі́ і
пари зачє́уи шїє одривач од
гу́увне́го оршаку́ і загу́єбіяч в міяне
одга́уєзіє́нія. Прєбіє́гальі посє́пне
корита́ре і страшили́ шїє вза́ймніє,
вискаку́яц нієсподіє́ваніє в міє́йшах,
гдіє ходнікі́ знову́ шїє спотика́уи.
Можна би́уо знікнə́ч інним з очу на
ца́ує пу́у го́діни, ніє виходзə́ц поза
терен, ктўри́ шїє зна́уо.

Врешчіє́ гурпкі́ їдна по другіє́
зачє́уи вра́цач до ви́лоту піє́чар.
Ззія́яне, розбавіє́не, охля́пане
швіє́цамі і ума́зане гльі́нə діє́чі би́уи
здуміє́не, же в піє́чарах так шибко
зльє́чія́у ім час — на дво́ре запада́у
юж віє́чур. Од пу́у го́діни дзвон
окрє́тови взива́у до по́вроту на
статек. Гди́ вşрў́д шміє́хўв і
наво́уивањ, одбі́яльі од брє́гу в
дро́гє по́вротнə́, нікт ніє жа́уова́у
стра́цоне́го дні́я, прў́ч їдне́го може
капі́тана.

Ќди́ швіятў́а статку́ мія́уи прі́стањ,
Гу́цк би́у юж на по́стерунку. Ніє
су́иша́у гу́осўв на по́куа́діє, бо
шміє́ртельніє́ змє́чона діє́чіярні́я

заховива́уа щі́є чі́хо і поту́льніє. Ді́віу
щі́є, цо то за стате́к і для́чеґо ніє
затриму́ї щі́є в пріста́ні, а́ле шибко
пріста́у о ні́м ми́сьлеч і за́уу щі́є
ву́аснімі спра́вами.

Но́ц би́уа хму́рна і чі́ємна. Міне́уа
діє́сїята. Умі́льку́и туркоти возу́в,
ра́дкь сві́ятуа по́чєу́и ґасна́ч, оста́тні
прі́ходніє зні́кнє́лі, мі́ястечко
по́шуо спа́ч, зоста́вія́яц ма́уєґо
вартовні́ка сам на сам з мі́льче́нієм і
ду́хами. Міне́уа ї́денаста і по́ґасу́и
сві́ятуа ґоспо́ди. Зро́біуо щі́є
зупе́у́ніє чі́ємно.

ґу́цк че́кау. Ча́с ду́ужиу́ му щі́є
ні́чим ві́ечно́щ, а чі́яґ́ље ні́ц щі́є ніє
ді́яуо. За́чєуо ґо оґа́рні́яч
зв́а́тпіє́ніє. На цо ту че́кач? Ко́му щі́є
то прі́да? Мо́же лье́піє́ї да́ч те́му
спо́ку́ї і і́щ спа́ч?

Нара́з до́льче́іяу ґо я́кіщ дьві́єк. В
ї́дне́ї хві́лі ца́уи замі́єні́у щі́є в су́ух.
Чі́хутко отво́риу́и щі́є др́ві
виходза́це на ш́лепа́ у́льі́чкє. ґу́цк
у́скочи́у за ру́ґ це́ґіє́льні і прі́вару́
до щі́ани. Двѹ́х ме́жчизн прі́шєуо
туж ко́уо нієґо. Ї́ден ви́ґля́дау́ так,
я́кби цо́щ дьві́ґау́ под па́хь. То
пе́вніє скр́їні́я! Вино́шя́ ска́рб!! Як в
та́кї́ сита́ці́ заві́ядо́міч То́мка?! Ні́м
добі́єґніє́ под ї́ґо о́кно, ме́жчи́зні
у́лотні́я щі́є зе скр́ї́нкя́. А вте́ди

шукај віятру в пољу! Ніє, он муці іх
пільновач. Пўјдіє за німі под осуона
ноци і вишьеді, докăд занієсă
скарб. По теј круткј нарадіє з
самим собă, Гуцк вишедў зза
цегієльні і, заховуяц безпíєчнă
одльегўощ, на босака, чíхо як кот,
подăжиу за двўжкă мёжчизн.

Пошлы улыцă над řекă, мінєлы
остатніє мієјскъ забудованія, а
потем скрєчілы на щíежкє, вієдăцă
на взгўре Цардіфф. Окрăжилы дом
старєго Ваљічика, стояци в поуовіє
дрогі на щит взгўра. Вспíналы чíє
цораз вижеј.

„Добре — помишьау Гуцк — хцă го
закопач в старим камієнієуоміє”.

Аље ніє затрímалы чíє пři
камієнієуоміє. Мінєлы го і даљеј
шлы в гўрє. Потем скрєчілы на
вăскă щíежкє, провадзăцă всрўд
високіх зарослы і нагље знікнєлы в
чіємнощі. Гуцк пřiспієшиу кроку.
Вкрутце пřiстанăу і зачăу
насуухівач. Ніє усўишау ніц, опрўч
бічія вўаснего сердца. Зе взгўра
дољечіяу го даљєк погуківаніє
сови — зуа врўжба! Аље крокув
мёжчизн ніє биуо сўихач. Боже,
вієц вшистко на ніц? Вўащніє міяу
рушич даљеј, гди втем, в
одльегўощі заљєдвіє кíлку крокув

од нієґо, ктоґ хрѣкнѣу. Гуцкові
серце подскочиу до ґардуа, лѣч
мѣжніє зепхнѣу ї на вуащїве мїєјше.
Стау в мїєјшу і трѣсу єїє нічим в
атаку фебри, пїри оказї зробиу му
єїє дївніє суабо. Тїлько чекау, кди
упадніє. На щєщїє вієдїяу, ґдїє їст.
Стау о пїєч крокув од огродзенїя
дому вдови Доуглас.

„Бардзо добре — помиєлау — нієх
ту закопїя, бєдїє уатво зналєзч”.

Наґлє пўу-Індіянїн одезвау єїє
чіхим, лєдвіє досуишальним
ґуосем:

— Нієх ѣ шлаґ трафі! Здаї єїє, же
ма ґощї. Їст юж пўзно, а їще палї
єїє євіяту.

— Ніц ніє відзє.

То биу ґуос „другїєґо” вуучєґї з
навїєдзонеґо дому. Гуцка поражіу
ємієртельни страх. А вієц то мїяуа
бич „земста” Ёєґо! Пієрвшѣ їґо
миєла биу учїєц з теґо мїєјша як
наїпрєдзеї. Алє зараз пїрипомнїяу
собїє, же вдова Доуглас завше
биуа добра дла нієґо. А онї може
пїишлї ѣ замордовач! Ґдиби
хочїяж мїяу на тїлє одваґї, жеби ѣ
острєц! Вієдїяу їднак, же єїє ніє
одважи, бо онї моґлїби ґо зобачич і

дорвач в све ўапи. Вшисткі те мисль
льотем бўискавіці прэбіегуі гуовё
Гуцка. Усуішаў одповіедь Індіяніна:

— Бо крәкі чі засуаніяя відок. Цгодь
ту... но, відіш юж?

— Так. Највыразніеј ма гоці. Љепіеј
дајми тему спокўј!

— Дач спокўј! Тераз, кди одходзё
стад на завше! Дач спокўј і юж
нігди ніе місч оказіі? Мўвіё чі јще
раз: гвіждё на јј пієнійдзе. Можеш ј
собіе взіјч. Аље јј маж потрактоваў
мніе як остатніёго пса. Биў сёдія
покою і то он чіягље паковаў мніе
за крати за вўўчёгство. Аље то
јще ніе вшистко! Казаў мніе
вихуостач!! Вихуостач прёд
віёзієнієм як Мурина!... Публьічніе,
на очах цаўёго міаста!... Вихуостач!

— Розуміеш? Јго щёщіе, же умару,
нім вишедуём з віёзієнія. Аље она
мі за то запўачі!

— Цгиба јј ніе забіјш?! Ніе зробіш
тего!

— Забіч? А кто мўві о забічію?
Забіубим јго, гдиби жиу, аље ніе я.
Јсьлі сїё мщіш на кобієчіе, то јј ніе
забіяш, дурнію! Трёба я ошпечіч.
Обчіяч нос і поначінач уши — як
свіні!

— О Боже, то прѣчієж...

— Нікт чіє ніє пита о зданіє! Заховај
ї дља сїєбіє, так бѣдіє дља чієбіє
најбезпїєчнієј. Прївіяжѣ я до
уу́жка... Јжељї викрваві сїє на
смієрч, то юж ніє моя віна... Пуакау
по нієј ніє бѣдѣ. Јстеє моім
прїячієльєм і муєіш мї пому́ц. Сам
ніє даубим собіє ради. Зрештѧ по
то чіє ту взїяу́єм... Зробїш то дља
мніє... І ніє прубуј учїєкач — забїј
чіє, нїм здажиш сїє одврұчіч.
Розумїєш? А јжељї забїј чієбіє, то
вдовѣ теж зауатвіє, і нікт ніє бѣдіє
вієдіяу́, кто то зробїу́.

— Но цу́ж, јсљї юж так муєї бич, то
бієрми сїє до роботи. Ім прѣдзеј,
тим лєпїєј. Жїмно мї сїє робї на
самѧ миєљ...

— Зараз! А ґощїє? Ти лєпїєј уважај,
бо цоє чї ніє вієрѣ... Зачеками, аж
євіятуа поґаснѧ. Ніє ма поєпїєху.

Гуцк вієдіяу́, же тєраз западніє
чіша сто рази страшнієјша, нїж
розмова мордерцу́в. Встрїмау́ вієц
оддєх і почѧу́ сїє острожніє цофач.
Повољї поднїу́су јднѧ ногѣ і
баљансуяц на другїєј, як најчішеј
зробїу́ крок в тиу́. Омаљ сїє прї тим
ніє прѣврұчіу́. З такѧ самѧ прецїзѧ
зробїу́ другї і трѣчі крок. Потєм

чварти і п'яти. Втем гауа́з т́расне́уа
му под но́гамі! Запару́о му одде́х.
Насу́ухівау́ з напіе́чієм, а́ље вокоу́о
пано́вауа́ гу́ёбока́ чіша. Почу́у
безѓранічна́ вдіе́чнощ до́ лосу. Ќди
зна́лазу́ ці́є на щіе́жце по́мієдзи
заро́сльамі, обрۇ́чіу́ ці́є з захо́ванієм
вше́лькіх щ́родку́в остро́жнощі і
ніе́цо п́ріщпіе́шиу́ кро́ку. В по́блы́жу
каміе́ніе́уому́ почу́у ці́є ю́ж
безпіе́чни і руши́у ца́уім пё́дем.
Біе́гу́ цо́ ці́у в но́гах, аж до́тару́ до
дому́ старе́го Ва́льі́чика. За́чау́
добі́яч ці́є до́ др́ві. В о́кнах у́казау́и
ці́є т́ри гу́ови: о́јца і двۇ́х синۇ́в,
віе́лькіх як де́би.

— Цо́ то за гау́аси? Ќто там так
ту́уче в др́ві? О́ цо́ хо́ді?

— Про́ше́ мніе́ впу́щіч, прё́дко!
Му́ше́ пану́ цо́щ по́віе́діє́ч!

— Ќім ј́сте́ч?

— Гу́цкље́берри́ Фі́нн... Прё́дко,
про́ше́ мніе́ впу́щіч!

— Гу́цкље́берри́ Фі́нн? Цо́щ та́кго!
Ніе́ ј́ст то́ назві́ско, п́ред кту́рим
хе́тніе́ отвіе́ра ці́є др́ві... А́ље впу́щіе
го́ ху́опци. Зо́бачи́ми, о́ цо́ хо́ді.

— Ті́лько про́ше́ ні́кому ніе́ му́віч,
же́ то́ я ва́м по́віе́дія́уем о́ вши́сткі́м
— то́ би́уи́ піе́рвше́ су́ова́ Гу́цка, ѓди

Го впущоно до дому. — Прошѣ ніц
ніє мѹвѣч, бо втеди он мніє забїї!
Алѣ вдова тилѣ рази биѹа добра
длѣа мніє, же мушѣ то повідїєч...
Зараз повієм, тилько пѣрїєкнїїчїє,
же мніє нїє видачїє!

— Свїєти Себастїанїє! Он направдѣ
ма цош важнеґо до повідзенїя! То
вїдач! — завоѹаѹ стари. — Мѹв
сміяѹо, хѹопче, нїкт з нас чїє нїє
здрадї.

В тѣри мїнути пѹзнієї оїчїєц і синовїє,
добѣре узброїні, шлї юж в стронѣ
дому вдови. Кди дотарлї до
зароснїєтеї зієльскѣм щїєжкї,
вїчїягнѣлї пїстольтети і зачѣлї
скрадач сїє по чїху.

Гуцк нїє пошедѹ з нїмї далѣєї. Укриѹ
сїє за вїєлькїм камїєнїєм і
насуухїваѹ. Дѹугѣ хвїлѣ пановаѹа
обезвѹаднїяѹца, ґрозна чїша.
Наґлѣ гукнѣѹи стрѣаѹи, ктош
крїкнѣѹ.

Гуцк нїє чекаѹ на далѣши розвѹї
випадкѹв. Рѹчїѹ сїє до учїєчкї і ґнаѹ
на дѹѹ, їлѣ сїѹ в ногѣх.

Роздїяѹ XXXI

Назаютѣр, в нїєдїєльѣ, лѣдвїє зачѣѹо
свїтач, Гуцк вдрапаѹ сїє на взґѹрѣ і
чїхутко запукаѹ до дѣрвї стареґо

Ваљічка. Міешкаџци дому спалі
вправдіе, аље з поводу ноцних зајш
биу то сен чујни і нієспокојни. З
окна падуо питаніе:

— Кто там?

Заљєкнієни гуос Гуцка одповієдіяу
чіхутеько:

— Прошє мніє впущіч, то тілько
Гуцк Фінн!

— То јст назвіско, пřed ктұрим дрві
мојго дому отвієрај сїє ве дніє і в
ноци. Вітај, хуопче!

Дља ушу мауєго вуучєгі биуи то
суова нієзвикує і заразем
најпієкнієјше, яќ кдікољвієк
суишау в своїм жичію. Ніє мұгу
собіє пріпомнієч, аби хоч јдна
особа так сердечніє вітауа го у
сїєбіє в дому.

Шибко отвороно дрві і Гуцк вшєду
до щродка. Подано му крєсуо.
Старец і обај јго крєпци синовіє
зачєлы сїє шибко убієрач.

— Но, брачіє, певніє јстєщ порядніє
гуодни. Ѕніяданіє бєдіє готове за
парє хвіль. Просто з огніа, зараз сам
зобачиш. Мищльєлыщми, же врұчіш в
ноци і заноцујш у нас.

— Окропніє сїє бауєм — визнау

Гуцк — і учієкуём. Як тилько
усуишауём стрѣауи, пуціуём сїє
пѣдем і бієгуём хіба зе тѣри
кільометри. Тераз пѣришедуём, бо
хчіяуём сїє довієдієч, як то биуо. А
пѣришедуём так вчєсніє дльатєго,
же бауём сїє наткнѣч на тих
діябууѣв, навет ґдиби биły і юж
трупамі.

— Бієдаку, відач по тобіє, же міяуєс
ніє најлєпшѣ ноц. Алє
пѣриґотовалїсми ууужко дльа чієбіє.
Зараз по сніяданію поуожиш сїє
спач. А цо до тамтих, нієстєти, жий
їщє і бардзо мніє то мартві. Дїєкі
тобіє вієдієлысми докуадніє, ґдіє іх
шукач. Скрадалїсми сїє по чіємку і
юж биłyсми нієдалєко нїх, ґди
зачѣуо мніє крѣчіч в носіє. А
шєдуём пїєрвши, з пїєстољєтєм юж
ґотовим до стрѣауу. Но і пєх!
Мисльауём, же витѣримам, алє ніє
дауём ради. Кїхнѣуём! Спїуошені
бандичі рұчілы сїє в заросльа.
Завоуауём до моїх хуопцѣв:
„Оґнія!” і сам випалїуём з
пїєстољєту там, скѣд доходїу
шєљєст крѣкѣв. Цґуопци рұвнієж
вистрѣєлы в крѣкі. Алє тамчі
звіялы бїискавічніє. Ґонїлысми іх
потєм пѣрєз льас. Одповієдієлы нам
стрѣауамі, на щѣщіє нієкому з нас ніц
сїє ніє стауо. Здаї сїє, же чі драніє

теж ніц ніє обервальї. В коңцу
страчілыісми іх сьлад і
запрестаыісми погоні. Попе́длыісми
на ду́у і завіядомілыісми полы́цї.
Цауі оддіяу́ вирушыу́ зараз над
реке́, жеби обставіч оба бре́гі. Кди
зробі сьї́ ясно, шериф зе своїмі
лудьмі прешука́й лас. Моі ху́опци
теж пу́жда з шерифем. Добре би
биу́о мієч якіс рисо́піс тих драні, то
би бардзо уу́атвіу́о пошуківанія.
Але ти іх певніє ніє відія́уєс, бо
биу́о чіємно, цо?

— Відія́уєм іх, шеду́єм за німі прэз
цау́е міясто.

— Доскона́ле! Опи́ш іх, ху́опче!

— Ё́ден то стари гу́ухонієми Гішпан,
кту́ри остатніє крє́чіу́ сьї́ по
міястечку, а другі то такі обдартус
о збу́їцкім вигля́діє...

— Вистарчи, знами тих пташкў́в!
Раз на́діяу́єм сьї́ на ніх в ле́сїє, за
домем вдови. Звіялы́, гди тилько
мніє зобачилы́. Но, ху́опци, в дрогё́!
Оповієдзчіє вши́стко шерифові.
Сня́даніє зїчіє ю́тро рано.

Синовіє Ва́лыічика вишлы́ прэ́д дом.
Гу́цк зервау́ сьї́ з крє́суа і завоу́ау́:

— Прошё́ вас, тилько ніє му́вчіє
нікому, же то я іх вида́уєм!

— Очивіщіє, Гуцк, як хцеш. Аље то, цо зробіуєш, то повӯд до думи, ніє мушіш тєго укривач.

— Ніє, ніє! Прощє ніц нікому ніє мӯвіч!

По вијціу синӯв стари Ваљіјчик запитау:

— Оні на певно ніє повієдзѧ і я теж ніє повієм. Ніє розумієм јднак, дљачєго ніє хцеш, жеби лӯдіє о тим вієдїєлы.

Гуцк вољау ніє тӯумачич щїє ящнієј. Повієдїяу тилько, же о јдним з бандитӯв віє бардзо дужо і за ніц в щвієчіє ніє хце, жеби тен чӯовієк вієдїяу, же он цокольвієк о нїм віє, бо втєди тен бандита на певно би ґо забїу.

Стари јще раз пїрїєкӯ заховач вшистка в тајмніци і запитау:

— Скѧд чї пїрїшӯо до ґӯови іщ за тимі уотрами? Чи вигљѧдалы подејранїє?

Гуцк мільчау хвільє, обмищљаец острожнѧ одповієдь, врєщчіє рєкӯ:

— Відї пан, я јстем так лѧдацо... Пїринајмнієј так кажды мӯві, і вцаље щїє о то ніє ґнієвам. Нієраз јднак ніє моґє уснѧч, бо мартвіє щїє тим і

мисльё, як ту вејш на добра дрогё...
Так би́уо теј ноци. Ніє мо́уем спач,
вишеду́ем ві́ец п́ред пўу́ноцǎ на
ульіцё і погрǎжони в ми́льах
дошеду́ем аж до стареј це́гієльні
обок го́споди. Зами́сльони, опару́ем
ші́е о мур. Но і ву́а́сніє втеди чі двај
мінё́льі мні́е досу́овні́е о крок. Ё́ден з
ні́х ніу́су́ цо́ш под пахǎ. Би́уем
певни, же то цо́ш украді́ёнего.
Кту́риш з ні́х палі́у, а другі́ попро́сіу
го о о́гієнь. Затр́ималі́ ші́е ні́еда́лько
мні́е. Ќ́ди ци́гара о́сві́етлы́уи ім
тва́ре, зобачи́уем, же ви́жши то
гу́ухоні́єми Гішпан з бі́яуǎ бродǎ і
пла́стрем на оку, а тен другі́ то
які́ш обшарпани обдартус...

— Як то? П́ри ш́ві́етлье ци́гара
заува́жиу́е́ш, же ё́ст обдарті́?

Гу́цк змі́єшау́ ші́е на хві́льё, а́ље
зара́з пові́дїяу́:

— Еее... так мі́ ші́е зда́ї... же би́у
обдарті́...

— Доб́ре, ві́ец оні́ пош́льі да́љеј, а
ти...

— По́шеду́ем за ні́мі. Так. Цѓчі́яу́ем
ві́єдї́єч, цо́ ші́е дї́єї... д́ляче́го оні́ так
ші́е скра́дая... Ш́ље́дїу́ем і́х ца́уи час,
аж до о́городзе́нія вдови. Там ші́е
укри́уем і́ су́иша́уем як тен

обдартус вставіау́ ці́ї за вдова́, а
Гішпан заповіадау́, же я ошпечі...
Му́віу́ем юж о тим пану і пана
сином...

— Як то? Гу́ухонієми му́віу́ то
вшистко?!

Гуцк попеу́ніу́ другі страшни бу́ад!
Робіу́, цо му́гу́, жеби викре́чіч ці́ї з
теј пуу́апкі, і ніє здрадіч, кім јст
Гішпан, аље зе зденервованія
запља́тау́ ці́ї јще бардієј. Стари ніє
спущау́ з нієго очу і под тим взро́км
Гуцк згубіу́ ці́ї на добре. Нагље
Ваљі́чик повієдіау́:

— Дљачего ти ці́ї мніє боіш? За ніц
на свієчіє ніє позвољє, жеби хоч
јден ву́ос спаду́ чі з гу́ови. Бєдє чі́ї
броніу́, можеш бич те́го певни. Вієц
Гішпан ніє јст гу́ухонієми!
Виғадау́еє ці́ї і тераз ніє ма юж цо
крє́чіч. Ти цоє вієш о тим Гішпаніє,
аље стараш ці́ї то укрич п́ред
вшисткімі. Прошє чі́ї, зауфај мі...
ніє видам чі́ї.

Гуцк патріу́ хвіљє в поччіве, щере
очи старєго, потем похильіу́ ці́ї і
шепна́у́ му до уха:

— То ніє јст жаден Гішпан. То пу́у-
Індіянін Ёе!

Ваљі́чик омаљ ніє спаду́ з кресу́а.

По хвільі повієдіяў:

— Тераз вшистко розумієм! Кди оповіядаўеś мі о обчіёчію носа і надержніёчію ушу, миśљаўем, же трохё прёсадзаш, бо біялы ніе мщя́ śіё в тен спосўб. Аље Індіянін! То цаўкм цо іннего!

Подчас śніяданія розмова трваўа даљеј. Ваљічик оповієдіяў, же занім пошлыі спач, взіёлыі јще льатаркё і прёшукалыі терен под оғродзенієм вдови, чи ніе ма гд́іеś śљадув крві. Нічего та́кго ніе зобачилыі, знаље́злыі за то споря́ скр́инкё з...

— З ЧИМ?!?!

То питаніе як бу́искавіца вистрёльіуо з побљаду́их уст Гуцка. Зерваў śіё з крёсуа і з розше́ронімі зреніцамі, без тху в піер́сіях очеківаў одповієдіі старе́го. Ваљічик урваў і впатриваў śіё в ху́опца. Тр́и секунди — піёч — śіедем секунд — врешчіе повієдіяў:

— З нарёдіямі су́ужа́цімі до ву́аміванія śіё до дому. Гм, цо чі śіё стауо?

Гуцк опаду́ безву́адніе на крёсуо, дишя́ц чіёжко, аље з учучієм ніевісу́овіёнеј ульгі. Ваљічик

патрыў на ніёго уважніе, а потым
повтўрыў:

— Так, то биўи зўодіејск нарёдія.
Здај сїе, же бардзо чі ульжиўо. Аље
дльачеё так скочиўе? Цо мїяўо
бич в теј скрїнце?

Гуцк знову биў в опаўах. Чїягље чуў
на собіе пренїкльїве спојрєніе
Ваљїчика. Віелье даўби за то, жеби
шибко знаље́зч якáщ розсáднá
одповіе́дь.

Аље ніц ніе мўгў вимїсльїч. Втем
прїшўо му цощ до гўови, биўо то
ніезбит ма́дре, лъеч час нагльїў;
вїкрту́сїў віец сўабим гўосем:

— Мїсльаўем, же то може ксїя́жкі
шко́льне...

Бїедни Гуцк биў збит згнѣбіє́ни, аби
сїе бо́дај у́смієхнáч, аље стари
рикнáў такім ѓромкім с́мієхем, же
аж сїе трáсў цаўи. На конїец
о́свіядчиў, же такі с́мієх то
пїєні́йдзе в ќшенї, бо лъечи лъепїє́ј
ніж вши́стк лъека́рства за́пїсане
прѣз док_тор_ўв.

Потем додаў:

— Ех, гўупта́сїе! Вїгльáдаш як
вўасни чїєнь. Ніе ма сїе́ цо дї́вїч, же
га́даш од рѣчи. Аље то прѣ́јдіе.

Одпочнієш, ви́спіш ці́й по́рядніє і
врѹчіш до норми.

Гуцк би́у вщієку́и на ці́єбіє, же п́рез
свѹ́й брак опанованія здраді́у ці́й зе
своім заінтересованієм сќринка́ і
мѹ́гу обуді́ч яќс поде́рженія. Од
хві́лі, ѓди подсу́уха́у розмовѣ
бандитѹ́в п́ри оѓродзенію вдови,
зача́у повѣ́тпієвач, чи п́риніє́щієна
п́рез ні́х сќринка́ р́ечиві́щіє завіє́ра
скарб. Би́уа то ї́днак тилько
ва́тплі́вощ, ніє певно́щ. Тотеж, ќди
Ва́льі́чик вспо́мніа́у о зна́љежі́ску,
ніє мѹ́гу над соба́ запановач. То
би́уо по́над ї́го ці́уи. Ї́днак в ѓрунчіє
р́ечи чіє́шиу́ ці́й з та́кго об́роту
справи, бо п́рина́ймніє́й довіє́діа́у ці́й,
же ова сќринка́ ніє би́уа та́, на
кту́ра́ оба́ї з То́мкѹ́ по́льова́лі. Чі́лі
скарб в да́льшим чі́я́гу зна́йду́ї ці́й
под нуме́ром дру́гим. Збіє́глі дра́ніє
зоста́нѣ́ ї́ще ді́с шгвита́ні і замкні́єчі
в віє́зіє́нію, а вте́ди он і То́мек
на́йспоко́їніє́й забіє́ра́ собіє́ в но́ци
зу́ото.

Љедво зї́длі́ сні́яданіє́, кто́с
запу́ка́у до дрѹ́ві. Гуцк зерва́у ці́й,
аби ці́й укри́ч, бо ніє хчі́ау міє́ч ні́ц
вспѹ́льне́го з но́цнімі́ вида́ренія́мі.
Ва́льі́чик впу́щі́у спо́ра́ ѓромадкѣ́
па́нь і па́нѹ́в, вс́рѹ́д кту́рих би́уа
та́кже вдова́ Доу́гльас. На щіє́жце́,

провадза́цеј на щит взгѹ́рѹа, ујрѹа́у
цау́ѹ процес́ міешка́нцѹв міяста,
ктѹ́ри шлѹ́и обејрѹеч міејше ноцних
випадкѹв. Највідо́чніеј справа стау́а
щі́е юж гѹо́сна.

Ва́льі́чик му́сяу́ ще́гѹу́ово
опові́дієч го́ціом ца́е за́йщіе.
Вдова заче́уа му ді́єковач за
рату́нек і оца́леніе її жи́чія.

— Ніе ма о чи му́віч, у́аскава па́ні.
Јст кто́ш інни, кому завді́єча па́ні
значні́е ві́єцеј ні́ж мні́е і мо́ім
хѹо́пцом, а́ље ніе позво́льіу́ мі уявні́ч
сво́јго назві́ска. Гди́би ніе он, ні́ц
би́сми ніе ві́єдіє́лѹ і вца́ље би нас
там ніе би́уо.

Виво́уау́о то очиві́щіе так віе́лѹ́к
зачі́скавіє́ніе, же сам випадек
одсу́нієти зоста́у на бок. Цго́чіяж
го́щіе у́амалѹ́ собі́е гѹо́ви над та́
зага́дка і́ чі́скаво́щ досу́овні́е і́х
поже́рау́а, Ва́льі́чик становчо
одму́віу́ здра́дзені́я секрета́.
Мі́лчау́ ру́вніе́ж вте́ди, гди́
вія́домо́щ о у́дія́ље я́кго́ш та́јмні́че́го
особні́ка обі́єгѹа́ юж ца́е
мія́стечко. По́за тим вши́сткі́м
уді́є́лау́ вичерпу́яцих інфо́рмаці́.

По висѹ́ухані́ю јго́ ре́љаці́, вдова
пові́дія́уа:

— Уснёўам в ўўжку над ксьйжкă і в
огўље ніц ніє сўишаўам. Чему пан
ніє п̄ришедў мніє обудіч?

— Узнаўем, же ніє ма такі потреби.
З цаўа певнощія вядомо биўо, же
бандичі ніє врўца. Звўаща, же
поўручільі своі наўрѣдія збродні. По
цо віец міяўем паніа будіч і
страшич. Зрештă т̄рех моіх
Муўринўв пільноваўо пані дому аж
до рана. Допієро цо врўчільі.

Надходільі цораз то нові ґощіє і
Ваљіжчик п̄рез кілька ґо́дін му́сяю
оповідач вшисткім тѣ сама
гісторіѣ.

Цгочіяж подчас вакаці шкўўка
нієдієльна биўа нієчинна, цаўе
міясто п̄рибиўо до кощіоўа на
добра ґо́дінѣ п̄ред набожењством.
Омавіяно ноцни випадек і
розт̄р́асано ґо на вшисткі строни.
Надешўа вядомощ, же бандитўв
їще ніє зуапано.

По казанію пані Тгатхер подешўа
до виходзăцеј пані Гарпер, ктўра
вўащніє враз з цаўим тўумем
п̄речіскаўа щіѣ ку д̄рвієм і запытаўа:

— Чи моя Бецки ма заміяр спач
п̄рез цаўи дієнь? Цгиба ніє їст аж
так змѣчона?

— Бецки?

— Но так, моя цўрка — потвієрді́уа пані Тгатхер з лѣ́км в очах. — Чи ніє спау́а ді́с в ноци у пані?

— Аљеж ніє!

Пані Тгатхер збљаду́а і опаду́а на у́авкѣ, в́уа́сніє в хві́лі, гди прѣхо́діуа обок ніє́й чіє́тка По́льли, прова́дза́ц оживі́єнắ розмовѣ́ з пр́иячіу́ука́.

— Діє́нь добри, пані Тгатхер! Діє́нь добри, пані Гарпер! Мої́го Томка знову ніє́ ма. Певніє́ но́цовау́ у кту́рејс з па́нь і тєраз бо́і сі́є пр́ијш до ко́щіуа́. Витарга́м го́ за уши, як го́ дорвѣ́!

Пані Тгатхер за́прєчиу́а су́абим ру́хем ѓуови і збљаду́а јще́ барді́єј.

— У мніє́ ніє́ спау́ — пові́єді́уа пані Гарпер ви́ра́зніє́ ю́ж за́нієпо́коє́на.

Чіє́тка По́льли прѣ́ражіу́а сі́є.

— Ёе́, ві́ді́яуе́с Томка ді́с рано́?

— Ніє́.

— А ќди го́ ві́ді́яуе́с о́статні́ раз?

Ёе́ у́сіу́овау́ собіє́ пр́ипомні́єч, аље́ ніє́ умі́яу пові́єді́єч ні́ц певне́го. Љу́діє́ ви́ходза́ци з ко́щіуа́ зачѣ́лы

пріставач. Утвори́у чи́є затор. Тваре
поважні́ауи, нієспоко́їне шепти
виража́уи нієпоку́ї і зу́є пр́ечучі́а.
Горачково випитивано дієчі і
му́одих научичієлы. Вшиши му́вілы,
же ніє зауважи́лы, чи в дродзе
повротне́ї Томек і Бецки би́лы на
поку́адіє паровца. Би́уо чіємно і
нікому ніє пр́ишу́о до гу́ови
справді́ч, чи кого́щ ніє браку́ї. Нараз
певієн му́одієнієц вирва́у чи́є з
окропним домис́уем, же Томек і
Бецки са́ їще в пієчарах!

Пані Тгатхер земдла́ауа, чіє́тка
По́льи вибухне́ауа пу́ачем.

Страшна вієщ бієгу́а з уст до уст,
од їдне́ї грома́дкі лу́ді до другі́єї, з
у́лици на у́лице́. Піє́ч мі́нут пу́зніє́ї
вшисткі́ дзвони́ бі́уи на трво́ге і
ца́ує мі́аство поста́віє́но в стан
гото́вощі. Но́цне ви́падкі на взгу́ру
Царді́фф зб́ладу́и і зма́лау́и до
розмі́ару́в ніц ніє знача́це́го
дробі́азгу; запо́мні́ано о бандитах.
Ме́жчи́зні чи́єд́уа́лы коніє, кобієти
шикова́уи прові́ант і сви́єце;
пр́игото́вивано у́одіє, зам́у́віє́но
пром. Ні́м мі́не́уо пу́у го́діни од
огу́оше́нія а́льарму, гди́ ре́ка
заро́їауа чи́є од у́оді, а дро́га од
ї́зды́цу́в — по́над сту ме́жчизн з
по́спіє́хем зда́жау́о до піє́чар.

Прѣз цауѣ дѹугіє попоуудніє в
мієщіє биуо пусто і гѹухо. Паніє
тѹумніє одвієдзауи чієткѣ Польли і
паніѣ Тгатхер і старауи єїє ї
почієшич. Пуакауи теж разем з німі,
а то биуо їще лѣпше ніж вшисткѣ
суова.

Надешуа страшна ноц. Нікт ніє
спау, лада хвіла сподієвано єїє
вієщі з пієчар. Врешчіє, кди юж
зачинауо євітач експедиця
ратункова прієсуауа очеківанѣ
віядомошч. Биуа крутка: „Достарчич
вієцєѣ євієц і живнощі” — о дієчіях
ані суова.

Пані Тгатхер биуа бѣиска обѹѣду,
чієтка Польли в огѹлє ніє вієдіяуа,
цо єїє до нієѣ муві. Од єїє
Тгатхера надходіуи з пієчар
успокаяєцє, пеуєне отухи віядомошчі,
аѣє ніц конкретнєго ніє завієрауи.

Над ранем поврѹчіу до дому стари
Вальїчик, окапани воскм євієц,
висмаровани гѣінѣ і ємієртєльніє
знужони. Застау Гуцка лѣжѣцєго в
ѹѹжку і бредзѣцєго в горѣчцє.
Вшиши лѣкаре биѣи в пієчарах,
прієшуа вієц вдова Доугѣас і
заопієковауа єїє хорим. Повієдіяуа,
же зробі дѣа нієго, цо тѣлько бѣдіє
могуа, бо нієважнє чи їєт зуим, чи
добрим хѹопакм — їєт єтворєнієм

боскім і треба му помѹц в бієдіє.
Ваљіччик одпарѹ, же Гуцк вцаље ніє
їст такі зѹи, як мисльі вієкшоц лѹді,
на цо пані Доугљас одповідіяѹа:

— Вієм о тим. В нім также їст іскра
божа, а Бѹг нігди ніє одвраца щіє од
жаднего створенія, ктѹре вишѹо
спод Їго рєкі.

Вчесним пѣредпоѹуднієм зачєѹи
врацач до міястечка пієрвше ґрупкі
щмієртельніє змєчоних мєжчизн.
Наїщільнієїщі шукальі даљеј.
Віядомощі биѹи надєр скѹпе:
пѣрешукано најдаљше, нікому дотѹд
ніє знанє закѹткі пієчар; збадано
кажде заґѹєбієніє і каждѹ щєльінє;
спенетровано ољбѣрімій іљощ
коритаѣи лѹабіринту. Вщєдіє відач
міґоцѹце пѹомикі щвієц
пошукуѹщих, сѹихач навоѹиванія і
стѣраѹи з пістољету. В мієјшу, до
ктѹрего нігди ніє дотарѹа ноґа
жаднего туристи, знаљєзієно сѹова
„Бецки” і „Томек”, випісанє димем
щвієци на щіаніє скаљнеј, а туж
обок каваѹєк встѹжкі окапанєј
воскм. Пані Тґатхєр познаѹа
встѹжкє. Пѹачѹц над ній мѹвіѹа, же
то їст її паміѹтка по дієцку,
наїдрожша зє вшисткіх паміѹтек,
бо цѹрєчка міѹа ѹ на собіє до
остатніх хвіль пѣред страшнѹ

смієрчія. Оповідано, же часем показиваю сїє гдієс даљеко в грочіє якс мдує свіатеуко — втеди рцано сїє в тамтї стронї з окріками радощі, лєч за каждым разем настїповау горкі завуд; биуи то тилько свіатуа інних шукайцих.

Прешуи три страшне дні очеківанія і три ноце пеуне дугіх годін удрїєкі. Міястечко зачїю трачіч надїєї і западу в одрїтвієніє. Ніц юж людї ніє інтересовау. Вуащніє втеди одкрито припадкїм, же вуащїчієль господи дла абстинентув спрїдавау гоціом вудкї, алє хочіяж биуа то реч бульверсуяца, ніє вивоуау правїє жаднего враженія.

В хвїлі прїтомнощі Гуцк суабим гуосем скровау розмовї огульніє на темат госпуд. В коьцу, приготовани на најгорше, острожніє задау питанїє, чи припадкїм в чаїє їго хориби ніє одкрито чєгош в господїє дла абстинентув.

— Так — повідїяуа вдова.

Гуцк зервау сїє з пощїєлы і spojрау на нїя нїєпрїтомним взрокм.

— Цо одкрито?! — запитау без тху.

— Вўдкѣ! Љокаль замкніѣто. Љеж спокојніє, мој дієцко. Аљеж мніє прѣстрашиуєш!

— Прошѣ мі тилько јдно јще повідїєч... тилько јдно, бўаґам! Чи то одкриу Томек Савиер?

Вдова вибухнѣуа пўачем.

— Чїхо, дієцко, чїхо! Вієш прѣчієж, же ніє вољно чі мўвіч. Јстеш бардзо хори і ніє можеш чїє так прѣмѣчач. Чїхо...

„А вієц знаљеэлы тилько вўдкѣ — мисльау Гуцк, з трудем усьїууяц прѣзвичїєжич сўабощ. — Гдиби знаљеэлы зўото, цаує мїясто би о тим ґадауо. То значи, же скарб прѣпадў юж на завше, на завше! Аље чему она пўаче? Ніє розумїєм...” — Гуцк уснѣу змѣчони.

— Бієдак, заснѣу нарешчіє. Чи Томек Савиер знаљаэу вўдкѣ... Боже, гдиби тилько ктош мўгў знаљеэч Томка! Правїє нікт ніє ма юж надієі ані чїу, жеби ґо шукач даљеј...

Роздіяу XXXII

Поврўчми до Томка і Бецки ораз до іх прїгўд на вичїєчце.

З почѣтку враз з рештѣ товариства

звієдзальі мрочне коритаѣ пієчар,
оглядаьлі знане ім юж вчєснієј
ґроти о шумних назвах; „Саьон”,
„Катедрa”, „Пауац Аьадина” ітд.
ґди розпочёуа єіє вєсоуа забава в
хованєго, з запауєм пїриуачили єіє
до інних і бавіьлі єіє, пўкі ім єіє ніє
знудьіуо. Потем повёдровальі крётим
тунельем скаьним. Подношац
євієце високо в ґурё, забавіяьлі єіє
одчитиванієм випісаних пїрез
туристўв назвіск, дат, адресўв і
афоризмўв, ктўре покривауи щіани
ґрот. Ідац вчіяж пїред єієбіє, зајчі
розмова, ніє зауважиьлі, же вешьлі в
реєни, ґдіє маьовідеу щієнних
зупеуніє юж ніє биуо. Увієчніьлі свої
імієна, випісуяц ј димем євієци на
вистёпіє скаьним і пошьлі даьєј. В
јдним мієјшу одкриьлі подьіємни
струмик, ктўри щієкаяц по
камієннеј щіаніє пїрез вієьє сетек
ьат, випуукау чёщ вапнія і
вижуобіу в скаьє пієкне закоьє,
спуиваяц з нієј нічим правдьіви
водоспад. Томек вчіснау свой мауа
фігуркё помієдзи щіанё а водоспад
і оєвієтльіу ґо од тиуу, цо Бецки
пїриуа окїикамі захвиту.
Спостїрегу, же за та засуона водна
укрите са натуральне шґоди,
стромо шґодзаце в дуу. Натихміяст
почуу амбіцї одкривци. Завоуау

Бецки. З охотѧ згѡдіуѧ ѿѿ іщ разем з нѡм. Зробѡлі на щѡанѡє знак ѿвѡєцѧ, аби нѡє забуѡдѡч в повротнѡє дродзе і рушилѡ на виправѡ одкривчѧ. Скрѡцѡлѡ раз в право, раз в лѡєво, запусцѡц ѿѿ цораз далѡє в таѡмнѡче гѡѡбѡє пѡєчар. Од часу до часу зоставѡлѡ якіѿ знак на щѡанѡє і шлѡ далѡє. В пошукѡванѡю вспѡнѡюѡх одкрѡч, ктѡре хчѡєлѡ потѡм обвѡєщѡч цѡѡєму ѿвѡѡтѡ, загѡѡбѡлѡ ѿѿ в цораз то новѡ корѡтарѡ. Наткнѡлѡ ѿѿ на ольбѡрѡмѡѡ коморѡ, зѡ стрѡпу ктѡрѡє зѡсѡѡо мнѡство лѡщнѡѡцѡх стѡлѡктѡтѡѡв9, вѡєлькощѡ рѡмѡєнѡ дѡросѡѡєго мѡжчѡзнѡ. Обѡшлѡ гѡротѡ вкѡѡо, пѡѡнѡ здѡмѡєнѡ і захвѡту, по чѡм пущѡлѡ ѿѿ далѡє їднѡм з вѡєлѡ корѡтарѡ, ктѡре розхѡдѡѡѡ ѿѿ з комѡрѡ. Дѡтарлѡ до урѡчѡєго зѡрѡдѡѡкѡ, ктѡрѡєго днѡ покѡрѡтѡ бѡѡо вѡрствѧ бѡѡщѡцѡх кѡрѡштѡѡѡѡв, пѡрѡпѡмѡѡѡѡѡцѡх лѡѡд. Гѡротѡ зѡ зѡрѡдѡѡкм пѡдпѡєрѡѡѡ фѡнтѡстѡчнѡ фѡлѡарѡ зѡрѡнѡєтѡх зѡ собѧ стѡлѡктѡтѡѡв і стѡлѡгѡмѡтѡѡв — дѡєѡо тѡщѡѡцлѡетнѡєѡ нѡєѡстѡнѡнѡє пѡрѡцѡ капѡѡѡцѡєѡ вѡдѡ. Пѡд стрѡпѡм вѡщѡѡѡѡ сѡткѡ нѡєтѡпѡєрѡ. ѿвѡѡтѡѡ ѿвѡєц обѡѡдѡѡѡ ї. Сфѡрунѡѡѡ цѡѡѧ хмѡрѧ і з пѡскѡм зѡѡѡѡѡѡѡѡѡ ѿвѡєцѡ.

Тѡмѡк знѡѡ зѡѡѡѡѡѡѡѡѡ нѡєтѡпѡєрѡ і

вієдіяу, як нієбезпієчењство ім
грожі. Цгвичіу Бецки за рёкё і
почіягнăу я гваўтовніє в пієрвши з
брёгу коритаř. Зробіу то в самă
порё, бо гди биły юж ніємалъ поза
гротă, нієтопёр скřидуем згаціу її
свієцё. Роззующоне звірёта щігауи
іх јще кавау дрогі, алє дієчі так
кључіуи коритаřамі, же врешчіє
увольніуи сїє од натрётуѡв. Зараз
потем Томек одкриу подіємне
јзієро, ктурего мгльісте контури
губіуи сїє гдієщ даљєко в мроку.
Міяу охотё збадач јго брёгі, алє
здецидовау, же најпієрв трёба
усіящ і трохё одпочăч. Прєразльіва,
гууха чіша по раз пієрвши щієнёуа
іх за серце свă жімнă рёкă.

— Ніє зврацауам на то увагі, алє
здај мi сїє, же юж бардзо дууго ніє
суишельісми гуосу інних дієчі —
повієдіяуа Бецки нієпевніє.

— Помисль сама, прєчієж јстєсми
гуёбоко под німі, ніє віядомо як
даљєко на пууноц, вшгуд і в огуље.
То по просту нієможльіве, жебисми
іх суишельі.

Дієвчинкё огарнăу лёк.

— Цгчіяубим вієдієч, як дууго юж
ту јстєсми? Може льєпієј врұчми,
Томку?

— Трѣба врацач. Так бѣдїе
наїлѣпїєї.

— А потрафіш одналѣзч дрогѣ з
поворотем? Бо мнїє сїѣ помїєшауо.

— На певно трафіу́бим з поворотем,
алѣ те прѣклѣ́те нїстопе́ре! Гдиби
зга́сіуи нам обїє́ свїє́це, то биу́би
конїє́ц, бо нїє́ мами іх чим запа́льч.
Му́сїми пошукач і́ннеї дро́гї, жеби
омі́на́ч нїстопе́ре.

— Добре, алѣ хїба нїє забу́а́дїми?
То би биу́о окропне! — дїєвчинка
вздрїгнѣ́уа сїѣ́ на сама́ ми́сль о та́кї
можлїво́щї.

Вешлї в які́с корита́р і ду́уго шлї в
мі́лченїю, заѓля́даѣц в ка́жда
одногѣ́, з на́дїєѣ́, же ѣ́ розпозна́ѣ.
Алѣ вши́стко биу́о ту́ нове і́ обце́.
За ка́ждим разем, гди́ Томек
розѓля́дау́ сїѣ́ в новим
одга́уѣ́зіє́нїю, Бе́цки пат́ріуа́ му в
очи, шука́ѣц в ї́го тва́ри отухи, а он
повта́рау́ ж весо́уа́ мї́на:

— Так, вши́стко в по́рѣдкѣ. То́ ї́ще
нїє́ ту, алѣ́ зараз ви́їдїє́ми на добра́
дро́гѣ́.

Ка́жди ко́лѣє́їни заву́д справі́ѣу
ї́днак, же о́гарні́ѣуо́ го́ цо́раз ві́є́кше
звѣ́тпїє́нїє. За́чау́ вхо́дїч на о́слѣп
то в ї́дно розвї́длє́нїє, то в дру́гїє, в

розпачлывеј надзіі трафіенія в
коңцу на знаня собіє дроґё. Чіяґље
повтараў: „Вшистко в поўадку”,
але страх пўіґніятаў му серце
оуовіяним чіёжарем, а ґуос јго
бўміяў ґуухо і бездўвіёчніё, якби
мўвіу: „Јстеѕми зґубіёні”.

Пўеражона Бецки пўитульіа сїё до
ніёго і на прўжно вальчиуа зе узамі.
Врешчіё повіёдіяуа:

— Томку, цо там ніётопеўе!
Врацајми старя дроґя! Цауи час мі
сїё здај, же цораз бардіёј сїё
оддаљами.

Томек пўістаняў:

— Сўухај!

Вокўу пановауа ґуёбока і ґууха
чіша. Томек кўікняў. Одповіёдіяуо
му ехо, ктўре пўебіёґуо пўез пусте
коритаўе як шидерчи ѕміёх і
замаруо ґдіёѕ в оддаљі.

— Пўестањ, Томек! То таќ страшне!

— Страшне, Бецки, то правда, але
тўеба воуач. Може нас усўишя — і
кўікняў по раз другі.

То „може” вивоуауо јще віёкшя
ґрозё ніж упіёрни ѕміёх еха, бо
ѕвіядчиуо о правдівим звятпіёнію.
Діёчі стауи і насўухівауи — але

одповіді ніє би́уо.

Наѓле Томек завру́чіу і пріспієши́у кроку. Ї́еч нієд́уґо то трва́уо. В хві́льє потем ї́го нієпевне захованіє одкри́уо Бецки дру́г҃а пр́еражая́ц҃а правд́е: Томек ніє му́г҃у одна́льєзч дро́гі, кту́р҃а ту прішлы́!

— Ох, Томку, д́лячего ніє робі́уєс знаку́в?

— Бецки, Бецки! Цо за ба́уван зе мніє! Ніє ми́сьля́уем, же бе́дієми вра́цач та́ сам҃а дро́г҃а. Ніє, ніє мо́г҃е́ є́є зорієнтовач. Вши́тко є́є ту яко́с попл҃ята́уо!

— Томек! Згубі́льїсми є́є!! Юж ні́гди ніє видостанієми є́є з тих піє́чар! Д́лячего оддіє́льїсми є́є од і́нних діє́чі!

Бецки осунё́уа є́є на зіємі́є і вибухнё́уа спазматичним пу́ачем. Томек з пр́ераженієм поми́сьля́у, же Бецки умі́єра а́льбо доста́уа помієшані́а змису́уєв. У́сїяду́ прі ніє́ї і обя́у я раміё́намі. Пріту́льїуа є́є до ніє́го, укри́уа бузі́є на ї́го піє́рсі і пу́ака́уа над безна́діє́нощіа́ іх по́уожєні́а. Е́хо замієні́ауо ї́ї пу́ач в шидерчи́ є́мієх. На прў́жно Томек бу́аґа́у я, би набра́уа отухи́, бо ї́ще ніє вши́тко стра́цоне —

одповідія́а, же ніє ма юж сї́у.
Зача́у гу́ошно робіч собіє ґор́к
ви́рути, же то вши́тко ї́го віна. То
поску́ткова́уо. Бе́цки успоко́іуа сї́є
нієцо і пові́дія́уа, же постара́ сї́є
бич діє́льна і пў́їдіє вшє́діє,
дока́дкольві́ек я́ Томек запрова́ді,
би́єе тилько п́реста́у мў́віч та́к
речи, бо она́ ї́ст так само ві́нна як і
он.

Руши́ли ві́єц да́ље — без це́љу — на
льо́с щє́щїа. Ніє позостава́уо ї́м ніц
ї́ннеґо, як чї́яґље і́щ п́ред сї́єбіє.
Цгві́льамі, ні ста́д ні зова́д, о́дыва́уа
в ні́х на́дієя, же ї́ще одна́їда́ ї́нне
діє́чі.

Томек взі́яу с́вієцє́ Бе́цки і зґа́сїу́ я́.
Та ошє́дно́щ пові́дія́уа діє́вчинце
ві́єце́ј, ні́ж я́ккольві́ек сýо́ва.
Зрозу́мія́уа і стра́чіуа́ рештє́ на́дієі́.
Ві́єдія́уа, же Томек ма́ ї́ще в ќшені́
ї́дна́ ца́уа с́вієцє́ і т́ри луб́ чтери́
о́гаркі́ — а мі́мо то му́сїя́у ошє́дзач.

З во́льна зачє́уо і́х о́гарні́яч
зну́женіє, а́ље ніє зва́жали́ на то, бо
стра́х ґна́у і́х нап́рўд. Зрешт́а і́да́ц в
які́мкольві́ек ќрунку, скра́ца́ли собі́є
час і в ко́нцу мо́гли трафі́ч на я́ќс
зна́єме міє́јше. Ґди́би за́с у́сїєд́ли,
озна́ча́уби то ї́дині́є біє́рне
оче́ківа́ніє на с́міє́рч.

Врешчіє маує нўжкі Бецки одмўвіуи посўушењства. Мусяуа усьйщ і одпоча́ч. Томек усьяду́ коуо ніє́. Розмавіяльі о дому, о дрогіх ім особах, вигодних уўжках, а прёде вшисткім — о світльє! Бецки пўакауа, а Томек уамау собіє гўовє́, як я́ почієшич, лєч вшистќ аргументи давно юж страчіуи свої́ сїує́ прёкониванія. Бецки биуа так вичерпана, же заснёуа. Томек бардзо сїє́ з те́го учієшиу́. Патрїу́ на її побляду́є польі́чкі — под впу́ивем якіхс щєсьлівих снў́ зарумієніуи сїє́, а на бужі появиу́ сїє́ усьмієх. Чєщ її укої́нія спўинєуа́ также на Томка. Повє́дровау́ мисльамі в прёшўо́щ, в да́льєк мґльісте вспо́мніє́нія. Биу́ затопіє́ни в ма́реніях, гди Бецки прёбудїуа́ сїє́ з радосним сміє́хем, кту́ри в ї́дне́й хві́льі замару́ її на устах. Вєстхнёуа́ чїє́жко.

— Як мо́гуам так спач! Љєпіє́ј би биу́о, гди́бим сїє́ юж ні́гди ніє́ обу́дїуа́! Ніє́, ніє́, Томку, то ніє́пра́вда! Ніє́ па́тр так на мніє́! Віє́цеј так ніє́ пові́єм!

— Добре́, же сїє́ тро́хє прёспауа́с. Одпочє́уа́с і те́раз на певно зна́јдіє́ми дро́гє до ви́щїа.

— Спру́бујми, Томку. А́ље віє́ш, та́кя

цудовна країна відіаюам ве сніє...
Може там вѳаєніє тєраз пѳїдїєми...

— Їще нїє. На то завше мами час.
Но, Бецки, гѳова до гѳури! Ідїєми!

Встали, взїєлы єїє за рєце і шлы, аьє
нїє мїєлы збит вїєлькї надїєї.
Прѳбовали облычич, як дѳуго юж сѳ
в пїєчарах. Здаваѳо їм єїє, же цаѳе
тигоднїє, хоч вїєдїєлы же то
нїєправда, бо євієце чїягьє єїє їще
нїє випальїуи.

По упѳивїє дѳугїєго, труднєго до
окреєьненїя часу, Томек повїєдїяѳ,
же тѳєба знаьєзч якє зрѳдѳо, вїєц
мушѳ їц бардзо чїхо, жеби усѳишеч
плѳск води. Знаьєзлы ї і Томек
зарѳдїѳ хвїьє одпочинку. Обої билы
ємієртельнїє знуженї, аьє Бецки
оєвіадчиѳа, же могѳаби їц їще
трохє дальєї. Здївіѳа єїє, же Томек
нїє згѳдїѳ єїє на то. Ніц нїє
розумїяѳа. Уєїєдлы. Томек гьїна
пѳильєпїѳ євієцє до щїани. Мїьчєлы
замїєьленї. Врєшчїє одєзваѳа єїє
Бецки:

— Їстєм страшнїє гѳодна!

Томек видобиѳ цѳє з кєшенї.

— Памїєташ? — запїтаѳ.

Бецки правїє єїє уємієхнєѳа.

— То наш п'яцек весельні, Томку.

— Так, хчіяубим, жеби би́у віє́лкі як ко́уо му́и́ньсќ. Ніє мами ніц ві́єце́ј.

— Спе́цяльніє шго́ва́уам го́ д'ля нас на ви́чієчце́, жеби́сми мо́г'лі по́діє́льч'ї́є́ нім так як доро́сьлі діє́ль'я́ с'ї́є́ правді́вим торте́м весельні́м. Тимчасе́м бе́діє́ то д'ля нас...

Урва́уа в по́уовіє́. Томек по́діє́льі́у п'яцек. Бе́цки з віє́лкі́м апетите́м зяду́а сво́й ч'є́щ, подчас́ г'ди Томек сво́й ву́ащі́віє́ тилько́ обва́хау́. Води́ зе́ зру́ду́а би́уо под до́статќм, ві́єц мо́г'лі пі́ч і́ље хчіє́лы. Нарешчіє́ Бе́цки запро́понова́уа, би́ руши́ч в да́льш'я́ дро́г'є́. Томек мі́льчау́ пр'є́з хві́ль'є́, врешчіє́ по́віє́дія́у:

— Бе́цки, чи́ маш до́щ с'ї́уи́, жеби́ висі́ухач те́го, цо́ чі́ по́віє́м?

Бе́цки зб'я́ду́а, а́ље одре́ку́а, же́ хи́ба ви́тр'има́.

— Ві́діш, Бе́цки, му́с'і́ми зо́стач ту́, г'діє́ мами во́д'є́. Те́н о́гаре́к то́ оста́тні́я реш́тка с'віа́ту́а.

Діє́вчинка́ розпу́ака́уа с'ї́є́ жа́уо́с'ніє́. Томек ро́біу́, цо́ му́г'у́, аби́ я́ по́чіє́шич, а́ље ніє́віє́ље́ зді́я́уа́у. Врешчіє́ Бе́цки оде́зва́уа с'ї́є́:

— Томку!

— Цо, Бецки?

— Оні прёчієж зауважă, же нас ніє ма і бёдă нас шукач.

— Очивіщіє, же так! На певно!

— Може юж шукай?

— Цгиба так. Бардзо можльіве.

— А кди могльі зауважич, же нас ніє ма?

— Певніє як врұчільі на статек...

— Втеди биуо чіємно... Вієш, Томек, могльі ніц ніє зауважич...

— Ніє вієм. В каждом разіє твоя мама зараз щіє зорієнтуї, як тилько вичієчка врұчі до дому.

Прёражоне спојрєніє Бецки упрїтомніуо му, цо повієдіяу.
Прёчієж Бецки міяуа ніє врацач на ноц до дому!

Умількльі і погрăжильі щіє в мільчăцеї задуміє. Нови вибух розпачи Бецки ущвіядоміу Томкові, же мищльєльі о тим самим: пані Тгатхер допієро в нієдієльє окоуо поууднія могуа довієдієч щіє, же Бецки ніє ноцовауа у пані Гарпер.

Дієчі утквіуи взрок в рештце свієци
і сльєдіуи як ґасуа повољи і
безльітосніє. Відіяуи, як позостау
юж тилько сам кнот, маљеькі
коніюшек; відіяуи, як сѹаби
пѹомичек подносіу сїє і опадау, аж
пущіу в ґѹрє остатній чієніюткѧ
стрѹжкє диму — і вкоуо заљеґуа
страшльіва, нієпрєнікнієна чіємнощ.

В якіс час потем дотаруо до Бецки,
же лєжи в рамієнах Томка і пѹаче,
аље жадне з нїх ніє уміяуо
повієдієч, як дѹуго то трвауо.
Здавалі собіє справє тилько з теґо,
же оцкнєльі сїє з якґош бардзо
дѹугієґо смиртельнеґо одрєтвієнія,
і же іх ситуаця јст безнадієјна.
Томек повієдіяу, же то юж нієдієља,
а може навет понієдіяуек. Усіуовау
вчіяґнѧч Бецки до розмови, аље
розпач прїґнієтуа ѧ зупеуніє.
Томек доводіу, же в мієщіє на
певно од давна вієдзѧ, цо сїє стауо
і юж іх шукаѧ. Постановіу воуач, бо
може ктош усѹиши і прїјдіє ту по
нїх. Крїкнѧу раз, аље даљеґ еха
одповієдіяуи му в чіємнощі так
упієрним ґѹосем, же прєстау
прѹбовач.

ґодіни упѹивауи јдна за другѧ і
маѹих вієзніѹв почѧу дрєчич ґѹѹд.
Томек ніє зяду јще својґо каваука

п'яцка. По́дієлы́лі́ с'і́й ні́м і з'ї́длы́ цо
до́ круши́нкі. А́ле те́раз і́ще
ба́рді́ей за́хчі́яю́ ім с'і́й і́щ. Та
о́дробі́на чі́яста до́датково
зао́стрі́юа і́х г'у́уд.

На́г'ле То́мек ше́пна́у:

— Псст! С'у́ишиш?!

Обо́ї вст'рима́лы од́дех і́ нас'у́ухі́валы́.
До́льечі́яю́ і́х я́ксь од́г'у́оси, я́кби
ба́рдзо да́ле́к ст'ра́уи. То́мек
на́тихмі́яст од́пові́ді́яю́ ок'рі́км.
Взі́яю́ Бе́цки за́ ре́к'е́ і́ по о́мацку
по́біє́глы́ в к'ру́нку г'у́ос'у́в. Зно́ву
нас'у́ухі́валы́ і́ по́новні́е ус'у́ише́лы́ те
са́ме од́г'у́оси, ле́ч ю́ж значні́е
б'лі́же́й.

— То́ оні́! — заво́уа́у То́мек. — І́д'а́!
Цго́дь, Бе́цки! Те́раз ю́ж вши́стко
бе́ді́е до́б'ре́!

Ма́лы ві́ї́зні́єві́е о́ма́ль ні́е оша́'ле́лы́ з
радо́щі. Посу́валы́ с'і́й і́дна́к ба́рдзо
во́льно, ѓди́ж цо кро́к трафі́ялы́ на
ро́зпа́длы́ні і́ т'ре́ба бі́ю́ ні́езви́к'ле
ува́жач. В'у́а́сні́е і́дна́ така
ро́зпа́длы́на ста́не́уа́ ім на́ дро́дзе і́
му́сі́єлы́ с'і́й за́т'рима́ч. Мо́гу́а мі́єч
ме́тр г'у́е́боко́щі, а́ле мо́гу́а мі́єч і́
сто. То́мек по́у́ожи́у с'і́й на́ б'р'уху і́
с'і́є́г'на́у ре́к'а́, я́к м'у́г'у на́йг'у́е́бі́єй. Ні́є
ма́ дна́. Т'ре́ба бі́ю́ с'і́й за́т'рима́ч і́

чекач, аж шукайці прїїдѣ тутѣ по
ніх. Насуухівалї пеуні напієчія.
Највиразнієј даље́к гу́оси оддаљауи
щі́є́ тераз од нїх; їще хві́ља і
замі́лькуи зупеу́ніє. Оґарне́уа іх
страшлїва, роздієра́йца серце
розпач. Томек воу́ау, крїчау́, аж
охрипу́, а́ле на нїєвіє́лье щї́є́ то
здау́о. Премаві́яу потем до Бе́цки
су́овамі пеу́нимі на́дієі; мінє́уа
ко́љејна ду́уга хві́ља оче́ківа́нїя —
ніц ві́є́цеј нїє су́ише́льї. Отачау́а іх
гу́уха чїша.

По ома́цку врў́чі́льї до зру́ду́а.
Го́діни вльо́куи щї́є́ в нїєско́ньчоно́щ.
Засне́льї. Обуді́льї щї́є́ гу́одні і
зма́рніє́чі.

Томек са́діу́, же ї́ст ю́ж поніє́діяу́ек,
а мо́же на́вет вто́рек.

Прїшу́а му нова ми́сь до гу́ови. З
корита́ра, в кту́рим уткне́льї, біє́гу́о
кі́лька одну́г. Ле́пієј іщ ї́ зба́дач нї́ж
щіє́діє́ч безчи́ннїє́ і розпа́чач. Вїя́у з
кше́ні шну́рек од лѣ́тавца,
прїві́язау́ ї́ден ї́го коні́єц до
вистѣ́пу ска́льне́го і ру́шилї. Томек
ше́ду́ піє́рвши і в мі́ярє́, як щї́є́
посу́валї, пово́льї розві́яу́ шну́рек.
По двуді́єсту кро́ках наткне́льї щї́є́
на урві́ско. Томек прї́кльє́кна́у на
бре́гу. Ма́цау́ ре́ка в гу́а́б, прў́бу́яц
щіє́гна́ч дна. Ву́а́шніє́ у́щіу́овау́

пּресунач сїе трохе в право, гди
втем в одлєгующї највижеї
пїетнасту метрув, споза скауї
висунёуа сїе рёка лудзка,
трїмайца свіецё. Томек видау
гваутовни окрик радощї. В теї хвїлі
за рёка висунёуа сїе решта постачї
— биу то... пўу-Індіянїн Ёе! Томек
скамієніау на мієїшу. Індіянїн рчїу
сїе до учїєчкі. Томек почуу оғромна
ульё. Здївіу сїе, же Ёе нїє познау
їго гуосу і нїє забїу го за зуожєніє
зєзнањ в садїє. Наївідочнїєї ехо
змїєніуо їго гуос, а чїємнощ скриуа
твар. Нїєвѣтплївіє так вуащнїє биуо.
О їе му тїько сїу старчи, врўчі до
зрўдуа; бёдїє там тквіу без руху і
жадна сїуа нїє змусі го до
поновнєго спотканїа з пўу-
Індіянїнем. Биу на тїьє острожни,
же затаїу пּред Бецки, кого вїдїау.
Повїєдїау її, же воуау так на вшєькї
випадєк.

Алє по упуїєвіє кољєїних годин гууд
ї детєрмінация окаяуї сїе сїьнїєїше
од страху. Дуугї нїєспокоїни сен,
нови атак гуоду і мёка бїєрнєго
очєкїванїа пּри зрўдльє змїєніуи
замїари Томка. Биу пּреконани, же
їст срода луб чвартєк, а може
навет пїятек — і же пּрєстано їх юж
шукач. Постановїу збадач їнни
корїтар. Готўв биу тєраз на

спотканіє з Індіяннієм і кождѣ інна
окропнощѣ. Алѣ Бецки биѹа
бардзо осѹабіѣна. Попадѹа в
отѣпіяѹа апатіѣ, з ктѹреј ніц ніє
могѹо її вичіѣгнѣч. Мѹвіѹа, же тутај
бѣдіє чекаѹа, аж пѣріјдіє щмієрч —
то юж ніє потрва дѹуго. Нієх Томек
ідіє зе шнурѣм і шука, јщлы ма
охотѣ. Бѹагаѹа го тілько би од часу
до часу врѹчіѹ і повієдіяѹ цощ до
нієј. Казаѹа му пѣрієц, же гди
надејдіє страшна хвіља щмієрчі,
бѣдіє стаѹ пѣри нієј і тѣрмаѹ я за
рѣкѣ, пѹкі щіѣ вшистко ніє скоњчи.

Томек поцаѹоваѹ я, чужц, же цощ го
дѹаві в гардлѣ. З удаванѣ певнощѣ
ошвіядчиѹ, же знајдіє лѹді, ктѹри іх
шукај, лѹб сам в якіщ спосѹб
видостаніє щіѣ з пієчар. Потем взіѹ
шнурек і на чвораках, по омацку
шукајц дрогі, дрѣчони гѹодем і візѹ
окропнеј щмієрчі, впеѹзѹ в бочни
коритарѣ.

Роздіяѹ XXXII

Надшедѹ вторек. Мінѣѹо
попоѹудніє і западѹ змрок.
Мієстечко Ст. Петербург
погрѣжоне биѹо в чіѣжкј жаѹобіє.
Дієчі ніє одналѣзіѣно. В кощієлѣ
одправієно публѣчне модѹи за
загініѣних, а в домах вкѹадано цаѹе
серце в жарлѣве пачієрѣ і прощби о

ратунок. З пієчар ніє надешуа їднак
жадна почієшайца віядомощ.
Вієкшоц чуонкув експедиці
занієхауа пошуківань і поврұчіуа до
цодієнних заїч. Ніє вієрилы, аби
можна биуо їще однаљеэч дієчі.

Пані Тгатхер биуа чієжко хора і
руцауа єіє в ґорачце. Мувієно, же
серце пєка з жаљу, ґди єіє суиши,
як чіяґље воуа свої дієцко, подноєі
ґуовє, насуухуї, а потем з јкм опада
на подушкі. Чієтка Польи
поґражиуа єіє в чієжкї мељанхольї,
а јї єівієяце вуоси стауи єіє тєраз
біяує як мљеко. Міястечко
шиковауо єіє до чієжкґо сну.

Наґље, в єродку ноци, роздзвоніуи
єіє вшисткї дзвони в мієщіє. В їднеј
хвілы ульце запеуіуи єіє туумем на
пуу убраних људї, ктури бієґалы
нієпрїтомніє і воуалы ґорачково:

— Виходїч! Виходїч! Однаљеэлы
єіє!!!

Ґвар і замєт повієкшиуи єіє їще, ґди
људїє зачєлы валыч в пательніє і
ґвіздач. Туум рұсу і пєдіу в стронє
рекі. На возіє, ктури чіяґнєлы
врєщаци внієбоґуоси обиватєље
міястечка, єієдіяуи змізерованє,
аље уємієхнієтє дієчі. В мґнієнію
ока оточиуа ј чїжба људзка і

вспаніяуи тріюмфальни похӯд
прёмашеровау гӯувно́ ульця́ в́срӯд
огуушайцих крїкув і віватӯв.

Запальоно вшисткі́ свіят́а — нікт
юж ніє врацау́ до у́жжа. То би́а
на́бардїє́й памі́єтна но́ц в гі́сторії
мі́ястечка. В чі́йгу пӯу́ го́діни пр́ез
дом сё́дієго́ Тгатхера пр́евіне́льї́ ці́є
хи́ба вши́ши міє́шка́ньци оса́ди.
Оца́льоне ді́єчі бра́но в об́і́чія і
цау́овано. Љу́діє щі́ска́льї рё́кё́ пані́
Тгатхер, у́сі́уова́льї му́віч, а́ље, з
бра́ку су́у́в, за́лева́льї ца́уи дом
пто́камі́ у́ез і ви́ході́льї на у́льце́.

Щё́щіє́ чі́є́ткі́ По́льли́ ніє́ мі́яуо́
границ. Щё́щіє́ пані́ Тгатхер ста́уо
ці́є́ без границ, ѓди́ у́певні́а́ ці́є́, же
вису́ано го́ньца, ктӯ́ри мі́яу́ до́треч
до пр́ебива́йце́го в пі́є́чарах сё́дієго́
Тгатхера і пр́еказа́ч му́ щё́сьльі́в́а
нові́не́.

Томек ле́жау́ на кана́піє́ ото́чони
лі́чним ѓронем су́ухачи, ктӯ́ри з
за́парти́м тхе́м су́уха́льї́ ї́го́ ре́ља́ці́ з
по́биту в по́діє́міях. Опо́ві́яда́у о і́х
встр́а́сая́цих пр́і́го́дах, чё́сто
упі́є́кшай́ц фа́кти́ ї́ще́ ба́рдїє́й
встр́а́сая́цимі́ ще́гӯ́уа́мі. Ско́ньчи́у
опі́сем, як то́ зо́стави́у Бе́цки і
по́ше́ду́ сам шу́кач ви́ї́щіа́; як
за́пу́ща́у́ ці́є́ по ко́ље́і в два
кори́та́ре́ так да́ље́ко, до́пу́кі

старчи́ю му шнурка; як настѣпніє
вше́ду в т́речи корита́р, знѹв до
самого ко́нця шну́рка і ю́ж мія́у
завру́чіч, ѓди наѓље зауважи́у в
одда́лі які́с я́сни пункчі́к; як р́учіу
шну́рек, попе́узнáу в тамтá стронѣ́,
п́речісна́у ѓуовѣ́ і ра́міє́на п́рез ва́скі
отвѹ́р і — зоба́чиу споко́jne води
Міс́ці́пі. Ѓди́би то́ би́уа но́ц, ні́гди
ніє́ дост́ре́гу́би те́го ш́віате́ука!
Опо́віяда́у да́ље́, як вр́учіу́ до
Бе́цки, п́риноша́ц ї́ї радосна́ нові́нѣ́,
а́ље она́ про́чіуа́ го́, а́би ї́ї та́к ніє́
дрѣ́чиу́, бо́ ніє́ ма́ ю́ж ш́іу; віє́, же
у́міє́ра і х́це у́мреч. О́пісыва́у те́ж,
і́ље ш́іє́ му́сіяу́ на́біє́діч, за́нім я́
вреш́чіє́ п́реко́нау́, і́ як радо́щ ома́ль
ї́ї ніє́ за́біуа́, ѓди до́чоу́гальі́ ш́іє́ до
міє́ша, з ктѹ́ре́го мо́гуа́ зоба́чич ѹ́в
ніє́біє́скі пункчі́к ш́віа́туа́ д́іє́нне́го;
я́к п́редоста́у ш́іє́ п́рез ро́зпа́дльі́нѣ́,
а́ поте́м ви́чія́гна́у Бе́цки; я́к у́сіє́длы́
і́ пу́ака́лы зе́ ш́е́щія́; я́к я́ци́с лѹ́діє́
на́дпу́инѣ́лы ѹ́оді́я, а То́мек за́воуа́у
на́ ні́х і́ по́віє́дія́у і́м, цо́ ш́іє́ ста́ю і́
же́ са́ стра́шніє́ ѓуо́дні; я́к оні́
на́їпе́рв ніє́ х́чіє́лы у́віє́рч в те́
ніє́пра́вдопо́добна́ гі́сторіє́, му́вія́ц:
„П́речіє́ж ви́ ї́стє́щіє́ в од́лье́гу́ощі́
піє́чію кі́льомє́тру́в од ве́щія́ до
піє́чар”, а́ље поте́м за́бра́лы і́х зе́
со́ба́, за́віє́злы́ до я́кго́щ до́му,
на́кармі́лы, да́лы і́м од́поча́ч па́рѣ́

Годин і вночі одвізлі до міста.

Ще перед світом, ідаць за шнурком, ктюрим сідія Тгатхер і їго поміцніци значилі свя дрогё, одналезіёно їх в пісчарах і прёказано ім радосна новинё.

Днак тři доби удрёкі психічнеї і мёкі гюоду ніє могуи прейщ без сльаду, о чим Томек і Бецки прёконалі сїє на вуаснеї скуре. Цауа щродё і чвартек мусієлі прельежеч в уужках, а їх знуженіє і вичієньченіє ніє змнієjšíуо сїє ані о вюос. Але в чвартек Томек юж трошечкё ходіу, в пійтек биу в мієщіє, а в суботё чуу сїє здрув як риба. Бецки мусіяуа зостач в дому аж до нієдієлі і виглядауа так, якби прешуа дууга обуюжна хоробё.

Томек довієдіяу сїє о хоробіє Гуцка і в юж пійтек пошеду го одвієдіч, але ніє допущоно го до уужка. Так само биуо в суботё і в нієдієльё. Потем дозвољоно му прїходіч цодієнніє, лєч заброніёно оповіадач о своїї прїгодіє, гдиж могуо то збитніє зденервовач Гуцка. Вдова Доугљас сїєдіяуа в покою і пільновауа, жеби Томек ніє прёкровичу заказу. В дому довієдіяу сїє о випадку на взгуре Цардіфф і о

тим, же в řеце нієдаљеко пїрїстанї
знаљезїєно звўокї „обдартуса”.
Вїдочнїє утонѧў в чаїє учієчкї.

Мнієї вієцеї в два тигодніє по видостанію сїє з піечар Томек вибрау сїє в одвієдіни до Гуцка, ктұри юж достатечніє поврұчіу до сїу і мұгұ висұухач ніесамовітеї гісторії. Звұаща, же Томек міяу му до оповієдзенія парє щеғұўўв, о ктұрих ніє вātпіу, же бардзо заінтересуя приячієља. Дроға провадіуа обок дому сёдієго Тгатхера, встāпіу вієц, аби zobачич Бецки. Сёдія і кільку јго гощі вдаљі сїє в розмовє з Томкм. Ктощ запитау го жартем, чи міяуби охотє јще раз іш до піечар. Томек одповієдіяу, же так — вцаље би сїє ніє бау. На то одезвау сїє сёдія Тгатхер:

— Ніє в'ятпіє, Томку, же таких як ти, знаьазуби єїє вієцеє. Аље ніц з теґо. Помиєльєїєми о тим і нікт юж ніє збу'їдї в пієчарах.

— Як то?

— Бо їще п̑ред двома тиг̑одніями
каза́уем по́рядніє окуч д̑рві
же́льазем і замкн̑а́ч ї на т̑ри замкі.
К̑люче са́ у мніє.

Томек зб'яду́ як пу́тно.

— Цо чі јст, хуопче? Прѣдко, ніех
ктоś пїнієсьіє шкљанкѣ води!

Ктоś пїніу́су води і скропієно нїя
тваř Томка.

— Но, юж чі љепієј? Цо сїє стауо?

— Боже, паніє сѣдіє, в пієчарах јст
пу́у-Індіянін Ёе!

Роздіяу XXXIV

Вієщ розешу́а сїє по міястечку
љотем бу́искавіци і в парѣ минут
пу́знієј кіљканащіє уо́ді
випеу́нієних мѣжчизнамі пу́инѣуо
юж в стронѣ пієчар Мац Доугаља.
За німі вирушиу́ стате́к щельніє
набіти чієкавскімі пасажерамі.
Томек Савиєр сїєдіяу́ в уо́ді сѣдієго
Тгатхєра.

Гди отвороно др́ві, провадзѣце до
пієчар, в пу́умроку коритаřа указау́
сїє страшни відок. Індіянін Ёе
љєжау́ розчіяґнієти на зіємі,
мартви, з тваřѣ туж пїи щельніє
под др́віямі, якби до остатнієј хвілі
јго очи впатривау́и сїє тѣскніє в
свіату́о, радощ і вољнощ жичія по
другієј строніє др́ві. Томек биу́
взрушони, бо з ву́аснего
дошвіадченія вієдіяу́, як мѣкі
пřешеду́ Ёе пřед смієрчія. Збудіу́а
сїє в нім љітощ, аљє нієзаљєжніє од

нієї дознау́ учучія́ нієопісане́й ульгі;
допієро́ тєраз́ почу́у́ ціє́ нап̀равдє́
безпіє́чни. У́свіядомі́уо́ му́ то,́ які́м
чіє́жарем́ п̀риѓніятау́́ го́ страх́ од́
дні́я,́ ќди́ зу́ожиу́́ п̀ред́ с́адем́
зєзнанія́ п̀рєчів́ тєму́
безвзгльє́днєму́ мордєрци́.

Дужи́ ми́сьлівскі́ нў́ж Інді́яні́на
лєжау́́ п̀ри́ нї́м зє́ зу́аманя́ кльінгя́.
Масивні́ прў́г д́рві́ би́у ніє́малъ́ ца́уи
зєстругани́. Ца́уа́ пра́ца́ по́шуа́ на
дармо́, ѓди́ж на́ зєвн́а́т́р прў́г
станові́уа́ жива́ ска́уа,́ ктў́рє́й нў́ж
ніє́ мў́гў́ наруши́ч і́ му́сьіяу́́ ціє́
зу́амач.́ А́лє́ на́вєт́ ѓди́би́ ніє́ би́уо́
тє́й ска́уи,́ ви́сьіу́єќ Ё́єго́ на́ ні́ц би́ ціє́
ніє́ п̀ри́дау́́,́ бо́ хоч́би́ зєструга́у́
ца́уи́ прў́г,́ і́ таќ ніє́ здо́уа́у́би́ ціє́
п̀рєчі́сн́а́ч под́ д́рві́ямі́. Інді́янін
му́сьіяу́́ о́ тим́ віє́дїє́ч. Струга́у́ і́
дў́убау́́,́ би́лє́ ціє́́ тилько́́ чим́́с́ за́йч;
би́лє́ скрў́́чї́ч со́біє́́ дў́́угі́́ час́́ мє́́кі,
би́́ які́́мко́́львіє́́к за́́йчіє́́м за́́гў́́уши́́ч
стра́шне́́ ми́́сьлі́. Зви́клє́́ у́́ вє́́ї́ща́ до́
піє́́чар мо́́жна́́ би́́уо́́ зна́́лє́́зч́́ о́́гаркі́́
с́віє́́ц по́́рў́́цонє́́ п̀́рє́́з ту́́ристў́́в —
тє́́раз ніє́́ би́́уо́́ ані́́ ї́́днє́́го. Віє́́зіє́́нь
позбіє́́рау́́ ї́́ і́́ зя́́дў́́. Му́́сьіяу́́ та́́кже
хви́́тач ніє́́топє́́рє́́ і́́ зя́́дач́́ ї́́ живце́́м,
о́́ чим́́́ с́́віядчи́́уи́́ лє́́жя́́цє́́ на́́ зіє́́мі́́ і́́х
па́́зури. Ніє́́щє́́сни́́ Ё́́є́ у́́мару́́ з́́ гў́́о́ду́́ і́́
пра́́гніє́́ні́́я. Ніє́́да́́лє́́ко́́ ніє́́го́́ в́́ чї́́я́́гү́́
дў́́угі́́х віє́́кў́́в ви́́рў́́су́́ з́́ зіє́́мі́́

стаљагміт. Утвори́уи го кроплє
води, капі́яце зе стаља́ктиту,
віша́цего у стропу. Ві́єзієнь у́уамау́
стаљагміт і по́уожиу́ на нім камієнь,
в кту́рим ви́дря́жиу́ мау́е
загу́ёбієніє. В тен спосу́б хвитау́
безценне кроплє води, спада́яце
цо два́діє́щія мі́нут з до́куа́дно́щія
зе́гара вагаду́овего. Дава́уо то
у́ижечкё́ води на до́бё...

Кроплє те спада́уи, гди́ будовано
піра́міди, гди́ здобивано Тро́ј, гди́
повстава́уо Імпері́юм Рі́мскі́, гди́
укри́жовано Цгрі́стуса, гди́
Ві́льге́лм Здобивца́ тво́риу́ па́нство
ангі́єльскі́, гди́ Ко́лумб же́гльовау́ по
оцеа́ніє, гди́ во́йна о ніє́подлье́гуощ
Амери́кі би́уа најновши́м
ви́да́реніє́м. І чі́ягльє́ ї́ще спада́я і
бе́да́ спадач бич може до ко́нця
сві́ята. Ві́єлье́ лат упу́инё́уо ю́ж од
хві́лі, кди́ ніє́щё́сни Ё́е ви́дря́жиу́
камієнь, би хвита́ч безценне
кроплє, а́ље по ді́с діє́нь,
зві́єдзай́ци піє́чари тури́ста, ду́уго і
зе́ взруше́ніє́м пат́ри на тен камієнь
і щі́ека́яца́ водё́. На льі́щіє́ цуду́в
лябі́ринту піє́чар Ма́ц Доу́гльа
„Чарка́ Інді́яні́на Ё́его́” за́јму́ї
піє́рвше́ міє́јше. На́вет „Па́уа́ц
А́ляди́на” ніє́ може з ні́я
конку́ровач.

Звѹокі пѹѹ-Індіаніна Ёѳо поховано туж у веїщіа до яскіні. З міастечка, з околїчних фарм і вієсек щіагнѳѹи тѹуми лѹді на їѳо поѳреб. Пѳрибиły возамі і ѹодіямі, з дієчмі і провіантем. Вшиши оѳеклы, же поѳреб Індіаніна биѹ ніє мнієїшā атракцā нїж биѹаби їѳо публычна еѳзекуця.

Поѳреб Ёѳо поѹожиѹ крес справіє петиці до řаду о їѳо уѹаскавієніє. Вправдіє ведѹуг опінії публычней мієшанієц міаѹ на сумієніѹ пієч мордерств, аље і так знаљеэлы єіє лѹдіє, ктѹři хчієлы ѳо ухронїч од стрїчка. Ємієрч Індіаніна в натуральни спосѹб закоњчиѹа те старанія.

Назаѹтř по поѳребіє Томек вичіѹгнāѹ Гуцка в устронне мієїше, аби одбїч з нїм важнā розмовѳ. О пѳриѳодіє Томка Гуцк вієдіаѹ юж вшиєтко од старєѳо Ваљїїчика і панї Доугљас, аље Томек шепнāѹ му, же їєєт їще цоє, о чим на єто процент ніє мѹгѹ єѹиєч. І вѹаєніє на тен темат хце тєраз з нїм помѹвіч. Гуцк посмутніаѹ:

— Вієм, о цо ходї — повієдіаѹ. — Поєдѹєє под нѹмер другї і нїц ніє знаљаэѹєє, опрѹч вѹдкі. Вправдіє нїкт мї ніє повієдіаѹ, же то биѹєє

ти, а́ле од разу зрозумі́уем, же та
геца з вѹ́дкѧ то твої́ одкри́чїє. І
доми́сьлі́уем щї́є, же ніє зна́язу́єщ
там скарбу, бо і́наче́ї на певно
да́убищ ми́ яко́щ знач. Вієш, Томек,
цо́щ ми́ му́ві, же те пієні́йдзе
пּрепаду́и на завше.

— Цо ти му́віш, Гуцк! Я ніє мія́уем
ніц вѣпּу́льнеґо з та́ ґосподѧ!
Пּре́чієж в соботѣ, ќди по́їха́уем на
вичієчкѣ, ґоспода би́уа јще отварта;
вієш о тим, бо сам мія́уєщ стач под
ні́я на варчіє.

— Цо? Речиві́щїє! Боже, зда́ї ми́ щї́є,
же юж ца́уи рок упּу́инѧ́у од теґо
часу. А́ле маш ра́цј, то би́уо теј
самеј ноци, ќди шед́уем за пּу́у-
Інді́яні́нем до дому вдови...

— То ти шед́уєщ за ні́м?

— Так, а́ле о тим ні́кому ані́ сѹ́ова!
Їє на певно мія́у які́хщ пּри́ячі́уу, а я
ніє мам најмні́єјшеј охоти, жеби
пּри́шльї тута́ј мщі́ч щї́є на мніє.
Пּре́чієж ґди́би ніє я, фа́цет
щїє́ді́яуби собіє́ тєраз в Текса́сїє і
ґві́здау на вши́сткїх.

І Гуцк в за́уфані́ю опові́єді́яу
Томко́ві ца́уѧ сво́я пּри́ґо́дѣ.

— В ко́ждим разіє́ — по́вієді́яу Гуцк,
вра́ца́йц до ґу́у́вне́ј справи́ — тен,

кто с̣віснаў спод нумеру другіеґо
вўдкё, зґарнаў і пієнійдзе. Тераз
можеми запомнієч о скарбіє.

— Цоś чі повієм, Гуцк. Тих пієніёдзи
ніґди ніє биўо под нумерем
другім...

— Цо та́кґо? — Гуцк впатриваў с̣іё
бадавчо в тваř Томка. — Впадўеś
на якіс̣ с̣љад?!

— Гуцк, оне с̣а в пієчарах!!

Гуцкові зас̣вієчіўи с̣іё очи.

— Повтўř то јще раз, Томку!

— Пієнійдзе с̣а в пієчарах!

— Томек, дај сўово гонору, же
мўвіш поважніє.

— Сўово гонору, же мўвіё поважніє.
Пўјдієш зе мн̣а, жеби помўц мі ј
вичіјґн̣ач?

— Но ясне!! То значи... јс̣лы бёдієми
моґлы ос̣вієчіч собіє там дроґё і в
оґўље... мієч певнощ, же ніє
забўа́д̣іми.

— Спокојна ґўова! Зробіми то без
најмнієјшего ризика.

— Нієх я скіснё! Аље ск̣ад вієш, же
пієнійдзе...

— Ніц щїє ніє мартв, Гуцк. Вшистко сам зобачиш і зрозумієш, як юж там бєдїєми. Їщлы ніє знайдїєми скарбу, оддам чї мўї бєбен і в огўље вшистко, цо мам. Сўово пірата!

— В порядку. Вієц кди?

— Зараз!! Очивіщіє, їщлы маш на тильє щїу по хоробіє.

— А чи то даљеко од веїція?
Допієро тїи, чтери дні ходзє по подвўрку і даљеї ніж кїльометр ніє дам ради іщ. Ної би мї вищїядуї.

— Звїкуў дрогў то їст понад пієч кїльометрув, аље я знам іннў... значніє крутшў. Нікт інни ніє ма о нієї навет зієльонеґо поїчія.
Попуїнієми там уўдкў. В дуў попуїніє сама з прўдем, а з повротем я бєдє вієсўовау. Гуцк, ніє бєдїєш мущїяу навет пальцем ківнўч!

— Но то ходьми! Шибко!

— Добра. Аље најпієрв мущїми забрач парє рєчи: хљеб, мїєсо, наше фаїкі, їден луб два ворєчкі, парє шнуркув од лўатавцув і трохє запауєк. Жебищ вієдїяу, як бардзо втеди жауовауєм, же ніє мїяуєм іх зе собў...

Зараз по поууднію хуопци „пожичилы” собіє мауа уудкё од певнего пана, ктурего акурат ніє биуо нігдіє в поблыжу, і рушилы в дрогё. Гди билы юж бардзо даљеко од вежція до піечар, Томек повідїяу: — Цауи тен строми брег, од вежція до піечар аж до теґо мієша, на око јст вшёдіє јднакови. Ані домув, ані щієтих дрёв, ніц тилько саме заросља. Аље відіш там в гуре яснієјши пасек зіємі? Вигляда так, якби зіємія сама щіє обсунёуа, правда? То вуащніє јст муј знак. Вишіядами.

Вишлы на брег.

— Сухај, Гуцк, з мієша, гдіє тєраз стоіми, маш тилько кільканащіє крокув до діюри, прєз ктура вишедуєм на свіят. Чієкави јстєм, чи я знајдієш?

Гуцк шукау вшёдіє, аље ніц ніє зналазу. Втєди Томек з думна мінa подшєду ку збітєј гёствініє кракув і реку:

— То ту! Патр! Цгиба на цауим свієчіє ніє ма другієј так свієтніє шгованєј діюри. Тилько трїмај јзик за зёбамі. Од давна хчіяуєм зостач збујца, аље цауи час браковауо міє одповієднієј кријувкі, ктурєј би нікт

ніє мўгў однальєзч. То їст вўащніє
так мієйше. Нікому ніц о тим ніє
повієми. До таїмніци допущїми
тільки Ёєго Гарпера і Бена Роґерса,
бо мущїми мієч цаўа бандё, іначєй
вшистко биўоби до кіту. „Банда
Томка Савиєра"! То брмі вспанїяльє,
цо, Гуцк?

— Ага! А коґо бёдїєми ўупїч?

— Мўј Боже, прёважніє каждеґо.
Бёдїєми чатовач на прёїздних —
так щїє то робї.

— І бёдїєми їх забїяч?

— Ніє... ніє завше. Бёдїєми їх
трїмач в пієчарах, допўкі ніє
достанїєми окупу.

— Цо то їст окуп?

— Пієнійдзе. Прїячієльє їњцўв муша
запўачїч за нїх тїльє пієніїдзи, ільє
тільки моґа зебрач. А їщлі мініє рок,
а окупу ніє бёдїє, втеди їњцўв щїє
забїя. Така їст засада. Тільки кобієт
щїє ніє забїя. Замика щїє, альє ніє
забїя. Оне сә завше пієкне, боґате і
окропніє щїє боґа. Забієра щїє ім
зеґаркі і інне так, альє здеїмуї щїє
прёд нїмі капельуш і розмавія з
вишуканә ґречнощїа. Нікт ніє їст
так добрє виховани як збўїца —
можеш щїє о тим довієдїєч з каждеї

ксі́йжкі. Потем кобієти закоху́й ці́є в нас; по упу́ивіє їдне́го луб дву́х тигодні прѣстай пу́акач, но і втеди в огу́ље юж ніє можна ці́є їх позбич з яскіні. Ви́гоніш ї, а оне і так зараз враца́й. Так їст в кажде́й фахове́й ксі́йжце.

— То цау́км нієзу́є. Цгиба навет љепше ніж жичіє пірата.

— Певно, же љепше. Зву́аща, же прѣз цау́и час маш под ре́ка́ дом, цирк, і так да́ље.

Тимчасем ско́нчили прі́готованія до зе́щія в гу́а́б пієчар. Вчоу́галі ці́є до діюри. Томек проваді́у. З трудем добрне́лы до ко́нца корита́ра, прівія́зали шнурек і рушили́ да́ље. По кі́лку кроках зна́ле́злы ці́є прі́зру́дље. Томка обљечі́яу жі́мни дрещ. Показа́у Гуцкові коніюшек кнота, прі́љепіє́ни бриу́ка́ глы́ни до скау́и, і оповіє́діяу́ як разом з Бецки патрі́лы на остатніє подрі́гі гасна́цего пу́омика.

Мі́мо во́лі заче́лы му́віч шептем. Чі́ша і мрок, я́к пано́вауи в тим міє́шу, ді́яуау́и на ніх прі́гнє́бія́йцо. Пошлы́ да́ље і скре́чілы в дру́гі корита́р, кту́рим дотарлы́ аж до ре́коме́й „прѣпа́ці”. Прі́звіє́тлє свіє́ц оказа́уо ці́є, же ніє біу́а то

пּрепашц, тилько строме збоче
гльінястего взгўра, майцего шещ
до дїєсїїчїю метрўв високощї.
Томек шепнаў:

— Тераз цощ чї покажє.

Подніўсў високо щвїєцє і повїєдіяў:

— Зајриј за тен рўг, як даљеко
можеш. Відїш цощ? Там, на теј
вієлькї скаље — знак зробїєни
копчієм щвїєци.

— Томку, то пּречїєж кּриж!

— Вієц гдїє јст „нумер другї”? „Под
кּрижем”, цо? Вўащніє там відїяўем
Індїяніна, як тּрїмаў щвїєцє в рєце!

Гуцк пּрез хвїльє нїєрухомим взроќм
впатриваў щїє в тајмнічи знак, по
чим шепнаў дּржّاцїм гўосем:

— Томку, учїєкајми ста́д!

— Цо? І зоставїч скарб?!

— Так, зоставїч. Нїє розумїєш? На
певно пїльнуј го дух Індїяніна!

— Цощ ти, Гуцк! Нїєможљїве! Он
страши там, гдїє умарў — у вејщїа
до пїєчар. А то јст добре пїєч
кїљометрўв ста́д.

— Нїє вієрє в то. Он щїє кּрєчі коўо
мієјша, гдїє лєжّا пїєніјдзе. Знам

звичаї духів, ти зрештā теж ї
знаш...

Томек зачāў сїї обавіа, же Гуцк ма
рацї. Оґарнаў ґо нїєпокуї. Нараз
буїснєўа му збавїєнна мисль:

— Сўухаї, Гуцк, аље з нас осуї!
Прєчїєж дух Індїанїна нїє може
прїїщ там, ґдїє їст крїж!

Арґумент трафіў в дїєсїяткє і
поскутковаў в цаўеї пеўні.

— О курчє, то правда! Ясне, же
так! Цаўе щєщїє, же ту їст крїж.
Но то зїждаїми на дўў по скрїнкє!

Томек рушиў прѡдем. Шґодзāц в
дўў, вибіаў в ґлїнїє примїтивне
шґодкї. Гуцк шедў за нїм. Обок
вїєлькї вистайцеї скаўи биўа маўа
комора, з ктўреї розходїўи сїї чтери
коритаře. Прєшукалї трї, аље без
результату. У стўп скаўи одкрилї
маўā нїшє, а в нїєї лєґовїско з
кїлку коцўв, старе шелькї, скўркє
зе сўонїни і докўаднїє обґризїєне
коцї пару курчāт. Скрїнї з
пїєнїєдзмі ані сльаду. Цґўопци
шукалї вздўуж і вшер — на
прўжно. Врешчїє Томек повїєдїаў:

— Мўвїў, же под крїжем. А тутаї їст
наїбльїжеї крїжа. То нїє може бич
под самā скаўā, бо она сїєдї

Гуёбоко в зіємі.

Прётрăснёлы вшистка јще раз. В коңцу усьєдлы знієхёцені. Гуцкові ніц ніє пріходіуо до гуови. По хвілы мільченія Томек одезвау сїє:

— Патр, Гуцк, ту в глыніє сă сляди нуг і пьами од сьвієци, аьє тилько з теј строни скауи; з інних строн ніц ніє ма — то юж справділысьми. Вієш, цо? Јстем певни, же пієнійдзе сă јднак под скауа... Трєба одкопач глынё.

— То може і нієзуи помису — повієдіяу Гуцк, в ктурегo знову встăпіуа отуха.

Томек видобиу свуж „правдіви” шизорик „Барльов” і зачăу нім розкопивач глынё. На гуёбокощі кільки сантиметрув трафіу на древо.

— Гуцк, суишауєс?!

Гуцк зачăу розгрєбивач глынё рёкамі. Одсуонілы кільки десек і вичійгнёлы ј на вієрх. Закривауи оне натуральни коритар, ктури шгодіу под скауё. Томек всунăу сїє до щродка і прубовау осьвієтлич внётре, аьє коңца коритарă ніє биуо відач. Запропоновау, жеби то докуадніє збадач. Шгиљуу сїє і цауи

вшедú под скауё. Вăскі тунель
похиљау čіё нієцо в дúу. Томек
скрёчіу најпієрв в право, потем в
љево, а Гуцк ніємалъ дептау му по
піётах. Нагље, по јще јдним острим
закрёчіє, Томек завоуау:

— Čвіёти Боже! Гуцк, патрђ!

То биуа без вăтпієніа скрїніа зе
скарбем. Стауа в мауим
загúёбієнію; обок нієј љежауа пуста
бечка по проху, а нієцо даљеј кіља
стрёльб в скуřраних футерауах,
кілька пар старих мокасинúв,
скуřрани пас з набоямі і інне
рупієчіє зупеуніє прёмокніёте од
щієкайцеј води.

— Нарешчіє! — завоуау Гуцк,
гřєбіяц рёка в заснієдіяуих
монетах. — Аље тєраз јстєщми
богачі!

— Завше вієдіяуєм, Гуцк, же
знајдієми тен скарб. Аље то так
цудовне, же аж трудно в то
увієрич!... Сúухај, ніє ма на цо
чекач, тřєба забрач ста́д те
пієнійдзе. Чекај, зобачё чи дам
радё сам поднієщ скřинкё.

Биуа бардзо чієжка. Томек вправдіє
рушиу я з мієша, аље ніє биуо
мови, аби доніусу я до уúдкі.

— Так в́уа́сніє ми́сьла́уєм —
виса́пау́. — Ќди зобачи́уєм, як
винош́а тѣ скр́инкѣ з наві́єдзоне́го
дому, од разу ві́єді́ауєм, же му́ці
бич дощ чі́єжка. Доб́ре зробі́льшми,
же забра́льшми воркі́.

Пієнійдзе шибко знаьазуї чїє в
ворках і хуопци занієсьлі ї до скауї
зазначонеї крїжем.

— Ве́зми ј́ще стрѣльби і́ інне рѣчи —
дорадзаў Гуцк.

— Ніє, лєпієј зоставми ј тутаж. Пїдадзѧ сїє нам, кди бѣдїєми збўјцамі. Тераз нїєх собїє ту лєжѧ. В тим мїєјшу бѣдїєми теж урѣдзач оргїє. Відзѣ, же та комора свієтнїє надај сїє на оргїє.

— Що то сã оргіє?

— Ніє вієм. Аље збўјци завше виправіяя оргіє, вієц ми теж муїми. Но, хоць Гуцк, споро часу ту страчільїми. Цгиба їст юж бардзо пўзно. їстем страшніє гўодни. В ўодї поїми собіє і запальїми.

По нієдúугієй хвілы вишлы спод зіємі
в ґєствінє кřакúв. Розејřєлы čіє
острожніє, справділы, чи вшистко
їст в порřадку і побієґлы в стронє
ýúдкі. Виправілы собіє маýă учтє і в
бúогім настрою запальы фажкі. Ґди

суюнџе хильіуо сїѣ юж ку заходові,
одбілы од брѣгу і попуинѣлы в гурѣ
рѣкі. Томек вієсуовау, весоуо
гавѣдзѣц з Гуцкм. До міястечка
дотарлы о змроку.

— Вієш цо, Гуцк, шговами скарб в
дрвальні пані Доуглас. Прыїдїєми
там вчєсніє рано, прѣлычыми
пієнійдзе і подїєлымы сїѣ німі по
поуовіє. Потем вишукамы собіє в
льєсїє якіс безпієчни шговек і
закопієми ї там. Тєраз посїєдѣ ту
хвільѣ і попільнуї тєго вшисткго, а я
скочѣ по вўзек Бєна Таильора.
Врўцѣ за мінутѣ.

Знікнѣу і по хвільі врўчіу з мауим
рѣчним вўзкм. Зауадовау воркі,
прыкриу ї старимі шматамі і рушиу,
чїягнѣц за собѣ свўї багаж. Обок
дому Вальїчика прыстанѣлы, аби
одпочѣч. Вўасніє вибієралы сїѣ в
дашѣ дрогѣ, гди вишєдў стари і
завоуау:

— Гєї, кто там?

— Гуцк і Томек Савиєр!

— Вспанїялѣ! Цгодѣчїє нє зє мнѣ,
хўопци, бо там вшиши на вас
чєкаї! Нє ходѣчїє, нїє бўїчїє сїѣ.
Дайчїє тєн вўзек, то го вам
почїягнѣ. О, до лїха, лєккі то он нїє

їст! Цо там мачіє, цегу́и чи старе
жељаство?

— Гм, старе жељаство... —
одпові́діяу́ Томек.

— Так ми́сьлау́ем. Вшиши ху́опци
воля́ ці́ намё́чич і стра́чич купё́
часу на збі́єраніє зу́ому, за кту́ри
доста́нă парё́ гроши, ні́ж на́йч ці́
до я́кјс пра́ци у уч́і́вих лу́ді. А́ле
такі ю́ж їст те́н сві́ят. Но, ху́опакі,
язда!

Цгу́опци хчі́єлы́ ці́ дові́єді́єч, о цо в
тим вши́сткі́м хо́ді.

— Ні́ц вам те́раз ні́є пові́єм. Дові́єчі́є
ці́ у па́ні Доу́глас.

Гу́цк за́нієпо́коїу́ ці́ тро́хё́, бо
за́вше го́ о цо́щ ні́єсу́ушні́є
по́са́дзано, то́теж пові́єді́яу́
ні́єсмі́яу́о:

— А́ле ми́сми ні́є зро́білы́ ні́ц зу́его́,
па́ніє Ё́нес.

Ва́лыі́чик ро́зесмі́яу́ ці́.

— Му́ј ко́хани, я ні́ц ні́є ві́єм і ні́чого́
ці́ ні́є доми́сьлам. А мо́же
по́куу́чі́уе́с ці́ з па́ні́я Доу́глас?

— А́леж скáд! О́на за́вше би́уа дла́
мні́є та́ка до́бра!

— Но вієц вшистко в по́рядку. Че́го
щіє боіш?

Занім во́лно ми́сьляца гу́ова Гуцка
здо́уауа собіє одповієдієч на то
питаніє, оба́ј з Том́км зоста́лі
вепхнієчі до са́льону пані Доуѓльас.
Пан Ёнес зоста́віу ву́зек за др́віями і
вше́ду за німі.

Поку́ј би́у вспані́я́ље о́свієтльони.
Зебра́лі щіє ту вшиши л́удіє, кту́ри
міє́лі я́кко́львієк значе́ніє в
міястечку. Би́лі вієц па́ньство
Тгатхеровіє, Гарперовіє, Роґерсовіє,
чіє́тка По́льли, Сід, Мари, пастор,
редактор і віє́љу, віє́љу інних — а
вшиши одсвіє́тніє убрані.

Вдова п́риві́тауа ху́опцу́в з
можли́віє највіє́кшă сердечно́ціă,
на я́кă можна щіє́ би́уо в огу́ље
здоби́ч во́бец го́ці, кту́ри
вигля́да́лі так як оні. Би́лі од сту́п
до гу́у́в уба́брані ѓлінă і похля́пані
вос́км зе щвіє́ц. Чіє́тка По́льли
зачервіє́ніуа щіє́ зе всти́ду як
півоні́я, змарщи́уа брві і гро́зніє
трё́суа гу́овă. А́ље најго́ре́ј зе
вшисткі́х чу́лі щіє́ са́мі ху́опци; ні́кт
ніє́ би́у так за́ку́опотани як оні два́ј.
Пан Ёнес зда́у ре́љаці́:

— Томка чі́яѓље ніє́ би́уо в до́му.
Ю́ж ми́сьля́уем, же ні́ц з те́го ніє́

бёдіє і хчіяўем дач за виграня, гди досювнiє нађіяўем ёіё на нiх прёд моiм вюасним домем. Но i так, як сталi, прёпровађiўем iх тутаж.

— I бардзо добрё пан зробіу — пвиёђiяуа вдова. — Цгођьчiє за мня, хуопци.

Вчiягнёуа iх до сипiяльнi i пвиёђiяуа:

— Тераз умијчiє ёіё i прёбиёрчiє. Ту лъежя два нове убранiя; кошуље, скарпеткi, вшистка в компъечiє. То для Гуцка — дај спокуј, хуопче, нiє ёiёкуј — јдно убранiє јст од пана Ёнеса, другiє оде мнiє. Бёдя хiба добре на вас обу. Но, убиёрајчiє ёіё. Почеками на вас. Як юж бёђiєчiє подобнi до лудi, то зејдьчiє до саьону.

По тих суювах вишуа.

Розђiяу XXXV

— Сухај, Томек — пвиёђiяу Гуцк — гдибищми знаъезлы лiнё, моглыбищми звiяч стад. Окно нiє јст високо.

— Без сенсу! Длячего хцеш звiєвач?

— Еее, нiє лубiё туюку... нiє јстем до тего прёзвичаёени. Я тего нiє

витримам. Ніє зејдѣ до ніх!

— Гаданіє! То ніц надзвичајнеґо. Зрештѣ вшистко мі јдно. Ніє бѹј чіѣ, бѣдѣ стау обок і уважау на чієбіє.

Зявіу чіѣ Сід.

— Вієш, Томек — повідіяу — чієчія чекауа на чієбіє цауе попоуудніє. Мари пїриґотовауа твој одсвіѣтне убраніє і вшиши о чієбіє питаљи. Чи то цош на твоім убранію, то глына і свієца?

— Сід, бѣдѣ уаскави ніє втикач носа в цудзе справи. Цо то за геца там на доље?

— То такі вієчорек, яќ вдова чѣсто урѣдза. Діс јст то пїријчіє на чеш Ваљіјчика і јго синѹв, за то, же ѯ втеди в ноци уратоваљи. Сѹухај, як хцеш, то моґѣ чі повідієч навет цош віѣцеј...

— Но? Мѹв.

— Бо відіш, стари Ёнес пїриґотовау дља зебраних певнѣ нієсподіянкѣ, аље я подсѹухауем, як мѹвіу діс о тим з чієчіѯ. Ге, ге, тераз то юж ніє јст жадна тајмніца. Вшиши юж вієдзѣ — вдова теж , аље удај, же чіѣ нічеґо ніє домисльа. Пану Ёнесові бардзо заљежауо на тим,

жеби Гуцк би́у ту ді́сія́, бо без ні́го
ні́е мў́губи так ефектовні́е
вистрѣ́льч пѣ́д го́цмі з та́ та́ймні́ца.

— Та́ймні́ца? Яка́?

— Но, же Гуцк ш́лье́ді́у тих бандитў́в
аж до дому вдови. Стари Ё́нес хчі́ау
сво́я ні́espoді́янка́ наробі́ч тута́
дуже́го га́уасу, а́ле зда́ї ш́ї́, же ні́ц
з те́го ні́е бе́ді́е...

Ї́д захі́хота́у, бардзо з ш́ї́ебі́е
задово́льони.

— Ї́д, чи то ти розга́да́уе́ш?

— Вши́тко ї́дно кто. Кто́ш розга́да́у
— то вистарчи.

— Ї́д, в ца́уим мі́єщі́е знам тілько
ї́днего та́кго́ у́а́йдака, ктў́ри ї́ст
здо́льні до че́го́ш подо́бне́го. Тим
у́а́йда́км ї́сте́ш ти. Гди́биш зна́лазу́
ш́ї́ пѣ́пада́км на мі́є́шу Гу́цка,
зві́єва́у́биш ста́мта́д, аж би ш́ї́ за
тоба́ ку́ри́у і зе стра́ху ні́кому ні́е
пі́сна́у́биш а́ні су́ова о банди́тах і
рату́нку д́ля пані́ Доу́ѓлас. Умі́єш
тілько робі́ч ш́ві́ньства і ні́е можеш
зні́єш, гди́ ко́го́ш хва́ля́ за цо́ш
добре́го. Но, но, ні́е ді́ї́ку́, як мў́ві
вдова.

Томек хви́чі́у Ї́да за уши́,
вита́рмо́ші́у го́ по́ра́дні́е і кі́лькама

копніяками помѹгѹ му видостач ѿѿ за дѣви.

— Ідѣ, поскарж ѿѿ чѣтце, јѿлы маш охотѣ, а ютро настѣпи чѣяг даьши!

В кѣлька мѣнут пѹзніѣј ґощѣ вдови заѿѣдлы до урочистѣј коьацѣ.

Зґодніѣ з ѹвчесним звичајм вшисткѣ обѣцне дѣѣчі — а биѹо іх кѣькоро — посадзоно пѣри маѹих стоьічках под щѣанѣ, стоьчих в тим самим покою. ґди надешѹа одповѣдніа хвѣьа, пан Ёнес виґѹоѿіѹ мовѣ, в ктѹреј по дѣѣковаѹ вдовѣ за зашит, які споткаѹ јґо і јґо синѹв, аьѣ — чѣягнѣѹ даьѣј — јст ту јще ктоѿ інни, ктѹреґо скромнощ...

І так даьѣј, і так даьѣј. Містрѡвско виѣхаѹ зе своѣ драматичнѣ ревеьацѣ о роьі Ғуцка в теј пѣриґо дѣѣ, лѣч здумѣніѣ ґощѣ биѹо моцно удаване і нѣ обявѣѹо ѿѿ в спосѹб так ґѹоѿни і живѣѣѹови, як би то мѣяѹо мѣѣше в інних окоьічнощѣах. Пані дому јднак бардзо зрѣчніѣ удаѹа здѣвѣніѣ і засипаѹа Ғуцка такѣ іьощѣа компьѣментѹв і обявѹв в дѣѣчнощѣ, же бѣѣдак запомнѣяѹ навет о тим, як окропнѣ чѹј ѿѿ в своім новим убранію. Видаваѹо му ѿѿ, же јст тарчѣ, в ктѹрѣ мѣѣри уваґа вшисткѣх ґощѣ, іх жичььѣве спојѣрѣніа і

хуральне похвауи.

Вдова оśвiядчиуа, же замієра прийч
Гуцка до свего дому i взiйч го на
вихованiє, а пўзнiєй, о iље її ſродкi
на то позволѣ, помўц му скромнiє,
аље прийзвоiчiє урѣдiч ſiє в жичiю.

— Гуцковi тего нiє потреба —
вшедў її в сўово Томек. — Гуцк їст
богати.

Тилько дiєкi добремену вихованiю
гощiє нiє зареаговали громкiм
ſмiєхем на тен ſвiєтни довчiп
товарискi. Кўопотлїве мiльченiє
прерваў Томек:

— Гуцк ма пiєнiйдзе. Може пањство
тему нiє вiєричiє, аље то правда.
Ма iх цаўѣ масѣ. Прошѣ ſiє нiє
уſмiєхач. Зараз могѣ пањства
преконач. Ѓднѣ хвiльчкѣ!

Випадў з покою. Вшиши
споглѣдали на ſiєбiє, нiє вiєдзѣц,
цо о тим миſлѣч. На Гуцку спочѣуи
питаѣце споїрѣнiя гощi, аље тен
мiлчаў як заклѣти.

— Ѓид, о цо ходi Томковi? —
запитаўа чiєтка Польи. — Он... Нiє
розумiєм... З нiм нiгди нiц нiє
вiядомо... Я нiє вiєм...

Вшедў Томек, угiнайц ſiє под

чієжарем воркѹв, і ніє даѹ чієтце докоњчич зданія. Висипаѹ на стѹѹ цаѹѧ гѹрє зѹотих монет і повієдіяѹ по просту:

— Поѹова їст Гуцка, а поѹова моя.

Відок таїї маси пієнієдзи запарѹ вшисткім дех в пієрсіях. Витрєщиљі очі і їєдієљі як скамієніяљі. По хвіљі їднак одзискаљі мовє і вшиши нараз зачєљі домагач їє вияснїєњ. Томек освіядчиѹ, же може удієљіч вияснїєњ, і так теж зробіѹ.

Оповіяданіє биѹо дѹугіє, аљє сѹухаѹо їє го нічим сенсациїнеї гісторії. Нікт ані сѹовем ніє змѧчіѹ уроку, які міяѹа оповієщ Томка. Гди скоњчиѹ, пан Ёнес повієдіяѹ:

— Миїљаѹем, же діс вієчѹр задівіє пањства мої нієсподіянкѧ, аљє вобец теґо, цо ту відзє, пїзнаї, же биѹа она бардзо мізерна...

Прєљічно пієнієдзе. Биѹо теґо понад дванащіє тиїєци дољарѹв. Нікт з обецних в сальоніє ґощі ніґди ніє відіяѹ тильу пієнієдзи нараз, хочіяж биљі всрѹд ніх і таци, ктѹрих майтек пїредставіяѹ вієкшѧ вартощ.

Роздіяѹ XXXVI

Чительнік уатво може собіє
виображіч, якіго встрѣсу дознаѹа
маѹа, убога мѣщїна Ст. Петербург.
Вартощ скарбу, ктѹри одкрилі
Томек і Гуцк, биѹа впрост
фантастична. І то вшистко в
брѣчѣцеј монечїє! Ніє мѹвієно о
нічим інним. Огльѣдано скарб,
захвицано щїє самим їго відокм і
ентузиямовано щїє нїм так дѹуго,
же в коьцу навет статечні
обивательє мїястечка ульєглы
певному захвіянію рѹвновагі
психїчнеј. Кажди дом в Ст.
Петербургу і околїчних вієсках, о
ктѹрим тїлько ходїѹа вієщ, же їст
„навїєдзони”, биѹ розбієрани на
каваѹкі, цегѹа по цегльє і деска по
деше. Розкопівано навет
фундаменти. І робїлы то нїє малы
хѹопци, льєч дорошлы мѣжчїзнї —
поважні льудїє — ктѹри бинаїмнїєј
нїє зальїчалы щїє до романтичних
маїричїєлы. Гдїєкольвієк появїлы щїє
Томек і Гуцк, пїїїмовано їх з
наївієкшїмі гонорамї. Патїїроно на
нїх з подїєвом і забїєгано о їх
взгльєди. Цгѹопци нїє моглы собіє
пїїпомнїєч, жеби давнїєј
пїївїїязивано якѣщ вагѣ до тєго, цо
мѹвїлы. Тєраз кѣжде їх сѹово чї
увага биѹї дрогѹоценнїмі скарбамї і
вѣдроваѹї з уст до уст нїчим

обявієніє. Цокольвієк зробілі,
вшистко уважане би́уо за цо́
надзвича́йнеґо. Відочніє в оґу́льє
затрачілі здо́льнощ робієнія і
мұвієнія речі п́речіє́тних. Ба, навет
іх п́решу́ощ стау́а є́їє п́редміє́тем
внікльі́вих дочіє́кань гі́сторичних і
одкрито там знаміє́на ви́бітне́й
оригіна́льнощі. Міє́шови діє́ннік
заміє́щіу́ шкіце біє́ґрафі́чне обу
ху́опцу́в.

Пані Доуѓлас у́люковау́а капітау́
Гу́цка на шещ процент, а сё́дія
Тгатхер — на про́сбё́ чіє́ткі По́льли
— учині́у то само з піє́ніє́дзмі
Томка. Оба́й ху́опци міє́лі тє́раз
ба́йчне доходи: до́ляра на ка́жди
повшє́дні діє́нь, а пұ́у до́ляра в
ніє́діє́льє́. То би́уо тильє́, і́льє́ мія́у
пастор, а раче́й, тильє́ і́льє́ пові́ніє́н
міє́ч веду́уг обіє́тні́ци ґмі́ни, бо
ні́ґди ніє́ уда́уо му є́їє зебрач та́кј
квоти. А в ових давних, ніє́дро́ґіх
часах за ј́днеґо і́ чвіє́рч до́ляра
тиґодніє́во можна би́уо да́ч ху́опцу
ут́риманіє́, міє́шканіє́, опу́ачі́ч
шкоу́є́, убрач ґо і́ умич.

Сё́дія Тгатхер набрау́ о Томку
бардзо висо́кґо мніє́манія. Твіє́рді́у,
же п́речіє́тні ху́опіє́ц ні́ґди ніє́
здоу́ау́би випрова́діч ј́ґо цу́ркі з
піє́чар. Ғди Бе́цки оповіє́діяу́а му в

зауфанію, як Томек в школьє взі́йу на сієбіє бічіє, ктѹре на́лежаю́о сіє́ ї́ї, се́дїя би́у тим виразніє взрушони. А ќди го попро́сі́уа, аби дарова́у Томкові то страшне ќуамство, яќго допу́щі́у сіє́, хца́ц ухроні́ч я п́ред бічієм, се́дїя одпа́ру з пова́ғ, же би́у то шляхетне і вспані́яуоми́сьльне ќуамство, ктѹре може́ шмі́яуо кро́чич рамі́є в рамі́є з осу́авіє́нн мі́уощі́а правди Ї́рґо Вашингтона. Ні́гди о́чіє́ц ніє́ вида́у сіє́ ї́ї так вспані́яуім і ма́їстатичним, як в́уа́сніє втеди, ѓди ходза́ц по покою, д́ля подкре́сьлені́я свих су́ув, раз по раз п́ритупива́у но́ғ. Натихмі́яст побіє́гу́а до Томка і вши́стко му повтѹ́рі́уа.

Сёдія Тгатхер сподієваў ці, же
кідіш уїри в Томку віелькіго правніка
альбо віелькіго жоўнієра. Обієцаў, же
доўожи старањ, аби пїріто го до
Академії Војсковеї, а потем на
відіяў права најлєпшеї учельні в
краю — в тен спосўб бёдіє
пїріготовани до їднеї і другієї
карієри, альбо до obu рўвночєсніє.

Боґацтво Гуцка і опієка пані
Доугъас впровадіуи ґо в
культуральне товариство, а рачеј
вепхнёуи ґо там прёмоцѧ. Цгуюпак
мёчиу ѿїє понад міярё ѡудзкіј

вирімаючі. Сужає вдови
чуваї над їго чистої, миї го і
чесаї, а на нощ паковаї до
поцієлі, ктїреї ніє чїєрпіяї, бо ніє
биї на нієї ані їднеї плямкі, ктїра
мїгїби пїрічїснаї до серца і узнач
за пїріячїєла. Муїїяї їщ ножем і
відельцем, уживач серветкі,
філіжанкі, таїєра; муїїяї їїє учич,
хїдїч до коціюа і виражач так
поправніє, же почуї щери встїєт
до мївієнія. Гїїєкоївїєк їїє обрїчії,
вшїїє крїєповаї го віїзи і пїта
цивілізаці, віїжїц му рїєце, ногі і
їзик.

Пїєз тїи тїгодніє мїжніє зноїї тї
нієдоїє, аж певнеї днїя пїєпаду
без вієщі. Зрозпачона вдова шукаї
го вшїїє пїєз двїє доби. Цаїє
міястечко, пїєїє ситуацї, браїо
живи удїїяї в тих пошуківанїях.
Вшїєтко пїєврїцоно до гїри
ноїамі, навет заїїцоно їїєчі, аби
виїовїч з води їго звїокі. Тїєчієї
днїя вчєсним ранїм Томєк забраї
їїє пїєміїїніє до баданїя старих,
пустих бєчек, ктїре їєжаї за
рїзнії і в їднеї з нїх одкрїї збієга.
Гуцк спаї там в нощі, а тєраз, по
зїдзєнію їніяданїя, ктїре скїадаї
їїє з якіхї україїєних рєштек
їдзєнія, виїєїїваї їїє розкошніє і
пальїї фїїїє. Бїї нієумити,

нієучесани і п̑ристроєни в те саме
уахи, кт̑уре в днях вољнощї і
щєщїа надавауи му такі маљовнїчи
вигляд. Томек вивїндовау г̑о з
бечкї, оповїєдїяу му їе наробїу
замїшанїя, як бардзо змартвїу
вдовє і наљєгау, жеби вр̑учїу до
дому. Твар̑ Гуцка страчїуа вираз
б̑огїєг̑о задовољенїя і повљек̑уа щїє
мељанхольїним смут̑км.

— Навет нїє м̑ув̑ о тим, Томку —
повїєдїяу. — Пр̑убовауєм, аљє щїє
нїє удау̑о. Нїє дауєм ради. То нїє
дља мнїє. Нїє їстем до тег̑о
п̑ризвичаєни. Вдова їст добра дља
мнїє, навет бардзо добра, аљє я нїє
мог̑є знїєщ так̑г̑о жичїя. Цодїєннїє
каже мї вставач̑ о теї самеї пор̑е,
мич щїє і чесач̑, же аж мї в̑уоси
виходз̑а. Нїє позваља, жебим спау̑ в
дрвальнї. Муш̑є нощїч то п̑рєкл̑єте
убранїє, в кт̑урим щїє душ̑є, бо нїє
п̑рєпуща повієт̑ра, а п̑ри тим їст так
об̑ридльївїє пїєкне і дельїкатне, же
бої щїє в нїм ущїящ̑ і поу̑ожич̑, нїє
м̑увїяц̑ юж̑ о та̑ранїю щїє по зїємї. А
по пор̑єчи нїє зїжд̑ауєм юж̑ хиба зє
сто л̑ат. Муш̑є ходїч̑ до кощїю̑а і
почїч̑ щїє там нїєпот̑ребнїє, бо нїє
чїєрпїє тег̑о нуднег̑о г̑аданїя! Навет
мухи мї зу̑апач̑ нїє вољно, нїє мог̑є
жуч̑ титонїю, а цау̑а нїєдїєль̑є муш̑є
ходїч̑ в бутах. Вдова ї вед̑ууг̑

зеґарка, ідіє спач веду́г зеґарка,
встаї веду́г зеґарка. Вшистко там
їст так кошмарніє урегґульоване, же
пієс з кулявґа ногґа би теґо ніє
витримау.

— Аљеж Гуцк, так робіґа вшиши!

— Мауо мніє то обходї. Зрештґа я ніє
їстем „вшиши” і ніє моґе теґо
знієщ. То страшне бич так
увіґязаним. А жарчіє само пха єї до
ґеби — ніє ма жаднеї фґраїди, же би
ґо здобич. Муше єї чіґґе питач,
чи моґе іщ на риби, чи моґе іщ єї
капач — до лґаха чієжкґо! О
вшистко єї тґеба питач! А миєлґш,
же то пґріїмніє так чіґґе ґадач як
ґґечни хуопчик і ніє муц по своїму
уст отвоґрич? Мувиє чі, зварієвач
можна! Вдова ніє позваља мї палґч,
ніє позваља вґрещеч, зієвач,
пґречіґґач єї і драпач пґри лґудіґах.

Ту Гуцк обуґриу єї на добре і з
ґнієвом воуау даљеї:

— І нієх то вшиши діґяблґи вєзмґа, она
вієчніє єї модлґи! Ніґди в жичію ніє
відіґяуєм таґї кобієти! Муєїґауєм
учієкач, Томку, муєїґауєм! А поза
тим нієдґуґо розпочина єї шкоуа і
муєїґубим там ходіч, а то биуоби
юж понад мої єїуи! Вієш, бичіє
боґатим то вцаље ніє їст таґ

пříїмне, як щїє лўдїєм видаї. То саме кўопоти і змартвієнія — жич щїє одехчієва! А мніє щїє подобай те ўахмани, ктўре тєраз мам на собїє, і та бечка. Ніє мам најмнієшєго замїяру щїє з нїмї розстач. Нїгди бим щїє так нїє вкопаў, гдиби нїє те прїкльїте пієніїдзе. Бїдь так добри, Томку, і ве́з собїє мо́й чїщ. Даш мї часем парї центўв, альє нїє за чїсто, бо гвіждї на вшистко, цо мї ўатво прїходї і чєго нїє мушї з трудєм здобивач. Ідь тєраз до вдови і попрощ я, жеби мї даўа спокўї.

— Ніє, Гуцк, нїє могї тєго зробїч. То бїўоби нїєўадніє. А зрештї, гдибїщ їще трохї попрїбоваў такїго жичїя, то бїщ ї на певно пољубїў.

— Пољубїў?! То так, якбим мїяў пољубїч розжаړони пієц, на ктўрим казано би мї щїєдїєч! Ніє, Томку, нїє хцї бич богїти і нїє хцї мїєшкач в тих хољєрних, душних домах. Кохам лїаси, рїкї, бєчкї і ту позостанї. До дїябўа! Вўащніє кди здобилїщми стрїльби, яскїнії і кди мами вшистко, чєго потрїбуї правдїви збўїца, мущїяўа щїє здаړич та прїкльїта гїсторїя з пієніїдзмі і вшистко попсуч!

Томєк узнаў, же тєраз надешўа їго

хвіља.

— Я вцаље ніе заміе́рам резигно́вач
зе збу́їцтва тілько для́тего, же
ї́стем бо́гати.

— Ніе? То хва́уа Бо́гу! Аље му́віш то
ца́у́км серіе́?

— На мур-бетон. Тілько... віеш, хиба
ніе бё́діеми мо́глы́ чіе́ п́рийч до
банди... так без до́брого
вихова́нія...

Гуцкові тва́р с́іе вичі́ягнё́уа.

— Ніе п́риі́міе́чіе мніе́? Но, аље
п́рече́іж п́ріі́лы́щіе мніе́ на пі́рата...

— Так, аље то цо і́ннего. Збу́їца то
звиќље цо́щ значніе́ л́епше́го ніж
пі́рат. В віе́љу кра́ях збу́їци по́ходза́
з на́л́епше́і а́ристокра́ці, віеш,
ќсі́яжё́та, грабіё́віе і так да́љеі.

— Томку, п́рече́іж за́вше́ біу́е́щ моі́м
п́рия́чіе́льем, цо? Цгі́ба мніе́ ніе
одтра́чіш? Ніе зробі́ш те́го, пра́вда,
Томку?

— Гуцк, я ніе хце́ те́го зробі́ч і ні́гди
бим те́го ніе зробі́у, ѓди́би то тілько
о́де мніе́ за́љежа́уо! Аље поми́сь,
цо л́у́діе́ би о́ тим по́віе́діе́лы?
По́віе́діе́лы́би: „Пгі́! Ба́нда То́мка
Са́виера! Са́ме у́обу́зи і ні́ц віе́́цеі!”
То чіе́біе́ міе́лы́би на́ ми́сьлы, Гуцк.

Направдѣ хчіяубиѣ те҃го? Но
вѣаѣніє, і тобіє, і мніє биѣоби бардзо
пѣикро.

Гуцк мѣлчаѣ якіѣ час. Відач биѣо,
же стаѣа зе собѣ чіѣжкѣ вевнѣтрнѣ
ваљкѣ. Врешчіє повієдіяѣ:

— Добре, врѣцѣ до вдови на мѣсїяц
і спрѣбуѣ јще раз — постарам ѣїє
витрїмач. Аље обієѣај мї, же
пѣїрїмієш мніє до банди.

— Маш мої сѣово, Гуцк! А тєраз
хѣдьми до вдови. Попрошѣ ј, жеби
на почѣтку даѣа чї трохѣ віѣѣєј
свободи, занїм ѣїє нїє пѣїзвїѣаїш.

— Направдѣ?! Зробїш то, Томку? О
рани, як то добре! Жеби тїљко
трохѣ устѣпіѣа в тим, цѣ најтруднїєј
їст мї витрїмач, то јуж палїч і кљѣч
бѣдѣ на особноѣї. А втєди — альбо
витрїмам, альбо здєхнѣ! Ѐди хѣєш
зебрач бандѣ і заѣѣч збѣїцкѣ жїчіє?

— Од разу! Навєт дїѣїяј в ноѣи
можеми зебрач хѣѣпакѣв і доѣонаѣ
втаїмнїѣенїя.

— Чє҃го?

— Втаїмнїѣенїя.

— Цѣ то значї?

— То значї, же трѣба зѣѣожїч

урочиста́ п̣ри́сїє҃г҃е, же вшиши
бѣдієми собіє пома҃гач взаїмніє і
ні҃гди жа҃ден з нас ніє вида таїмніц
банди, хочби го́ їєкано на кавау́кі,
а каждего́, кто би скрївдіу́
ктѹре҃гоко́львієк з нас, забіїми разом
з цау́а їго́ ро́дїна́.

— Рани, а́ле супер!!

— Но ясне. А за́п̣ри́сїє҃женіє му́сї
одбич їє́ о п̣у́уноци, в наїбардіє҃
одлудним і наїстрашніє҃шим
міє҃шу, я́к тїлько знаїдієми.
Наїлєпши би́у́би я́кіс̣ дом, в ктѹрим
страши, а́ле тєраз вшистк̣ те доми
побу́рильї п̣ри шука́нїю ска́рбу́в.

— То ніц, наїважніє҃ше, жеби зробіч
то о п̣у́уноци.

— Очивіщіє. І т̣рєба п̣ри́сїяц̣ на
трумнѣ́ і вшистко подпісач в́уасна́
крвія́!

— Ідѣ на то! То мї́льїєн рази лєпше
ніж корсарство! Бѣдѣ́ їєдія́у у
вдови, хочбим мїя́у но́гї вичі́я҃гн̣а́ч.
А гди зостанѣ́ кди́с̣ правді́вим
збу́јца́ і мої́ іміє́ станіє́ їє́ с́уавне,
втеди і она бѣдіє́ думна, же
вичі́я҃гнѣ́уа мніє́ з бу́ота.

Пос́уовіє

Ту ко́нчи їє́ повієщ. Понієваж са́ то

пּригоди хуопца, тּреба скоњчич в
тим мiєшy, iнaчeй биуиби то юж
пּригоди мёжчизни. Кди пiше щiё о
людiях доросуих, то цау́км
докуаднiе вiе щiё, на чим скоњчич —
на мау́жењствiе i веселу. Аље
пiшaц о дiєчiях, тּреба скоњчич в
моменчiе, ктuри сам аутор узна за
стосовни.

Виёкшоц осuб вистёпуящих в теj
ксьiяжце jще жиj. Добре iм щiё поводi
i сa щёсьлiвi. Може кдищ опишеми
гiсторiё iх дорастанiя i зобачими,
яци мёжчизнi i як кобиети виросуи з
наших богатерuв. На разiе нiе ма
потрёби одсуанiяч iх дальших
люсув.

Пּриписи:

1. пּречiеж обок офiяри стау Муфф
Поттер — iстнiяу пּресaд, же рана
зачнiе крвавич, гди мордерца
зблiжи щiё до своjй офiяри. [пּрипис
ауторски]

2. О, даj мi волюнощ луб щмiерч даj!
— цитат з пּремuвиєнiя Патрiцка
Генри'его (1736–1799),
загрёваяцего до ваьки о
ниеподльегуощ Станuв Зjднoчoних
подчас Револьуцiи Американьскj
(1775–1783). [пּрипис едиторски]

3. Аурора (міт. рим.) — богіні зорі пораннеї, Ютřenка, відповідник Еос в міт. гр. [пřипіс едиторскі]
4. Паркі (міт. рим.) — персоніфікаця пřезначенія, тři богініє, ктўре пřедўи і пřечінаўи ніч лўдзкїго льосу, відповідник Моїр в міт. гр. [пřипіс едиторскі]
5. чварти лїпца — Дієнь Нієподльєгўощі Станўв Зїдночоних. [пřипіс едиторскі]
6. магнетизер — ту: штукмістр, в своїх показах посўугўяци щїє зявіскм гіпнози. [пřипіс едиторскі]
7. френольоґ — спецяльїста од френольоґїї, псеудонаукї пошукуяцеї звїязку мієдзи будова мўзґу і чашкї а здольнощїамі і характерем чўовїєка. [пřипіс едиторскі]
8. зльнчовач — без сяду забїч чўовїєка подејранего о попеўнієніє пřестєпства. [пřипіс едиторскі]
9. сталяктит — начїєк вапїєнни в постачі сопља звїсайцеґо зе стропу яскїні. [пřипіс едиторскі]

Веспřиї Вољне Љектури!

Вољне Љектури то проїкт фундаці Новочесна Польска – орґанїзаці

пожитку публічного діячів на
реч вольності користування з дубів
культури.

Що року до домени публічної
переходить творчість колишніх авторів.
Дієки Твоєму вшпарчію бідієми ї
могли удостійнитись вшисткім
безплатніє.

Як можеш поміг?

Прекаж 1% податку на розвій
Вольних Лектур:

Фундація Новочасна Польска

KPC 0000070056

Доуїч до Товариства Пріячіу
Вольних Лектур і поміж нам
розвіяч бібліотеке.

Прекаж даровизне на конто: щегуї
на строніє Фундації.

Тен утворіє їст обіти майтковим
правом авторским і знайдуть сїє в
доменіє публічної, що означає же
можеш го свободніє використовувач,
публіковач і розповсюдник. Якщо
утворіє опатріє їст додатковимі
матеріалами (пріписи, мотиви
літературні етц.), кторіє подлягає
праву авторскому, то те додаткове
матеріалу удостійнієне сь на
ліценції Креативе Коммонс Узнаніє

Ауторства – На Тих Самих Варунках
3.0 ПЛЪ.

Зрѹдѹо:

гттп://вольнеѡектури.плъ/катаѡог/ѡ
ектура/пѣригоди-томка-савиера

Текст опрацовани на подставіє:

Марк Тваін, Пѣригоди Томка
Савиера, Бескідзка Офіцина
Видавніча, Бієѡско-Біяѹа 1999

Видавца: Фондаца Новочесна
Поѡска

Пубѡкаца зреаѡізована в рамах
пројкту Вољне ѡектури

(гттп://вольнеѡектури.плъ).

Репродукца цифрова виконана
пѣрез Бібѡієтекѡ Народовѡ з
еґземпѡѡа походзѡцєго зе збієрѹв
БН.

Опрацованіє редакцијне і пѣриписи:
Аѡіца Снарска, Дорота Коваѡска,
Марта Нієдїяѹковска, Вероніка
Тѣрчіяк.

ІСБН 978-83-288-3994-6

Пѡік виґенеровани днїя 2020-04-
08.